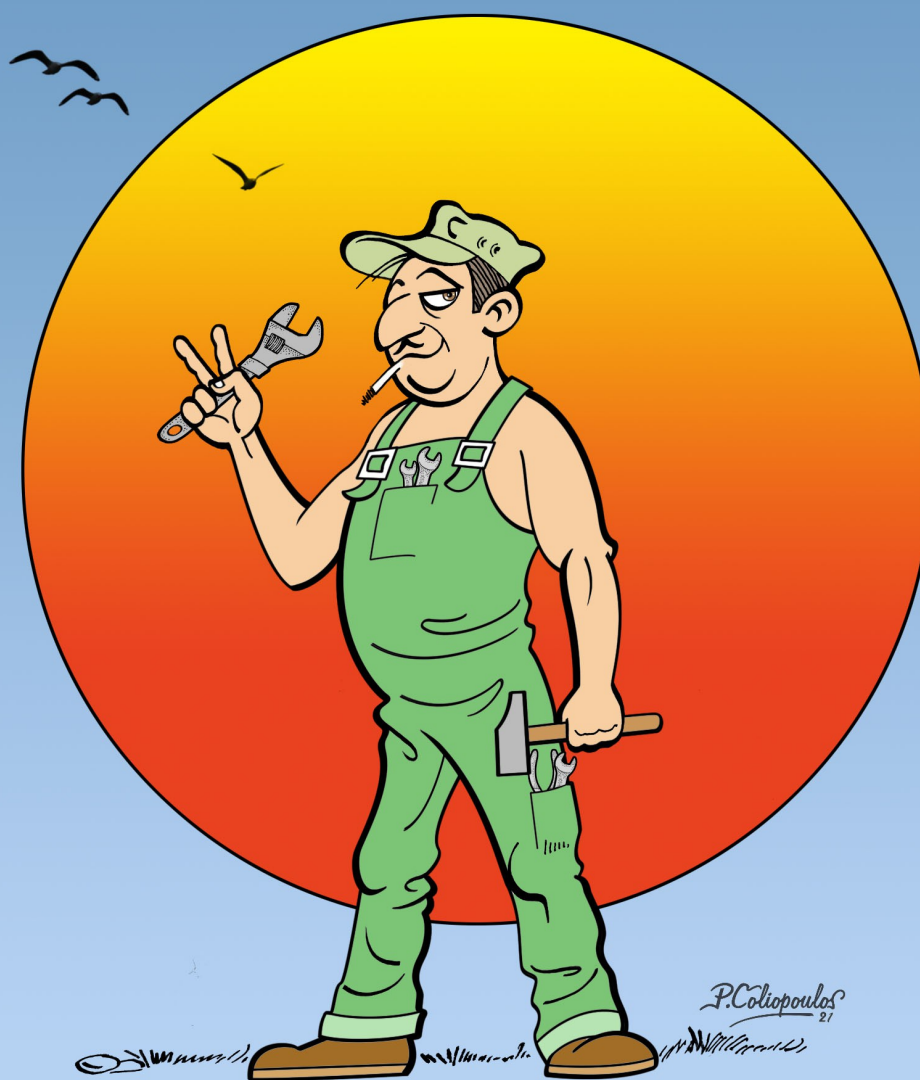

Πάνος Κολιόπουλος

Μητσάρα... Υπεμονή!

MIDNIGHT PUBLISHING

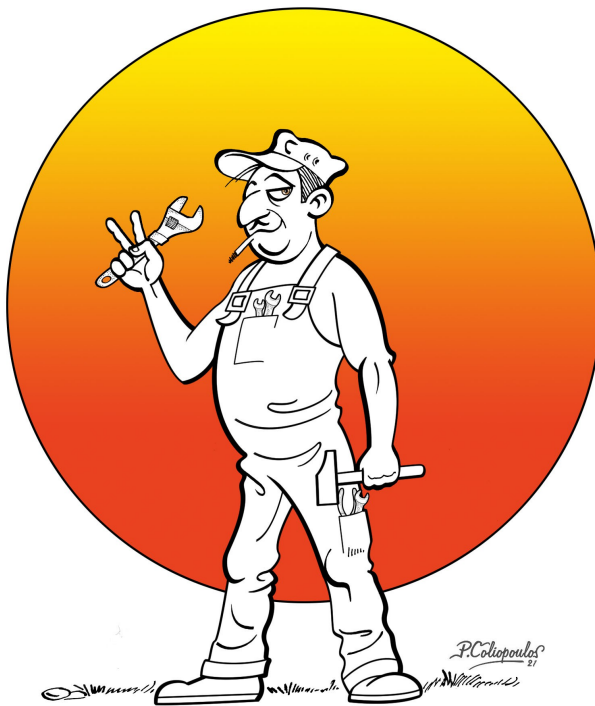

Μητσάρα... Υπεμονή

Πάνος Κολιόπουλος

Μητσάρα... Υπεμονή

Εικονογράφηση: Πάνος Κολιόπουλος

MIDNIGHT PUBLISHING

Κέρκυρα 2021

Βιβλιότυπος public domaine.

Copyright © 2021 Panos Coliopoulos
Σ. Δούσμανη 44
Κέρκυρα 49100
e-mail: panflynn@otenet.gr

Η πορεία

Το έργο είναι στημένο.....	13
Το έργο είναι πολύ στημένο.....	25
Ουδέν μονιμότερον του προσωρινού.....	43
Το άπαν η ιδεολογία.....	61
Το πιο άπαν ακόμα... η μπίζνα!.....	77
Το είδος που σπανίζει.....	93
Ευτυχώς αυτό δεν σπανίζει.....	109
Και ολίγον από Διανόηση.....	121
Το κοινωνικόν βεβαίως.....	133
Παράγων!.....	143
Γιατί σε μένα;.....	159
Εμπιστευόμεθα (λέμε) τους θεσμούς.....	173
Η εξ' ουρανών!.....	191
Και τώρα τι κάνουμε;.....	209

Πριν από οτιδήποτε άλλο, φίλε μου Μητσάρα, να σου πω –σε περίπτωση που δεν το έχεις καταλάβει ακόμα– ότι το κόλπο είναι στημένο. Και είναι στημένο τόσο μαστορικά ώστε, ακόμα κι όταν έχεις την εντύπωση ότι κερδίζεις, χάνεις. Αυτό να καταλάβεις μόνο και θα δεις που θα συνεννοηθούμε μια χαρά.

Θα μου πεις, ενδεχομένως, ότι και στο πιο καλοστημένο κόλπο ο παίκτης ο ξύπνιος, ο περπατημένος, ο ζόρικος, κάτι θα βρει απ' όπου να πιαστεί και να ρεφάρει. Και ναι, έτσι είναι και θα συμφωνήσω μαζί σου, πλην αυτό, Μητσάρα, όπως γνωρίζουμε, ισχύει για την πίσω κάμαρη του καφενείου του Ανέστου, στα Άσπρα Χώματα, που ρίχνουν το ζάρι στην κουβέρτα κι όποιον πάρει ο Χάρος, όπως πάλαι ποτέ (τις παραδόσεις να τις κρατάμε –έτσι τα βρήκαμε, έτσι θα τ' αφήσουμε), όχι στο Καζίνο, όπου το όλο έργο έχει στηθεί επιστημονικά. Το Καζίνο δεν χάνει ποτέ, γιατί αν έχανε δεν θα ήτουμε Καζίνο, θα ήτουμε κρατικός οργανισμός κοινής ωφελείας. Και... πού 'σαι, Μητσάρα, τούτο εδώ το Καζίνο, για το οποίο μιλάμε και στο οποίο, εκόντες άκοντες, βρισκόμαστε όλοι, να τ' ακουμπάμε στη ρουλέτα, είναι και μπιπ τα Καζίνα!

Μιλάμε... μπαίνεις μέσα ντυμένος γκραν, με φράκο και παπιόν, και βγαίνεις με το σώβρακο –και λες κι ευχαριστώ που δεν σε πούλησαν, οι καλοί άνθρωποι, σκλάβο στην Ταγγέρη, να ξεχρεώσεις τη χασούρα.

Και ξέρεις ποιο είναι το χειρότερο απ' όλα, ρε Μήτσο; Είναι που δεν μπορείς να τηρήσεις «στάση συνετούς αποχής». Το παίγνιον είναι υποχρεωτικόν –εχόντες άκοντες δεν είπαμε; Και δεν είναι μόνο που υποχρεούσαι να τους τα ακουμπήσεις κανονικά, το γαμώτο είναι ότι πάνω που αρχίζεις να μαθαίνεις τους κανονισμούς... αυτοί τους αλλάζουν! Κι άντε πάλι φτου κι απ' την αρχή.

Ορίστε κυρίες και κύριοι! Για πλησιάστε... για πλησιάστε... Πολλά βάζετε, πολλά παίρνετε... Ορίστε... το παίγνιον είναι απλόν... Εδώ ο παπάς, εκεί ο παπάς... πού είναι ο ιερέυς;

Το βάζεις το τάλαρο, Μητσάρα... Εδώ είναι ο ξεφτιλισμένος, λες, σίγουρος ότι τον είδες πού κάθισε.

“Σωστός ο κύριος”, σου λέει ο παπατζής και σου επιστρέφει δεκάρικο. “Για ελάτε... πολλά βάζετε, πολλά παίρνετε”.

Μάγκας εσύ και ξύπνιος, Μητσάρα, αφήνεις το δεκάρικο μέσα. Ξετινάζουμε την μπάνκα σήμερα, γατάκια!

“Πού ’ναι ο παπάς;”.

“Εδώ”, λες εσύ.

“Λάθος... χάνει ο κύριος”, δηλώνει ο παπατζής και τσεπώνει το δεκάρικο.

Εννοείται ότι εσύ, Μητσάρα, φίλε μου ξύπνιε, συνεχίζεις απτόητος, για να ρεφάρεις. Αλλά στα χρονικά της Ιστορίας του τόπου αυτού –και άλλων– δεν υπάρχει καταγραμμένο περιστατικό που να ’χει κάποιος νικήσει τον παπατζή.

Είπαμε, το παίγνιον είναι στημένο και στημένο άριστα.

Να το πάρουμε από την αρχή και να το φτάσουμε μέχρι εδώ που στέκεσαι τώρα και θα το δεις κι από μόνος σου. Μπήκες στο Καζίνο; Θα χάσεις. Και το κακό είναι ότι η είσοδος είναι υποχρεωτική. Δεν μπορείς να πεις «εγώ δεν

παίζω». Οφείλεις και υποχρεούσαι, κύριε. Τι δηλαδή, οι άλλοι, που δεν μιλάνε, κορόιδα είναι;

Γι' αυτό σου λέω, Μητσάρα. Το μόνο που μπορείς να κάνεις είναι να βάζεις λίγα τη φορά και να περιμένεις πότε θα καθίσει, αν καθίσει, η καταραμένη η μπίλια στο ένα νούμερο, το δικό σου, να σωθείς.

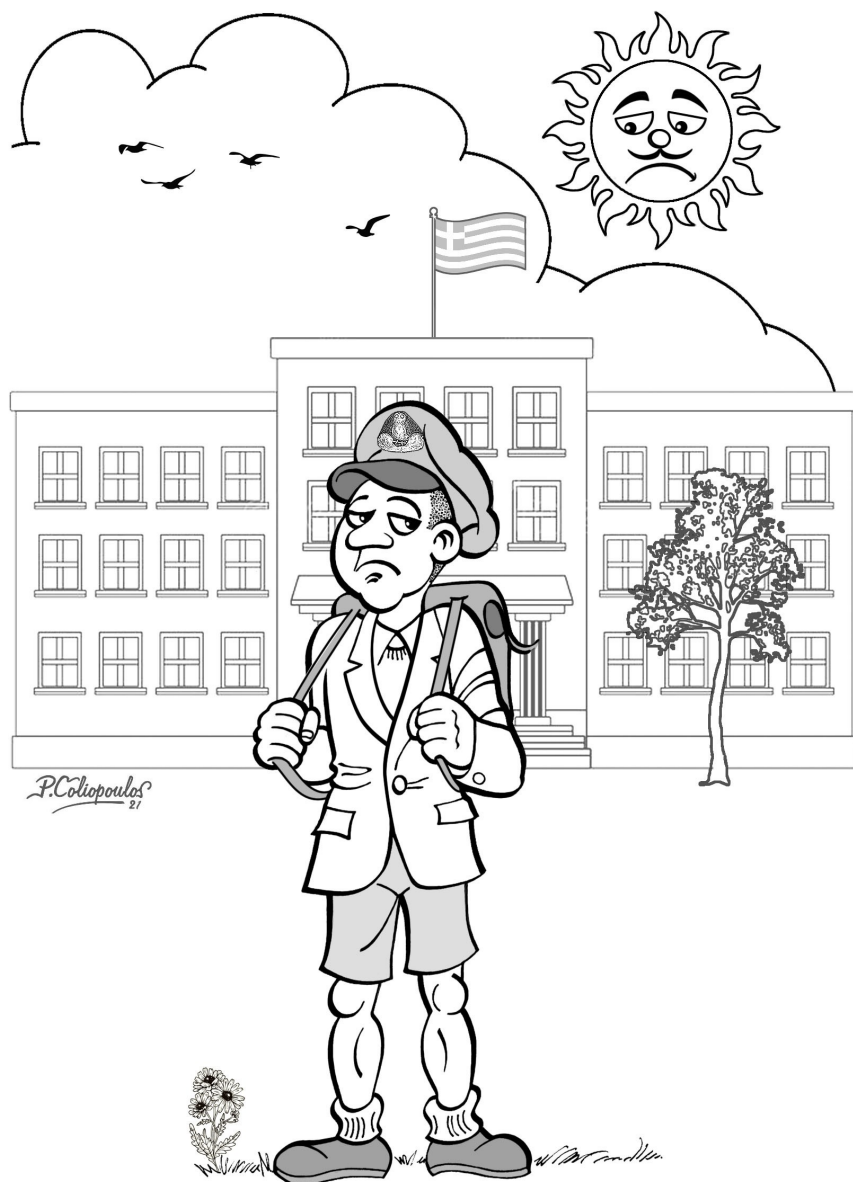
Ως τότε... υπεμονή.¹

---

¹ Υπεμονή είναι η σύσταση που κάνουν οι ισοβίτες των φυλακών στους νεοφερμένους, που τους φαίνεται η ποινή βουνό. Υπεμονή. Μια ζωή είναι, θα περάσει.

Το έργο είναι στημένο

Όπου, υποχρεωτικώς και δια νόμου, σε περιλαβαίνει η Πολιτεία προκειμένου «να σε κάνει άνθρωπο», δια μέσου της κουτσής της Παιδείας και σε στραβώνει πέρα για πέρα, συχνά προκαλώντας σου ανήκεστο βλάβη στα όποια εγκεφαλικά κύτταρα παρέμειναν ανέπαφα από την επιρροή της οικογένειας.

Το έχεις ακούσει φαντάζομαι, Μητσάρα, εκείνο το σοφό που λέει ότι: «Αν οι εκλογές μπορούσαν ν' αλλάξουν την κατάσταση θα είχαν απαγορευτεί». Εγώ εδώ, με την άδειά σου, θα το παραφράσω. Αν το σχολείο μπορούσε ν' ανοίξει τα μυαλά των ανθρώπων θα είχε σίγουρα καταργηθεί. Αλλά δεν μπορεί, οπότε ο κάθε μελλοντικός υπήκοος αυτής της χώρας (αλλά και άλλων, μη νομίζεις... καθόσον το Σύστημα είναι ενιαίο για όλους τους δουλοπάροικους ανά την Υφήλιο) δέον όπως εγκλεισθεί στο κάτεργο της «Γνώσης» τουλάχιστον για μια δεκαετία και βλέπουμε. Παλιότερα υποχρεωτικά πήγαινες μέχρι την Τετάρτη Δημοτικού, μετά μέχρι την Έκτη, τώρα τράβηξαν το βιολί μέχρι την Τρίτη Γυμνασίου.

Το αποτέλεσμα είναι το ίδιο βέβαια –και τώρα όπως και τότε. Ανάγνωση και γραφή μαθαίνεις –κι όχι απταίστως– και καμιά φορά την προπαίδια. Μέχρι εκεί. Πλην όμως βγαίνοντας στην κοινωνία έχεις εμποτισθεί για τα καλά με τα προαιώνια ιδανικά «Πατρίς-Θρησκεία-Οικο-

γένεια» και την αίσθηση πως εσύ, ως Έλληνα (και Χριστιανός Ορθόδοξος), ανήκεις σε ένα έθνος ανώτερο και τσιγκλεβέντικο, που αν το αφήναν οι επίβουλοι (και ανθέλληνες) ξένοι θα μεγαλουργούσε, πλην δεν το αφήνουν και γι' αυτό βιώνεις καταστάσεις καρπαζοεισπράκτορα, ελπίζοντας «σ' ένα καλύτερο αύριο», που όμως δεν προφταίνεις να το δεις, το άτιμο, κατά τη διάρκεια του συντόμου και ταλαίπωρου βίου σου.

Η «ανωτερότη» πάντως σου μένει. Όπως σου μένει η αίσθηση της αδικίας. Δεν σ' αφήνουν, ρε γαμώτη μου! Γιατί αν σε αφήναν...!

Εσύ τώρα, φίλε μου Μητσάρα, ανήκεις στην τελευταία φουρνιά των παιδιών που χόρτασαν παιχνίδι –έξω. Αμολυτοί ησάστενε όλοι, στις γειτονιές με τις αλάνες, να κλωτσάτε μπάλα παραγεμισμένη με κουρέλια, γιατί η σαμπρέλα είχε παραδώσει το πνεύμα προ καιρού, ή ντενεκεδάκια από ντομάτα πελτέ, να παίζετε τσιλίκα, μπίλιες, στακαμάν, κρυφτοντενεκέ, τσέρκια κι ό,τι άλλο επινοούσε το μυαλό και να ξεσηκώνετε τον μαχαλά με τις φωνές σας.

Ήτουνε δύσκολοι οι καιροί τότε, λέει –όπως πάντα σ' αυτή τη χώρα των δέκα προνομιούχων και των άπειρων ταλαίπωρων–, πλην όμως, τότε, σε αντίθεση με τώρα, διαφαινόταν μια κάποια ελπίδα για καλύτερευση, έστω και στο απώτερο μέλλον. Οι πατεράδες δούλευαν σαν είλωτες όλη μέρα, προσπαθώντας να τα βγάλουν πέρα, όπως ήταν βολετό, και οι μανάδες στο σπίτι, βασίλισσες των οικιακών, να μαγειρεύουν, να παστρεύουν, να ράβουν, να μαντάρουν, να κρατούν σε λογαριασμό την οικογένεια –που τότε ήταν μεγάλη, με παππούδες και γιαγιάδες και κάποτε και με κάτι θειάδες που είχαν μείνει στα αζήτητα.

Εσείς τα παιδιά βέβαια μεγαλώνατε μόνα σας –αμολυτά δεν είπαμε;– κι άλλο που δεν θέλατε!

Μέχρι τα έξι σας όμως.

Μετά... Μετά μπαίνατε κι εσείς στα βάσανα, Μητσάρα. Σχολείο! Τι να λέμε τώρα;

* * *

Από τη μια μέρα στην άλλη, Μητσάρα, από την τέλεια ασυδοσία (όπως πρέπει να είναι η ελευθερία), βρίσκεσαι, στα καλά καθούμενα, μαντρωμένος σ' ένα κάτεργο, άνευ δικής και καταδίκης βαρυποινίτης, για ένα έγκλημα που δεν έκανες.

Με μηδέν δικαιώματα και μόνο υποχρεώσεις!

Τι είπαμε πιο πριν, θυμάσαι; Ξεκίνησαν να σε προπονούν για φιλήσυχο και νομοταγή πολίτη. Να μάθεις απέξω κι ανακατωτά τα «οφείλεις όπως», «υποχρεούσαι όπως», «δέον όπως» και όλα τα εις «όπως» καταλήγοντα, άνευ αντιρρήσεων και αντίστασης, καθόσον –όπως θα μάθαινες προσεχώς τάχιστα– αντίσταση κατά της Αρχής είναι μέγα παράπτωμα κι επιφέρει πλείστα όσα δεινά. Ο ξύπνιος βαρυποινίτης κάνει το κοροΐδο, σκύβει το κεφάλι και υιοθετεί ανεπιφύλακτα το γνωστό, σοφό γνωμικό: «Πετάει ο γαΐδαρος; Πετάει!».

Να έχεις υπόψη σου, Μητσάρα, πως όποιος δεν ακολουθεί το σοφό και δίκαιο αυτό σύστημα μπλέκει. Κι άπαξες και μπλέξεις με την Εξουσία... φασκέλωτα! Εξόν κι αν είσαι από κείνους που «εμπιστεύονται τη Δικαιοσύνη», οπότε πάω πάσο και σου εύχομαι καλά ξεμπερδέματα και βίον ανθόσπαρτον.

Στο σχολείο, όπως αργότερα στη φυλακή και στο στρατό, το μεγάλο κόλπο είναι να παραμένεις αόρατος. Να περνάς δηλαδή απαρατήρητος από δάσκαλο, δεσμοφύλακα και δεκανέα. Να μην σε βλέπουν, να μην ξέρουν ποιος και τι είσαι. Δεν μιλάς, δεν κινείσαι, δεν ξέρεις, δεν είδες, δεν άκουσες, δεν ξεχωρίζεις... δεν υπάρχουν. Μόνο έτσι κυλάει η ποινή με ένα μίνιμουμ απωλειών. Ρώτα τις παλιοσειρές να σου πουν.

Έχεις να κάνεις με δυνάμεις καταστολής. Δεν αντι-στέχεσαι. Είναι ο λόγος τους έναντι του δικού σου. Τι νομίζεις ότι θα λάβει υπόψη ο εισαγγελέας αν –ο μη γένοιτο– βρεθείς υπόλογος;

Στις μέρες σου η φιλοσοφία του όλου εκπαιδευτικού συστήματος εκφραζόταν από το σοφό αρχαίο ρητό: «Όπου δεν πέπτει λόγος, πέπτει ράβδος». Κι όχι μόνο στο σχολείο, αλλά και στο σπίτι.

“Θα σε σκοτώσει στο ξύλο ο πατέρας σου το βράδυ που θα του πω για τα κατορθώματά σου”, απειλούσε η μάνα για φύλλου πήδημα. Και να δεις που εννιά φορές στις δέκα πραγματοποιούσε την απειλή της. Σαν τους δωσίλογους, τους κουκουλοφόρους της Κατοχής, που βλέπαμε στα έργα να υποδύονται ο Μάτσας κι ο Σταρένιος, αλλά η μάνα, προς τιμή της, άνευ κουκούλας.

Οπόταν ήσουν προετοιμασμένος. Αφού οι δικοί σου άνθρωποι σε αντιμετώπιζαν σαν γομάρι, που έπρεπε «να στρώσει», οι ξένοι θα σ’ έβλεπαν αλλιώς;

Πήγες σχολείο την εποχή του σχολικού πηλήχιου και της σχολικής ποδιάς. Οι δάσκαλοι τριγύριζαν με τον χάρακα στο χέρι (βίτσα στα χωριά) και «συνέτιζαν» κάθε παρεκτροπή από τους άτεγκτους κανόνες με τον ίδιο τρόπο: “Άνοιξε το χέρι...”. Αν ο χάρακας δεν ήταν πρόχειρος έπεφτε χαστούκι και τράβηγμα του αυτιού. Κι όλοι το θεωρούσαν αυτό σαν κάτι το φυσιολογικό. Σε εκπαίδευε –αν μη τι άλλο– στον τρόπο που λειτουργούσε, λειτουργεί και θα λειτουργεί πάντα η κοινωνία. Ο δυνατός επιβάλλει τη θέλησή του στον αδύναμο. Με όλα τα μέσα.

Ανακαλύπτεις ακόμα πως δεν έχεις κανένα απολύτως δικαίωμα, μόνο υποχρεώσεις –που επιβάλλονται δια του «αποφασίζομεν και διατάσσομεν». Απαγορεύονται τα πάντα. Από το να ντύνεσαι όπως θες και να μιλάς άνευ αδείας (από την Εξουσία) έως του να πηγαίνεις στο σινεμά ασυνόδευτος. Και είσαι τυχερός, γιατί στην εποχή του πα-

τέρα σου υπήρχαν και παιδονόμοι, που τριγυρούσαν και συλλάμβαναν όχι μόνο τους σκασιάρχες, αλλά και τους «περιφερόμενους ασκόπως». Εννοείται ότι κάθε μορφή διαμαρτυρίας εκ μέρους σου θεωρείτο απειθαρχία και πατασσόταν αύθις και αμείλικτα.

Στο σχολείο μια και μοναδική άποψη υπάρχει, αυτή του εντεταλμένου προπαγανδιστή, του διδάσκοντος δηλαδή. Ο οποίος είναι επιφορτισμένος να σου γεμίζει το άδειο σου κεφάλι με ό,τι τερατολογίες, χτυπητές ανακρίβειες και διαστρεβλώσεις έχει αποφασίσει το «Υπουργείο» προκειμένου να σφυρηλατηθούν γενεές επί γενεών απληροφόρητων και «υπερήφανων δια την καταγωγήν των πολιτών».

Οι αρχαίοι ημών πρόγονοι βρίσκονται καθημερινώς εις τα φτενά χείλη των στρατολογημένων παιδοτριβών, θεραπεύοντες πάσαν νόσον και χρησιμεύοντες σαν παράδειγμα για τα καλώς έχοντα (τα κακώς αποσιωπούνται βεβαίως με παραδειγματική επιμέλεια).

Δεν υπήρξε πολιτισμός ανώτερος του Ελληνικού κι όταν εμείς χτίζαμε Παρθενώνες οι κατάπτυστοι και βάρβαροι ξένοι, Ανατολής και Δύσης, βρίσκονταν ακόμα σκαρφαλωμένοι στα δέντρα κι έτρωγαν βελανίδια. Τώρα πώς αυτοί τα κατάφεραν να γίνουν μεγάλοι και τρανοί ενώ εμείς αγχομαχάμε να φέρουμε τη μια άκρη με την άλλη είναι ευκόλως εξηγήσιμο. Απλά, «δεν μας αφήνουν» –να μεγαλοουργήσουμε. Αν μας άφηναν...

Μεγαλώνεις λοιπόν, Μητσάρα, μ' αυτόν τον καημό κι αυτή την απορία. Πώς εσύ, ο ανώτερος εκ γενετής, με τέτοιους φωστήρες προγόνους, κατάντησες το αποπαίδι των κατώτερων, των βαλανιδοφάγων. Και μ' αυτή την αδικία θα πορεύεσαι, ώσπου να κλείσεις τα μάτια.

Ο μπάρμπα-Κίτσος Γχάτουνας από τα ηρωικά Τζουμέρκα –κατευθείαν απόγονος του Πλάτωνα και του Αριστοτέλη– δεν βλέπει τις ομοιότητες που έχει με τους Κίτσους των γειτονικών, υποδεέστερων (εννοείται), εθνοτήτων κι ως

εκ τούτου κάθε που θα του δοθεί η ευκαιρία θα τους πατήσει καταή αμείλικτα –κληρονομικώ δικαίω. Το είδαμε να συμβαίνει όταν έπεσε ο υπαρκτός σοσιαλισμός, με συνέπεια τον ξεριζωμό εκατοντάδων χιλιάδων δυστυχησμένων, το είδαμε κι αργότερα με τους «λαθρομετανάστες» από Ασία και Αφρική.

Βεβαίως εμείς «ουδέποτε υπήρξαμε ρατσιστές, αλλά...». Είναι αυτό το πούστιχο το «αλλά» που πάντα κάνει τη ζημιά. Το «αλλά» που σου έχωσαν στο μυαλό από πολύ νωρίς, τότε που διαμορφωνόταν ο χαρακτήρας σου.

Όταν κάποια στιγμή τα ακροδεξιά κόμματα έφτασαν να χτυπάνε μεγάλα νούμερα ψηφοφόρων οι «αναλυτές» και οι ειδήμονες «έπεφταν από τα σύννεφα».

«Μα πώς; Ο ελληνικός λαός διέπεται από δημοκρατικά ιδεώδη!».

«Είναι δυνατόν το 8% (και βάλε) των ψηφοφόρων να είναι ξενόφοβοι μισαλλόδοξοι και με ρατσιστικές τάσεις;».

«Εμείς, που πρώτοι διδάξαμε τη Δημοκρατία και την αποδοχή της διαφορετικότητας;».

Και ξεχνούν, αυτοί οι ίδιοι ειδήμονες, εκείνο το «πας μη Έλλην βάρβαρος», που υπερηφάνως και με στεντοριάν φωνή, δίδασκαν και διδάσκουν οι καλοί μας δάσκαλοι στα σχολεία, από τα Τζουμέρκα ως το ακρωτήριο Ταίναρο. Κι έχουν ξεχάσει πως, εμείς, οι κοινωνοί της ουμανιστικής μας παιδείας, συμπεριφερθήκαμε στους δικούς μας «ξένους», τους πρόσφυγες, που ξεσηκώθηκαν πανικόβλητοι, για να γλυτώσουν τη σφαγή, από τη Μικρά Ασία (όπου πάλι μια ιδέα μεγαλοσύνης μας έριξε σε απίστευτες περιπέτειες). Και ξεχνούν επίσης σεμνοτύπως πως οι καταδότες και οι μαυραγορίτες της Κατοχής βρέθηκαν να κάνουν κουμάντο στη χώρα μετά το τελευταίο κακό, ενώ εκείνοι που έπιακαν το ντουφέκι, να πολεμήσουν τον κατακτητή, βρέθηκαν στο απόσπασμα και στα ξερονήσια. Μήπως τα ίδια δεν είχαν

πάθει άλλωστε εκείνοι οι άλλοι ήρωες αγωνιστές του '21, που τόσο υπερηφάνως μνημονεύουμε στις εθνικές λεγόμενες εορτές;

Οι ειδήμονες θα σου πουν βέβαια πως αυτά είναι μεμονωμένα ατυχή παραδείγματα, αλλά...

Το πρώτο πράγμα που σου διδάσκει το σχολείο είναι η ισοκεφαλία. Όχι η ισότητα, η ισοκεφαλία, που είναι άλλο πράγμα. Όποιο κεφάλι εξέχει το κόβουμε.

Μαθαίνεις –τάχιστα– πως ο μόνος τρόπος να μην μπεις σε μεπελάδες είναι να λουφάζεις και να κάνεις το κορόιδο. Πετάει ο γαϊδάρος; Πετάει και κάνει και ωραία τσαλίμια στον αέρα. Το ζητούμενο είναι να μην ξέρει ο δάσκαλος τη φάτσα σου (το ίδιο και μετά, στον στρατό, ο λοχίας). Σκύβεις το κεφάλι, κάνεις ό,τι σου λένε και μετράς μέρες. Πού θα πάει, θα περάσει κι αυτό. Και περνάει, για να έρθει άλλο. Όπου και πάλι θα πρέπει να «ποιείσαι την νήσσαν» – για το καλό σου. Νομοταγής και φιλήσυχος πολίτης. Καλός οικογενειάρχης και ευλαβής Χριστιανός. Η Εξουσία παίρνει πάντα τις αποφάσεις για λογαριασμό σου. Η Εξουσία ξέρει πάντα καλύτερα, εσύ δεν ξέρεις.

Καταλαβαίνεις γρήγορα ότι το παιχνίδι είναι στημένο. Οι «αποπάνω» είναι πάντα οι ίδιοι –κληρονομικώ δικαίω. Αυτοί θα κάνουν πάντα κουμάντο κι εσύ λουφάζεις και πορεύεσαι. Θα προκόψεις μόνο αν καταφέρεις να τρυπώσεις κάπως στο δικό τους στημένο κόλπο ή... με καμιά κομπίνα (το κύριο χαρακτηριστικό της ράτσας). Άλλος τρόπος δεν υπάρχει.

«Να είσαι καλός κι επιμελής μαθητής για να γίνεις χρήσιμος άνθρωπος στην κοινωνία». Όπου «κοινωνία» το Σύστημα βεβαίως. Τι είπαμε; Ισοκεφαλία! Σηκώνεις κεφάλι; Κόβεται.

* * *

Εσύ, Μητσάρα, καλός μαθητής ήσανε. Δηλαδή... να

΄μαστε ξηγημένοι... δεν είναι ότι σου ΄κοβε το μυαλό, δεν σου ΄κοβε το άτιμο... έλα όμως που ο πατέρας σου, ο μαστρο-Βαγγέλας, σου το ΄χε ξεκαθαρίσει από την αρχή... “Το δικό μου το παιδί ή θα φέρνει άριστα με τόνο ή θα γένει λούστρος, οπότε να του πάρω κασελάκι και βούρτσες. Άλλη περίπτωση δεν υπάρχει”.

Ο μαστρο-Βαγγέλας, μάστορας καλός, με συνεργείο αυτοκινήτων στα Πετράλωνα, έχοντας ο ίδιος φτάει –μετα χίλια ζόρια και με μέσον– μέχρι την Τετάρτη Δημοτικού, πίστευε πως «μόνο με τα γράμματα πάει κανείς μπροστά» στην κενωνία την άπονη και την ψεύτρα, όπου το δικίο του εργάτη είναι μόνο σύνθημα που φωνάζουν τα συντρόφια στα συλλαλητήρια και τις απεργίες. Στο μυαλό του, για «να γένει κανείς κύριος με γραβάτα» και να γλυτώσει από τη βιοπάλη έπρεπε στο σχολείο να είναι αριστούχος. Και δεν έβλεπε γύρω του ότι οι πάλαι ποτέ αριστούχοι είχαν καταντήσει μεροκαματιάρηδες, σαν ελόου του, με μόνη διαφορά ότι εκείνος δούλευε κάβουρα και γαλλικό κλειδί νούμερο 5, ενώ αυτοί μουτζούρωναν ατέλειωτο χαρτομάνι μ’ ένα μπικ της συμφοράς.

Κι ούτε συνειδητοποιούσε ότι, ενώ ο ίδιος, στη δουλειά και στο περιβάλλον του, είχε ένα άλφα πρόσωπο και τον προσφωνούσαν σεβαστικά (κι ενίοτε με δέος, όταν έφερνε εις πέρας μια ιδιαίτερος δύσκολη επισκευή) «μάστορα», στον άλλον, τον αριστούχο είλωτα, το αφεντικό απευθυνόταν με το «ρε» και στη γειτονιά ο μπακάλης στραβομουτσούνιαζε όταν του ζητούσε βερεσέ, που ήταν πάντα η περίπτωση στο τέλος κάθε μηνός.

Οπότε, τι να κάνεις κι εσύ, Μητσάρα, εδώ που έμπλεξες; Έστρωνες τον πισινό σου κάτω και διάβαζες τα ρηματομαθήματα, μέχρι που να τα μάθεις απόξω. Και πάλι καλά να λες που είχες μνήμη σφουγγάρι, γιατί το να καταλάβεις τι διάολο διάβαζες δεν το συζητάμε.

Ούτε το βιβλίο καταλάβαινες, ούτε τους δεκάριους, που δεν παρέλειπε κάθε τόσο να βγάξει ο δάσκαλος. Το

μόνο που σου εντυπώθηκε, από το πολύ πες-πες (απόλυτο δίκιο είχε ο σκατόψυχος ο Γκαίμπελς –άσε, θα σου εξηγήσω άλλη φορά), είναι ότι ανήκεις σε έθνος και φυλή που όμοια δεν υπάρχει στο γνωστό σύμπαν, με προγόνους που τα 'χουν πει όλα και που ζηλεύουν οι άλλοι (κατώτεροι) λαοί και που κάποτε είχαν μεγαλουργήσει κι έφτακαν να κατακτήσουν τον κόσμο όλο, τόσο με το πνεύμα όσο και με την κόψη του σπαθιού την τρομερή. Γι' αυτό και οι ξένοι μας φθονούν και δεν μας αφήνουν να μεγαλουργήσουμε και μεις, όπως μας αρμόζει κι όπως είναι η σωστή σειρά των πραγμάτων.

Δεν είχες ιδέα ποιοι ήτουνε ο Πλάτωνας κι ο Αριστοτέλης, ο Όμηρος κι ο Θουκυδίδης. Τον Μεγαλέξαντρο τον ήξερες, από τον Καραγκιόζη... «έξελθε κατηραμένη όφι, γιατί αν δεν έξελθε θα σε έξελθε εγώ»... αλλά αφού ο δάσκαλος έλεγε ότι ήτουνε μεγάλοι και τρανοί κι εσύ κατ' ευθείαν απόγονός τους εσένα σου έφτανε και σου περίσσευε. Όπως πρόγονοί σου ήταν αυτοί οι αγριωποί μουστακαλήδες που κρέμονταν στους τοίχους της τάξης. Κολοκοτρώνης, Νικηταράς, Ανδρούτσος, Αθανάσιος Διάκος, Καραϊσκάκης... and the other boys (and girls). Όπου και να γύριζες ήρωες, φιλόσοφους και τιτάνες του πνεύματος και της ανδρείας έβρισκες. Οπότε πώς να μην πιστέψεις, ταλαίπωρα, ότι κι εσύ είχες μερτικό από τη δόξα όλων εκείνων και δικαίως ένιωθες ότι ήσανε ανώτερος από κάθε άλλον σε τούτον εδώ τον πλανήτη. Άλλο αν δεν σ' άφηναν οι ξένοι...

Γιατί, κι αυτό κατάφερες να το εμπεδώσεις... Στη Γη όλοι, μα όλοι, άλλη έγκαψη και δουλειά δεν έχουν από το να ασχολούνται με την «μικρή το δέμας, αλλά τεραστίαν εις το πνεύμα» Ελλάδα. Ο πληθυσμός της Οικουμένης χωρίζεται σε ανθέλληνες και φιλέλληνες. Και δυστυχώς –ο φθόνος και η ζήλια που λέγαμε– η πρώτη κατηγορία υπερτερεί συντριπτικά της δεύτερης. Πώς να πας λοιπόν μπροστά αφού τόσοι και τόσοι κατάπτυστοι σ' επιβουλεύονται και δεν χάνουν την ευκαιρία να σου βάλουν τρικλοποδιά;

Τα είχες εμπεδώσει λοιπόν αυτά, Μητσάρα, και ήσανε ήσυχος, γιατί είχες την εξήγηση για κάθε τι που δεν πήγαινε καλά σε τούτον τον ευλογημένο, τον ένδοξο, τον άγιο τόπο, όπου κι ο ίδιος ο Θεός ήτουνε μαζί μας (άλλο αν τηρούσε στάση αναμονής και δεν έκανε σπουδαία πράγματα για να βοηθήσει) και παρηγοριόσανε με την ιδέα πως μια μέρα των ημερών «πάλι με χρόνους με καιρούς, πάλι δικά μας θα 'ναι».

Στο μεταξύ αποστήθιζες βιβλία (σχολικά πάντα, να εξηγούμεθα... τα άλλα σου προκαλούσαν απέχθεια), γραμματικούς κανόνες, την προπαίδεια και την κατήχηση, συλλέγοντας «άριστα» και περιμένοντας την ανταμοιβή σου, σε υλικά αγαθά και κοινωνική αναγνώριση, όπως προφήτευε, πάντα φοβερίζοντας, ο πατέρας σου, ο μαστρο-Βαγγέλας.

—Να δούμε κι εμείς Θεού προσώπατο, έλεγε.

Αμήν, Παναγία μου, και πότε!

Το έργο είναι πολύ στημένο

Όπου αποκτάς ιδίαν εμπειρία της αποτυχίας, μέσω της Ανωτάτης Εκπαιδεύσεως, και καλείσαι να επιτελέσεις, υποχρεωτικώς, το ύψιστο καθήκον στην Πατρίδα, ανακαλύπτων τρόπους επιβίωσης, ουδεμίαν σχέσιν εχόντων με την στρατιωτικήν εκπαίδευσιν.

Και νά που κάποτε, έχοντας αποστηθίσει (προσωρινώς) εκατοντάδες κιλά άχρηστης, παρωχημένης (και πειραγμένης) πληροφορίας, και τόνους ηλίθιας (και καθόλου πειστικής) προπαγάνδας, ξεμπέρδεψες από Δημοτικό, Γυμνάσιο και Λύκειο. Βγαίνοντας πιο κούτσουρο απ' ότι μπήκες, γιατί και τα λίγα που έμαθες κι αυτά στραβά σου τα 'μαθαν.

Έξυπνος δεν υπήρξες ποτέ, Μητσάρα, να λέμε την αλήθεια. Η επιμέλεια ήτουνε (η επιβληθείσα δια πατρικού φερμανίου) που σ' έσωζε και η μνήμη του σφουγγαριού που είχες. Και το ήξερες. Μέχρι εκεί σου έκοβε. Διαβάζεις, παπαγαλίζεις, τσιμπάς βαθμό, ξεχνάς. Αυτή ήτουνε η διαδικασία. Για τους περισσότερους δηλαδή, όχι μόνο για σένα.

Ναι, αλλά οι περισσότεροι δεν είχαν πατέρα τον ματρο-Βαγγέλα, που ονειρευόταν για τον γιόκα του πτυχία και περγαμηνές ακαδημαϊκές.

—Εγώ δεν αξιώθηκα να μάθω γράμματα, να γένω άν-

θρωπος, δήλωνε. Από έντεκα χρονώ νήπιο ρίχτηκα στη βιοπάλη. Μ' έφαγε η μουτζούρα και το γράσο. Ο γιος μου όμως θα γένει επιστήμων.

Και η κόρη; Γιατί υπήρχε και κόρη στο έργο, η Γεωργία, ένα άχαρο κι άβουλο πλάσμα, από κείνα που τρακάρεις πάνω τους στον δρόμο, γιατί δεν τα βλέπεις ούτε σαν σκιά.

—Το κορίτσι τι; έλεγε ο μάστορας. Και μέχρι το Γυμνάσιο που πήγε πολύ είναι. Θα βρεθεί ένα καλό παιδί, με δουλειά και πρόσωπο στην κενωνία, να του τη δώσουμε — έχει και κείνο το οικοπεδάκι για προίκα στο Δομοκό— να κάνει οικογένεια και να μας γηροκομήσει μια μέρα, όταν με την κυρά δεν θα μπορούμε να πάρουμε τα ποδάρια μας. Αυτή είναι η σωστή τάξη των πραγμάτων. Το λέει και το Ευαγγέλιο.

Κι έτσι η Γεωργία τη γλύτωσε, φίλε μου Μητσάρα, πλην ελόου σου είχες δρόμο ακόμα μπροστά σου.

Και βέβαια τι κατεύθυνση θα έπαιρνε ο δρόμος αυτός εσένα δεν σου 'πεφτε λόγος. Ο μαστρο-Βαγγέλας αποφάσιζε.

—Θα μπεις στο Πολυτεχνείο, να βγεις επιστήμων μηχανικός, σου δήλωσε. Μην σου πω και Αρχιτέκτος! Έτσι που χτίζεται η Αθήνα πυρετωδώς θα πήξουμε στο τάλαρο.

Είπαμε, Μητσάρα, έξυπνος δεν ήσανε, αλλά τις δυνάμεις σου τις γνώριζες. Το Πολυτεχνείο δεν σ' έπαιρνε — ούτε με σφαίρες.

—Μα... θα μπω; αναρωτιόσανε μεγαλοφώνως. Το Πολυτεχνείο είναι μεγάλο ζόρι.

—Θα μπεις, αγρίευε ο μαστρο-Βαγγέλας. Κι όχι μόνο θα μπεις, αλλά θα μπεις κι αριστούχος!

Την εποχή εκείνη ο υποψήφιος έδινε στη Σχολή που είχε επιλέξει. Έγραφε πάνω από τη βάση; Έμπαινες. Δεν

έπιανες βάση; Σε άλλα με υγεία. Του χρόνου πάλι, πρώτα ο Θεός. Δεν ήτουμε όπως τώρα, που δίνεις για Ιατρική ασπούμε και βρίσκεσαι στην Ανωτάτη Ανθοκομική της Ξάνθης (λέμε τώρα).

Έδωσες το λοιπόν, Μητσάρα, πλην όμως εδώ τα κόζα ήτουμε ζόρικα και η παπαγαλία δεν έφτανε. Οπότε... έφαγες πόρτα! Τι πιο φυσιολογικό;

Ο μαστρο-Βαγγέλας έπεσε από τα σύννεφα, αλλά, αφού σε στόλισε καλά-καλά μετά κάθισε να το αναλύσει το πράγμα επιστημονικώς.

—Ρε, μήπως και προέκυψε τίποτις άλλο και την πλέρωσε άδικα το παιδί;

Θυμήθηκε κείνον τον κουμπάρο του ξάδερφου του μπάρμπα του του Φώτη, που είχε ανέβει στο βουνό με το ΕΑΜ στην Κατοχή (όχι μετά, δόξα τω Θεώ), και είχε έκτοτε τραβήγματα του τύπου: «Περάστε από την Ασφάλεια να πιούμε καφέ». Μουτζούρα ήτουμε αυτό στα φρονήματα της οικογένειας, αλλά πάλι... ο ίδιος, καίτοι παιδί της αργατιάς, οπότεν η φυσική του κλίση θα ήτουμε αριστερόστροφη, είχε φροντίσει να μην μπερδευτεί στα πολιτικά —ούτε καν σε συζητήσεις στο καφενείο. Αλλά και πάλι, ρε παιδί μου, τους δωσίλογους και τους μαυραγορίτες, που είχαν έρθει αυτομάτως και πάλι στα πράγματα, δεν του 'κανε καρδιά να τους ψηφίσει —κι ας φοβόταν. Του Παπατζή το έριχνε, κρυφίως και σεμνοτύφως βέβαια, και είχε την εντύπωση ότι είναι εντάξει και με τη συνείδησή του και με την κρατούσα τάξη των πραγμάτων —τόσο του έκοβε.

Όμως τώρα, με την «εθνοσωτήριο» των συνταγματαρχών, τα φρονήματα ξεσκονίζονταν ενδελεχώς και η Ασφάλεια μπιπ κι έδερνε, λες και είχε αναστηθεί ο Μανιάδακης². Δεν θες να είχαν ξεθάψει εκείνες τις παλιές αμαρτίες του κουμπάρου του ξαδέρφου του μπάρμπα και την πλέρωσε τη νύφη το παιδί;

² Πρόκειται φυσικά για τον διαβόητο υφυπουργό Δημοσίας Ασφάλειας της δικτατορίας του Μεταξά.

Το ευτύχημα υπήρχε ένας φίλος καλός, ο Σωκράτης, ασφαλίτης, αλλά όχι σκατόψυχος, που του είχε υποχρέωση του μαστρο-Βαγγέλα, οπότε ο ανήσυχος πατέρας έριξε τα μούτρα του και πήγε να τον βρει.

—Σωκράτη, το και το, του λέει. Το παιδί μου, αριστούχος και με τη βούλα, έδωκε στο Πολυτεχνείο και το κόψανε. Οπότε αναρωτιέμαι κι εγώ μπας και υπάρχει καμιά... έτσι... μουτζούρα...

—Στα φρονήματα, ρε Βαγγέλα; ρωτάει ο ασφαλίτης με το ένστικτο του χαφιέ τσιγκλισμένο.

—Δεν το πιστεύω, απάντησε ο μάστορας κομπιάζοντας (γιατί ήξερε ότι άλλο φιλία και υποχρέωση κι άλλο ρουφιανιά). Αλλά πλην όμως, ένεκα που οι μέρες είναι πονηρές, λέω μήπως και γένηκε κάνα λάθος και... καταλαβαίνεις...

Ο Σωκράτης συνοφρυώθηκε εθνικοφρόνως.

—Τι λάθος, ρε Βαγγέλα; του κάνει. Γίνονται τέτοια λάθη από την Υπερεσία; Δεν γίνονται. Μήπως κάνας μπάρμπας... κάνας παππούς... κάνας μπατζανάκης... βρέθηκε κάποια στιγμή εθνικώς επιλήψιμος;

—Όχι, βρε αδερφέ... τι μου λες; διαμαρτυρήθηκε ο μαστρο-Βαγγέλας (τεχνηέντως αποσιωπώντας τον ζωηρό κουμπάρο του ξάδερφου του μπάρμπα του του Φώτη —πανάθεμα τα μουστάκια του, που ήθελε και βουνό, αντί να καθίσει στ' αυγά του ήσυχος-ήσυχος, όπως αρμόζει σε κάθε νομοταγή νοικοκυραίο). Από πάππου προς πάππο εθνικόφρονες ειμάστενε. Δεν τα ξέρεις; Ούτε ένας Βενιζελικός... Ελιά-ελιά και Κώτσο βασιλιά!

—Καλά, του κάνει ο Σωκράτης. Άσε... θα ρίξω μια ματιά και θα σου πω...

Μετά από δυο μέρες ο καλός ασφαλίτης γύρισε με άριστα μαντάτα.

—Τίποτις, λέει του μαστρο-Βαγγέλα. Φάκελος δεν

υπάρχει. Να πας ν' ανάψεις ένα κερί στον Άγιο Αρτέμιο, που είναι ο προστάτης της Αστυνομίας.

Χάρηκε ο μαστρο-Βαγγέλας, αλλά απόρησε κιόλας.

—Τίποτις; είπε. Μα πώς; Αφού το παιδί είναι αριστούχος!

—Καλύτερα που κόπηκε από ανικανότητα παρά να είχε καμιά μουντζούρα στα φρονήματα, φιλοσόφησε ο Σωκράτης υπηρεσιακώς.

Και βεβαίως είχε δίκιο.

Έχοντας στερηθεί λοιπόν έτσι κάθε έξωθεν δικαιολογία, Μητσάρα, βρέθηκες στην οικεία και εξ' αρχής προδιαγεγραμμένη σου θέση —υπόλογος.

—Έλα 'δώ, ρε κερατά, βρυχήθηκε έμπλεος ιερής οργής ο πατέρας σου. Τόσες θυσίες που έχω κάνει για τη πάρτη σου, λούστρο... που μ' έχει φάει η μουντζούρα, το γράσο και η λαμαρίνα, για να μη σας λείπει τίποτις, κι αυτό είναι το 'φχαριστώ; Πόσα φαρμάκια θα με ποτίσετε ακόμα, που να μην έσωνα να γεννηθώ σ' αυτή την κενωνία τη σκάρτη!

—Μα εγώ..., προσπάθησες να δικαιολογηθείς.

—Εγώξ και ξερός! φώναξε ο πικραμένος μουντζούρης. Θα στρώσεις τον κύκλο σου κάτω και θα διαβάσεις μέχρι να πεις τον Δεσπότη Παναγιώτη. Νεράκι θα τα μάθεις όλα αυτά τα βιβλία. Ούτε για κατούρημα δεν θα σηκώνεσαι από το διάβασμα, που λέει ο λόγος. Κι έλα αν σου βαστάει ξανά του χρόνου να μου πεις μου-σου-ξου-του... ότι απότυχες!

—Μα διάβασα, δεν διάβασα; διαμαρτυρήθηκες εσύ. Πλην το Πολυτεχνείο δεν είναι παίξε-γέλασε, πώς να το κάνουμε; Δες πόσοι δίνουν και πόσοι μπαίνουν... Κι εγώ... τι να λέμε τώρα;... στα μαθηματικά δεν... Όσο και να διαβάσω.

—Δεν, ε;

—Εμ, δεν.

Ο μαστρο-Βαγγέλας μπορεί να ήτουμε απόλυτος, αλλά ήτουμε και λογικός. Και ήξερε ότι τα μαθηματικά είναι τα-λέντο, όπως οι μηχανές των αυτοκινήτων. Ή το 'χεις ή δεν το 'χεις, πάει και τελείωσε. Μέχρι την προπαίδεια εντάξει, τη μαθαίνουν όλοι, από κει και πέρα όμως χρειάζεται άλλο μυαλό και για κακή του τύχη ο γιόκας του δεν το διέθετε.

—'Ντάξει, σου είπε, αφού το σκέφτηκε καλά-καλά. Δεν θα δώκεις στο Πολυτεχνείο του χρόνου, θα δώκεις στην Ια-τρική.

—Στην... Ιατρική!!! αναφώνησες κατάπληκτος εσύ, Μητσάρα.

—Ιατρική, επανέλαβε ο μαστρο-Βαγγέλας. Να γένεις επιστήμων και άνθρωπος και να κονομήσεις και φράγκα με ουρά, να δούμε κι εμείς Θεού πρόσωπο. Και πού 'σαι... δεν θα σ' έχω εγώ ένα χρόνο να σε ταίζω σαν κανέναν ακαμάτη. Θα 'ρθεις να δουλέψεις στο συνεργείο.

Όπερ και εγένετο, Μητσάρα.

Κι όπως ξέρουμε, όσοι έχουμε δουλέψει με τους πατε-ράδες μας αφεντικό, είπες τον Δεσπότη Παναγιώτη.

Αλλά να λέμε και του στραβού το δίκιο. Ότι διάβασες, διάβασες. Συνεργείο-σπίτι, σπίτι-συνεργείο πήγε όλος αυ-τός ο χρόνος. Ούτε μια βόλτα, ούτε ένα σινεμά, ούτε ένα γήπεδο! Όλα για τον αγώνα!

Κι έδωκες ξανά –κατά τας γραφάς.

Και ξανακόπηκες.

Γιατί δεν μπορούσες να καταλάβεις τι διάολο σου ζη-τούσαν τούτοι εδώ οι ιεροεξεταστές. Δεν έφτανε να μάθεις το ρημαδοβιβλίο απόξω. Εδώ ζητούσαν άλλα, που πού να τα 'βρεις να τα παπαγαλίσεις; Εντάξει, στο φροντιστήριο... Όμως εσένα, αριστούχο άνθρωπο, σε τι σου χρειαζόταν το φροντιστήριο; Και στο κάτω-κάτω, αν ήτουμε να μαθαίνεις

τα χρειαζόμενα στο φροντιστήριο αντί για το σχολείο, να καταργήσουμε τα σχολεία και να παγαίνουμε μόνο στα φροντιστήρια.

Εδώ να πούμε, Μητσάρα, ότι όσες φορές προσπάθησες να εξηγήσεις σε ξένους τον θεσμό των φροντιστηρίων σε κοίταγαν με κείνο το ύφος του «Μας δουλεύεις φιλό γαζί εδώ, έτσι, φιλάρα;». Πού να καταλάβουν οι ξενέρωτοι βαλανιδοφάγοι την πολυπλοκότητα της ρωμέϊκης κοινωνίας και των (κάπως παρανοϊκών, είναι η αλήθεια) θεσμών της;!

Ο μαστρο-Βαγγέλας να σκάσει!

—Με πότισες πάλι φαρμάκι, αχάριστε, ε, αχάριστε! σου πέταξε ξεφυσώντας. Άχρηστος είσαι, πανάθεμά σε! Τζούφιος εντελώς! Από τη μάνα σου πήρες. Θα ξαναδώξεις του χρόνου.

—Μα..., πήγες να διαμαρτυρηθείς εσύ (γιατί όσο στόχος κι αν νόμιζε ο γέρος σου ότι ήσανε, το έβλεπες ότι στο πανεπιστήμιο δεν έμπαινες ούτε με Παπαδοπουλικό διάταγμα).

—Θα δώξεις στη Νομική, ανακοίνωσε ο μάστορας. Εκεί μπαίνουν όλοι οι άχρηστοι. Να βγεις τουλάχιστον χασοδίκης, αφού ούτε για μηχανικός, ούτε για γιατρός δεν φτουράς.

Για τον μαστρο-Βαγγέλα αυτή ήτουμε η ύστατη κατάντια των σπουδαγμένων –και μέσα στην αβυσσαλέα του ασχετοσύνη ίσως να είχε και κάποιο δίκιο ο άνθρωπος.

Τι να κάνεις κι εσύ, ταλαίπωρα, στρώθηκες και πάλι στο διάβασμα, με τέλεια αλλαγή πλευσης, κι εδώ διαφαινόταν κάποια ελπίδα, γιατί τι είναι η Νομική παρά παπαγαλία; –το στοιχείο σου. Ναι, μωρέ... κάτι μπορούσε να γένει. Αλλά...

Αλλά δεν πρόκανες.

Η πατρίδα (ευγνωμονούσα πάντα) σε καλούσε να επιτε-

λέσεις το ύψιστο καθήκον απέναντί της, προσφέροντας δυο (και βάλε) από τα καλύτερά σου χρόνια, στο πλύσιμο καζανιών και αποπάτων, στο μάζεμα της γόπας, το καθάρισμα της πατάτας και το ράψιμο κουμπιών στο ένδοξο στρατεύμα –το οποίο, μην ξεχνάμε «έσωσε την πατρίδα από την φαυλοκρατία και τον κομμουνισμό», δια της μεθόδου του... γύψου!

Ποινή που ήτουνε (τότε) αδύνατον να αποφύγεις.

* * *

Δώδεκα χρόνια κατάδικος στο σχολείο και δυο χρόνια είλωτας στο συνεργείο του μαστρο-Βαγγέλα είχες σχηματίσει μια ιδέα, φίλε μου Μητσάρα, για το πώς λειτουργεί η Εξουσία και κατ' επέκταση ο κόσμος όλος. Ωστόσο και πάλι δεν ήσανε προετοιμασμένος για ό,τι σε περίμενε πίσω από τις μάντρες και τα συρματοπλέγματα που είχε υψώσει γύρω σου η προνοητική πατρίδα για να σε προστατεύσει όχι μόνο από τους επίβουλους του «έξω», αλλά κι από τον κακό σου εαυτό και κυρίως από τους κινδύνους που ελλοχεύουν σε καθεστώς ασύδοτης (τουτέστιν άνευ χαλινού) ελευθερίας.

Και σε παρέδωσε στον δεκανέα και τον λοχία, κάτι αγράμματους τζομπαναραίους από τα Βαρδούσια, πρόσκαιρους ενσαρκωτές μιας ελέω Θεού απόλυτης εξουσίας, προκειμένου να «σε κάνουν άνθρωπο».

Κοντά τρεις μήνες στην Καλαμάτα βάρεσες προσοχές και ημιαναπαύσεις, «να ηδονίζεται το έδαφος», μάζεψες γόπες, ν' ανοίξεις εργοστάσιο σιγαρέτων, καθάρισες πατάτα, να φάει ένα αφρικάνικο χωριό για έναν χρόνο, καθάρισες απόπατους και καζάνια και φύλαξες γερμανικό νόμισμα σκοπιά μέχρι να μάθεις γερμανικά απταισίτως, έραψες κουμπιά, γυάλισες αρβύλες, έβαψες ντενεκέδες και χαλίκια με ασβέστη, έσκαψες άχρηστα χαντάκια κι όλα αυτά τέλος πάντων που θα σε καθιστούσαν άξιο υπερασπιστή της πατρίδας και φόβητρο των κάθε είδους και φυλής επίβουλων

που παραδοκούσαν να την πέσουν στη μάνα σου και την αδερφή σου, η τιμή των οποίων εξαρτιόταν από το πόσο δυνατά βαρούσες εσύ προσοχή.

Αλλά, ακόμα κι εσύ, Μητσάρα, που δεν ήσανε πια και κανένα περπατημένο αλάτι, όπως οι περισσότεροι εκεί μέσα, δεν άργησες ν' αντιληφθείς εκείνο που καταλαβαίνει τάχιστα όποιος έχει πάει φαντάρος –και που επαναλαμβάνει περισπούδαστα στις συναναστροφές μετά– που εκφράζεται με το παλαιό σοφό ρητό: «Εκεί που τελειώνει η λογική ξεκινάει ο στρατός». Η λογική στο στρατό είναι ένα εντελώς άχρηστο εργαλείο (αλλιώς στρατός δεν θα υπήρχε) και το μόνο που χρησιμεύει προκειμένου να μην έχει κανείς ντράβαλα ατελείωτα είναι η φιλοσοφία του «πετάει ο γαΐδαρος; πετάει». Όπως ακριβώς στο σχολείο, όπως στην οικογένεια κι όπως αύριο-μεθαύριο στην κοινωνία (για την οποία όλοι αυτοί οι προαιώνιοι και δοκιμασμένοι θεσμοί σε προετοιμάζουν).

Αυτό και το άλλο που λέει: «Εγώ, ρε, θα βγάλω το φίδι από την τρύπα;».

Από νήπιο μαθαίνεις ότι, σε θέση αδυναμίας (που είναι η φυσική θέση του μπάσου πόπολου), με την Εξουσία δεν μπορείς να τα βάλεις, θα σπάσεις τα μούτρα σου εξάπαντος. Τι θέλει ν' ακούει ο γονιός, ο δάσκαλος, ο χωροφύλακας, ο παπάς, ο λοχίας; «Μάλιστα» θέλει ν' ακούει και τίποτις άλλο. Κάτι «γιατί;», κάτι «πώς;» και κάτι «δεν είναι έτσι» κράτα τα για τον εαυτό σου, να τα λες μέσα σου, αντί προσευχής, πριν αποκοιμηθείς το βράδυ. Σε όλες τις άλλες περιπτώσεις «μάλιστα».

Και πού 'σαι;... Κανείς δεν περιμένει να το εννοείς κιόλας αυτό το «μάλιστα». Αρκεί να το ακούνε. Αρκεί να τους καθησυχάζεις πως εκείνοι κάνουν κουμάντο κι εσύ ευπειθώς εκτελείς τις εντολές τους. Δεν θα το ελέγξουν κιόλας αν ισχύει. Η Εξουσία δεν είναι ηλίθια –ξέρει να κάνει τα στραβά μάτια όταν χρειάζεται. Εκτός πια κι αν η μη

εκτέλεση των κελευσμάτων της θέτει σε κίνδυνο τα συμφέροντα και τα κεκτημένα της. Εκεί όμως σε έχει ζωσμένο από παντού —υπάρχουν όρια στην (κοινή συναινέσει) ανυπακοή κι αν τα ξεπεράσεις μονομερώς χάθηκες, θα σε τσακίσει.

Διότι η Εξουσία έχει φροντίσει να εφοδιαστεί με το απόλυτο υπερόπλο: τον Νόμο. Το οποίο βεβαίως η ίδια σκαρώνει και η ίδια επιβάλλει. Και βεβαίως μάντεψε ποιανού τα συμφέροντα εξυπηρετεί το εν λόγω υπερόπλο. Ναι, σωστά το μάντεψες, κερδίζεις τσικουλάτο. Οπότε... «μάλιστα» για αρχή και μετά κοιτάς να βρεις με ποια πατέντα θα την σκαπουλάρεις. Για τις πατέντες όμως θα πούμε μετά.

* * *

Υπόδειγμα φαντάρου το λοιπόν εσύ, Μητσάρα, και παντελώς άορατος για όλους όσους είχαν ραμμένες σαρδέλες στα μανίκια ή αστέρια στις επωμίδες. Το κόλπο που χρησιμοποίησες και στο σχολείο κι έπιασε. Να μην μπορούν να σε ξεχωρίσουν από τον διπλανό. Ούτε μουστάκες, ούτε μαλλί, ούτε καν έκφραση στη φάτσα σου. Να σε βλέπει ο άλλος και ν' αναρωτιέται αν είσαι εσύ εκείνος που μπήκε στο καφενείο ή εκείνος που βγήκε. Να είσαι ένα επώνυμο μόνο στον κατάλογο και να μην μπορεί ο κουμανταδόρος να του βάλει δίπλα μια μόστρα. Πρέπει βέβαια να σε βοηθάει και το παρουσιαστικό σου. Ούτε ψηλός, ούτε κοντός, ούτε ξανθός, ούτε μαυροτσούκαλος, ούτε χοντρός, ούτε λιγνός, ούτε μυτόγκας, ούτε γυαλάκιας. Ένα συνηθισμένο σουλούπι. Ένας τίποτας!

Εσύ στον τομέα αυτό υπήρξες τυχερός. Πληρούσες απολύτως τις προδιαγραφές και με το παραπάνω.

Κατάλαβες επίσης σύντομα —είπαμε, βλάκας δεν ήσανε— ότι στον στρατό συμφέρει να ξέρεις να κάνεις όλα εκείνα που θα σου εξασφαλίσουν ενδεχομένως άνετη διαβίωση και τίποτις από τα άλλα, που θα σε φορτώσουν με μπελάδες.

Δεν φτουράς, ας πούμε, στη σκοποβολή, γιατί θα σου φορτώσουν το πολυβόλο, δεν ξέρεις να σωφάρεις, γιατί οι οδηγοί τρώνε τη φυλακή της αρκούδας, δεν ξέρεις από οικοδομικά, γιατί θα σε στρώσουν να χτίζεις μέχρι Δευτέρας Παρουσίας, αλλά... ξέρεις να φτιάχνεις καφέδες (με την ελπίδα να βουλευτείς στο Καψιμί), είσαι φουλ γραμματιζούμενος (με την ελπίδα να τρουπώσεις σε κάνα γραφείο), είσαι άπταιστος στη μουσική (μήπως και σε βάλουν σε καμιά μπάντα) κλπ.

Υπάρχει μια σχέση αλληλοεχμετάλλευσης, αλλά που μόνο ο ένας από τους συμβαλλόμενους κερδίζει ουσιαστικά στο αλισβερίσι αυτό. Ο αποπάνω, οικονομώντας τζάμπα είλωτες, ενώ ο αποκάτω πασχίζει να βουλευτεί σε μια κάπως ανθρωπινότερη διαβίωση, που έτσι κι αλλιώς δικαιούται.

Εσύ πάντως, Μητσάρα –και με λίγη τύχη– τη βόλεψες μια χαρά. Κι όχι μόνο τη βόλεψες, αλλά, για πρώτη φορά στα χρονικά της σύντομης ζωής σου, βρέθηκες και με τις τσέπες γεμάτες.

Να σου θυμίσω.

Όταν ήρθαν οι αποσπάσεις στο Κέντρο εσύ πήρες φύσημα για ένα εκπαιδευτικό τάγμα στην Άρτα. Εκεί έτυχε να απολύεται κείνες τις μέρες ο σιτιστής και ψάχναν αντικαταστάτη του. Κάποιος με ειδικότητα δεν υπήρχε οπότε ο υπασπιστής, μια λουμπίνα από τον Πύργο, άνοιξε τα κιτάπια του και είδε πως οι «γραμματιζούμενοι», αυτοί δηλαδή με απολυτήριο Γυμνασίου (εξατάξιου ακόμα τότε) ήτουνε τέσσεροι. Ένας γύφτος (μυστήριο πώς τον έστειλαν σχολείο οι δικοί του), ένας Τούρκος (συγγνώμη... «Έλλην μωαμεθανικού θρησκειώματος») από την Κομοτηνή, ένας εθνικώς ύποπτος (μάλλον Λαμπράκης) κι εσύ. Δεν είχε περιθώριο επιλογής ο άνθρωπος –ιδού η τύχη που λέγαμε!

—Έλα 'δώ εσύ ο μουλωχτός, σε διατάζει. Από γράμματα πώς πας;

—Υποψήφιος φοιτητής, κύριε Δόκιμε, απαντάς εσύ προθύμως. (Τι είπαμε; Τα γράμματα βολεύουν για δουλειά γραφείου).

—Α, μπα;... Και σε ποια σχολή, να 'χουμε το καλό ρώτημα;

—Ιατρική, κύριε Δόκιμε.

—Και δεν μπήκες, ρε;

—Ατύχησα, κύριε Δόκιμε.

Γέλασε στραβά ο άλλος.

—Ναι, καλά... Όλοι έτσι λένε, είπε. Από μαθηματικά τι γένεται;

Τι να γένει; Την τυφλαμάρα σου γινόταν, δεν τα είπαμε; Πλην όμως αν δεν φουσκώσουμε τα προσόντα μας (τα ανύπαρκτα) μπορεί να στραβώσει η δουλειά –κι αυτό το είπαμε.

—Απταίστως, κύριε Δόκιμε, του λες εσύ.

—Θα δούμε, μουρμούρισε ο υπασπιστής. Θα αναλάβεις σιτιστής τάγματος ένεκα που ο Μπαρτζολέτας απολύεται και μένουμε ρέστοι. Να πας να σ' ενημερώσει και να παραλάβεις.

—Μάλιστα, κύριε Δόκιμε, του λες εσύ καταχαρούμενος που βολεύτηκες.

Ο Μπαρτζολέτας ήτουνε ένας Κεφαλλονίτης αλεπουδιάρης, διαόλου κάλτσα, από κείνους που όπως και να τους πετάξεις στα πόδια τους θα προσγειωθούν.

—Ο αντικαταστάτης μου; είπε κόβοντάς σε πατόκορφα, με κριτική ματιά. Από πού 'σαι, ρε νέους;

—Αθήνα, του λες εσύ.

—Από μέσα από την Αθήνα; σε ρωτάει ο άλλος.

—Από μέσα, του λες εσύ.

Κούνησε το κεφάλι του ο Κεφαλλονίτης, δεν φάνηκε να εντυπωσιάζεται.

—Και τι δουλειά κάνεις στην κανονική ζωή, ρε αδερφέ; σε ανακρίνει ο έτσι.

«Υποψήφιος φοιτητής» πήγες να πεις, αλλά συγκρατήθηκες.

—Στο συνεργείο του πατέρα μου, μουρμούρισες μαγκωμένος. Μουντζούρης.

—Άρα ξύπνιο και περπατημένο μορτάκι, συμπέρανε ο παλιός. Καλώς. Γιατί θα μου πονούσε, εδώ που τα λέμε, να παραδώσω την επιχείρηση σε κάναν αγαθιάρη βουτυρομπεμπέ.

—Επιχείρηση; απορείς εσύ.

—Θα χεστείς στο τάλαρο, μάγκα μου, υποσχέθηκε ο παλιός. Κάτσε κάτω να σ' ενημερώσω.

Και σε ενημέρωσε.

—Ο στρατός, για κάτι ξύπνια παιδιά, σαν ελόου σου και σαν ελόου μου, είναι μεγάλη ευκαιρία, όταν ξέρεις τα κατατόπια, σου εξήγησε. Η σίτιση είναι από τις καλές περιπτώσεις. Πες ότι σου έπεσε το λαχείο.

—Δηλαδή; απορείς εσύ.

—Δηλαδή, συνέχισε διδακτικά ο έτσι. Σε συνεννόηση με τον ανθύπα του Εφοδιασμού πας και ψάχνεις την αγορά για τους προμηθευτές. “Πόσα δίνεις εσύ, μάγκα μου, για να σε προτιμήσουμε”; ρωτάς. “Τόσα”, σου λέει. Πας παρακάτω, ρωτάς τα ίδια, σου λένε... “Ο άλλος μου δίνει τόσα”, λες εσύ, φουσκώνοντας τα νούμερα. “Ο άλλος δεν έχει καλό πράμα”, σου λέει αυτός. “Ποιος χέστηκε για το πράμα, ρε αδερφέ;”, λες εσύ. “Για το μπαγιόκο της προμήθειας μιλάμε”. Το σκέφτεται ο άλλος... δεν θέλει να χάσει τη δουλειά... “Εντάξει”, σου λέει... “Τόσα”. Πας παρακάτω... Μέχρι να πετύχεις εκείνον που σε συμφέρει καλύτερα.

—Προμήθειες; απορείς εσύ. Τι προμήθειες;

Γέλασε ο αλεπουδιάρης.

—Α, ρε σειρά!..., σου λέει. Και σε είχα για περπατημένο! Μιλάμε για το τι θα τσεπώσεις εσύ, για να προτιμήσεις τον προμηθευτή. Επιχειρηματίας είσαι, το συμφέρον σου θα κοιτάξεις. Εμπόριο κάνουμε, δεν παίζουμε τις κυρίες κουμπάρες.

—Μα πώς; απορείς εσύ (και με το δίκιο σου). Δεν υπάρχουν τιμολόγια;

—Υπάρχουν, πώς δεν υπάρχουν, σου εξηγεί ο Κεφαλλονίτης. Μαϊμουδίσια. Γράφει δέκα και σου δίνει πέντε. Κι άντε μετά να βρει άκρη ο άλλος, αν θελήσει να κάνει έλεγχο. Τι θα κάνει; Θα μετράει τις πατάτες μια-μια;

—Α, έτσι; θαύμαζες εσύ.

—Δημιουργική λογιστική λέγεται αυτό, σου εξηγεί το μούτρο. Τσιμπάει κι ο ανθύπας το κατιτίς του κι ούτε γάτα, ούτε ζημιά. Μακάρι να ήτουμε να υπερετήσω άλλα δυο χρονάκια! Μέχρι διαμέρισμα θα έβγαζα. Όχι πως έχω παράπονο δηλαδή, δόξα τον Άη Γεράσιμο, όμως, ρε φίλαρα, όλοι ξέρουμε ότι ο εχθρός του καλού είναι το καλύτερο. Συμφωνείς;

Συμφωνούσες βεβαίως, Μητσάρα, πώς να μην συμφωνήσεις; Αλλά ήσανε ακόμα ζαλισμένος από το ξαφνικό. Δεν το χώραγε το μυαλό σου ότι σε μια σοβαρή υπόθεση, σαν τον στρατό, γέρονταν τέτοιες κομπίνες. Κι αν γέρονταν στα χαμηλά κλιμάκια σκέψου τι θα γενόταν στα πιο ψηλά, για να μην πούμε στα πάνω-πάνω και μας μπουζουριάσουν (για διασπορά ψευδών ειδήσεων βεβαίως).

Τέλος πάντων σου έδειξε ο Κεφαλλονίτης τα κιτάπια, σου εξήγησε —δια ταχυρύθμου διδασκαλίας— πώς λειτουργεί η σίτιση, σου πάσαρε και τη λίστα των προμηθευτών, με τους οποίους είχε κάνει συμφωνίες, αλληλοευχηθήκατε «καλός πολίτης», «καλές δουλειές», και πήγε στην ευχή του

Θεού και του Άη Γεράσιμου, στην ωραία Κεφαλλονιά, ν' ασχοληθεί με τον τουρισμό, που τότε είχε αρχίσει να σκάει δειλά-δειλά στα Ιόνια και τα τάλαρα πέφταν βροχή.

Όλοι όσοι έχουν περάσει από τον στρατό έχουν να διηγούνται ιστορίες για αγρίους (παρόμοιας αξιοπιστίας με κείνες των κυνηγών και των ψαράδων). Κι όλοι ανεξαιρέτως έχουν να λένε πόσο τους αγαπούσε ο λοχαγός τους ή ο διοικητής, έστω κι ο ταπεινός (πλην παντοδύναμος) λοχίας. Εσύ τέτοιες ιστορίες δεν έχεις να διηγηθείς, Μητσάρα. Κανένας από τους ανώτερους δεν σ' αγαπούσε, ούτε σε είχε «σαν παιδί του». Ούτε καν ο ανθύπαρ του Εφοδιασμού, που ήτουνε κατά κάποιον τρόπο συνεταίρος σου στη λαμογιά. Όμως και κανείς δεν σε πείραζε. Κι αυτό γιατί ήσανε άρατος. Ήσουν απλά «ο σιτιστής», δεν είχες όνομα. Κανείς απ' τους μεγάλους δεν ενδιαφέρθηκε ποτέ να σε ρωτήσει πώς σε λένε, από πού είσαι και τι διάολο κάνεις στην «κανονική ζωή». Ήσανε απλά ένας τίτλος, όπου ο καθένας κολλούσε εκεί πάνω ό,τι φάτσα ήθελε και τον βόλευε, τη δικιά σου δεν τη θυμόταν κανείς. Κι εσύ βεβαίως, φρονίμως ποιών, δεν τους τη θύμιζες. Έτσι κι αλλιώς πού να σε βρουν, να σε γνωρίσουν;

Το πρωί κατέβαινες στην πόλη συνοδευόμενος από τον εκάστοτε «αξιωματικό επί των ονίων», έναν Δόκιμο συνήθως, ο οποίος με το που ξεπορτίζατε από τη στρατώνα την έκανε με ελαφρά πηδηματάκια, να πάει να βρει το γκομενάκι, δίνοντάς σου ραντεβού στο καφενείο του Ζάτουνα για την επιστροφή.

Εσύ έκανες τη γύρα των μιλημένων προμηθευτών, μαναβάδων, χασαπάδων, μπακάληδων, φουρνάρηδων, έδινες την παραγγελία, φόρτωνες την πραμάτεια στην καναδέζα, τσέπωνες τα πειραγμένα τιμολόγια και το επίδομα, το δικό σου και του ανθύπα, έκοβες τις βόλτες σου, έπινες καφέδες και τσίπουρα κερασμένα από 'δώ κι από κει κι επέστρεφες με τον ευχαριστημένο Δόκιμο για το μεσημεριανό γεύμα, σαν κύριος.

Μετά, υπνάκο στο ράντζο, που είχες οικονομήσει για το γραφειάκι σου, και το απόγευμα, όταν είχες κέφι, στολή εξόδου, άρβυλο γυαλισμένο και γραβάτα αλφαδιασμένη και πάλι όξω, στην πόλη. Είχες κι ένα χαρτί υπογεγραμμένο από τον συνεταίρο, τον ανθύπα, που σου επέτρεπε να βγαίνεις και να μπαίνεις όποτε σου κάπνιζε, κι όπως είχες απαλλαγεί από σκοπιές, υπερεσίες, αγγαρείες κι άλλες τέτοιες αηδίες, δεν είχες να δώξεις λόγο σε καμιά κυρία.

Όταν πάλι ο καιρός ήτουνε χάλια ή όταν βαριόσανε την άραζες στο γραφείο σου –καταφύγιο και άβατο, πλην για ορισμένους εκλεκτούς– και διάβαζες «Φαντάζιο», «Μάσκα» και «Μυστήριο» κι άκουγες, αν είχε τίποτις της προκοπής, στο τρανζιστοράκι. Άρχοντας!

Φίλους πολλούς δεν είχες κάνει. Κάνα-δυο περπατημένα παιδάκια από Αθήνα και κάτι μορτάκια από Περαιά. Περισσότεροι δεν χρειάζονταν. Από αυτούς έμαθες τάβλι, πρέφα και Θανάση, καθώς και μερικά κόλπα βιοποριστικά, εξαιρετικά χρήσιμα για την μετέπειτα πολιτική ζωή.

Για πότε πέρασαν οι μέρες μέχρι την αποφυλάκιση – γιατί όσο μπείκα κι αν την είχες βρει εκεί, σε κάτεργο ήσανε, μην λέμε ψέματα– ούτε που το κατάλαβες. Ούτε τσατσάρα δεν θυμήθηκες να ξεδοντιάσεις.

Και βεβαίως, ενώ είχες μπει ρέστος, ταπί και καθόλου ψύχραιμος, έβγαινες τώρα με κομπόδεμα καλό και με ιδέες που δεν πέρναγαν καν από το μυαλό σου πριν. Πρέπει να είσαι από τους λίγους, ρε Μητσάρα, τώρα που το σκέφτομαι, που μπήκαν στον στρατό στούρνοι και βγήκαν στην κενωνία κανονικοί προφέσορες.

Καλά λένε ότι ο στρατός είναι μέγα σχολείο –για όποιον βεβαίως είναι επιμελής και διακρίνεται για τη φιλομάθειά του.

Ουδέν μονιμότερον του προσωρινού

Όπου απελευθερώνεσαι της πατρικής εξουσίας, ανακαλύπτεις πως τίποτις δεν είναι για πέταγμα κι ανακαλύπτεις έξυπνους τρόπους εναλλακτικού βιοπορισμού, στα όρια της νομιμότητας.

Πίσω στο σπίτι σου λοιπόν –των γονιών σου δηλαδή– και δεν μπορούμε να πούμε ότι σου γένηκε καμιά αποθεωτική υποδοχή. Δυόμιση χρόνια κοντά σε είχανε ξεχάσει. Καμιά φορά, στους τρεις μήνους άπαξ, να σου στείλει η μάνα σου ένα κατοστάρικο μέσα σε φάκελο, μ’ ένα σημείωμα ανορθόγραφο: «Εμείς εδώ όλα καλά». Και πέραν αυτού ουδέν. Ούτε άδεια δεν είχες πάρει, γιατί πού να ξεβολεύεσαι και να τρέχεις στου διαόλου τη μάνα και προς τι; Να υπήρχε καμιά γκομενίτσα τουλάχιστον να πεις ναι, αλλά δεν υπήρχε ούτε δείγμα, οπότε...

Ο μαστρο-Βαγγέλας ούτε «καλός πολίτης» δεν σκέφτηκε να σου ευχηθεί.

—Αυτή τη χρονιά την έχασες, σου είπε. Θα στρώσεις τον κώλο σου κάτω, να διαβάσεις, για να είσαι έτοιμος το φθινόπωρο που δίνουν εξετάσεις. Κι από αύριο συνεργείο. Δεν ξέρω να τρέφω κι άλλους χαραμοφάηδες... για ν’ ακούσω το ’φχαριστώ στο τέλος!

—Λέω να καθίσω μερικές μέρες, του είπες εσύ δειλά. Έτσι, για να ξεκουραστώ λίγο...

—Μπα; Γιατί; Κουράστηκες από την καρέκλα;

—Όσο να 'ναι... στρατός είναι αυτός...

—Τι στρατός, ρε χαμένες; ξέσπασε ο μάστορας. Τι στρατός, που σας έχουν στα ώπα-ώπα, σας ταΐζουν, σας ντύνουν, σας κοιμίζουν... εις υγείαν εμάς, των κοροΐδων, που σας συντηρούμε θέλοντας και μη. Να σε είχα τότες, στο Αλβανικό, να δεις τι θα πει στρατός. Μέσα στα χιόνια και τις κακουχίες, με μια κουραμάνα μουχλιασμένη και τους Ιταλιάνους από απέναντι να βαράνε στο φαχινό! Αυτός ήτουμε στρατός! Τέλος πάντων... από Δευτέρας...

Δεν είχες σκοπός να πας και πάλι είλωτας στον μαστρο-Βαγγέλα, είχες άλλα σχέδια, αλλά για την ώρα δεν είπες κουβέντα, μην δημιουργηθούν εντάσεις. Ένεκα που τις εντάσεις δεν τις μπόραγες «εξαπανέκαθεν», Μητσάρα.

* * *

Ο Μεμάς ο Μαντέκας ήτουμε ένα από τα ξηγημένα Πειραιωτάκια με τα οποία έκανες παρέα πάνω στο τάγμα. Μορτάκι περπατημένο και παλιόπαιδο ατίθασο, που θα 'λεγε κι ο συχωρεμένος ο Τσιφόρος, συνδεθήκατε με φιλία σωστή, παρά τους διαφορετικούς σας χαρακτήρες. Είχατε όμως κι ένα κοινό. Ησάστενε και οι δυο μαστοράκια μουντζούρικα, με θητεία σοβαρή σε συνεργεία. Με τη διαφορά ότι ο Μεμάς έναν μισθουλάκο της συμφοράς τον τσίμπαγε, ενώ εσύ τράβαγες κουπί στο τζάμπα για τον μαστρο-Βαγγέλα (τα καλά της συγγένειας).

Όταν το 'πες του Μεμά, τι εκμετάλλευση σου τραβούσε ο στοργικός γονέας, σε πρόγkηξε.

—Μην είσαι κοροΐδο, ρε!..., σου είπε. Να 'ρθεις στου μαστρο-Διαμαντή, να δεις θεού προσώπατο. Το τζάμπα απόνθανε, δεν το πήρες χαμπάρι;

—Μα είναι προσωρινώς..., είπες εσύ.

—Δηλαδή τι προσωρινώς; απόρησε ο Μεμάς.

—Νά... μέχρι να μπω στη Νομική..., μουρμούρισες εσύ (χωρίς πια να το πολυπιστεύεις).

—Αμ πε μου ότι πας για χασοδίκης να καταλάβω! έβαλε τα γέλια το Πειραιωτάκι. Πε μου ότι σε περιμένουν μεγάλεια.

—Άσε να μπω πρώτα...

—Πες ότι μπήκες, σου λέει ο Μεμάς. Πόσα χρόνια μέχρι το πτυχίο; Τρία;... τέσσερα;... Και δεν θα χάσεις κάνα-δυο;... Πες έξι.

—Ναι, αλλά...

—Και άλλα δυο-τρία για πρακτική άσκηση σε κάποιο γραφείο..., συνέχισε ο Μεμάς, που φαινόταν (παραδόξως) άριστα κατατοπισμένος. Πάμε στα εννιά συναπτά έτη. Στα τριάντα, άντε να τρουπώσεις σε καμιά από τις φίρμες. Μισθός; Τρεις κι εξήντα. Ο χωροφύλακας βγάνει περισσότερα και τελείωσε, με το ζόρι, Δημοτικό, ενώ εσύ έχεις φάει όλη σου τη ζωή στα θρανία.

—Μα... οι δικηγόροι κονομάνε..., διαμαρτύρεσαι εσύ.

—Τα κονομάνε εκείνοι που έχουν στρωμένη πελατεία από τους πατεράδες τους κι όσοι, μέσω γνωριμιών, προσλαμβάνονται σαν νομικοί σύμβουλοι σε μεγάλες εταιρίες. Οι άλλοι... από τα τρία το μακρύτερο.

—Μα...

—Ένας καλός μάστορας, με συνεργείο δικό του, βγάνει σε μια βδομάδα όσα ένας χασοδίκης σ' ένα εξάμηνο, συνέχισε απτόητος ο Μεμάς.

Εκεί σου ήρθε στο μυαλό ο μαστρο-Βαγγέλας, που μια ζωή χαροπάλευε, με την ψυχή στο στόμα, κι έβαλες τα γέλια.

—Ναι, καλά..., του λες. Να τα πεις αυτά του πατέρα μου, που φτύνει αίμα να πλερώσει ρεύμα, νερό και τηλεφωνο κάθε μήνα.

—Όπως σ' όλα τα επαγγέλματα υπάρχουν οι πετυχημένοι και οι αποτυχημένοι, είπε διδακτικά ο Μεμάς. Πόσους νοματαίους έχει στο συνεργείο ο γέρος σου;

—Μαζί με μένα τρεις, του λες εσύ μαγκωμένος, γιατί δεν σου είχε περάσει από το μυαλό ότι ο μαστρο-Βαγγέλας λογιζόταν για αποτυχημένος.

—Ο δικός μου έχει οχτώ και παρακαλάει να πάρει κι άλλους, σου λέει ο Μεμάς, όχι χωρίς μια υποψία περηφάνιας. Έλα και θα δεις.

Σου είχε δώσει τότε ο Μεμάς τη «σύσταση» κι όταν απολύθηκε, με την προηγούμενη από τη δική σου σειρά, σου το υπενθύμισε.

—Πέρα να μας πεις μια καλημέρα, όταν σε αμολήσουν, και δεν θα χάσεις, σου είπε.

Δεν το 'χες σκοπό να μπλέξεις πάλι με στουπιά και γράσα, Μητσάρα. Μάλλον σκόπευες να στρωθείς στο διάβασμα, να μπεις στη Νομική —σιγά το δύσκολο!— αλλά η ανάλυση του μέλλοντος που σε περίμενε από τον Μεμά δεν έλεγε να φύγει από το μυαλό σου.

Μια βδομάδα μετά το απολυτήριο κατέβηκες το λοιπόν στο Κερατσίνι, όχι τίποτις, έτσι, για να δεις την παλιοσειρά από τον στρατό, να πεις, μια καλημέρα.

Με την πρώτη ματιά που έριξες γύρω σου διαπίστωσες ότι το συνεργείο του αφεντικού του Μεμά ουδεμία σχέση είχε με κείνο του πατέρα σου. Τούτο εδώ, πρώτα απ' όλα ήτουνε μια μάντρα απέραντη, ίσαμε ένα στρατόπεδο μιλάμε κι όπου κι αν ακούμπαγες το μάτι σου έβλεπες εξαρτήματα παντός είδους τροχοφόρου, ζάντες, λάστιχα και μισοδιαλυμένα αμάξια, με μια διμοιρία μαστόρια να δουλεύουν πυρετωδώς πάνω στα πάλαι ποτέ τροχοφόρα κουφάρια υπό την επίβλεψη ενός χοντρού μεσήλικα, που αραχτός σε μια πάνινη πολυθρόνα, γάβγιζε διαταγές, οδηγίες και παραγγέλματα, ενώ συγχρόνως πάσχιζε να διαβάσει μια τσαλακωμένη «Αθλητική».

Τέτοιο συνεργείο δεν είχες ξαναματαδεί σε όλη σου την καριέρα σαν μουντζούρης, Μητσάρα, και με το δίκιο σου. Καθόσον το συνεργείο του μαστρο-Διαμαντή του Φούτουλα δεν ήτουνε συνεργείο, αλλά «εργοτάξιο περισυλλογής ανταλλακτικών και εξαρτημάτων», όπως διαλαλούσε υπερηφάνως μια χειροποίητη ταμπέλα πάνω από την πόρτα της παράγκας που χρησίμευε σαν γραφείο και διοικητήριο.

Ο Μεμάς, που ήτουνε ευτυχώς εκεί, σε είδε και ήρθε να σε προϋπαντήσει με χαρές και πανηγύρια.

—Απολύθηκες, ρε ψάρακλα; σου φώναξε χτυπώντας σε στην πλάτη —στο καθαρό πουκάμισο, γαμώτη μου!— με τη μουντζουρωμένη χερούκλα του.

—Τι γίνεται εδώ, ρε; έκανες εσύ σαν χαμένος. Τι είναι όλα τούτα;

—Μα δεν σου είπα; απόρησε ο Μεμάς. Διαλύουμε αμάξια και πουλάμε τα ανταλλακτικά κι ό,τι άλλο μπορούμε να διασώσουμε. Μέχρι παρμπρίζ μιλάμε, μέχρι μπετούγιες για τις πόρτες! Κι ό,τι απομένει το δίνουμε για παλιοσίδερα και κονομάμε κι από κει. Μιλάμε και γαμώ τη μπίζνα! Ο Διαμαντής έχει χεστεί στο τάλαρο!

—Και τ' αυτοκίνητα πού τα βρίσκετε; απόρησες εσύ.

—Τ' αγοράζει ο μάστορας από άλλα συνεργεία, όταν αχρηστεύονται. Κοψοχρονιά, μη νομίζεις... Ή μαζεύουμε τα παρατημένα ή τα σαραβαλιασμένα από δυστυχήματα, που δεν επισκευάζονται κι έτσι. Η πρώτη ύλη δεν μας λείπει, δόξα τω Θεώ!

Σε πήγε να σε παρουσιάσει στον μαστρο-Διαμαντή.

—Μάστορα, ο κολλητός μου απ' τον στρατό που σου 'λεγα, του λέει.

Ο μάστορας σου έριξε μια διαπεραστική ματιά πάνω από την εφημερίδα του. «Θρίαμβος του Θρύλου! Απέσπασε ισοπαλία 1-1 από την ισχυράν Βοϊβοντίαν!» έγραφε με πηχuaίους χαρακτήρες στο πρωτοσέλιδο.

—Από αμάξια ξέρεις, ρε; σε ρώτησε.

—Ξέρω, πώς δεν ξέρω, του απάντησες εσύ.

—Σε ποιο συνεργείο δούλευες;

—Στου πατέρα μου...

—Α, μπα; Και γιατί τον πούλον;

—Είπα να βρω κάτι καλύτερο, δικαιολογήθηκες εσύ.

Ο μαστρο-Διαμαντής κούνησε το κεφάλι του.

—ΙΚΑ δεν έχει, σου ξεκαθάρισε. Εδώ όλοι δουλεύουν μαύρα. Δεν πιστεύω να έχουμε αντίρρηση;

—Όχι, όχι... τι πάει να πει..., βιάστηκες να τον διαβεβαιώσεις.

—Μισθός τρία κατοσταρικάκια κολλαριστά εκάστη εβδομάς, συνέχισε ο μάστορας. Και περιπλέον επίδομα ανάλογα με τα εξαρτήματα που μου βγάνεις, έτοιμα και σεναρισμένα προς πούληση. Μιλάμε για μια περιουσία στις μέρες που ζούμε.

Σε σύγκριση με το τζάμπα του πατέρα σου εδώ ήτουνε πράγματι μια περιουσία.

—Μέσα, είπες χωρίς δισταγμό.

—Καλώς. Ο Μεμάς θα σ' ενημερώσει. Πιάχε γαλλικό κλειδί, κατσαβίδι, πένσα και σφυρί και στρώσου στην εργασία. Εδώ είσαι ακόμα; Τρέχουμε, νέους... τρέχουμε.

Ο μαστρο-Διαμαντής υπήρξε δεκανέας στη θητεία του και του είχε μείνει το κουσούρι.

* * *

Η δουλειά δεν ήτουνε δύσκολη, μπελαλίδικη ήτουνε, διότι εδώ βλέπεις δεν επισκευάζατε το όχημα, να βγει στο δρόμο, να τσουλήσει σωστά. Το διαλύατε στα εξ' ων συνετέθη. Φύλλο και φτερό. Ο μπελάς ήταν που έπρεπε πρώτα απ' όλα το εξάρτημα να αποσυνδεθεί από το αμάξι κι αυτό

ήτουνε συχνά πρόβλημα, γιατί αφενός μεν μπουλόνια και βίδες είχαν τσιμενταριστεί με σκουριά και μάκα από γράσα και λάδια κι αφετέρου, όχι σπάνια, υπήρχαν πατέντες, που κάποιος προγενέστερος μάστορας είχε επινοήσει για να βγάλει και πάλι το όχημα στην άσφαλτο και που έπρεπε εσύ να καταλάβεις, ώστε να διασώσεις το ανταλλακτικό χωρίς να κάνεις ζημιά.

Τίποτις δεν πήγαινε χαμένο στα αμάξια προς ανακύκλωση. Μέχρι τα τζάμια, μέχρι τα καθίσματα, οι προφυλακτήρες, τα φανάρια, μέχρι οι βίδες διασώζονταν. Και ταξινομούνταν μετά σχολαστικά, κατά είδος.

Ο κάθε μάστορας είχε το δικό του νούμερο, που το έβαζε με μπογιά ή κολλητική ταινία πάνω στο αντικείμενο που είχε διασώσει, ώστε να ξέρει το αφεντικό πόση δουλειά είχε βγάλει ο καθένας κι αναλόγως με την αξία του να τσοντάρει στον μισθό. Δεν μιλάμε βέβαια για τιποτις ιλιγγιώδη ποσά, πλην όμως φασούλι το φασούλι όλο και κάτι γένεται. Υπήρχαν φορές που, μαζί με τον μισθό (της πλάκας), και το «επίδομα» φτάνατε και τα δυο και τα δύομιση χηνάρια, που λέει ο λόγος. Πολλά δεν ήτουνε, όμως άπαξες και δεν έχεις να πλερώνεις νοίκι και φαγητό – εσύ, δόξα τον Γιαραμπή, δεν είχες – είναι λογαριασμός.

Του μαστρο-Βαγγέλα δεν του άρεσε καθόλου βέβαια αυτή σου η κίνηση.

—Να καίγεται το σπίτι σου κι εσύ να τρέχεις να σβήσεις το τσαρδί του γείτονα!..., μουρμούραγε κάθε τόσο μωτρωμένος.

—Προσωρινώς, πατέρα, προσωρινώς, τον καθησύχαζες εσύ.

—Τον κακό σου τον φλάρο, ερχόταν η οργίλη απάντηση. Να τ' αφήσεις αυτά και να πιάσεις κάνα βιβλίο. Μην ακούσω να μου πεις ότι ατύχησες πάλι, γιατί θα σε πετάξω όξω, στον δρόμο, με τις κλωτσιές.

—Όλα θα γένουν... υπεμονή, απαντούσες εσύ.

Αλλά μέσα σου το σπούδαγμα το είχες σχολάσει, οριστικώς κι όχι προσωρινώς. Ο Μεμάς είχε δίκιο. Με τα γράμματα προκοπή δεν γένηται. Δες τι συμβαίνει έξω, στην κενωνία. Όλοι οι πετυχημένοι στούρνοι είναι από μόρφωση και διπλώματα μηδέν, πλην οι άπαντες τους κάνουν τεμενάδες και στις μπουζουκερί τους βάνουν πάντα πρώτο τραπέζι πίστα. Τι λέμε τώρα; Σάματι γένηκε ποτέ ο Ωνάσης γιατρός;... ή δικηγόρος;... ή μηχανικός;

Η καινούργια σου (προσωρινή, μην το ξεχνάμε) δουλειά ήτουνε σχολείο για σένα, Μητσάρα. Σχολείο ίσως ανώτερο απ' αυτά που είχες περάσει, με την ψυχή στο στόμα, ανώτερο ακόμα κι από τον στρατό. Γιατί σου μάθαινε πώς λειτουργεί η πραγματική κοινωνία κι όχι αυτή που περιγράφουν τα κιτάπια και που προπαγανδίζουν οι απεργάτητοι δάσκαλοι και οι στούρνοι καραβανάδες.

Η μπίζνα του μαστρο-Διαμαντή δούλευε «κατά τας γραφάς». Τουλάχιστον επιφανειακά. Ο καλός αυτός επιχειρηματίας («τίμιος βιοπαλαιστής» δήλωνε ο ίδιος) δεν έκανε τίποτις απολύτως παράνομα και τίποτις απολύτως νόμιμα. Όλες οι αγορές γένονταν κανονικά, με παραστατικά και τιμολόγια, όπως και οι πωλήσεις. Μόνο που τα τιμολόγια έγραφαν άλλα νούμερα από τα πραγματικά —οι αγορές τιμμημένες προς τα πάνω και οι πωλήσεις προς τα κάτω. Ούτως ώστε στην Εφορία να φαίνεται ότι ο άνθρωπος χαροπαλεύει, με ζημιά λειτουργεί και είναι θαύμα πώς στέκεται ακόμα όρθιος. Το προσωπικό λάβαινε τα μισθά του μαύρα, ούτε ενσήματα, ούτε τέτοιες αηδίες, που —εννοείται— επινόησε το κράτος για να αρμέγει τους φτωχούς (πλην τίμιους) βιοπαλαιστές. Κι όσο για την επιθεώρηση εργασίας... δόξα τω Θεώ, υπήρχαν πάντα εκεί κάτι παιδιά δικά μας, που λάβαιναν το κατιτίς τους για να κοιτάζουν τα περιστέρια και τις καλιακούδες να βολτάρουν πάνω από τους σωρούς τα (άχρηστα, έτσι;) παλιοσίδερα και λαμαρίνες.

—Το κράτος είναι νταβατζής κι εμείς τα κορίτσια, που μας έχει βγάλει στο κλαρί, να ιδρώσουμε τη φανέλα, για να τα κονομήσει αυτός, έλεγε διδακτικά ο μάστορας. Ποιο είναι λοιπόν το χρέος της πουτάνας, ημών των ιδίων δηλαδή, προκειμένου να εξοικονομήσει τα προς το ζην για τα φτωχά παιδάκια της; Να ξεγελάσει τον νταβατζή στο λογαριασμό. Επιβίωση λέγεται αυτό. Θα μου πεις... πουτάνα είσαι, πουτανιά θα κάνεις. Και θα σου πω εγώ —και με το δίκιο μου— ας ήτουνε ο νταβατζής λογικός στη μοιρασιά, να βγάξει κι αυτός που είναι αραχτός, αλλά να βγάλω κι εγώ που λιώνω παπούτσια στο καλντερίμι, για να μην τον κλέβω. Έτσι θα ειμάστενε όλοι ευχαριστημένοι. Αλλά έχει μυαλό ο νταβατζής να τα σκεφτεί όλα αυτά; Δεν έχει. Ε, ευτυχώς έχω εγώ, η πουτάνα.

Ατράνταχτα επιχειρήματα, ακατάρριπτα κι από το πιο τζιμάνι οικονομολόγο. Γι' αυτό και λένε ότι τελικά το ανώτερο πανεπιστήμιο είναι το πεζοδρόμιο. Ρώτα όποια καλντεριμιτζού θες, να δεις τι θα σου πει.

Ο κάθε κερατάς, που αυτοχαρακτηρίζεται και διαχειριστής σου, όχι μόνο τότε που είχατε τη χούντα του «αποφασίζομεν και διατάσσομεν», αλλά και πριν και μετά και πάντα, επί δήθεν Δημοκρατίας, κύριο μέλημα έχει πώς θα σε ξεβρακώσει, νομοτύπως βεβαίως, πώς θα σε αναγκάσει να του τα ακουμπήσεις κανονικά και όχι άπαξ, αλλά κατ' εξακολούθησιν, όπως ο νταβατζής στο γλαφυρό παράδειγμα του μαστρο-Διαμαντή.

Και κάθετα και σκαρώνει νόμους επί νόμων, να σε τυλίξει σε μια κόλλα χαρτί, να μην μπορείς να ξεφύγεις από πουθενά. Μην ακούς τι λένε οι αναφορές, οι στατιστικές και τα περισπούδαχτα κιτάπια. Η κύρια (και πλέον σταθερή) πηγή εσόδων του κράτους —τουτέστιν του κάθε νταβατζή που υποτίθεται πως εσύ διόρισες, δια της ψήφου σου, να σε διαφεντεύει— είσαι εσύ και κανέννας άλλος.

Πλερώνεις όταν αγοράζεις, πλερώνεις όταν πουλάς,

πλερώνεις όταν μεταβιβάζεις, πλερώνεις κι όταν πεθαίνεις και όλα είναι συμβατά με το γράμμα του νόμου. Μ' άλλα λόγια, το «Κράτος», παναπεί η Εξουσία, σε έχει για να τα ακουμπάς κανονικά, για τίποτις άλλο. Και το διαπιστώνεις αυτό κάθε που τα φέρνει ο διάλογος έτσι ώστε να τους έχεις ανάγκη. Όταν αρρωσταίνεις ας πούμε... ή όταν βγαίνεις στη σύνταξη. Εκεί διαπιστώνεις ότι το «υποχρεούται» αφορά τον πολίτη και μόνο, ποτέ την Αρχή. Ο φοροεισπράκτορας είναι για να εισπράττει, όχι για να σου κάνει τη ζωή πιο εύκολη.

Υπόψη ότι το Κράτος την ίδια συμπεριφορά έχει κι εδώ, στις παρυφές του κόσμου, αλλά και στην πολιτισμένη Ευρώπη και στο Αμέρικα και παντού. Μόνο που εκεί το κάνουν πιο εκλεπτυσμένα, πολύ πιο μελετημένα και σοφά, για να έχει την αίσθηση ο είλωτας πως κι αυτός κάτι ωφελείται από την μονόπλευρη και υποχρεωτική συμφωνία, να σκύβει το κεφάλι και να δουλεύει αδιαμαρτύρητα, περιμένοντας πότε θα 'ρθει η Παρασκευή το βράδυ να τρέξει στο παμπ και τη μπυραρία, να γένει ντίρλα ή πότε θα 'ρθει το καλοκαίρι να αποδράσει μια βδομάδα στον ηλιόλουστο νότο, να ζήσει για λίγο σαν άνθρωπος. Άλλοι τόποι, άλλοι χαρακτήρες, ίδιο κόλπο. Πού να στα λέω τώρα και τι να καταλάβεις;

Εσύ εδώ πολύ γρήγορα καταλαβαίνεις ότι από τον «προστάτη» σου δεν έχεις να περιμένεις τίποτις, μόνο «δώσε» σου λέει, ποτέ «πάρε» (κι όταν τυχαίνει να δώσει, μη νομίζεις... από τα δικά σου δίνει –με σπαραγμό ψυχής). Οπότε... ό,τι κάνεις μοναχός σου. Και για να κάνεις και να φτουρήσεις πρώτα απ' όλα θα χρειαστεί να βρεις πατέντες, για να ρίξεις τον υποχρεωτικό και αδηφάγο συνεταίρο, τον «φέρε» εννοώ. Ει δυνατόν νομοτύπως, όπως κάνει κι αυτός, για να σε ληστεύει στο διηνεχές.

Έμαθες και κάτι άλλο χρήσιμο στο συνεργείο του μαστρο-Διαμαντή. Ότι με τη δουλειά, το ιδρώμα της φανέλας παναπεί, προκοπή δεν γίνεται. Μεροδούλι-μεροφάϊ θα εί-

σαι κι άντε, το πολύ να σ' έκανε πονεμένο άσμα ο Καζαντζίδης, αν ζούσε, να κλαίτε όλοι οι ομοιοπαθείς, με ρετσίνα ρεφενέ, στο φτωχοκαπηλειό της γειτονιάς τα Σαββατόβραδα. Τα φράγκα δεν βγαίνουν με τη δουλειά, μόνο ο επιούσιος κι αυτό τσίμα-τσίμα, εάν κι εφόσον. Φράγκα βγαίνουν όταν βάνεις τους άλλους να δουλέψουν κι εσύ να εισπράττεις.

Τον μαστρο-Διαμαντή δεν τον είδες ποτέ να πιάνει το γαλλικό κλειδί και τη βαριοπούλα, το κατσαβίδι και την πένσα. Αραχτός, με την εφημερίδα του, να δίνει πού και πού διαταγές, έτσι, για τα μάτια, και να τσεπώνει τάλαρα κουδουνιστά, επιταγές, γραμμάτια και συναλλαγματικές «ων ουκ έστι αριθμός». Ας είναι καλά οι είλωτες! Σημαντικό ήτουνε αυτό το μάθημα και σου εντυπώθηκε. Βόηθησε και η παλιοσειρά σου, ο Μεμάς.

—Ρε μάγκα μου, σου λείει μια μέρα εκεί που ξηλώνατε ένα παλιό Hillman. Ξέρεις τι σκέβομαι;

—Τι σκέβεσαι; ρωτάς εσύ.

—Σκέβομαι, ρε μάγκα μου, ότι έτσι που το πάμε προκοπή δεν βλέπω να κάνουμε. Εμάς μας βγαίνει ο πάτος όλη μέρα κι ο Διαμαντής εισπράττει αραχτός και ψύχραϊμος.

—Έτσι είναι η τάξη του κόσμου, του λες εσύ. Τα αφεντικά εισπράττουν και οι κωπηλάτες τραβάνε κουπί.

—Σωστός, επικροτεί ο Μεμάς. Οπότε, αν θέλουμε κι εμείς να δούμε φως θα πρέπει να γενούμε κι ελόου μας αφεντικά.

Έβαλες τα γέλια, Μητσάρα.

—Με τι, ρε σειρά; του κάνεις. Εμείς δεν έχουμε μαντήλι να κλάψουμε.

—Μην το λες, σε μάλωσε ο δικός σου. Όλο και κάτι θα έχεις βγάλει από τις σιτιστικές σου κομπίνες στο στρατό.

Κι εγώ πάλι, κάτι έχω βάλει στη μπάντα, για μια ώρα ανάγκης, μη νομίζεις...

—Και τι, θ' ανοίξουμε συνεργείο; απορείς εσύ.

—Όχι, ρε, τι συνεργείο; Για ψίχουλα; Την ίδια μπίζνα με του Διαμαντή. Στα ανταλλακτικά και τα μεταχειρισμένα βρίσκονται τα φράγκα. Δεν βλέπεις τι γίνεται εδώ;

—Και χώρο πού θα βρούμε;

—Από χώρο άλλο καλό! Ένα σωρό μάντρες υπάρχουν στην Αθήνα που κάθονται. Σε παρακαλάνε. Ξέρω μια πολύ τσίλικη στο Αιγάλεω, που την έχει ένας μπατζανάκης της θειάς μου και θα μας τη δώσει φτηνά.

—Κι εμπόρευμα;...

Ο Μεμάς χαμογέλασε.

—Άστο αυτό πάνω μου, σου λέει. Έχω κάτι παιδιά δικά μας, λίγο άτακτα, που θα μας προμηθεύουν ό,τι θέλουμε, κοψοχρονιά και με ευκολίες πλερωμής αν χρειαστεί.

—Δηλαδή;

—Τσουρνεμένα, ρε βλήμα! Τι νόμιζες, όλοι με τον σταυρό στο χέρι πορεύονται; Η κενωνία είναι σκληρή και άπονη, πρέπει ο πάσα μίας να βρει τρόπο να πορευτεί κόντρα στις αντίξοες συνθήκες.

—Κλεμμένα, ρε;!!! έφριξες εσύ. Κι αν μας πιάκουν;

—Ποιος θα μας πιάκει, ρε αγαθέ; γέλασε ο Μεμάς. Είδες ποτέ κανέναν να έρχεται εδώ για έλεγχο;

—Κι αν σπάσει ο διάλογος το ποδάρι του;

—Δεν υπάρχει περίπτωση λέμε. Όλα είναι μελετημένα.

—Και η Εφορία; Τι θα πούμε στην Εφορία; Ότι πορευόμαστε με δωρεές;

—Πλαστά τιμολόγια, καλύτερα κι από αληθινά, σε κα-

θησύχασε ο Μεμάς. Έχω έναν λογιστή... Πειραιωτάκι κι αυτό, πολύ τζιμάνι παιδί... που θα μας βολέψει μια χαρά. Θα μας φτιάξει βιβλία να τους φύγει ο τάκος των φορατζήδων.

—Δεν γίνονται αυτά τα πράματα!..., μουρμούρισες εσύ.

Αλλά σου μπήκε στο μυαλό η ιδέα και το σκεφτόσανε. Σου το θύμιζε κατά τακτά χρονικά διαστήματα κι ο Μεμάς.

—Θα χεστούμε στο τάλαρο, σου υποσχόταν. Μην το σκέβεσαι καθόλου.

Αλλά το σκεφτόσουν, Μητσάρα. Και δίσταζες. Γιατί ήξερες πολύ καλά —όλοι τον ξέρουμε τον εαυτό μας κι ας τον παριστάνουμε αλλιώς— ότι δεν ήσανε φτιαγμένος ούτε από στόφα αρχηγού, ούτε από στόφα αφεντικού. Ακόλουθος ήσανε και τίποτις παραπάνω. Το να πάρεις απόφαση για κάτι ήτουνε πάντα μεγάλη ταλαιπωρία για σένα. Ζύγιζες το ένα, ζύγιζες το άλλο... τόσο το αλεύρι, τόσο το πίτουρο... και στο τέλος βρισκόσανε εκεί απ' όπου ξεκίνησες. Η μεγαλύτερη απόφαση που είχες πάρει ως τα τώρα ήτουνε που έφυγες από την αναίσχυντη εκμετάλλευση του πατέρα σου, για να πέσεις σ' αυτή του μαστρο-Διαμαντή. Τώρα σου ζητούσαν να κάνεις ένα ακόμη άλμα στο κενό και να γένεις αφεντικό του εαυτού σου, ακολουθώντας συζητήσιμες μεθόδους. Και μάλιστα σε μια εποχή όπου «τα 'σχιαζε η φοβέρα και τα πλάκωνε η σκλαβιά», όπως το θέτει κι ο ποέτας. Τι, εύκολο ήτουνε; Καθόλου εύκολο.

Όπως τίποτις δεν είναι εύκολο για τους αποκάτω, ρε Μητσάρα. Για τους αποπάνω ισχύουν άλλα πράματα.

Ήτουνε και το άλλο... Δεν είχες βγάλει τελείως-τελείως την προοπτική των σπουδών από το μυαλό σου. Γιατί, πώς να το κάνουμε, ρε γαμώτο... Δημοτικό, Γυμνάσιο, Λύκειο με άριστα (και σημαιοφόρος τετράκις, έτσι;) και να πάει χαμένος; Θα μου πεις... παπαγαλία. Απ' όσα σου έμαθαν τίποτις δεν θυμάσαι, μόνο το τι ανώτεροι που ειμάστενε

εμείς, οι Έλληνες, απ' όλες τις φυλές της οικουμένης, αλλά ακόμα κι έτσι δεν ήσανε ξύλο απελέκητο, σαν τον Μεμά, που σάλιωνε το μολύβι και ταλαιπωριόταν αφάνταστα για να γράψει στο χαρτόνι «επηστρέφο αμέσος», όταν πάγαινε στον καμπινέ για την ανάγκη του.

Το συνεργείο ήτουνε για σένα μια λύση προσωρινή. Δεν είχες καμιά όρεξη να βαδίσεις στα πατήματα του πατέρα σου και των άλλων ταλαίπωρων. Το ένιωθες πως εσύ ήσανε φτιαγμένος για άλλα πράγματα, σπουδαιότερα από το να σφίγγεις μπουλόνια και να καθαρίζεις εξαρτήματα. Από την άλλη μεριά την ιδέα του Μεμά για δική σας επιχείρηση τη σκεφτόσουν. Καταλάβαινες ότι εδώ υπήρχαν προοπτικές για πολλά τάλαρα, που θα ήτουνε αμαρτία, ειδικά σ' αυτές τις εποχές, τις πονηρές κι αβέβαιες, να πάνε χαμένες. Ας εξασφαλίσουμε πρώτα την ευημερία μας και μετά... Όσο για τη μόστρα μας βλέπουμε, δεν μας πήραν δα τα χρόνια!

Το πήρες το λοιπόν απόφαση, Μητσάρα, είπες το «ναι» στον Μεμά και μέχρι ο αλέκτωρ λαλήσει τρις η καινούργια κομπίνα είχε στηθεί και δούλευε στο φουλ. Ξεκινήσατε με τρία μαστόρια προσωπικό –και δυο εσείς πέντε– και σε έξι μήνους μέσα γίνατε οχτώ. Και δούλευαν νυχθημερόν τα σκλαβάκια, με βάρδιες, έτσι; Καθόσον το εμπόρευμα, στην εισερχόμενη μορφή του, ήτουνε επικίνδυνο κι έπρεπε να ξεμονταριστεί, να γένει φύλλο και φτερό τάχιστα. Όχι ότι υπήρχε περίπτωση να κάνει ντου η πολιτσία, που είχε την εποχή εκείνη να κυνηγάει «αμετανόητους κομμουνιστάς», να τους στείλει στα ξερονήσια, αλλά δεν ξέρεις καμιά φορά ποιος πούστης θα κάνει την καρφωτή κι όπως λέει η σοφή παροιμία, όποιος φυλάει τα ρούχα του τα έχει όλα.

Είπαμε, τ' αμάξια που περιλαβαίνατε ήτουνε τσουρνεμένα κι έπρεπε, ως εκ τούτου, να διαλυθούν τάχιστα, καθόσον και στα τιμολόγια ως παλιοσίδερα καταχωρούνταν. Αλλά ακριβώς επειδή δεν επρόκειτο περί ερείπια, όπως στη μάντρα του μαστρο-Διαμαντή, τα διασωθέντα ανταλλακτι-

κά και λοιπά εξαρτήματα ήσαντε πρώτης ποιότητας κι ως εκ τούτου οι γκαραζιέρηδες τα προτιμούσαν. “Θες πράμα πρόχειρο, να σου φτουρήσει δυο-τρεις μήνους ή από του Μεμά και του Μητσάρα, να γεράσετε μαζί;”, ρωτούσε ο μάστορας τον πελάτη. Κι αυτός, τρεις φορές στις τέσσερις, διάλεγε το δικό σας, το «σαν καινούργες» κι απέθαντο. Και πλέρωννε αδιαμαρτύρητα το κατιτίς περιπλέον και τσεπώννατε εσείς αρμοδίως.

Στην Εφορία δηλώννατε ζημία, ΙΚΑ και τέτοιες αηδίες για το προσωπικό δεν είχατε να πλερώννετε, ένεκα που τα παιδιά τα τσέπωννα μαύρα κι έλεγαν και ’φχαριστώ, μόνο τις δικές σας εισφορές κι ό,τι δίννατε στους προμηθευτάδες, τον Σπίνο δηλαδή και την παρέα του. Τα πάντα όλα κέρδος παναπεί και δεν μπορούσε να σου πει τίποτις καμιά κυρία.

Ησάστενε και τυχεροί όμως, δεν μπορώ να πω.

Καθόσον καμπόσους μήνους από την έναρξη του επιτηδεύματος ξεκίνησαν τα ντράβαλα με τους φοιτητές. Εκείνο το περίφημο «Ψωμί-Παιδεία-Ελευθερία» δηλαδή, που έκανε τους πολισμάνους να τρέχουν και να μη φτάνουν.

Μια αναταραχή που έκανε τους φιλήσυχους πολίτες της Ελλάδας των Ελλήνων Χριστιανών, ν’ αγανακτούν με «τα κωλόπαιδα, που, αντί να κοιτάνε τα μαθήματά τους, μας κάνουν άνω-κάτω» και που με αποκορύφωμα τα γεγονότα του Πολυτεχνείου, αργότερα, κατέληξαν να το φάει το κεφάλι του ο Παπαντόκ (το καμάρι και το ίνδαλμα του νομοταγούς νοικοκυραίου) και ν’ ανέβει στα πράματα ο άλλος Σατανάς, ο Ιωαννίδης (ο γνωστός στους απείθαρχους και ως «αόρατος δικτάτωρ»).

Οπότεν σύσσωμες οι δυνάμεις του Νόμου και της Τάξης ήσαντε απασχολημένες αλλού και κανείς δεν ασχολιόταν ούτε με τον Μεμά, ούτε με τον Μητσάρα, που είχαν στήσει κατά Αιγάλεω Σίτυ μεριά, μια ωραία κομπίνα μεταχειρισμένων, πλην τσουρνεμένων, ανταλλακτικών, ούτε πόσο μάλλον με τον αεικίνητο Σπίνο και τα χαρούμενα παληκάρια του που τα προμήθευαν χονδρικώς.

Παναπεί, απαξάπαντες οι συμμετέχοντες στο κόλπο,
είχατε χεστεί στο τάλαρο, φίλε μου Μητσάρα.

Εσύ ωστόσο εξακολουθούσες να πιστεύεις στο «προσωρι-
νώς».

Το άπαν η ιδεολογία

Όπου βιώνεις κοσμοϊστορικές αλλαγές, μεταπολιτεύσεις και λαοπρόβλητες επιστροφές, ανακαλύπτεις τα καλά της πολιτικής του μπαλκονιού κι ανοίγεις επιχειρηματικώς και ιδεολογικώς.

Εσένα ο Αττίλας θυμάσαι πού σε πέτυχε, Μητσάρα; Ρωτάω, γιατί, όπως με το Πολυτεχνείο, όλοι έχουν κι από μια ηρωική περιπέτεια να διηγηθούν.

Θυμάσαι απταίστως, διότι πουρνό-πουρνό, πριν λαλήσουν τα κοχόρια, βάρωσε συναγεμμό ο Σπίνος... είχαν τσουρνέψει λέει μια Ford τριών τετάρτων της Αμερικάνικης Βάσης... την είχαν παρκάρει τα Αμερικανάκια όξω από μια καφετέρια στη Γλυφάδα (πού πα ρε Καραμήτρο;!!!) και μέχρι να βγουν με τους καφέδες take away και τα ντόνατς το όχημα είχε γένει, ως δια μαγείας, άφαντο! Άλλη μια πράξη αντίστασης της τίμιας ρωμείικης πλεμπουριάς κατά των στυγνών, ξενόφερτων ιμπεριαλιστών.

Έπρεπε το λοιπόν να ξεμονταριστεί το εμπόρευμα κατεπειγόντως, να σβηστούν τα νούμερα από σασί και μηχανή (δεν έπαιρνε ο χρόνος να μεταποιηθούν τα νούμερα – υπήρχε ένας Θόδωρας, καλλιτέχνης, που σου 'φτιαχνε παπάδες) καθόσον εδώ είχαμε να κάνουμε με ολόκληρη αυτοκρατορία και πιο μαφιόζικη από μαφία –τόσα είχαμε δει

στα έργα— όχι με κάναν συνταξιούχο στο Κουκάκι, οπότε αν ποιος τον μπιπ κι αν έχασε το αμάξι του!

Πιάκατε λοιπόν τα εργαλεία με τον Μεμά κι έναν πιτσιρικά καπάτσο, τον Ανέστη, που μπορέσατε να σηκώσετε από το κρεβάτι του άρον-άρον, ένεκα που έμενε κοντά, και στρωθήκατε στο τίμιο μεροκάματο της βιοπάλης, πρωί-πρωί με τη δροσούλα, αλλά, φευ, άνευ όλων των υπόλοιπων που υπαινισσόταν το άσμα. Σαββάτο ήτουμε, τα μαστόρια του συνεργείου δεν θα 'ρχονταν, οπότε αν ό,τι κάνατε οι τρεις σας —μεγάλο μανίκι μιλάμε εδώ!

Κατά τις έντεκα στείλατε τον Ανέστη για τυρόπιτες και γκαζόζες κι ο Μεμάς, που ήτουμε φιλόμουσος, δηλαδή άρρωστος Καζαντζιδικός, άνοιξε το ραδιόφωνο «ν' ακούσουμε και καμιά πενιά, να πάνε κάτω τα φαρμάκια». Πλην αντί για πενιές πέσατε πάνω σε κλαρίνα! Βάνει Δεύτερο ο Μεμάς... «Λεμονάκι μυρωδάτο»... βάνει Ενόπλων... εμβατήρια! Κοιταχτήκατε, δαγκωθήκατε...

—Την κάτσαμε τη βάρκα, είπες εσύ, που αποβραδís είχες κακό προαίσθημα και το απέδωσες στα κουκιά που μαγείρεψε η μάνα σου.

—Ρε λες;..., μουρμουρίζει ο Μεμάς.

Αλλά δεν πρόκανες να πεις γιατί πετάχτηκε στη μέση, σαν πορδή, ο μυστήριος σπήκερ με την ένρινη άρθρωση.

«Τα τουρκικά στρατεύματα εισέβαλον δολίως εις την Μεγαλόνησον. Αι εθνικαί δυνάμεις αμύνονται σθεναρώς. Συντόμως ο εχθρός θα ριφθεί εις την θάλασσαν. Η κυβέρνησις κηρύσσει γενικήν επιστράτευσιν...».

Ξανακοιταχτήκατε με τον Μεμά...

—Την κάτσαμε τη βάρκα, είπε κι αυτός σαν ηχώ στο δικό σου αρχικό σχόλιο.

Το ραδιόφωνο είχε πάρει φόρα τώρα κι αράδιαζε χρώματα απολυτηρίων, ειδικότητες, ηλικίες —όλοι οι κάτω

των σαράντα— που έπρεπε να παρουσιαστούν οι επίστρατοι κι άλλα τέτοια κουφά.

Καθίσατε κι ακούγατε και δεν πιστεύατε στ' αυτιά σας.

—Εσύ τι χρώμα απολυτήριο έχεις; ρωτάς τον Μεμά.

—Πού να θυμάμαι; σου λέει. Άσπρο πάντως δεν είναι. (Τα άσπρα εξαιρούνταν).

Ούτε κι εσύ είχες άσπρο.

Εντωμεταξύ επέστρεψε κι ο Ανέστης, με τυρόπιτες και γκαζόζες, σας είδε συννεφιασμένες Κυριακές, απόρρισε το παιδί.

—Γένηκε τίποτις, μαστόρια; ρώτησε.

—Φαντάρος έχεις πάει, ρε; τον αντιρωτάει ο Μεμάς.

—Όχι ακόμα, του χρόνου μάλλον... Γιατί;

—Εμείς πήγαμε, τον πληροφορεί σκουντούφλικα ο Μεμάς. Κι όπως φαίνεται θα ξαναπάμε.

Και το ραδιόφωνο το βιολί του...

—Τώρα τι κάνουμε; ρωτάς εσύ. Κλείνουμε και πάμε να παρουσιαστούμε;

Ο Μεμάς είχε πέσει σε βαθιά περισυλλογή.

—Κάτσε να φάμε τις τυρόπιτες πρώτα, είπε.

Φάγατε τις τυρόπιτες, ήπιατε τις γκαζόζες, κάνατε τσιγάρο... Ο Μεμάς βυθισμένος στις σκέψεις του.

—Θα πέσουν, λέει σε μια στιγμή.

—Ποιοι; ρωτάς εσύ.

—Οι συνταγματάρχαι, σου λέει αυτός με μια βεβαιότητα που σε παρέλυε. Την πάτησαν άσχημα. Δεν υπολόγισαν ότι θα κάναν ντου οι Τουρκαλάδες και να μου το θυμηθείς ότι θα τρέχουν όπου να 'ναι να κρυφτούν.

—Και τι θα κάνουμε; ξαναρωτάς.

—Τίποτις, έρχεται η απάντηση. Καθόμαστε ήσυχα-ήσυχα και περιμένουμε. Έχουμε και το όχημα να τακτοποιήσουμε.

—Λες;

—Μέχρι και στοίχημα σε πάω.

Κι ευτυχώς που δεν το έβαλες, γιατί θα 'χανες.

Δυο μέρες αργότερα η Χούντα έπεφτε με πάταγο. Και με πιο μεγάλο πάταγο επέστρεψε ως σωτήρας ο Καραμανλέας, που είχε φύγει νύχτα, ως Τρανταφυλλίδης, εάν ενθυμείσαι. Τα υπόλοιπα είναι γνωστά.

Όσοι κάναν την κουλαμάρα να τρέξουν να παρουσιαστούν ταλαιπωρήθηκαν, πείνασαν, δίψασαν, βλαστήμησαν, πριν τους ξαναστείλουν στα σπίτια τους. Εσείς... κύριοι! Άρχοντες!

Και η διαλυμένη Ford των ιμπεριαλιστών –παρεμπιπτόντως– έφερε καλά λεφτουδάκια.

* * *

Η μεταπολίτευση η λεγόμενη, η μετάβαση δηλαδή από μιας μορφή απολυταρχικής διακυβέρνησης σε μια άλλη (υπό την μεταμφίεση της «Δημοκρατίας» όμως αυτή), ήτουνε ένα πανηγύρι ατελείωτο. Όλοι ξαφνικά –οι πάλι ποτέ κυρ-Παντελήδες, οι κοπτώμενοι για «ησυχία-τάξη-ασφάλεια», που σιχτήριζαν τα «κωλόπαιδα που μας αναστατώνουν»– βγήκαν αντιστασιακοί με τη βούλα. Όπου και να γύριζες τα θριαμβικά εμβλήματα του Θεοδωράκη σου τρύπαγαν τ' αυτιά. Οι φιμωμένες επί επταετία εφημερίδες ξιφούλκησαν ενάντια στους υπόδικους πλέον τέως «εθνοσωτήρες» κι όπως γένηκε στη Γερμανία, όταν οι Ναζί τσακίστηκαν, οι φιλήσυχοι πολίτες πληροφορούνταν έχθαμβοι –γιατί «δεν ήξεραν»– τις αγριότητες, τα βασανιστήρια, τους διωγμούς και την καταπίεση που ασκούσαν όλα αυτά τα χρόνια οι εμπνευστές της «Ελλάδας των Ελλήνων Χριστιανών». Τον ρόλο που έπαιξε το παπαδαριό βεβαίως σ' αυτό το

τσίρκο του τρόμου και της φρίκης δεν τον έθιξε κανείς, αλλά αυτό μόνο περίεργο δεν είναι.

Κατόπιν του νέου εθνοσωτήρα όμως, του Καραμανλέα, ενέσκηψαν και κάτι άλλα εξωτικά φρούτα, υπό την φωτεινή καθοδήγηση του άλλου εκείνου, γνωστού και μη εξαιρετέου, υποψήφιου σωτήρα, του αλήστου μνήμης Αντρίκου, του γιου του συχωρεμένου του Παπατζή (του επιλεγόμενου και «Γέρου της Δημοκρατίας» – γελάνε και οι καργιες στα κεραμίδια!). Τούτος εδώ κατέφθασε από την αλλοδαπή, όπου βεβαίως αντιστεκόταν στη Χούντα, από Σουηδία και Καναδά, με αέρα λαϊκού ήρωα κι έχοντας αντικαταστήσει τη συντηρητική, πατροπαράδοτη, γραβάτα με το επαναστατικό και πλέρια ανατρεπτικό ζιβάγκο.

Μαζί του κατέφθασαν και κάτι τύποι απίστευτοι, με καραμουστάκες οπλαρχηγών του '21, μούσια, μαλλούρες και ύφος χιλίων πιθήκων. Ήτουνε κι αυτοί κάργα αντιστασιακοί (του εξωτερικού) που έσπευδαν να εξαργυρώσουν τις περγαμηνές που είχαν κερδίσει στα αντάρτικα της Γαλλίας, της Ιταλίας, της Ελβετίας, της Σκανδιναβίας και άλλων συναφών επαναστατικών κοιτίδων.

Εσύ τώρα, Μητσάρα, από πολιτική ούτε σκάμπαζες, ούτε και σ' έκοφτε. Άλλωστε πότε να προκάνεις; Μέχρι να τελειώσεις με τα σχολεία, τις αριστείες και τις αλλεπάλληλες (ατυχείς φευ!) εξετάσεις, προέκυψε η... «εθνοσωτήριος». Μετά, προερχόσουν από ένα περιβάλλον που θα μπορούσε να χαρακτηριστεί από συντηρητικό μέχρι αδιάφορο. Ο μαστορο-Βαγγέλας κοίταζε τη δουλειά του και γκρίνιαζε με όποιον βρισκόταν τη στιγμή εκείνη στα πράγματα, γιατί όσο αγράμματος κι αν ήτουνε, του έκοβε πως η Εξουσία είναι πάντα ο δυνάστης σου – με ή άνευ της συγκατάνευσης σου. Όσο για τους φίλους σου... κι αυτοί πώς θα βολευτούν πάσχιζαν κι όσο για ιδεολογίες... είχαν αυτές των ομάδων τους. Υπάρχει, ρε, μεγαλύτερη ιδεολογία από τον Θρύλο; Ή την Πανάθα; Ή την Μπαοκάρα;... Όχι, να μου πεις.

Ξαφνικά όμως βρεθήκατε απαξάπαντες σε μια κατάσταση όπου όλα –μα όλα– ήτουνε πολιτική! Την είχαν στερηθεί την πρέζα τους οι άνθρωποι και βγάζαν τώρα το άχτι τους. Λογικό κι επόμενο.

Κι εκεί πάνω έκαμες τη γνωριμία του Σάκη.

Ο Σάκης ήτουνε από τους μουστακαλήδες καπεταναίους των μακί του εξωτερικού, που ακολουθήσαν τον Αντρίκο με το ζιβάγκο στη θριαμβευτική του επιστροφή. (Πώς μπήκαν οι επαναστάτες του Κάστρο και του Τσε στην Αβάνα, επί Κουβανικής εποποιίας;... καμιά σχέση).

Γνωριστήκατε μέσω της δουλειάς σου, από μια παραξενιά της τύχης. Σου είχε έρθει συστημένος από τον μαστρο-Σωφρόνη, που είχε συνεργείο σένιο στην Ιερά Οδό, με τον οποίο συνεργαζόσαстан τακτικά. Ο Σάκης έψαχνε ανταλλακτικό για ένα Triumph Spitfire που είχε, σπάνιο να βρεθεί στην αγορά και που κόστιζε, αν βρισκόταν, ένα χέρι κι ένα πόδι. Η εναλλακτική θα ήτουνε να παραγγελθεί στην Αγγλία, οπότεν έξτρα κόστος, τελωνεία, μεταφορικά και να δούμε σε πόσους μήνους θα έφθανε. Οπότεν ο Σωφρόνης, πολύ σωστά, σκέφτηκε εσένα και τον Μεμά, ως υστάτη ελπίδα για ταχεία και οικονομική εξυπερέτηση.

Έπιακες εσύ τον Σπίνο και τον βολιδοσκόπησες αρμοδίως.

—Δύσκολο, μάστορα, σου λέει αυτός. Άσε που υπάρχουν λίγα και μετρημένα, τα φυλάνε κιόλας σε γκαράζια κλειδαμπαρωμένα. Από τύχη να βρεθεί κάνα κομμάτι προσωρινώς παρκαρισμένο σε κάνα Κολωνάκι, καμιά Κηφισιά, κανένα Ψυχικό.

—Κάνε ό,τι μπορείς, του λες εσύ.

—Κάτσε να βρεθεί η ευκαιρία...

—Επιλήψου.

—Επιλήφθηκε το λοιπόν ο Σπίνος και σε τρεις μέρες,

με τα παιδιά να δουλεύουν υπερωρίες, το κάνατε «εις τα εξ' ων συνετέθη».

Η αλήθεια είναι ότι τώρα πια δουλεύατε με την ψυχή στο στόμα, καθόσον οι πολισμένοι, απαλλαγμένοι από το κυνήγι των κομμουνιστών και των συνοδοιπόρων, είχαν ανοίξει άλλες εργολαβίες και ασχολιόντουσαν και πάλι με δραστηριότητες που κατά τη διάρκεια της επταετίας θεωρούνταν επουσιώδεις.

Άσε που και οι φορατζήδες είχαν ξεθαρρέψει κι αρχίσαν πάλι τους ελέγχους από 'δώ κι από κει. Το ευτύχημα που ο λογιστής, ο τσάκαλος, ο Νώντας, (ο Θεός σας τον έστειλε), είχε πάντα τα βιβλία σένια και ωραία –μέγας καλλιτέχνης!– κι έτσι δεν μπόρουνε να σας πει κουβέντα καμιά κυρία.

Έρθε το λοιπόν ο Σάκης, πλέρωσε για το ανταλλακτικό, σας έπιαχε και κουβέντα περί το νεοσύστατο «κίνημα», όπως ονόμαζε κοκέτικα το κόμμα του ο ζιβαγκωτός, εκθειάζοντας τα χίλια μύρια πλεονεκτήματα του και σας προέτρεψε αμφοτέρους, τον Μεμά κι ελόου σου, να γραφτείτε σε μια κλαδική, ώστε να μπορέσετε να υποστηρίξετε καλύτερα τα δίκαια αιτήματα –και τα πιο δίκαια συμφέροντα– του κλάδου σας. (Των κλεπταποδόχων ή των μουντζούρηδων δεν διευκρίνισε).

Ο Μεμάς, σαν πιο περπατημένο μορτάκι που ήτουνε, γέλασε και πήγε να δουλέψει πάνω σ' ένα φιατάκι που μόλις μας είχε έρθει, αλλά εσύ, πάντα ευκολόπιστος κι ευπροσήγορος, όπως η συντριπτική φιλοσοφία του νοήμονος εκλογικού σώματος, υποσχέθηκες να το σκεφτείς.

Είπαμε, περί πολιτική δεν είχες ιδέα. Έβλεπες όμως και παρατηρούσες τι γενόταν γύρω σου. Δεν χρειαζόταν δα και καμιά ιδιαίτερη ευφυΐα για να καταλάβει κανείς πως για ένα σωρό άχρηστους αλεπουδιάρηδες τούτη εδώ ήτουνε ευκαιρία ουρανοκατέβατη. Καθόσον, μέχρι πριν από τον γύψο, τα πόστα τα πολιτικά ήτουνε όλα πιασμένα, ρεζερβέ,

από πέντε-δέκα οικογένειες και το χρίσμα μην σου πω ότι πήγαινε κληρονομικώ δικαίω από πατέρα σε γιο. Για να τρουπώσεις στους προνομιούχους της μάσας-ρούφας-ξάπλας έπρεπε ήδη να είσαι κάποιος. Γι' αυτό και τα ονόματα παρέμεναν τα ίδια, μόνο οι φάτσες άλλαζαν κι αυτό όταν ο γεροντότερος ραμολίριζε εντελώς και δεν μπόρουνε να πάρει τα ποδάρια του. Πλην όμως τώρα αυτό άλλαζε.

Μπήκαν στο παιχνίδι ένα σωρό φάτσες, που πριν δεν τις ήξερε ούτε ο θυρωρός της πολυκατοικίας τους, και παίζοντας το χαρτί της Αντίστασης διεκδικούσαν, με αξιώσεις, μερίδιο. Κάτι απίθανοι, που δεν είχαν δουλέψει μια μέρα στη ζωή τους, κάτι κυράτσες, που μέχρι χθες μόνο σε κομμωτήρια και συνοικιακές μπουτίκ συναντούσες, ένα πλήθος κι ένα πάθος, όπως έλεγε κι ο λαοπλάνος με το ζιβάγκο, που ήρθαν από το πουθενά –κυριολεκτικά– για να μείνουν.

—Έλα να σε γράψω στην κλαδική, σου είπε ο Σάκης, που φαίνεται ότι είχε εκτιμήσει τα προσόντα σου. Μην γελιέσαι... εμείς ειμάστενε το μέλλον κι όποιος βρεθεί στη δική μας μεριά θα τρώει με χρυσά κουτάλια –εγώ στο εγγυούμαι. Ο Μεγάλος είναι από τη φύση του λαρτζ.

—Μα... ένας απλός μουντζούρης είμαι, αντέτεινες εσύ μετριοφρόνως. Με τι προσόντα;...

—Γιατί, οι άλλοι τι προσόντα έχουν πέρα από τα κονέ με τις σωστές τσέπες; γέλασε ο Σάκης.

—Ναι, αλλά...

—Δεν θέλω ν' ακούω «αλλά», είπε κοφτά ο Σάκης. Είναι η ευκαιρία μας ν' αλλάξουμε τον κόσμο –με το αζημίωτο εννοείται. Όλοι για τον σοσιαλισμό πολεμάμε –για τους άλλους το λέμε βεβαίως, για το πόπολο. Το οποίο πόπολο πάντα χρειάζεται καθοδηγητάδες βγαλμένους από τα σπλάχνα του. Εμάς δηλαδή.

Οπότεν το αποφάσιες και πήγες να γραφτείς, Μητσάρα. Υπό την εποπτεία και την υψηλή προστασία του

Σάκη βεβαίως. Ο οποίος φαίνεται ότι κρατιόταν καλά και σκόρπαγε –βλέπε Spitfire– αλλά δεν ήτουνε πολύ ξεκάθαρο τι ακριβώς επαγγελλόταν, αν επαγγελλόταν δηλαδή.

Όμως, για να πούμε την αλήθεια, αυτού του είδους η ιδεολογία σε τραβούσε. Σοσιαλισμός, μάλιστα, αλλά όχι αυτό το μονόχρωμο, το γκριζο ευαγγέλιο των κουκουέδων, που τους άκουγες να μιλάνε και δεν καταλάβαινες Χριστό, εκτός του ότι είχαν δραπετεύσει από κάπου στις αρχές του περασμένου αιώνα, για να μην σου πω του προπερασμένου.

Το «κίνημα» αντιθέτως ήτουνε σύγχρονο και διαπνεόταν από ένα πνεύμα κοσμοπολιτισμού. Ισότητα και αξιοκρατία για όλους, ίσες ευκαιρίες, τέρμα στις διαφυλετικές, κοινωνικές και μορφωτικές διακρίσεις, διανθισμένα όλα αυτά με πιασάρικα συνθήματα (τα περισσότερα επινόησης του Μεγάλου) όπως: «Ο λαός δεν ξεχνά τι σημαίνει δεξιά», «Έξω οι βάσεις του θανάτου», «ΕΟΚ και ΝΑΤΟ το ίδιο συνδικάτο», «Βυθίσατε το Χόρα», «Η Ελλάδα ανήκει στους Έλληνες», «Περήφανα νιάτα, τιμημένα γηρατειά»... κλπ.

Πριν από την κάθοδο των ζιβαγκοφόρων, ο ηλεκτρολόγος, ο υδραυλικός, ο μουντζούρης δεν είχαν παρά ισχνές πιθανότητες ν' αναρριχηθούν στην κατηγορία εκείνων που κουμαντάριζαν κατάσταση. Όλες οι θέσεις ήταν πιασμένες από τους δήθεν και τους τάχαμου, με πτυχία ή «από τζάκια», με παράδοση στη ρεμούλα και το εμπόριο φυκιών για μεταξωτές κορδέλες. Τώρα όμως όλα φαίνονταν –και ήτουνε– πιθανά. Δικαιωνόταν ο Τσαρούχης που είχε πει, σε ανύποπτο χρόνο, ότι στην Ελλάδα είσαι ό,τι δηλώσεις. Ε, ακριβώς αυτό έκαναν και οι λεβέντες του κινήματος κι άντε εσύ να βγάλεις άκρη.

Και δεν ήτουνε αυτά απλές θεωρίες. Όταν αργότερα ήρθαν στα πράγματα μήπως δεν είδαμε τεντάδες να γίνονται Νομαρχαίοι κι ανεπάγγελτοι υπουργάτζες;

Ο κόσμος άλλαζε πράγματι, Μητσάρα, κι εσύ μαζί του. Δεν θα άφηνες την ευκαιρία να πάει χαμένη. Έχοντας το

χάρισμα της παπαγαλίας έμαθες όλους τους αφορισμούς, τα συνθήματα και τις παρλαπίπες του Μεγάλου απέξω κι ανακατωτά. Και δεν ήτουνε εύκολο.

Διότι ο μέγας λαοπλάνος εισήγαγε ένα νέο στυλ στον πολιτικό λόγο. Να λες, να λες, χρησιμοποιώντας πού και πού πιασάρικες ατάκες και τσιτάτα, χωρίς στην ουσία να λες τίποτις. Αλλά να τα λες σε μια γλώσσα που να είναι μεν οικεία στον κοσμάκη, αλλά κι απροσπέλαστη συγχρόνως –για όποιον δεν κατείχε τις εκφράσεις-κλειδιά, που ήτουνε πάντα αόριστες και νεφελώδεις. Όχι άγνωστες λέξεις –όπως κάναν οι κουκουέδες, που θες ειδικό λεξικό για να τους καταλάβεις– αλλά αοριστίες, που άλλοτε κόλλαγαν χαλαρά στη ροή του λόγου κι άλλοτε μέναν ξεκρέμαστες και που μπόρουνες εσύ να γυρίσεις όπως ήθελες κι όπως σε συνέφερε.

Χρειαζόταν τέχνη κι ο Μεγάλος αυτή την τέχνη την είχε διδαχτεί από τους καλύτερους στο είδος, στο Αμέρικα. Δεν λέω για μυστικές υπερεσίες... αυτές είναι κακοήθειες αντιπάλων συνωμοσιολόγων και δεν θα καταδεχτώ καν να τις σχολιάσω. Ε, όπως έμαθε ο αρχηγός έτσι έμαθες κι εσύ. Και στο πιτς-φουτίλι αυτό γίνηκε αντιληπτό άνωθεν.

Με πρώτον απ' όλους τον μέντορά σου, τον περίφημο Σάκη.

—Ρε συ, σύντροφε..., σου λέει μια μέρα. Δεν μου λες;... γράμματα ξέρεις;

—Το κατά δύναμη, σύντροφε, του απαντάς εσύ.

Κι εν συντομία του εξιστόρησες την Οδύσσεια σου στους ωκεανούς της ελληνικής παιδείας.

—Παναπέι... αν χρειαστεί... αν λέμε... μπορείς να καθίσεις να γράψεις και πολιτικό λόγο αν τύχει, να 'ούμ';

—Απταίστως, του λες εσύ.

—Για να δούμε...

Και είδαμε. Κι ο Σάκης έτριβε τα μάτια του.
—Ρε θηρίο! σου λέει. Εσύ είσαι κεφάλαιο!
—Das Kapital, πετάς εσύ το αστείο (ένεκα που παρί-
στανες και τον καλαμπουρτζή, τρομάρα σου!).
Ο Σάκης δεν το 'πιακε.
—Τι πράμα;
—Τίποτις, του λες. Κάτι που έγραψε ένας Γερμανός.
—Μη μου πεις ότι ξέρεις και γερμανικά;...
—Μπα..., ό,τι αρπάξαμε από κάτι τουριστριούλες το
καλοκαίρι, του λες εσύ σεμνά.
Αποσιωπώντας τεχνηέντως ότι είχες Γερμανίδα μάνα.
Τώρα αυτό ήτουνε ένα από τα άλυτα μυστήρια στη ζωή
σου, Μητσάρα. Πώς δηλαδή η κυρα-Γκρέτα, εκ Βαυαρίας
περικαλώ, μορφωμένη και με κουλτούρα, ξέπεσε στον άξε-
στο μαστρο-Βαγγέλα δεν κατάφερες ποτέ να το ξεδιαλύνεις.
Το μόνο που σου είπανε ήτουνε πως η ένωση έλαβε χώρα
αμέσως μετά την Κατοχή. Άλλες λεπτομέρειες ούτε ο ένας,
ούτε η άλλη δεν έδιναν. Η αδερφή σου μόνο βρήκε ψάχνο-
ντας σε κάτι χαρτιά μια ταυτότητα της Βέρμαχτ, αλλά ούτε
αυτή είχε το θάρρος να ρωτήσει την δικαιούχα σχετικά.
Τέλος πάντων ο Σάκης άρχισε να σε χρησιμοποιεί σαν
συγγραφέα-φάντασμα των λόγων διακεκριμένων στελεχών,
οι οποίοι είχαν τέτοια επιτυχία ώστε σύντομα δεν είχες κα-
θόλου ελεύθερο χρόνο.
—Τα ανταλλακτικά δεν είναι δουλειά για σένα, σου
είπε μια μέρα ο Σάκης.
—Συμφωνώ, του απάντησες εσύ. Πλην όμως εξασφαλί-
ζουν τον άρτον ημών τον επιούσιον —προσωρινώς δηλαδή.
Ο Σάκης έκανε ότι το σκέφτεται.
—Θα σου πήγαινε περισσότερο μια αντιπροσωπεία,
είπε τέλος.

Έβαλες τα γέλια εσύ.

—Χαίρω πολύ, του λες. Ποιος στραβός δεν θέλει το φως του; Αλλά...

—Υπάρχει μια περίπτωση, σου λέει ο τσάκαλος. Ένας δικός μας, με γερή επιφάνεια, ψάχνει για συνεταίρο προκειμένου να φέρει μια συγκεκριμένη μάρκα που δεν αντιπροσωπεύεται ακόμα εδώ.

—Και με τι κεφάλαιο; απορείς εσύ.

—Ε, πως; Δεν μπορεί... κάτι θα 'χεις βάλει στην μπάντα... κι αν πουλήσεις το μερίδιό σου στον Μεμά... Τι λες;

Τι να 'λεγες; Ο πρώτος αριθμός του λαχείου!

—Δηλαδή σαν πόσα μιλάμε; ρωτάς εσύ. Έτσι, από περιέργεια.

—Τόσα, σου λέει ο Σάκης ένα νούμερο. Και μη νομίζεις... προμήθεια για την πάρτη μου δεν θέλω... Μια εξυπερέτση σου κάνω, ένεκα που ανήκουμε ιδεολογικώς στον ίδιο χώρο.

Και προμήθεια θα έπαιρνε και μπάζα θα έκανε, ο αλεπουδιάρης, δεν ήσανε δα και χτεσινός... Ωστόσο κάθισες κάτω κι έκαμες λογαριασμό. Και να δεις που η σούμα έβγαινε. Τα ανταλλακτικά —τη ευγενή χορηγία Σπίνου— απέδιδαν.

Ο Μεμάς ν' ακούσει τα νέα στεναχωρέθηκε.

—Με παρατάς δηλαδή σύζυλο στους πέντε ανέμους, ρε σειρά; παραπονέθηκε.

—Μα είπαμε, δεν είπαμε;... Εγώ για προσωρινώς ήμανε, του λες εσύ. Μια ζωή μουντζούρης μπούχτισα πια! Άσε που οι μέρες είναι πονηρές και οι πολισμάνοι δεν είναι πια λάσκα, όπως άλλοτε. Το πράμα ζορίζει. Κι αν θες τη γνώμη μου κι εσύ πρέπει να λάβεις τα μέτρα σου.

Ο Μεμάς κούνησε το κεφάλι του λυπητερά.

—Ένα θα σου πω, ρε σειρά, και να το θυμάσαι, είπε. Εντάξει, κι εμάς δεν μπορεί να μας πει κανείς υποδείγματα νομοταγών βιοπαλαιστών. Μάλλον στις παρυφές του υπόκοσμου βολοδέρνουμε —με την καλή έννοια. Όμως αυτοί που πας να μπλέξεις είναι πολύ μεγάλες λέρες και να 'χεις το νου σου. Ο Σπίνος, άμα σου πει μια κουβέντα, αυτή είναι και πάει τελείωσε —συμβόλαιο. Ο πολιτικάντης όμως λέει... λέει... κι όσο ζυγίζει μια πορδή άλλο τόσο ζυγίζουν οι κουβέντες του. Δεν έχουν μπέσα αυτοίνοι, σειρούλα!... Άκου με που σου λέω.

Αλλά εσύ πού ν' ακούσεις τώρα τον ταπεινό κι άξεστο μουντζούρη, που πέρα από Μικυμάου δεν παίζει να είχε διαβάσει στη ζωή του. Εσύ τώρα ανέβαινες επίπεδο, όπως στα φλιπεράκια, δεν περιμενες βεβαίως να σε καταλάβει η πλέμπα.

Ο Μεμάς ωστόσο ήτουνε κύριος.

«Αφού θες να φύγεις φύγε»... τόσο εκτιμείται η επιχείρηση, τόσα έβανες σερμαγιά, τόσα εγώ, έχεις λαμβάνειν τόσα. Σωστά; Σωστά. Τα τσέπωσες, χαιρετιστήκατε και πήγες στην ευχή του Θεού, χωρίς να γυρίσεις να κοιτάξεις πίσω. Σε στένευε και το ζιβάγκο βλέπεις...

Το πιο άπαιν ακόμα... η μπίζνα!

Όπου υφίστασαι την εκμετάλλευση της αδίστακτης εργοδοσίας, σκαρφίζεσαι νέους τρόπους επιβίωσης και κατανοείς τη σχέση πολιτικής και μπίζνας επ' ωφελεία αμφοτέρων.

Aπανταχού της υψηλίου (και όλοι ξέρουμε ότι υψηλός λογίζεται μόνο ο δυτικός, πεπολιτισμένος θεωρούμενος κόσμος) το αυτοκίνητο είναι εργαλείο και απαραίτητο αγαθό πρωτίστως και μόνο δευτερευόντως status αυτού που το κατέχει. Σε τα μας εδώ τα πράγματα είναι διαφορετικά. Η ρόδα αποτελεί την αδιαμφισβήτητη προέκταση του ανδρισμού κάθε αρσενικού που σέβεται τον εαυτό του και καθοριστικό στοιχείο της προσωπικότητάς του.

—Είδα τον Θανάση χθες, λες.

—Ποιον Θανάση; απορεί ο άλλος.

—Τον Θανάση με το SX230, μωρέ.

—Α! Έτσι πε μου, να καταλάβω.

Στη χώρα αυτή, όπου όλα είναι αλλιώς, το αυτοκίνητο, μέχρι τα τέλη της δεκαετίας του '60, ήτανε πολυτέλεια απροσπέλαστη για τον μέσο αστό, λόγω της εξωφρενικής τιμής του και των εντελώς ληστρικών «δασμών» και «τελών» που του είχαν φορτώσει. «Κούρσα» μπορούσαν ν' αγοράσουν μόνο οι εύποροι και στην επαρχία οι κούρσες αυ-

τές ήτουνε αναγνωρίσιμες... «του γιατρού», «του Νομάρχη», «του Δεσπότη», «του μεγαλέμπορα», «του εργοστασιάρχη». Από τους αποδέλοιπους μόνον οι επαγγελματίες της μεταφοράς το αποτολμούσαν κι αυτοί με γραμματάρια που δεν είχαν τελειωμό, ένεκα οι τελείως γκαγκαστερικοί τόκοι.

Την εποχή για την οποία μιλάμε όμως, όταν εσύ μπήκες στο κόλπο, Μητσάρα, η ρόδα γνώριζε μια όχι και τόσο απροσδόκητη άνθιση. Ένεκα που, όπως η Αθήνα πρωτίστως και μετά οι υπόλοιπες μεγαλουπόλεις, βίωναν μια άνευ προηγουμένου ευημερία με το γκρέμισμα των «παλιόσπιτων» και το χτίσιμο των τσιμεντένιων κουτιών στη θέση τους, που ονομάστηκαν πολυκατοικίες. Εργολάβοι, μηχανικοί, ηλεκτρολόγοι, υδραυλικοί, πλακάδες, γυψαδόροι, μαραγκοί, πατωματζήδες, ακόμα και οι απλοί χτίστες (τα καλύτερα παιδιά), έβγαζαν παρά με ουρά.

Και ποιο ήτουνε το πρώτο τους έξοδο, η πρώτη τους σπατάλη, που θα υποδήλωνε το προσφάτως αποκτηθέν νεόπλουτο status τους; Το αυτοκίνητο βεβαίως. Κι εσύ βρέθηκες στη σωστή στιγμή στο σωστό μέρος.

Ο Θεοδόσης Κιμπάρης ήτουνε παιδί της πιάτσας κι από τα πολύ ξύπνια. Μ' ένα ψιλικατζήδικο ξεκίνησε, αλλά μετά την Κατοχή, ως δια μαγείας, όταν οι άλλοι βρίσκονταν στα γόνατα, ο ίδιος, μη με ρωτάς πώς και γιατί, δεν θέλω να ξέρω, βρέθηκε με σπίτια και μαγαζιά κι ένα καλό κομπόδεμα (σε χρυσές λίρες) που επένδυσε, μην με ρωτάς πού, δεν ξέρω, κι έτσι η «εθνοσωτήριος» τον πέτυχε χονδρέμπορο υφασμάτων και τροφίμων (πώς συνδυάστηκε αυτό δεν έχω ιδέα) κι εκεί, μέσω διασυνδέσεων τσίμπησε κάτι εργολαβίες προμηθειών στο στρατό και ήτουνε πια πασάς στα Γιάννενα. Ωστόσο –ξύπνιος, δεν είπαμε;– είδε την κατρακύλα των εθνοσωτήρων να έρχεται καλπάζοντας και φρόντισε να ποντάρει με το αλόγατο εκείνο που η όσφρηση του έλεγε ότι μακροπρόθεσμα θα κέρδιζε την κούρσα –όπως και γίνηκε.

Η ενασχόληση με τη ρόδα δεν του ήτουμε ούτε κύρια, ούτε αποκλειστική, αλλά καβάτζα για τις χειμωνιάτικες μέρες που έρχονταν. Και πάλι είχε δίκιο. Πλην όμως του χρειαζόταν κι ένας άνθρωπος ξύπνιος (αλλά όχι πολύ) και της εμπιστοσύνης (όχι ότι δεν θα 'χε το νου του) για να τραβήξει το κουπί στο καινούργιο αυτό άνοιγμα, με δόλωμα (η φάκα με το τυρί) το ίδιον όφελος. Καθόσον ο Θεοδόσης ήξερε πολύ καλά ότι αλλιώς ενδιαφέρεται ο υπάλληλος κι αλλιώς ο συνεταίρος. Γι' αυτό και δεν ήτουμε ιδιαίτερα απαιτητικός στο κεφάλαιο συμμετοχής. Νά πώς βρέθηκες κι εσύ λοιπόν, Μητσάρα, αντιπρόσωπος με 20% (μείον βεβαίως τη συμμετοχή στα τρέχοντα έξοδα).

—Σε τούτο εδώ το μαγαζί εσύ θα είσαι ο κουμανταδόρος, σου εξηγήθηκε ο Θεοδόσης. Εγώ, πέρα από τις επαφές με την εταιρία έξω και τις κουβέντες με τα μεγάλα αφεντικά, δεν ανακατεύομαι. Ό,τι σε φωτίσει ο Γιαραμπής κάνεις. Βάνεις φωτιά και το καις, που λέει ο λόγος, και καμιά κυρία δεν θα σου πει κουβέντα.

Έχοντας την πείρα της μάντρας τώρα εσύ τον ρώτησες το φλέγον:

—Με την Εφορία τι γένεται;

Γέλασε ο αλεπουδιάρης.

—Αυτό μην σ' απασχολεί καθόλου, είπε. Το έχει αναλάβει ο τσάκαλος ο λογιστής, ο Φανούρης, που είναι μέγας καλλιτέχνης και σου βγάζει, αν θέλει, και τον Ωνάση άπορο.

Καθόσον, όποιος έχει κάνει επιχείρηση, ξέρει πως το άπαν εξαρτάται από τον αφανή ήρωα που κρατάει τα βιβλία. Το πόσο καλός είναι αυτούνος στη δημιουργική σύνθεση λογαριασμών αποφασίζει αν το μαγαζί διαπρέψει ή πάει φούντο. Σε ότι αφορά τον λογιστή δεν κάνουμε τσιγουνιές, ψωνίζουμε από το πάνω ράφι και κόψ' τα από τους είλωτες, τους κωπηλάτες, που έτσι κι αλλιώς έχουν την

ανάγκη σου και δεν μπορούν να κάνουν άλλο από το να κατεβαίνουν με πανώ στη διαδήλωση, να φωνάζουν συνθήματα που δεν πιστεύουν ούτε οι ίδιοι. Χέστηκε η φοράδα στ' αλώνι δηλαδή.

Σημασία έχει, όπως πολύ καλά γνωρίζεις από την πείρα σου, Μητσάρα, να μη βρεθείς στην ανάγκη. Έτσι και βρεθείς στην ανάγκη φασκελοκουκούλωτα. Θυμάσαι τότε που δέχτηκε ο Μεγάλος (στα τελειώματα) την αντιπροσωπεία των συνταξιούχων που διαμαρτύρονταν για τις συντάξεις κοροϊδίας που έπαιρναν;

“Πόσα παίρνετε;” τους ρώτησε (όντως, ιδέα δεν είχε).

“Τόσα” του λένε.

“Μα... αυτά είναι ούτε για φιλοδώρημα!” σχολίασε (ειλικρινέστατα) ο τεράστιος –κι αυτό ήτουνε όλο.

Κι αυτός τους ξέχασε αμέσως μετά κι εκείνοι ένιωσαν δικαιωμένοι που τους αναγνωρίστηκε άνωθεν η αδικία (κι ας μην είδαν φράγκο).

* * *

Οι δουλειές πήγαιναν μια χαρά. Ο δαιμόνιος Θεοδόσης είχε κύκλο κι όπως ήτουνε άριστα δικτυωμένος με το «κίνημα» έστελνε συνέχεια πελάτες. Μεσαίου διαμετρήματος βέβαια, που κόπτονταν όμως να δείξουν μούρη με τη ρόδα, κι όπως η μάρκα που αντιπροσωπεύατε (που θα αποσιωπήσουμε εδώ σεμνοτύφως για ευνόητους λόγους) και μετρίως μουράτη ήτουνε, αλλά και συνέφερε οικονομικώς, μπορούσαν να το κάνουν απρόσκοπτα. Αλλά, ένα περίεργο πράγμα, ρε παιδί μου!... συνεταίρος και κωπηλάτης πρώτης γραμμής εσύ δεν έβγαζες ούτε τα μισά απ' ότι στη μάντρα!

Θα μου πεις η μάντρα είναι άλλο... σαν να λέμε ψιλικατζήδικο... ενώ τούτο εδώ κανονική μπουτίκ, όμως πώς σου τα 'φερνε από 'δώ, πώς σου τα 'φερνε από κει ο τσάκαλος, ο Φανούρης, όλο στο μείον βρισκόσουν. Κι ενώ ο συνεταίρος, ο άλλος μιλάμε, κυκλοφορούσε με Μερσεντέ απαστράπτου-

σα εσύ πορευόσανε ακόμα με κείνο το σαραβαλιασμένο Zündapp, το μοτοσακό, που είχες 'κονομήσει από δεύτερο (μην σου πω κι από τρίτο) χέρι τρία χρόνια πριν.

Είδες κι απόειδες, έβαλες τη ντροπή στην μπάντα κι έπιακες ιδιαιτέρως τον δαιμόνιο μεταπράτη.

—Ρε συ, Θεοδόση, του λες. Το μαγαζί δεν πάει καλά.

Απόρρησε ο έτσι.

—Τι δεν πάει καλά, ρε αγόρι μου; σου λέει. Εδώ δεν προκάνουμε τις παραγγελίες. Σε λίγο θα διώχνουμε κόσμο.

—Ναι, αλλά πλην όμως εγώ δεν το βλέπω.

—Βάλε γυαλιά. Μεγαλώνουμε, Μητσάρα, μεγαλώνουμε!

—Εννοώ στο μερτικό μου.

—Ε, τι;...

—Νά... σαν κομμάτι λειψό βγαίνει.

Ο Θεοδόσης σε έκοψε μ' ένα βλέμμα γεμάτο επιχειρηματική σοβαρότητα και σοφία.

—Δεν μου λες; σου κάνει. Από λογιστικά πώς τα πας;

—Σχράπας, ομολογείς εσύ.

—Ε, τότενες μήπως ν' αφήσουμε τον Φανούρη, που ξέρει το παιδί την προπαίδεια απόξω κι ανακατωτά, να κάνει τη δουλειά του απερίσπαστος.

—Μα λέω... μήπως και κάνει κανένα λάθος...

Γέλασε τρανταχτά ο Θεοδόσης.

—Λάθος ο Φανούρης; σου λέει. Να το δω κι αυτό κι ας απονθάνω. Ο Φανούρης, αγόρι μου, κοιτάζει μια κλειστή κασέλα και σου λέει πόσες χήνες και πόσα κατοστάρια έχει μέσα. Μη λέμε αηδίες!

Κι αφού ο Φανούρης δεν έκανε λάθος, Μητσάρα, πανα-

πεί ότι το λάθος το 'κανες εσύ, που αφήκες στρωμένη δουλειά, να κυνηγάς λαγούς με πετραχήλια οπλισμένος με μυγοσκοτώστρα. Πλην τώρα ήτουνε αργά. Ας πρόσεχες.

Άσε που τις προάλλες στο βενζινάδικο, που πήγες να φουλάρεις το μηχανάκι, έρχεται και σταματάει δίπλα σου στις αντλίες ένα Audi γκρίζο κοκκαλί, του κουτιού. Κάνεις έτσι και τι να δεις!... Στο τιμόνι ο... Μεμάς!

—Ρε σειρά!...

—Σειρούλα! Χαθήκαμε, ρε! Τι γένεσαι;

—Ας τα λέμε καλά.

—Σάλτα μέσα να σε πάω μια βόλτα, σου λέει.

—Δικό σου, ρε;

—Και με τη βούλα! γέλασε ο παλιός συνεταιίρος.

Σου πέσαν τα μούτρα, αλλά τι να πεις;

—Πώς πάνε οι δουλειές, ρε λαμόγιο; σε ρωτάει ο άλλος.

—Μια χαρά, του λες εσύ. Δεν προκάνουμε τις παραγωγελίες.

Κούνησε το κεφάλι του με κατανόηση ο Μεμάς.

—Μπράβο, χαίρομαι, σου λέει. Πάντως... αν γένει καμιά στραβή... ο μη γένοιτο... αν λέμε... στη μάντρα πάντα χρειαζόμαστε μαστόρια που να πιάνουν τα χέρια τους, να το ξέρεις.

Σου ξανάπεσαν τα μούτρα, αλλά και πάλι τι να ξαναπείς;

Κάθισες κάτω και το σκέφτηκες το πράγμα.

Είχες μπλέξει. Αλλά με μούτρα σαν τον Θεοδόση δεν ξεμπλέκεις παγαίνοντας με τον σταυρό στο χέρι κι όσο κι αν δεν ήσανε τσάκαλος, ε, του πούστη!... παιδί της πιάτσας ήσανε, κάτι ήξερες για το πώς κινείται η οικονομία —όχι αυτή η επίσημη, η άλλη.

Πήγες να πιάκεις τον Σάκη, που σ' εκτιμούσε και τον εκτιμούσες.

—Έχω κάτι στο μυαλό μου για ωραίες αρπαχτές και σκέφτηκα αμέσως εσένα, μήπως κι ενδιαφέρεσαι, του λες.

—Όταν λέμε αρπαχτή, εννοούμε προς το συμφέρον αμφοτέρων; σε ρωτάει ο γάτος ο πεταλωμένος.

—Κιμπάρικα πράματα, του λες. Φίφτυ-φίφτυ. Όλα στη μέση, όμορφα κι ωραία.

—Για ρίχτα...

Και του τα 'ριξες.

Κάθε τόσο στο τελωνείο μαζεύονται αυτοκίνητα προελεύσεως εξωτερικού, που για διάφορους λόγους, που δεν μας ενδιαφέρουν, διότι δεν είμεθα οικονομολόγοι, παραμένουν ατελώνιστα. Αυτά, μετά πάροδο του νομίμου χρόνου, δημοπρατούνται. Αλλά... κι εδώ είναι το ωραίο... έχουν το δικαίωμα οι βουλευτές του Κοινοβουλίου να τ' αγοράζουν έναντι ευτελέστατου αντιτίμου και άνευ δασμών.

Οπότε...

Ο Σάκης είχε μείνει με το στόμα του ανοιχτό.

—Τι λες, ρε μάγκα μου! θαύμασε.

Του είπες.

—Αν... λέω αν... μια υπόθεση κάνουμε... βάζαμε βουλευτικά παιδιά δικά μας, να μας κάνουν την εξυπερέτηση — με το αζημίωτο εννοείται— και μετά εγώ έπιανα τον πελάτη που ήρθε για το ευτελές στην αντιπροσωπεία και του έλεγα... “Μάγκα μου, αν αντί για το κάπως μουράτο, αλλά no-name, που πας να πάρεις, για τη μόστρα σου, με την ίδια τιμή, έπαιρνες μια Μπεμβέ, συμφώνως με τους νόμους και τους προφήτες, πώς θα σου φαινόταν;”. Τι νομίζεις ότι θα μου 'λεγε;

—Κι ο Θεοδόσης;...

—Και πού θα το πάρει πρέφα ο Θεοδόσης; Σάματι πατάει ποτέ παρά για την είσπραξη;

Ο Σάκης έπεσε σε βαθιά περισυλλογή.

—Ρε, λες;...

—Αμ λέω.

Και αμ έπος αμ έργον στήθηκε μια χαρά η μπίζνα και στο τελωνείο τρίβανε τα μάτια τους με τη ζήτηση που είχαν τα ορφανά.

Στο χρόνο μέσα κυκλοφορούσες κι ο ίδιος με μουράτη ρόδα και στου Κόκοτα σε είχανε τώρα πρώτο τραπέζι πίστα —ειδικά όταν πήγαινες με τον Σάκη.

Καθόσον η κοινωνία είναι άτιμη και μπαμπέσα, χρειάζεται μυαλό για να επιβιώσεις σωστά και όμορφα. Και το κράτος... τι είπαμε;... είναι εχθρός. Το πολεμάς με τα δικά σου όπλα κι ούτε καταλαβαίνει πώς χάνει.

* * *

Εντωμεταξύ ο μαστρο-Βαγγέλας αποφάσισε να βγει επιτέλους στη σύνταξη. Οπότε, ένα βράδυ, εκεί που τρώγατε (έμενες στο σπίτι των γονιών σου ακόμα βέβαια, δεν ήσανε κοροϊδο να φορτωθείς με περιττά έξοδα για νοίκια) σου λέει:

—Υπάρχει το συνεργείο, σου λέει.

—Δόξα τω Θεώ, λες εσύ.

—Το θες;

Αν το 'θελες λέει;! Με χίλια το 'θελες, αλλά δεν σου καθόταν καλά να του ζητήσεις να στο γράψει, όντας ακόμα ζωντανός ο άνθρωπος. Και μετά ήτουνε κι η αδερφή σου, η Γεωργία, που δικαιούταν μερίδιο. Είναι λεπτά αυτά τα ζητήματα.

—Το θέλω, του λες. Πώς δεν το θέλω.

—Πωλείται, σου λέει ο μαστρο-Βαγγέλας. Είσαι;

Και σ' άφηκε —εννοείται— κάγκελο.

—Εξαρτάται..., του λες μουνδιασμένος. Σαν πόσα μιλάμε;

—Τόσα, σου λέει.

Το «τόσα» του μαστρο-Βαγγέλα ήτουνε τσιμπημένο στον Θεό. Κόντεψες να πνιγείς με τη μπουκιά σου.

—Και... πού 'σαι... Ντάγκα της. Όχι γραμμάτια και τέτοιες αηδίες, προσθέτει ο στοργικός πατέρας και σ' απο-τελειώνει.

—Ντάγκα της, ρε πατέρα;!..., διαμαρτυρήθηκες.

—Ντάγκα της, επανέλαβε ο γέρος. Να σπουδάζεις για-τρός, που λέγαμε, να μην το 'χεις ανάγκη. Τώρα μπήκες στο χορό της βιοπάλης, δεν είχες μυαλό να σπουδάξεις, να γένεις άνθρωπος. Ε, θα χορέψεις.

Είχες στην μπάντα κάτι λεφτουδάκια, τα οποία στο τέλος, όταν μας άφηγε χρόνους ο γέρος με το καλό, πάλι σε σένα δεν θα έρχονταν; Οπότεν έκανες την καρδιά σου πέτρα, πήρες κι ένα τοκογλυφικό δάνειο από την τράπεζα (ο διευθυντής έτυχε να είναι, ευτυχώς, παιδί δικό μας, με ζιβάγκο, διευκόλυne την κατάσταση) και του τα 'σκασες.

Δεν υπολόγισες όμως καλά. Γιατί ο μάστορας είχε άλλα σχέδια κατά νου.

Καθόσον με τα εισπραχθέντα και το εφάπαξ αγόρασε μια μαιζονέτα στον Ασπρόπυργο, που έγγραψε στο όνομα μιας παστρικής σαραντάρας, που του την είχε πέσει από δίπλα, χώρισε την απαρηγόρητη κυρα-Γκρέτα, η οποία σου έμεινε αμανάτι, μαζί με το συνεργείο.

Κι ας λένε οι ηθικοπλαστικές φυλλάδες, Μητσάρα, για την πατρική στοργή κι αγάπη. Η καθημερινή πραγματι-κότητα μας βγαίνει κάπως αλλιώς.

Πάλι καλά που σου έμεινε το συνεργείο.

Για το οποίο συνεργείο είχες σκεφτεί από καιρό μια καλή φάση, που θα σε γλύτωνε από τα ξένα χέρια («που είναι μαχαίρια» ως γνωστόν) κι ενδεχομένως να σε εξασφάλιζε κιόλας με μεγαλύτερη σιγουριά, αν καθόταν εννοείται η φάση.

Η ιδέα ήτουμε απλή στη σύλληψη, αλλά πολύ μανίκι στην υλοποίησή της, όπως αποδείχτηκε, ένεκα που εμπλέκονταν πολλοί παράγοντες, κάμποσοι απ' αυτούς αστάθμητοι κι όλοι εξαρτώμενοι από διασυνδέσεις –που εσύ δεν είχες.

Θα έκανες λέει το συνεργείο «πιστοποιημένο» μιας από τις μεγάλες γερμανικές μάρκες (ονόματα δεν λέμε, οικογένειες δεν θίγουμε), που είχαν μεγάλη πέραση την εποχή αυτή στη νεόκοπη νεόπλουτη νέα τάξη των πραγμάτων. Γιατί άλλο να πηγαίνει ο γύφτουλας την κουρσάρα του για σέρβις στο συνεργείο «Ο Μητσάρας» κι άλλο να το πηγαίνει στο ειδικό, το πιστοποιημένο από την εταιρία, όπου θα τα 'σκαγε μεν δυο και τρεις φορές πάνω από το κανονικό, πλην όμως θα έδειχνε μούρη.

Μια κουβέντα είναι όμως αυτή. Καθόσον, δεν είπαμε;... οι δουλειές αυτές, άνευ κονέ, δεν γίνονται. Γιατί να σου δώσει ο Γερμανός εσένα, του τίποτα, την αποκλειστικότητα σέρβις της φίρμας του; Θα μου πεις... όλα γίνονται όταν υπάρχει η καλή θέληση και το σωστό περμπουάρ. Και θα συμφωνήσω, σε ό,τι αφορά στην καθ' ημάς βάρβαρη κι απολίτιστη Ανατολή, διότι στην πολιτισμένη Δύση τα νούμερα στις συναλλαγές αυτές είναι άλλα –για τους πολλούς (καλή ώρα...) εντελώς ανέφικτα, για να μην πω εξωπραγματικά.

Ευτυχώς που είχες άγνοια και το πάλεψες το πράγμα με νύχια και με δόντια, γιατί αν ήξερες δεν θα το επιχειρούσες καν.

Πρώτα απ' όλα έπιακες έναν αρχιτέκτονα φίλο, τον Παντέλο, παιδί δικό μας, του «κινήματος», και του τα 'σταξες χοντρά, για να σου φτιάξει μακέτες και σχέδια που να δείχνουν πώς «θα γινόταν» (λέμε τώρα) το συνεργείο πάλαι ποτέ του μαστρο-Βαγγέλα. Ένας κολοσσός μιλάμε! Τύφλα να 'χει η «Βιαμάξ»!

Μετά έπιακες λυτούς και δεμένους, με γερμανικές δια-συνδέσεις, να σου πετύχουν μια συνάντηση με τους κουμανταδόρους της φίρμας στη Γερμανία. Μέχρι την οικογένεια της μάνας σου εκεί, κάτι μεγαλομπακάληδες, κινητοποιή-σες και να δεις που πες-πες (όπως μας δίδαξε κι ο σκατόψυ-χος ο Γκαίμπελς –μιας και μιλάμε για Γερμανία) στο τέλος έκατσε η μπίλια στο νούμερο που ποντάραμε.

Μια και δυο το λοιπόν μεταβαίνεις στην ωραία Φραγκφούρτη, με τα σχέδια του Παντέλου υπό μάλης, και με πλήρη άγνοια κινδύνου –οπόταν αισιόδοξος.

Τώρα, δεν ξέρω πώς τα κατάφερες, ρε Μητσάρα, με τα θηρία! Ίσως να βοήθησε πουμίλαγες τη γλώσσα απταί-στως, ένεκα μητρική σου, και οι μεγάλοι αιφνιδιάστηκαν, γιατί μάλλον περίμεναν κάναν τριτοκοσμικό γκασταρ-μπάϊτερ, όπως είχαν στο μυαλό τους το ελληνικό στοιχείο κι αντ' αυτού τους προέκυψε «δικός τους». Το αποτέλεσμα είναι ότι σου είπαν «Ja!» και σου φτιάξαν ένα συμβόλαιο, δοκιμαστικά, για δυο χρόνια –και βλέπουμε.

Με την πιστοποίηση στην τσέπη το λοιπόν παίρνεις ένα ακόμα δάνειο από την τράπεζα (πάντα με μεσολάβηση του σύντροφου διευθυντή) και σουλουπώνοντας το αχούρι του μαστρο-Βαγγέλα, αγοράζοντας και τα περιπλέον μη-χανήματα και εργαλεία που απαιτούσαν οι Γερμανοί στο συμβόλαιο. Καμιά σχέση με τα σχέδια επιστημονικής φαν-τασίας του Παντέλου βέβαια, αλλά καμιά σχέση και με το προηγούμενο χάος. Προσέλαβες και τρία μαστόρια τσα-κάλια, με καλό μισθό, και... ανοίξαμε και σας περιμένουμε.

Πρώτη σου δουλειά να πας τα κλειδιά της αντιπροσωπείας στον «συνεταίρο» Θεοδόση.

—Εγώ την κάνω με πλάγια πηδηματάκια, του λες. Εσύ κάνε τα κουμάντα σου και καλή ψαριά.

Ξαφνιασθηκε ο αλεπουδιάρης. Δεν το περίμενε.

—Ρε Μητσάρα!..., σου λέει.

—Και πίψε το χρήμα που έβαλα... και την ευχή σου... να πάει ο καθένας στη δουλειά του, του λες.

—Ρε Μητσάρα... γιατί; απορεί ο λέρας.

—Ένεκα που η εκμετάλλα έχει ένα όριο, του λες. Κι εσύ το ξεπέρασες προ πολλού.

—Τόση αχαριστία πια, ρε συνεταιράκι;!!!

—Τόση. Τα φράγκα.

—Να δούμε τι θα πει ο Φανούρης, σου τα μάσηξε ο τσιφούτης. Όπως ξέρεις αυτός είναι ο κουμανταδόρος στα οικονομικά.

Ήρθε ο κουμανταδόρος, άνοιξε τα κιτάπια του... Τόσα επί τόσα, δια τόσα, πλην τόσα... και τόσα... κι ένα υπόλοιπο χρεών από εισφορές... δια τόσα, επί τόσα... πλην... πλην... Έχεις λαμβάνειν τόσα.

Σου 'φυγε ο τάκος εσένα ν' ακούσεις το «λαμβάνειν». Εδώ είχαμε ληστεία μετά φόνου. Και όλα βεβαίως συμφώνως με το γράμμα του Νόμου.

—Ρε Θεοδόση!...

Ο αλεπουδιάρης σήκωσε τα χέρια ψηλά.

—Εγώ τι;... Ό,τι λένε τα κιτάπια κι οι ειδικοί.

Αλλά τι να 'λεγες κι εσύ, Μητσάρα; Και τι να 'κανες; Άμα το λέει ο Νόμος πάει και τελείωσε. Δεν ζούμε σε ζούγκλα. Ζούμε σε ευνομούμενη πολιτεία, όπου η πένα σε σκο-

τώνει πιο σίγουρα κι από σφαίρα ντου-ντουμ. Και δεν χρειάζεται να σε θάψουν καν... εξαερώνεσαι. Νομίζω;

Πάντως, μεταξύ μας... ό,τι μαθαίνει ο άνθρωπος για καλό είναι. Και βέβαια η λαϊκή σοφία, που λέει ότι το ανώτερο πανεπιστήμιο της ζωής είναι το πεζοδρόμιο, έχει δίκιο.

Το είδος που σπανίζει

Όπου ανακαλύπτεις ότι η κοινωνική αποδοχή απαιτεί χειρισμούς που αναγκάζεσαι να κάνεις στη λογική του «έτσι τα βρήκαμε, έτσι θα τ' αφήσουμε».

Με σκαμπανεβάσματα πάγαινε η ζωή σου, Μητσάρα, πότε πάνω, πότε κάτω, αλλά θα έλεγε κανείς πως στη σωστή κατεύθυνση πορευόσανε –για τα προσόντα που δεν διέθετες– και ίσως, κάποια στιγμή, να έβγαινε μια άκρη.

Το καλό με σένα ήτουνε πως ό,τι έβγαζες το φύλαγες. Πάθη... πιοτί, γλέντια, χαρτιά, αλόγατα, μαύρη, γυναίκες... δόξα τω Θεώ δεν είχες, όπως κάτι άλλοι, νά, ο Μεμάς ας πούμε, που ό,τι βγάνουν με τον τίμιο (και άτιμο) ιδρώτα του προσώπου τους πάνε και τ' ακουμπάνε στους επιτήδειους. Ούτε με τη δουλειά είχες κανένα ανομολόγητο πάθος εδώ που τα λέμε, αλλά αυτό είναι μια άλλη ιστορία.

Εκεί όμως που πραγματικά σε λυπήθηκε ο καλός Θεός και σε ευλόγησε ήτουνε σε ό,τι αφορά στη μεσαία από τις τρεις φοβερές κι αναπόφευκτες βιβλικές καταστροφές: πυρ, γυνή και θάλασσα. Αυτή δηλαδή που ούτε οι πιο ξύπνιοι από τους ξύπνιους, οι πιο γάτοι από τους γάτους, οι πιο μάγκες, οι πιο ασίκηδες κι οι πιο περπατημένοι στον ντου-νιά δεν μπορούν να κάνουν ζάφτι.

Εσένα, είπαμε, ο καλός Θεός σε λυπήθηκε. Κι εκτός του ότι φρόντισε να σε φτιάξει με τρόπο που να μην τραβάς την προσοχή παρά μόνο αν τρακάρει ο άνθρωπος πάνω σου, μερίμνησε να σε απαλλάξει κι από τις ορμές εκείνες που τρελαίνουν τους άντρηδοι όταν είναι νέοι και τους κάνουν ρεντίκολα όταν γερνάνε. Εσύ... τίποτις! Κουλαριστός και ψύχραιμος –ψύχραιμος κυρίως, με όλη την ετυμολογική σημασία της λέξης.

Όχι πως ήσανε άσφαιρος δηλαδή, να το ξεκαθαρίσουμε για να μην παρεξηγηθούμε. Μια χαρά λειτουργούσε το σύστημα όταν χρειαζόταν. Μόνο που σου έλειπε η διάθεση, ρε παιδί μου! Δεν σε τσίγκλιζε κανένας διάολος, ν' αφήσεις την ησυχία σου την ωραία και να μπλέξεις σε περιπέτειες που δεν ήξερε κανείς πού έβγαζαν και προς τι;... για ένα τσαφ δευτερολέπτων! Και μαζί μ' αυτό συμβάδιζε και το συναισθηματικό σου. Άκουγες τους άλλους να καψουρεύονται του θανατά κι απορούσες. “Μα τι διάολο!” έλεγες μέσα σου. “Μάγια τους έκαναν, κοτζάμ άντρες;!”

Κάνα-δυο περιπτώσεις που σου έτυχαν (καθότι σε όλους τυχαίνουν) δεν σου έκαναν καμιά αίσθηση. Χίλιες φορές καλύτερα το καμπούστικο στην τηλεόραση παρά αυτή η ταιπωρία.

Οπότε απ' αυτή την άποψη ήσανε εντάξει.

Βέβαια η κυρα-Γκρέτα, που μυστηριωδώς είχε γίνει πιο Ελληνίδα μάνα από τις Ελληνίδες μάνες, όλο και σου 'ριχνε σπόντες.

—Τι θα γένει με σένανε; σου 'λεγε. Πότε θα σε καμαρώσω γαμπρό; Πότε θα δω κι εγώ εγγονάκια;

—Όλα θα γένουν, μάνα, την καθησύχαζες εσύ. Εν καιρώ... Μικρός είμαι ακόμα.

—Μικρό είναι το μάτι σου! Ερχόταν η φουρκισμένη απάντηση. Να κοιτάξεις να νοικοκυρευτείς και schnell!

Ο γάμος, Μητσάρα, είναι μια από τις δικλείδες ασφα-

λείας του Συστήματος. Μαζί με την φιλοπατρία, τη νομιμοφροσύνη και τη θρησκεία. Ίσως η πιο πετυχημένη. Γιατί πέτυχε να κάνει τον δουλοπάροικο (δεν φαντάζομαι να μην έχεις αντιληφθεί ακόμα ποια είναι η θέση μας στην ιεραρχία) να πιστέψει πως είναι δική του επιθυμία κι επιλογή.

Να σου εξηγήσω ευχαρίστως πώς το σκέφτηκε ο αρχικός εμπνευστής, πίσω, στα βάθη του χρόνου (γιατί βεβαίως το Σύστημα δεν είναι τωρινό).

Ποιο ένα το ένστικτο εκείνο που υπερισχύει όλων των άλλων, χαμηλών μεν, αλλά τόσο δυνατών, ενστίκτων που διέπουν την ανθρώπινη συμπεριφορά; Δυνατότερο από την φιλοδοξία, τη φιλαργυρία, την εξουσιολαγνεία, την επιδειξιομανία. Δυνατότερο ακόμα κι από τον φόβο της τιμωρίας, ακόμα κι από τον φόβο του θανάτου κάποιες φορές;

Ναι, πολύ σωστά το μάντεψες. Είναι το ένστικτο το λεγόμενο γενετήσιο (που καμιά σχέση δεν έχει με τη διαδικασία της γέννησης, η οποία κάποιες φορές είναι απλώς η συνέπειά του). Όλα τα άλλα ένστικτα λίγο-πολύ κουμαντάρονται, γιατί εκπορεύονται από εγκεφαλικές διαδικασίες. Τούτο εδώ δεν κουμαντάρεται, καθόσον υπεισέρχεται στο παιχνίδι η χημεία, δια των επίφοβων ορμονών, και μη ζητάς να στο εξηγήσω καταλεπτώς διότι η βιολογία ούτε μεταξύ των ενδιαφερόντων μου συγκαταλεγόταν ποτέ, ούτε, για να πω την αλήθεια, την πολυκαταλαβαίνω. Κράτα απλώς σαν δεδομένο αδιάσειστο το μη διαχειρίσιμο του εν λόγω βασικού, βασικότατου, ενστίκτου.

Σκέφτηκε λοιπόν ο σοφός εμπνευστής ότι αν κάποιος μπορούσε να ελέγξει το γενετήσιο ήλεγχε αυτομάτως το σύνολο του δουλοπάροικου πληθυσμού –θα εξηγήσω παρακάτω με ποιον τρόπο.

Και πώς ελέγχει το Σύστημα κάτι που προκαλεί ευχαρίστηση στο μπάσο πόπολο; Με δυο τρόπους. Το κρατικοποιεί (οπότε το διαθέτει εκεί που το ίδιο επιλέγει) ή το απαγορεύει (αφήνοντας όμως ανοιχτά κάποια παράθυρα, τα οποία φροντίζει βεβαίως να φυλάει).

Αν καθίσεις να λογαριάσεις τι απαγορεύεται, αλλά όχι για όλους, θα φρικάρεις. Το ίδιο και με όσα βρίσκονται φανερά υπό τον έλεγχό του, επιτρέποντάς τα μόνο στους προνομιούχους (με την Οργουελική ανατριχιαστική λογική, όπως αυτή εκφράζεται στη «Φάρμα των Ζώων»: Όλα τα ζώα είναι ίσα, αλλά μερικά είναι πιο ίσα από τα άλλα). Το προλεταριάτο έχει το προνόμιο της ισοκεφαλίας και γι' αυτό στοιβάζεται σε λεωφορεία, τραίνα και μετρό, για να πάει στη δουλειά του. Ο κομισάριος όμως, με ηρωική αυταπάρνηση της σοσιαλιστικής του ιδεολογίας, θα καβαλήσει την εκ του κράτους χορηγηθείσα κούρσα του. Γιατί; Διότι... πού να σου τα λέω και τι να καταλάβεις; Εδώ, ο ειδικά εκπαιδευμένος διανοούμενος, από το πανεπιστήμιο Λομονόσωφ, είναι ικανός να συγγράψει τετράτομο πόννημα (μετά υποσημειώσεων, παραπομπών βιβλιογραφίας και συμπληρωμάτων) για να στο εξηγήσει. Εγώ σηκώνω τα χέρια ψηλά. Όπως ο επιστήμων ιατρός όταν μια ασθένεια τον ξεπερνάει.

Και μη νομίζεις, επειδή ανέφερα την αλήστου μνήμης Σοβιετία, ότι στα άλλα ιδεολογήματα το πράγμα αλλάζει. Το ίδιο κόλπο ισχύει παντού, μόνο που στους άλλους το σερβίρισμα διαφέρει. Το Σύστημα είναι ένα και ενιαίο και βρίσκεται απανταχού. Οι διαφορετικές μορφές που παίρνει είναι απλώς το καμουφλάρισμα. Κι όποιος (τρομάρα του!) το αντιμάχεται χαρακτηρίζεται πάραυτα εχθρός της ανθρωπότητας και τρομοκράτης –κι άντε να ξεμπλέξει μετά. Εγώ απλά θα τον θεωρήσω μεγάλο κοροϊδο.

Αλλά με την κουβέντα ξεστράτισαμε και πολύ φοβάμαι, Μητσάρα, ότι θ' αρχίσεις να βαριέσαι. Πάμε λοιπόν πίσω στο θέμα μας.

Αφού λοιπόν το σκέφτηκε καλά-καλά το κόλπο ο σοφός εμπνευστής του Συστήματος συγκάλεσε γενικό συμβούλιο των συναδέλφων του κι έκανε τις κοσμοϊστορικές του (κυριολεκτικά) ανακοινώσεις, μεταξύ τυρού και αχλαδιού.

—Κύριοι συνάδελφοι, τους λέει. Όπως όλοι γνωρίζουμε, με την πλέμπα έχουμε συνέχεια προβλήματα. Κάθε λίγο και λιγάκι σκαρώνουν αντάρτικα και ή στήνουν οδοφράγματα ή παίρνουν τα βουνά.

—Μήπως επειδή τους παραζορίζουμε; αποτόλμησε ένας κάπως πιο «προοδευτικάριος».

—Αν τους αφήσουμε λάσκα θα θελήσουν να γίνουν χαλίφηδες στη θέση μας, απάντησε θυμωμένα ένας συντηρητικάριος.

—Και θα μας κυνηγάνε να μας κόψουν το λαρύγγι με κονσερβοκούτια, είπε ένας φοβικός.

—Να απαγορέψουμε τις κονσέρβες, πρότεινε ένας ακραίος.

—Τίποτις δεν θα καταφέρουμε, είπε ένας ξύπνιος. Με το που θα τις απαγορέψουμε την επομένη θα στήσουν παντού λαθραία κονσερβοποιία.

Ο σοφός εμπνευστής χαμογέλασε με κατανόηση.

—Θα τους απαγορέψουμε, λέει. Αλλά όχι τις κονσέρβες και προ πάντων όχι δια νόμου.

Οι άλλοι τον κοίταξαν έχθαμβοι.

—Αλλά τι; ρώτησε ένας τους.

—Θα τους απαγορέψουμε το... βασικό ένστικτο, απάντησε ο σοφός.

Έπεσε μια θανατερή σιωπή στην αίθουσα. Όλοι κοίταζαν τον φωστήρα με γουρλωμένα μάτια.

—Εμ τότε είναι που θα μας σφάξουν όλους στο γόνατο! είπε ο φοβικός.

—Ρουθούνι δεν θ' αφήσουν!

—Ωιμέ!...

—Έλεος, κύριε συνάδελφε!

—Σας ανακαλώ ει την τάξιν...

—Κάτσε κάτω, ρε καραγκιόζη!

—Φρουρά!... Φρουρά!...

Ο σοφός τους καθησύχασε.

—Σας είπα και πιο πριν, εξήγησε. Δεν θα βγάλουμε φερμάνι.

—Μα τότε πώς; Με θερμή παράκληση;

—Ποιο είναι το όπλο που είναι τρομερότερο κι από την αλήθεια;³ είπε χαμογελώντας ο σοφός. Άσε... μην κουραζόσαστε... Η συκοφαντία!

Ενδιαφέρον στο ακροατήριο. Επιτέλους, ο συνάδελφος μιλούσε στη γλώσσα που καταλάβαιναν όλοι.

—Δηλαδή;

—Θα συκοφαντήσουμε το βασικό ένστικτο, εξήγησε ο μακρινός πρόγονος του Μακιαβέλι. Ότι πρόκειται για κάτι το βδελυρό, το κατάπτυστο, το αμαρτωλό, το κοινωνικώς μη αποδεκτό και οπωσδήποτε μη συνάδον με τα χρηστά ήθη και παραδόσεις.

—Και θα μας πιστέψουν;

—Το απαίδευτο πόπολο (αλλά και το υφ' ημών πεπαιδευμένο) είναι ικανό να πιστέψει σε οτιδήποτε, εξήγησε ο σοφός. Αλλά δεν πρόκειται να το κάνουμε εμείς.

—Αλλά ποιος;

—Οι συνεταίροι μας, οι παπάδες, είπε χαμογελώντας ο δαιμόνιος. Θα τους πουν ότι αυτά λένε τα θεόπνευστα κι τάπια τους κι όποιος τα παραβαίνει τον περιμένει αιώνια τιμωρία εις το πυρ το εξώτερον.

---

³ Αντιστροφή της αγαπημένης ρήσης του Σκαρίμπα που αποδίδει στον Τα-λεϊράνδο: «Υπάρχει ένα πολύ τρομερότερο όπλο από τη συκοφαντία –η αλήθεια».

—Και δεν θα ξεσηκωθούν; Μιλάμε για το βασικό ένστικτο εδώ, όχι να τους κόψουμε το κάπνισμα.

—Όχι αν τους αφήσουμε ένα παράθυρο..., είπε ο σοφός.

—Παναπεί;...

—Κύριοι, δέχομαι συγχαρητήρια. Ενεπνεύσθην μόλις τον ιερόν θεσμόν του γάμου.

—Δηλαδή;

—Η συνεύρεση θα καθίσταται αποδεκτή, κοινωνικώς και θρησκευτικώς, μόνον μέσω του γάμου. Θεσ τσαχπινιές, κύριε; Στεφανώσου, δόξη και τιμή, με παπά και με κουμπάρο. Ειδάλλως θα έχεις ν' αντιμετωπίσεις, εκτός της αιωνίας τιμωρίας στην Κόλαση, και την κοινωνική κατακραυγή, καθώς και την δικαίαν μήνιν των αδελφών της ατιμασθείσης, οίτινες θα σε στρώσουν στο κυνήγι με τα χασαπομάχαιρα. Πόσοι νομίζετε πως θα 'χουν το σθένος να προβάλουν αντίσταση;

—Κι εμάς σε τι μας εξυπερετεί αυτό, κύριε συνάδελφε; ρώτησε ένας γέροντας, ο οποίος προ πολλού είχε ξεχάσει τι είναι το βασικό ένστικτο.

—Μας εξυπερετεί τα μάλα, εξήγησε ο σοφός. Δείτε τη διαδικασία. Το παληκαράκι, που βράζει το αίμα του (και πιθανότατα διακατέχεται κιόλας από επικίνδυνες σοσιαλιστικές ιδέες) νυμφεύεται. Κάνει παιδιά, δημιουργεί οικογένεια, οπότεν αυτομάτως –και δια νόμου... εδώ το μπορούμε– αποκτά ευθύνες. Για ν' αντεπεξέλθει δουλεύει περισσότερο κι έτσι έχει λιγότερο χρόνο να σκεφτεί. Αλλά κι όταν σκέφτεται αυτό έχει να κάνει με το πώς θα τα φέρει βόλτα, να ταΐσει, να ντύσει, να ποδέσει όλους αυτούς που ζαλώθηκε, καθώς και το πώς θα πληρώσει ηλεκτρικό (όταν εφευρεθεί) νερό και τηλέφωνο (κι αυτό, όταν με το καλό). Ο δε μέγας φόβος του θα είναι μην χάσει τη δουλειά του. Δεν είναι μόνος του πια, να παίρνει φωτιά με το παραμικρό, έχει κι άλλους να φροντίσει... Οπότεν... κάθεται ήσυχος.

Και δουλεύει. Κι άντε να κατέβει σε καμιά πορεία, καμιά διαδήλωση με τους άλλους είλωτες, να φωνάζει «νόμος είναι το δίκιο του εργάτη» και «ψωμί, παιδεία, ελευθερία», να ξεδώσει. Μέχρι εδώ.

Το χειροκρότημα που εισέπραξε τη μέρα εκείνη ο εισηγητής ήτουμε κάτι παραπάνω από θερμό, ήτουμε ενθουσιώδες –και ειλικρινέστατο.

—Επίσης, είπε μ' ένα σατανικό χαμόγελο, προσφέρουμε στους λιγότερο ηρωικούς από τους υπηκόους μας, δηλαδή στη συντριπτική πλειοψηφία, μια ακλόνητη δικαιολογία για να καθίσουν ήσυχοι στ' αυγά τους: «Τι να σου κάνω που έχω γυναίκα και παιδιά; Ας μην είχα και σου 'λεγα εγώ!...».

Η σοφή εισήγηση του σοφού εμπνευστή ψηφίστηκε, περιττό να πω, με απόλυτη πλειοψηφία.

* * *

Αυτά όμως, Μητσάρα, είναι αρχαία Ιστορία και δυστυχώς εγώ δεν βρισκόμουν εκεί όταν με χρειαζόσουν για να σε πληροφορήσω, οπότε, εν αγνοία των συνεπειών (αλλά και του μηχανισμού του όλου κόλπου), την πάτησες κι εσύ, όπως όλοι.

Η Τούλα ήτουμε μια γειτονοπούλα στα Πετράλωνα.

Κόρη του κυρ-Σωτήρη, συνταξιούχου του ΙΚΑ, και της κυρα-Πουλχερίας, της μοδίστρας. Τίποτις το ιδιαίτερο (γχομενικώς), ένα συνηθισμένο θήλεο, που δεν θα το πρόσεχες καθόλου αν δεν ήτουμε κάπως τσουπωτό κι επαρκώς ανοιχτομάτιχο. Εσύ βεβαίως δεν το πρόσεξες, σε πρόσεξε όμως εκείνο και νά οι φιλοφρονήσεις, νά τα τυχαία συναπαντήματα, νά κι ένα παγωτό χωνάκι στο πόδι, νά και μια γκαζόζα από το περίπτερο... ε, δεν σήκωνε να το προσβάλεις κιόλας το κορίτσι. Άσε που μπορεί να σου 'βγαινε και κάνα όνομα στη γειτονιά και μετά τι κάνουμε;... οποία η θέση μας; σε ερωτώ.

Έτσι, έδωκες τόπο στην οργή και την άφηνες να σε σούρνει από 'δώ κι από χει... πότε σε τίποτις δασάκια, πότε στο πάρκο, άλλοτε σε κάτι απόμερα... ε, δεν γινόταν ν' αντιστέκεσαι εσαεί προκειμένου να διαφυλάξεις ό,τι πολυτιμότερο έχει ένα αγόρι. Ενέδωσες λοιπόν κι εσύ —μια ψυχή που είναι να βγει, ας βγει— κι έτσι όλοι ευχαριστημένοι, πλην εσού βεβαίως, που όπως είπαμε, στον τομέα αυτό δεν σου 'κανε ούτε κρύο, ούτε ζέστη.

Έκανε όμως της Τούλας κι αυτό είναι που έχει σημασία. Η οποία μίαν ωραία εσπέρα, αφού σε αποπλάνησε, κατά το συνήθειό της, κανονικά, σου έσκασε και το ωραίο μαντάτο.

—Ξέρεις, Μήτσο μου... έχω καθυστέρηση, σου λέει.

—Μπα, εγώ σε βρίσκω μια χαρά ξύπνια, της λες εσύ ανυποψίαστος. Μην ακούς τι λέει ο κόσμος, που δεν χρωστάει καλό.

—Όχι αυτή την καθυστέρηση, βρε βούρλο!... για την άλλη σου λέω, λέει η εν λόγω εκνευρισμένη.

—Ποια άλλη; απορείς εσύ (και με το δίκιο σου). Υπάρχει κι άλλη;

—Αυτή που έχουν οι γκαστρωμένες, σου πετάει με φούρια.

—Μα... πώς; ξανα-απορείς εσύ.

Βουρλίστηκε τέλεια πια το κορίτσι (και με το δίκιο του, εδώ που τα λέμε).

—Τι πώς; σου βάνει τις φωνές. Τόσον καιρό τραβιόμαστε από 'δώ κι από χει. Πολύ θέλεις;

Κούνησες το κεφάλι σου με κατανόηση εσύ, Μητσάρα. Νά τι κάνουν οι τραβηχτικές στα άλσα και τα δασύλια! Καλά τα απόφευγες εσύ!

—Και τώρα τι κάνουμε; αναρωτιέσαι μεγαλοφώνως.

—Τι θα πει τι κάνουμε; εκνευρίζεται η παθούσα. Τώρα θα με στεφανωθείς.

Οπότε...

Προς μεγάλη ικανοποίηση των μη άμεσα επηρεαζόμενων μερών (συγγενών και φίλων δηλαδή) ανακοινώθηκε το χαρμόσυνο γεγονός, ορίστηκε κουμπάρα η Λίτσα, επιστήθια της μελλονύμφης, βγήκαν οι άδειες, κλείστηκε εκκλησία, παραγγέλθηκαν μπομπονιέρες, ράφτηκε νυφικό... γίνθηκαν όλα αυτά τα περιττά και κούφια που τόση σημασία έχουν για τα θήλεα και για τα οποία δεν δίνουν δεκάρα τσακιστή τα παγιδευμένα (χωρίς να καταλάβουν πώς) άρρενα.

Εσύ, Μητσάρα, από χαρακτήρα πράος κι από ιδιοσυγκρασία αδιάφορος, άφηνες τους ειδικούς ν' ασχολούνται, έλεγες «ναι, ό,τι πείτε» όταν, σπανίως, σου ζητούσαν τη γνώμη σου και υπέμενες στωικότητα όλο αυτό το τζέρτζελο, μέχρι που έπιψαν τα τελικά ρύζια και μπόρεσες να επιστρέψεις στη φυσιολογική σου ζωή, χωρίς να υποπτεύεσαι πως δεν θα ήτουνε ποτέ πια φυσιολογική.

Έναν σκασμό λεφτά πέταξες στο καινούργιο σας διαμέρισμα, νοικιασμένο βέβαια —στην Καλλιθέα περικαλώ, δυάρι διαμπερές— και στα έπιπλα, που η συμβία διάλεξε μοντέρνα (ψευτοπράγματα δανέζικα δηλαδή), άσε πια τα κουάντρα στους τοίχους σε χρυσοποίκιλτες γυψοκορνίζες από το κορνιζάδικο της γειτονιάς (θάλασσες φουρτουνιασμένες, αλόγατα που πιλαλούν, τσιγγάνες και βοσκοπούλες) και την απαίτηση που είχε να της βάνεις τηλέφωνο και να της αγοράσεις βίντεο, για να βλέπει ελληνικές βιντεοκασέτες με τον Μουστάχα, τον Ψάλτη και τον Βουτσά, που παράγονταν με το κιλό τότε.

Σε πόνεσε βέβαια, στην τσέπη, όχι αλλού, αλλά ένα έξοδο ήτουνε, άπαξ θα γενόταν, δεν σε πείραξε και τόσο. Εκείνο που ζοριζόσανε πολύ να συνηθίσεις —και δεν νομίζω να το συνηθίσεις ποτέ εντελώς— ήτουνε ο νέος τύπος συμβίω-

σης. Καθόσον η κυρα-Γκρέτα μπορεί να γκρίνιαζε όλη την ώρα (όπως όλες οι μανάδες απανταχού της Γης), αλλά σε είχε κιόλας πασά στα Γιάννενα. Και το φαγητό σου το προσεγμένο, και το πουκάμισο το σιδερωμένο, και τα σεντόνια τα καθαρά, και τα σκαρπίνια τα γυαλισμένα... όλα στα χέρια! Η Τούλα όμως ήτουνε αλλιώς. Δεν λέω ότι σε είχα φτυσμένο, αλλά πάντως κάτι παραπλήσιο.

—Τι φαγητό έχουμε; ρώταγες επιστρέφοντας κουρασμένος από τη βιοπάλη.

—Α, δεν μαγείρεψα, αρχόταν η απάντηση της κυρίας του σπιτιού, χωρίς να ξεκολλήσει τα μάτια από τον Ψάλτη, που κένταγε στην οθόνη της τουβούλας.

—Και τι θα φάμε; απορούσες εσύ.

—Α, δεν ξέρω... Εγώ δεν πεινάω... τσίμπησα κάτι πριν... Κοίτα αν υπάρχει κάνα γιαουρτάκι στο ψυγείο.

—Το ψυγείο δεν έχει τίποτις, δήλωνες εσύ.

—Αμ πώς να 'χει; Ψώνισες; Δεν ψώνισες.

—Και δεν μπόρουνες να ψωνίσεις εσύ; απορούσες.

—Α, για να σου πω... Δεν είμαι σκλάβα σου. Τι να πρωτοκάνω πια, ένας άνθρωπος –δυο χέρια– εδώ μέσα;

Αυτό να μου πεις.

—Κι επιπλέον είμαι σ' ενδιαφέρουσα, δεν κάνει να κουράζομαι, σου έριχνε τη χαριστική βολή και το τελικό, ατράνταχτο, επιχείρημα.

Και πάλι καλά να λες που δεν σ' ένοιαζε –όπως όλους τους άλλους– για το πονηρόν και το κατάπτυστον, πάνω στο οποίο στηρίχτηκε, μην το ξεχνάμε, το ιερό κόλπο του γάμου, γιατί και στον τομέα αυτό η Τούλα είχε κατεβάσει ρολά. Κι όχι μόνο κατά τη διάρκεια της εγκυμοσύνης, αλλά και μετά, όταν «ελευθερώθηκε».

Και μιας και ήρθε η κουβέντα στη λευτεριά...

Παιδιόθεν σου είχαν γανώσει το μυαλό (εκτός των άλλων) και για το υπέροχο ένστικτο της πατρότητας και της μητρότητας, που αλλάζει, λέει, τον άνθρωπο και τον κάνει καλύτερο (και πιο συμμαζωμένο, ένεκα οι ευθύνες που λέγαμε, θυμάσαι;).

Ήρθε λοιπόν η Πουλχερίτσα, που χαντακώθηκε ονομαστικώς λόγω γιαγιάς (της μάνας της συμβίας βεβαίως), και περίμενες αυτό το σκίρτημα για το οποίο μιλάνε όλα τα βιβλία κι όλες οι προπαγάνδες. Πλην όμως... τζίφος εις το πηλήχιον (που λένε κι οι μορφωμένοι). Τίποτις του τίποτις!

Μην σου πω ότι περισσότερη στοργή ένιωθες για τα μαστόρια στο συνεργείο, που αυτά σου έφερναν τουλάχιστον όβολα, παρά γι' αυτόν τον φωνακλάδικο, τον γκρινιάρικο μπόγο, που όλο ζήτηγε (λάθος... απαιτούσε) και δεν σου έδινε ποτέ τίποτις (πλην σκατών, κάτουρων και ξερατών).

Το ότι δεν σου έμοιαζε καθόλου, ούτε στην όψη, ούτε στον χαρακτήρα, δεν είχε να κάνει με την αδιαφορία σου απέναντί του. Ούτε και σ' έβαλε σε σκέψεις, που ίσως θα 'πρεπε, γιατί ενώ κι εσύ κι η μάνα του ησάστενε άσπροι-άσπροι και ξανθωποί, αυτό ήτουνε ένα μαυροτσούκαλο από κείνα που μόνο στην Αγία Βαρβάρα συναντάς (ζωή να 'χουν τα παιδάκια, σαν αξιοπερίεργο απλώς το αναφέρω).

Δεν σου χρειάστηκε πολύς καιρός για να καταλάβεις ότι μ' αυτήν εδώ την ιστορία έβαλες κακό μπελά στο κεφάλι σου, απ' όλες τις απόψεις. Κι ας έλεγε η συμπεθέρα Πουλχερία στη συμπεθέρα Γκρέτα κάθε που της δινόταν η ευκαιρία:

—Δεν λέω... καλό παιδί κι άξιο ο γιόκας σου, συμπεθέρα μου. Αλλά πάνω απ' όλα τυχερό. Γιατί, όχι που να το περηφανευτώ, αλλά το χορίτσι μου, που τον φώτισε ο καλός Θεός να πάρει, είναι από το είδος που σπανίζει την σήμερα ημέρα.

—Ε, περαστικά να είναι, συμπεθέρα μου, απαντούσε η άλλη μάνα κουκουβάγια. Ο Θεός είναι μεγάλος.

(Που είναι ακριβώς το ίδιο που λένε και οι επίφοβοι ισλαμιστές, μόνο που αυτούς, με το που θα το ψιθυρίσουν θα τους μπαγλαρώσουν στη στενή, αφού τους κάνουν τουλούμι στις φάπες κι άντε μετά ν' αποδείξει ο μελαψός ότι δεν είναι τρομοκράτης).

Και βέβαια ο Θεός —που δεν τον έχει δει ποτέ κανείς για να μας πει στα σίγουρα— μπορεί να είναι μεγάλος, αλλά η υπομονή η δική σου, Μητσάρα, δεν ήτουνε.

Κι εκεί που ετοιμαζόσανε να λάβεις μέτρα δραστικά, που περιλαμβάνουν δικηγορικές και ενίοτε δικαστικές διαδικασίες (η φυσική εξέλιξη κάθε γάμου δηλαδή), νά σου πάλι η Τούλα, ως άλλη Δαναΐς δώρα φέρουσα!

—Τάξε μου και σου 'χω μια έκπληξη, σου λέει.

Τώρα εσύ θυμόσανε άριστα τι γένηκε την τελευταία φορά που σου είχε η καλή σου έκπληξη και σ' έπιαχε σύγχυρο.

—Δεν μ' αρέσουν οι εκπλήξεις, της λες επιφυλακτικά.

—Αυτή εδώ θα σ' αρέσει, γέλασε η Τούλα. Μάντεψε... Είμαι έγκυος!

Τώρα κι ο ίδιος ο Κάλχας να ήσανε, Μητσάρα, τέτοια μαντεψιά δεν υπάρχει περίπτωση να έκανες. Και υπήρχε λόγος σοβαρός.

—Μα πώς; απόρησες. Αφού δεν...

—Α, δεν θυμάσαι καλά, διαολίστηκε η Τούλα. Κείνο το βράδυ που πήγαμε να ευχηθούμε του κουμπάρου για την ονομαστική του εορτή;...

—Ε, τι;...

—Πόσα καρτούτσα κατέβασες, θυμάσαι; Σηκωτό και σπρωχτό σε κουβάλησα στο σπίτι. Και μετά; Ε, μετά;...

—Μετά τι; ξανα-απόρησες εσύ, γιατί αλήθεια δεν θυμόσανε Χριστό.

Η Τούλα έκανε μια θεατρική χειρονομία δείχνοντας την (από φυσικού της) φουσκωμένη κοιλιά της.

—Ιδού οι συνέπειες του μετά, είπε σαν άλλη Παξινού στην κατάμεστη Επίδαυρο.

Κι εκεί (αφού τα είχες πει και δεν θυμόσανε τίποτις απολύτως) δεν μπόρουνες να πεις κουβέντα. Και βέβαια κάθε σκέψη για απόδραση αναβαλλόταν επ' αόριστον. «Εγκατάλειψις εγκύου!» κραυγάζει ο τσεκουράτος εισαγγελέας και σε κατακεραυνώνει με τη μεγίστη των ποινών (που δυστυχώς για κείνον δεν είναι πλέον η εσχάτη). Νά γιατί πήρες από φόβο τις εκπλήξεις της καρπερής Τούλας.

Η οποία βεβαίως έφερε στον κόσμο ετούτο τον ψεύτη και τον άδικο ένα ακόμα μελλοντικό θύμα της στημένης, από αρχαιοτάτων χρόνων, ευφυούς μηχανής. Και ένα παράξενο πράγμα πάλι!... Ούτε τούτο εδώ (ένα αγοράκι, να σου ζήσει) δεν σου έμοιαζε στο παραμικρό!

Ναι, ξέρω ότι έχεις αρχίσει ν' αναρωτιέσαι μέσα σου, Μητσάρα. Αλλά αν περιμένεις από μένα να σου επιβεβαιώσω ότι ο Βαγγελάκης σου είναι φτυστός ο κουμπάρος (Βαγγέλης κι αυτός, από μια απίστευτα διαβολική σύμπτωση) είσαι πολύ μακριά νυχτωμένος. Χρονικογράφος της ζωής σου (μεταξύ άλλων) είμαι, ο άχαρος, όχι ρουφιάνος.

Ευτυχώς αυτό δεν σπανίζει

Όπου ανακαλύπτεις, όλως τυχαίως, πως ο γάμος εμπεριέχει και ορισμένα τυχερά που οι ορκισμένοι ηθικοπλάστες προτιμούν να αποσιωπούν και μαθαίνεις σημαντικά πράγματα για τη φιλία των γυναικών.

Θυμάσαι, ρε Μητσάρα, τότε στο Δημοτικό που μας βάζαν εκθέσεις με κείνα τα κουφά θέματα όπως: «Η μητέρα», «Η πατρίς», «Η φιλία» κλπ.;... Βεβαίως και θυμάσαι, διότι, ως άριστος παπαγάλος που ήσανε, ήξερες ακριβώς τι περίμενε να διαβάσει ο δάσκαλος, ενώ εμείς, τα ανεπίδεκτα ρεμάλια, παιδευόμασταν να γιομίσουμε όπως-όπως τη σελίδα κι αυτή, η ιερόδουλος, δεν έλεγε να γιομίσει με τίποτις. Στο θέμα «φιλία» ας πούμε... μιας κι αυτό ακριβώς προτιθέμεθα να εξετάσουμε εδώ... αράδιαζες ένα σωρό ιστορικομυθολογικά παραδείγματα, όπως Δάμων και Φιντίας, Ορέστης και Πυλάδης, Αχιλλέας και Πάτροκλος, Αλέξανδρος και Ηφαιστίων, Επαμεινώνδας και Πελοπίδας και τσίμπαγες το ενθουσιώδες δεκάρι με τόνο πανηγυρικά. Χαλάλι σου και άξιος ο μισθός σου, αλλά δεν πρόκειται περί αυτού... άλλο θέλω να σε ρωτήσω εγώ.

Θυμάσαι, ρε Μητσάρα, στα τόσα παραδείγματα φιλίας που παρέθετες, κανένα που να αφορούσε τα θήλαα; Άσε, μην ταλαιπωρείς το μυαλό σου γιατί δεν θα βρεις. Και δεν θα βρεις γιατί δεν υπάρχει. Και δεν υπάρχει διότι η φιλία δεν

υφίσταται μεταξύ των θηλέων παρά σαν θρύλος και του τύπου «έχω ακουστά», κάτι σαν την καταβυθισμένη Ατλαντίδα δηλαδή, ή το Ελντοράντο των Κονκισταδόρων, για τα οποία έχουν γραφεί χιλιάδες περισπούδαστοι τόμοι, αλλά κανείς ποτέ δεν τα είδε με τα μάτια του.

Βλέπεις, εμείς κι εκείνες μπορεί να χρησιμοποιούμε τις ίδιες λέξεις, αλλά δεν μιλάμε την ίδια γλώσσα. Άλλα εννοούν αυτές όταν «σου δίνουν τον λόγο τους» κι άλλο εμείς. Άκαμπτοι και μονοκόμματοι εμείς το θεωρούμε αδιανόητο να πούμε κάτι που να είναι κάτι λιγότερο από συμβόλαιο (καλά, όχι όλοι-όλοι). Χάνουμε τον ύπνο μας μην τυχόν βρεθούμε σκάρτοι και με τι μούτρα θα βγούμε μετά στην κενωνία. Τα θήλεα τέτοια προβλήματα δεν τ' απασχολούν. Είναι πολύ πιο εύκαμπτα, απείρως προσαρμοστικότερα κι επιπλέον διαθέτουν μια λογική που εμάς μπορεί να μας τρελαίνει, αλλά εκείνες τις βολεύει μια χαρά. Σου λέει, ναι μεν υποσχέθηκα (ο «λόγος» που λέγαμε), αλλά καθ' οδόν, ρε παιδί μου, προέκυψε το άλφα, το βήτα, το γάμα... κι επιπλέον ανακάλυψα ότι δεν με συμφέρει. Οπότε... ανακρούουμε πρύμναν, επαναπροσδιορίζουμε την έννοια του «λόγου», αποδομούμε εντελώς τη δική σας αντίληψη επ' αυτού και... ξε-υποσχόμεθα. Τόσο απλό!

Και πού 'σαι... μην πέφτεις στην (καλοστημένη) παγίδα των... εξαιρέσεων. «Αυτή είναι αλλιώς» σου λέει ο άλλος. «Έχει αντρικό μυαλό, σκέφτεται σαν εμάς». Άραξε μεγάλη! Αυτή μπορεί να φαίνεται ότι διαθέτει αντρικό μυαλό, αλλά μην ξεχνάμε ότι τα θήλεα γεννιούνται έτοιμα για παράσταση στην Επίδαυρο. Ούτε δραματικές σχολές τους χρειάζονται, ούτε τίποτις. Η ηθοποιΐα είναι μέρος του γενετικού τους κώδικα. Υποδύονται ρόλους με την ίδια ευκολία που αναπνέουν. Περίμενε να σκάσει μια κρίση, όπου δοκιμάζονται τα πάντα, και σου λέω εγώ αν η «αντρικά» σκεπτόμενη εξακολουθήσει να σκέφτεται αντρικά. Όχι δηλαδή ότι ο τρόπος που σκεφτόμαστε εμείς πρέπει να χρησιμεύει σαν παράδειγμα... Μην τρελαθούμε κιόλας!

Όμως και πάλι ξεστρατίσαμε, ως συνήθως. Για τη φι-
λία λέγαμε...

Και στο μυαλό μου είχα τη φιλία μεταξύ γυναικών κα-
θόσον το θέμα που θα μας απασχολήσει εδώ αυτή ακριβώς
έχει σαν αντικείμενο. Και σε ερωτώ, Μητσάρα... Κατά τη
δική σου γνώμη, υπάρχει ή δεν υπάρχει φιλία μεταξύ γυ-
ναικών;

Άσε... ξέρω. Θα μου πεις ότι το ερώτημα τίθεται ρητο-
ρικά. Περίπου όπως αυτό περί της ύπαρξης Θεού. Στον
οποίο άλλοι πιστεύουν κι άλλοι γελάνε (με το δίκιο τους
αμφότεροι), όμως κανείς κερατάς –εξόν κι αν είναι πυροβο-
λημένος (ή μαστούρης)– δεν βγήκε να πει ότι τον είδε. Και
δεν τον είδε κανείς, θα σου πω εγώ, ο σοφός, Μητσάρα,
επειδή ο Θεός είναι ιδέα, όχι οντότητα, και τις ιδέες πώς
διάολο να τις δεις;

Ε, το ίδιο και με τη φιλία των θηλέων.

Βέβαια οι ίδιες, έτσι και τους το επισημάνεις, διαρρη-
γνύουν τα ιμάτιά τους (φευ, μόνον ιδεατά) και κόπτονται
περί του αντιθέτου, κομίζοντας τα άπειρα, άχυρα, παρα-
δείγματα. Και βέβαια πώς να υποστηρίξεις επιστημονικώς
κάτι που, όπως η έννοια του Θεού, σου διαφεύγει; Άντε να
ρωτήσεις έναν εκ γενετής τυφλό να σου περιγράψει το ου-
ράνιο τόξο! Τι θα σου πει; Μπούρδες θα σου πει.

Τα θήλεα μπορεί συναμετάξυ τους να γίνονται φιλε-
νάδες –και άλλα πολλά, αλλά το αφήνουμε– φίλες όμως
ποτέ. Θες να κάνουμε ένα πείραμα; Ρίξε ανάμεσα σε δυο
«φίλες» επιστήθιες (όσο επιστήθιες θες εσύ) ένα παληκαράκι
παντελονάτο, τσίφτικο, πονηρό και τσικλεβέντικο. Τι λες
εσύ ότι πρόκειται να συμβεί;

Α, γειάσου! Γι' αυτό ακριβώς μιλάμε.

Άλλωστε εσύ, Μητσάρα, ξέρουμε ότι έχεις ιδίαν γνώση.

Το έχουμε ήδη συζητήσει και συμφωνήσαμε ότι δεν εί-
σαι ακριβώς ο τύπος εκείνος που θα βγει στη γύρα και θα

ραγίσουν οι μαλτεζόπλακες, θα πέσουν οι μπετατζούδες από τα γιαπιά και θα στουκάρουν οι ταξιτζούδες στις κολώνες της ΔΕΗ. Μάλλον απαρατήρητος περνάς κι αν ψάξουμε να βρούμε τις καρδιές που έκαψες στον καιρό σου πολύ φοβάμαι ότι θα χάσουμε την ώρα μας, αντί να πάμε για μια μπύρα ή για μια παρτίδα μπάντμιγκτον, βρε αδερφέ.

Συνηθισμένη φυσιογνωμία, συνηθισμένος χαρακτήρας κι επιπλέον συνεσταλμένος, όπως χιλιάδες κι εκατομμύρια μην σου πω άλλοι Μήτσοι, που είτε πέρασαν, είτε δεν πέρασαν από τούτον εδώ τον πλανήτη-φυλακή ελάχιστοι το κατάλαβαν, πολύ δε λιγότεροι οι του θηλυκού γένους εκπρόσωποι.

Για να το πούμε ορθά-κοφτά και να μην μας πάρει το ξημέρωμα... Για τα θήλεα, Μητσάρα, ήσανε πάντα αόρατος.

Αυτό ώσπου παντρεύτηκες.

Οπότε και βρέθηκες περικυκλωμένος, εν μια νυκτί κυριολεκτικά, από ένα σωρό φραμπαλάδες. Όλες φίλες της συμβίας βεβαίως, δικές σου δεν σε αξίωσε ποτέ ο Γιαραμπής ν' αποκτήσεις.

Εν μια νυκτί το λοιπόν, Μητσάρα τυχερέ, ανακαλύπτεις κατάπληκτος ότι... έχεις ζήτηση! Και για να το καταλάβεις εσύ, που ήσανε ντιπ καταντίπ άπειρος σ' αυτά, σκέψου πόσο μπαμ έκανε το πράγμα.

Σεφτέ έκανε η Λίτσα, η κουμπάρα που σας στεφάνωσε. Θυμάσαι το βράδυ που σε ξεμονάχιασε σε κείνη τη φιλική συγκέντρωση όπου είχατε πάει με τη συμβία;

—Κουμπάρε, σου λέει με νάζι. Εμένα πότε να 'ρθω να μου ρυθμίσεις το καρμπυρατέρ;

—Τι παρουσιάζει το καρμπυρατέρ; ενδιαφέρεσαι εσύ από επαγγελματική περιέργεια.

Γελάκια η κουμπάρα.

—Τι να παρουσιάζει; σου λέει. Δεν καταλαβαίνεις; Το έχω παραμελήσει. Χρειάζεται μαστόρεμα.

—Ναι, βρε κουμπάρα, της λες εσύ. Πλην όμως εσύ τσουλάς ένα φιατάκι της συμφοράς κι εμείς στο συνεργείο ειδικευόμαστε στο ανφάν γκατέ των οχημάτων.

Άλλα γελάκια η κουμπάρα. Κλείσιμο του ματιού με σημασία.

—Ναι, κουμπάρε, σου λέει. Αλλά, όπως μας διδάσκει η παροιμία «ο καλός ο μύλος όλα τα αλέθει». Αν θες εσύ!...

Είχες αρχίσει να υποψιάζεσαι ότι για άλλα μιλούσε ο ένας και για άλλα ο άλλος, αλλά σίγουρος δεν ήσανε.

—Ντάξει, ρε κουμπάρα, της λες. Φέρτο να δούμε τι μπορούμε να κάνουμε.

—Ναι, σου λέει η τσαχπίνα. Αλλά να μου πεις ποια μέρα έχουν ρεπό τα μαστόρια, για να μην μας διακόψουν πάνω στο ρεγουλάρισμα, όχι τίποτις άλλο.

Μπερδεύτηκες εσύ, Μητσάρα.

—Μα είναι άριστοι τεχνίτες τα παιδιά, της λες. Ένας κι ένας! Εγγυώμαι προσωπικώς.

—Δεν αντιλέγω, λέει η κουμπάρα μ' ένα γελάκι. Όμως εγώ θέλω να επιληφθεις ο ίδιος αυτοπροσώπως. Δεν εμπιστεύομαι το καρμπυρατέρ το δικό μου σε όποιον-όποιον.

—Καλά, της λες κι εσύ (τι να 'κανες;). Φέρτο την Κυριακή να επιληφθώ προσωπικώς.

Και το 'φερε η κουμπάρα και τότε μόνον κατάλαβες επιτέλους, Μητσάρα, για ποιο καρμπυρατέρ μιλούσε και να δεις που καθόλου δεν σου κακοφάνηκε, αντιθέτως ένιωσες και κάποια υπερηφάνεια που η εξαιρετική, απ' όλες τις απόψεις, κουμπάρα Λίτσα εμπιστεύτηκε στη μαστορική σου ικανότητα τη φροντίδα του (όντως) απορυθμισμένου της καρμπυρατέρ.

—Μόνο μην μάθει τίποτις η Τούλα, γιατί τότε ν' ανοί-

ξει η γης να με καταπιεί, σου επέστησε την προσοχή η εν λόγω μετά το πέρας των ρυθμιστικών διαδικασιών.

—Α, κουμπάρα, όλα κι όλα, της είπες εσύ. Εγώ ποτές δεν επιτρέπω συζητήσεις για θέματα δουλειάς στο σπίτι. Το συνεργείο συνεργείο και η οικογένεια οικογένεια.

Τώρα ένα μυστήριο πράμα, ρε Μητσάρα. Σε μια γυναικοπαρέα, όταν μια από τις φιλενάδες πάει στον μάστορη για ρύθμιση είτε καρμπυρατέρ, είτε άλλων εξαρτημάτων, το μαθαίνουν κι όλες οι άλλες —πλην βεβαίως της άμεσα θιγόμενης. Και βέβαια τρέχουν κι αυτές για ρύθμιση, κρυφίως από τις άλλες, οι οποίες όμως —πάλι μυστηριωδώς— είναι όλες εν γνώσει (πλην πάντα εκείνης που παραδοσιακά δεν είναι).

Έτσι προσήλθαν μετά την κουμπάρα τη Λίτσα, η Σούλα, για τα κουζινέτα, η Φωφώ για τρίψιμο πλατίνων, η Πίτσα για αλλαγή λαδιών, η Λούλα για το σασί και τέλος ακόμα και η κουνιάδα σου η Ζωζώ, η οποία δεν διέθετε τετράτροχο μεν, αλλά έφερε το ποδήλατό της για το δυναμό. Εδώ πάλι εσύ είχες κάτι ενδοιασμούς.

—Μα κάνει; αναρωτήθηκες μεγαλοφώνως.

—Γιατί δεν κάνει; θύμωσε η Ζωζώ. Ποτίζουμε τον κήπο του γείτονα και δεν ποτίζουμε τον κήπο του σπιτιού μας;

—Μα... η συγγένεια...

—Καμιά σχέση η συγγένεια με την επισκευή του δυναμό, σε αποστόμωσε η θιγμένη κουνιάδα.

—Ε, τότε καλά.

Και βέβαια ήτουνε καλά, Μητσάρα, κι εσύ πασάς στα Γιάννενα, ανακάλυπτες τις κρυφές χαρές του να ευεργετείς τον πλησίον αφιλοκερδώς. Φιλανθρωπία λέγεται αυτό και τη γνώρισες μέσα από τον ιερό θεσμό του γάμου. Αν δεν παντρευόσανε θα πέρναγες όλη σου τη ζωή, χωρίς να υπο-

πτεύεσαι καν ότι υπάρχει αυτή η ζηλευτή και τόσο χριστιανική στη δομή της αρετή.

Και η κυρία Τούλα, η δόξη και τιμή συμβία; Τι έλεγε η συμβία για όλα αυτά; Διότι, δεν γένεται... θήλεο γάτα, να μην πήρε είδηση όλες αυτές τις αγαθοεργίες του αντρού της.

Ειλικρινά δεν ξέρουμε αν η εν πολλαίς αγαθοεργίες περιπεσούσα γυνή ήτουμε εν γνώσει κι αδιαφορούσε (την ησυχία της να έχει αυτή), εάν ήτουμε εν γνώσει αλλά επ' ουδενί διανοείτο να χάσει τις φιλενάδες της (για χάρη ενού τίποτα –όπως θεωρούσε ενδομύχως τον άντρα της), εάν δεν ήτουμε εν γνώσει επειδή δεν την ένοιαζε γενικώς για τα του γάμου της (ο οποίος αποτελούσε για κείνη απλώς ένα αναγκαίο κακό στο βόλεμα) ή εάν δεν ήτουμε εν γνώσει διότι και η ίδια βρισκόταν εμπλεκόμενη σε παρόμοιες φιλανθρωπίες (και δεν άδειαζε ν' ασχοληθεί με τα καθημερινά, τετριμμένα και δευτερεύοντα).

Οπότεν, Μητσάρα, τελικώς όλοι βολεύονταν κι εσύ σιγά-σιγά (η επανάληψις μήτηρ πάσης μαθήσεως) εκτός του ότι άρχισε να σου αρέσει το ρεγουλάρισμα, κάπως όψιμα είναι η αλήθεια, πλην ποτέ δεν είναι αργά, σπούδαζες συγχρόνως και τα της ανθρώπινης (εντάξει... της θήλεας, που δεν είναι το ίδιο) ψυχής. Κι αυτά που ανακάλυπτες εκεί σε άφηναν με το στόμα ανοιχτό.

Ήξερες, για παράδειγμα, ότι οι άντρηδοι έχουν την απάτη σαν δεύτερη θρησκεία και το ψέμα ευαγγέλιο. Να γελάσουμε τον συνεταίρο, να ρίξουμε τον προμηθευτή, να δαγκώσουμε τον πελάτη, να κλέψουμε τον φορτηγατζή... Για την επιβίωση βεβαίως πάντα και σε ότι αφορά, κυρίως, τη δουλειά. Αλλιώς δεν βγαίνει το πράγμα.

Τα θήλεα ήτουμε όμως άλλου επιπέδου, πανεπιστημιακού και βάλε. Και στη δική τους απάτη δεν είχαμε να κάνουμε με θέματα επιβίωσης του τύπου «κλέψε το κράτος, γιατί θα σε κλέψει αυτό». Όχι, εδώ ο σκοπός ήτουμε άλλος,

πολύ πιο πολύπλοκος και ασαφής. Τα θήλεα λένε ψέματα διότι έτσι είναι η φύση τους. Να το πούμε αλλιώς, για να μην μας την πέσουν οι σουφραζέτες: Τα θήλεα είναι υπέρμαχα της δημιουργικής απόδοσης της αλήθειας. Και τόσο δημιουργικά είναι στη διεργασία αυτή ώστε καταλήγουν να πιστέψουν και τα ίδια στο είδος της αλήθειας που εκφέρουν και υπηρετούν.

Όλες οι φιλενάδες της κυρα-Τούλας πέρασαν και ξαναπέρασαν από το συνεργείο. Κι όχι μόνο οι φίλες, αλλά και οι απλές γνωστές, διότι οι γυναίκες μπορεί να μην σκαμπάζουν πολλά περί φιλίας και των νόμων που τη διέπουν, έχουν όμως ένα εξαιρετικά εξελιγμένο δίκτυο πληροφοριών το οποίο λειτουργεί με μυστήριους όρους εχεμύθειας –γυναικείου τύπου– και κατά συνέπεια κάθε τι που δύναται να ενδιαφέρει την αδελφότητα διαρρέει τεχνηέντως αστραπιαία.

Δεν συμβαίνει αυτό για λόγους αλληλεγγύης και φυλετικής σύμπνοιας, όπως ενδεχομένως θα βιαζόταν να συμπεράνει ο αδαής άρρην αναλυτής, αλλά καθαρά από ματαιοδοξία και αυταρέσκεια, που είναι, όπως όλοι ξέρουμε, το αδύνατο σημείο της γυναικείας πανοπλίας. «Ο πέφτουλας την έπεσε σε μένα, αντί για την άλλη, επομένως εγώ είμαι σαφέστατα καλύτερη από την άλλη». Και δεν τους περνάει καν από το μυαλό ότι ο πέφτουλας τους την έπεσε γιατί αυτή τη δουλειά κάνει ο πέφτουλας... την πέφτει όπου βρει, αλλιώς δεν θα ήτουνε πέφτουλας, θα ήτουνε τζέντλεμαν και θα γερνούσε μόνος κι έρημος σ' ένα δυάρι στην Κυψέλη, γεμάτο βιβλία κι αδέσποτες γάτες.

Όχι, προς θεού, ότι εσύ, Μητσάρα, είχες τη στόφα του πέφτουλα. Το αντίθετο. Στη δική σου περίπτωση σου την έπεφταν, δεν την έπεφτες. Και για να μην το παίρνεις πάνω σου... μην νομίζεις ότι αυτό συμβαίνει μόνο σε σένα.

Ρώτα όποιον παντρεμένο φίλο σου, με τον οποίο να έχεις το θάρρος και να μην ντρέπεται να μιλήσει, να δεις τι θα σου πει. Πριν από τον γάμο, όλοι τους ήτουνε ενθου-

σιώδεις κυνηγοί (και ξέρεις την παροιμία για του κυνηγού και του ψαρά το πιάτο). Μετά τον γάμο βρέθηκαν μυστηριωδώς στη θέση του... θηράματος!!! Με κυνηγούς τις κολλητές της συμβίας! Πρόκειται βεβαίως για επτασφράγιστο μυστικό. Όλοι το ξέρουν, κανείς δεν μιλάει. Όπως συμβαίνει με τα ήθη της σεπτής επαρχίας, όπου πίσω από τις κλειστές πόρτες γίνεται ο κακός χαμός, πλην... «κανείς δεν ξέρει».

Μόνο αν γένει καμιά στραβή –συνήθως από λάθος υπολογισμό ή την κακιά την ώρα– σκάει η βόμβα κι όλοι μένουν έκθαμβοι. «Μα πώς; Δεν είχαμε καταλάβει τίποτις!»... «Εμείς δεν ξέραμε Χριστό!»... «Πέφτουμε από τα σύννεφα!»... «Να φτάσει το μαχαίρι στο κόκκαλο!» κι άλλα τέτοια κουφά.

Και σε σένα κάτι τέτοιο συνέβη, Μητσάρα, όχι από δικό σου λάθος βέβαια, αλλά από αστάθμητο παράγοντα. Όμως αυτό προέκυψε πολύ, πολύ αργότερα και θα τα πούμε όλα εν καιρώ.

Για την ώρα όλα σου έρχονταν πρίμα. Πιο πρίμα πεθαίνεις.

Και πρώτα απ' όλα... το «κίνημα» ήρθε στα πράγματα κι ο κολλητός σου –τι λέω κολλητός... αδερφός ήθελα να πω– ο Σάκης... άκουσον-άκουσον τσίμπησε υπουργείο! Θα μου πεις σάματι οι άλλοι ήτουνε καλύτεροι; Δεν ήτουνε θα σου πω, αλλά δεν είναι αυτό το θέμα μας.

Το θέμα μας είναι ότι εν μια νυκτί άνοιξε ο δρόμος και για τη δική σου εξέλιξη, Μητσάρα. Διότι, με την υποστήριξη τώρα του δικού σου, βρέθηκες κι εσύ ανάμεσα σε κείνους που το αιωνίως αφελές κι ευκολόπιστο πόπολο διάλεξε ως εκπρόσωπό του (εδώ γελάνε και οι πέτρες) στο δαιδαλώδες και πολύπλοκο πλέγμα της Εξουσίας.

Εντάξει, έστω στις παρυφές αυτής. Γιατί ένας ταπεινός δημοτικός σύμβουλος εξελέγη, όμως, πώς να το κάνουμε... είναι κι αυτό μια αρχή.

Άλλωστε ποιος είπε ότι στο ταπεινό αυτό οφίτσιο («λειτούργημα» έπρεπε να πω, αλλά κωλύομαι) δεν υπάρχουν δυνατότητες; Ειδικά όταν ο δήμος είναι «δικός μας» κι ο Δήμαρχος παιδί σωστό και περπατημένο, που είχε, πέραν της υποστήριξης της Κεντρικής Εξουσίας, και πλέρια γνώση του τρόπου που λειτουργούν αυτά τα πράγματα (κι ασ τον χαρακτηρίζουν οι αντιφρονούντες ζηλιάρηδες σαν λαμόγιο και απατεώνα ολκής –επιστρέφουμε τους χαρακτηρισμούς).

* * *

Να συνοψίσουμε εδώ, Μητσάρα, και διόρθωσέ με όπου κάνω λάθος.

Παιδί της λαϊκής λεγόμενης τάξης, πατρός μουντζούρη και μητρός νοικοκυράς, με απολυτήριο μέσης εκπαίδευσης και μη πιστοποιημένα γερμανικά (λόγω μητρός), βρέθηκες με διαπιστευμένο συνεργείο στην κατοχή σου, παράδες στην τράπεζα, μια υπέροχη οικογένεια κι έναν στρατό από πρόθυμες οδαλίσκες, που έπιναν νερό στο όνομά σου, κι επιπλέον εκλέγεσαι δημοτικός σύμβουλος –με την κυβερνώσα παράταξη– και τρυπώνεις σε επιτροπές για πολύ λίγους, όπου γίνεται το έλα να δεις σε επιχειρηματικά νταραβέρια.

Ε, δεν θα έλεγε κανείς ότι τα κατάφερες κι άσχημα. Εγώ μια φορά σε χειροκροτώ.

Και ολίγον από Διανόηση

Όπου ανακαλύπτεις, κατόπιν πιέσεων, τις χαρές της διανοητικής ενασχόλησης και διεκδικείς την κοινωνική άνοδο εκείνη που πέραν πάσης αμφιβολίας σου αξίζει.

Zούμε σε μια χώρα όπου κανείς δεν διαβάζει. Όλοι όμως γράφουν. Μα θες μυθιστορήματα, θες διηγήματα, θες σενάρια, θες θεατρικά, θες ποίηση (αυτό ειδικά), όλοι οι κάπως εγγράμματοι, μα όλοι, γράφουν. Εκ τούτου του λόγου έχουμε και τους άπειρους εκδοτικούς οίκους. Με αισθαντικά ονόματα, διανοουμενίστικα οι μικροί: «Απόπλους», «Θέρετρον», «Τριήρης», «Αγάπανθος» κλπ. ενώ οι μεγάλοι περιορίζονται στο επώνυμο (εγγύηση) του μεγάλου αφεντικού: «Βελανιδιάς», «Λουμπάγκος», «Ψυχάρας», «Παλάτης» κλπ. Και οι εκδόσεις πλήθος! Ποταμός ορμητικός και ανεξάντλητος! Για ποιον, αφού κανείς δεν διαβάζει; Μυστήριο!

Σας προκαλώ να μου βρείτε έναν Έλληνα (ή Ελληνίδα) που να μην έχει γράψει ποτέ τίποτις. Δεν θα βρείτε, εγώ σας το λέω. Πάω όσο στοίχημα θέλετε.

Άσε πια τα λογοτεχνικά λεγόμενα έντυπα. Δεν υπάρχει επαρχία... τι λέω;... δεν υπάρχει χωριό άνω των διακοσίων κατοίκων που να μην βγάζει το δικό του περιοδικό, «των γραμμάτων» ή λαογραφικό. Για ποιον; Μα γι' αυτούς που

γράφουν σ' αυτό. Μιλάμε δηλαδή για την κατ' εξοχή χώρα των Γραμμάτων και των Τεχνών. (Ενός λαού που δεν έμαθε ποτέ γράμματα και για τον οποίο Τέχνη είναι η λαϊκή αοιδός που έρχεται να κάνει αρπαχτές στο σκυλάδικο του Καραμπίλια). Είναι αυτό ένα από τα ανεξήγητα μυστήρια του κόσμου τούτου.

Αναρωτιέται κανείς τι ωθεί όλους αυτούς τους ανθρώπους που δεν διαβάζουν να γράφουν. Η απάντηση είναι εύκολη. Μα γιατί πιστεύουν πως μπορούν να γράψουν απείρως καλύτερα από κείνους τα γραπτά των οποίων δεν έχουν διαβάσει. Πώς το ξέρουν; Πες το ένστικτο, πες το αίσθημα ανωτερότητας (η μεγάλη κατάρα της φυλής).

Σου λέει ο Μπάμπης... Ποιοι είναι, ρε, ο Σεφέρης κι ο Ελύτης, που τους δώκανε Νομπέλ; Αυτοί δεν φτούραγαν ούτε ομοιοκαταληξία να συνταιριάζουν. Και μη ο μέγας Μίκης, να τους πάρει τα στιχάκια, να τα κάνει άσματα, ποιος θα τους ήξερε; Ούτε η μάνα τους. Ενώ εγώ...

Ενώ ο Μπάμπης, έτσι και καθόταν κάτω να σου ρίξει τρία τετράστιχα, κουπλέ, ρεφραίν, και τα 'ντυνε με μουσική στο μπουζούκι του το μαγικό ο Τσίτουρας από την Πειραιϊκή, θα σου 'φευγε ο τάκος. Κάθε χρόνο Νομπέλ θα του δίνανε του Μπάμπη. Μην σου πω και Όσκαρ!

Ο μεγάλος καημός του επαρχιώτη γιατρού, δικηγόρου, συμβολαιογράφου, λογιστή, δημοσίου υπαλλήλου, καντηλανάφτη, υδραυλικού, ηλεκτρολόγου, περιπτερά, σκουπιδιάρη, σκαφτιά, έμπορα, είναι να αναδειχτεί μια μέρα, όχι στον τομέα του (αυτό θα γένει, είναι δεδομένο), αλλά στα Γράμματα και τις Τέχνες.

Η λογοτεχνία γενικά προηγείται καθόσον η ζωγραφική ως πούμε δεν κάνει και τόσο σοβαρό. Δεν χρειάζεται να είσαι διανοούμενος, διαβασμένος και σοβαρός για να ζωγραφίσεις ένα τοπίο, μια νεκρή φύση, μερικά πούλουδα (άλλωστε έχουμε δει στα ελληνικά έργα τι νούμερα είναι οι καλλιτέχνες πιτόροι). Αλλά το να σου δεχτούν προς δημοσίευση

το περισπούδαστο δοκίμιό σου, περί τρύγου ας πούμε, τα «Λογοτεχνικά Ανάλεκτα της Βούρμπιανης» προσδίδει άλλο κύρος, άλλη σοβαρότη. Δεν είναι εύκολο να δει το γραπτό του τυπωμένο ο κάθε τυχαίος!

Στη Νότια Βαλκανική –άλλως γνωστή και υπό το ψευδώνυμον «Ελλάς»– η ενασχόληση με τη διανόηση (και δη τη βαριά) σε ανεβάζει επίπεδο, πιο σίγουρα κι απ’ ότι τα φράγκα μπορώ να σου πω. Γιατί άλλο να γράφει η κάρτα σου «εργολάβος οικοδομών» κι άλλο «εργολάβος οικοδομών – συγγραφέας». Τον εργολάβο κάτι ψηλομύτες, εκεί στα βόρεια προάστια, δεν υπάρχει περίπτωση να τον καλέσουν ποτέ για απογευματινό τείο, ενώ τον συγγραφέα!... Ε, είναι αλλιώς, πώς να το κάνουμε; Κι αν παραλήψεις εντελώς το πρώτο σκέλος του επισκεπτήριου, που παραπέμπει στη βιοποριστική σου ενασχόληση, αυτό που σε ταΐζει δηλαδή, κι αφήσεις τεχνηέντως μόνο το δεύτερο... ποιος σε πιάνει!

Παλιά, οι κυράτσες που δήλωναν τα στοιχεία τους σε μια δημόσια υπηρεσία ή στο όργανο που ερχόταν να τους κάνει συστάσεις για τη μπουγάδα, δήλωναν στο επαγγέλμα «οικοκυρικά». Τώρα μπορούν να ανακράξουν ευθαρσώς και υπερηφάνως «συγγραφεύς». Και θα γίνουν άκοπα πιστευτές, γιατί μπαίνουντας σ’ ένα βιβλιοπωλείο (αχρείαστο να είναι, Παναγία μου) εννιά στα δέκα βιβλία στους πάγκους φέρουν γυναικεία ονόματα (και συχνά διπλά... «Πηνελόπη Ταμπακοπούλου-Τζερζαϊλόγλου», που κάνει πιο φαγμένο, πιο απελευθερωμένο –να μνημονεύεις δηλαδή αμφότερους τους δυνάστες σου, πατέρα και σύζυγο), αλλά αυτή είναι μια άλλη ιστορία που δεν θα θίξουμε εδώ.

Διανόηση το λοιπόν, πάνω απ’ όλα! Ή όπως θα έλεγαν οι συνεταίροι-αυθέντες μας Γερμανοί: *Intellekt über alles*.

Αυτά τώρα εσένα, Μητσάρα, δεν σ’ ένοιαζαν. Ήξερες, και σου επιβεβαιωνόταν καθημερινά, ότι η κουλτούρα δεν έθρεψε ποτέ κανέναν –εξόν κι αν ήτουνε πολύ γάτα ή σκανδαλωδώς τυχερός. Ένοιαζαν όμως την κυρία Τούλα, της

οποίας δεν καθόταν καλά να είναι συμβία ενός τυχαίου... γκαραζιέρη.

—Στραβώθηκα και σε πήρα, έλεγε και ξανάλεγε σε στιγμές οικογενειακής ενδοσκόπησης. Εμένα, που με ζητούσαν καθηγητές πανεπιστημίου!!!...

—Να δω πώς θα σ' έντυναν και πώς θα σε τσίζαν οι καθηγητάδες σου, έλεγες εσύ, Μητσάρα, που δεν ιδρώνει το αυτί σου με κάτι τέτοια.

—Τον κακό σου τον καιρό! ερχόταν η απάντηση. Ένας άξεστος γκαραζιέρης θα μείνεις πάντα —Θε μου σχώρα με.

—Εγώ, μαρή; διαμαρτυρόσανε εσύ, και με το δίκιο σου. Εγώ που παραλίγο να γένω γιατρός;

—Ναι, πέρασες και δεν ακούμπησες.

—Δεν πειράζει, εγώ είμαι ευχαριστημένος κι έτσι, έλεγες εσύ. Δόξα τω Θεώ το μεροκάματο βγαίνει μια χαρά — μην είμαστε και πλεονέκτες.

—Δεν είναι μόνο τα λεφτά, τρομάρα σου, σε απόπαιρνε η κυρία Τούλα. Υπάρχει και η κουλτούρα.

Γέλαγες εσύ καλοκάγαθα, Μητσάρα, αλλά μέσα σου υπήρχε έτσι, μια μικρή αμφιβολία. «Ρε μπας κι έχει κάποιο δίκιο η γκιόσα;» αναρωτιόσανε.

Και σιγά-σιγά να δεις που η αμφιβολία γιγαντωνόταν μέσα σου, όπως τα ζιζάνια στη γλάστρα με τα άνθη, που αν δεν τα ξεριζώσεις εγκαίρως κάνουν ζημιά στο φυτό.

Διότι, καλά τα φράγκα —δόξα τω Θεώ είπαμε— καλά και τα πολιτικά οφίτσια, καλές κι οι γκομενούλες, που σε νέμονταν ασυστόλως, αλλά πώς να το κάνουμε;... κοινωνικά υπολειπόσανε. Μουντζούρης στα Πετράλωνα —έστω και διαπιστευμένος από σένια μάρκα— δεν είναι ακριβώς το status εκείνο που θα σου άνοιγε τις πόρτες του καλού λεγόμενου κόσμου. Δεν θα σε ανάφερε ποτέ το «Κλικ» και το «Down Town», παρά μόνο, ίσως, σαν παράδειγμα προς αποφυγή. Κάνει; Δεν κάνει, εγώ στο λέω.

Κούτσουρο δεν ήσανε. Στο σχολείο με άριστα —ένεκα η παπαγαλία βέβαια, αλλά το άριστα είναι άριστα, πώς να το κάνουμε; Είχες διαβάσει και δυο-τρία αστυνομικά, που έδιναν τζάμπα οι κυριακάτικες φυλλάδες «για τη βιβλιοθήκη σας», σου 'κοβε επιπλέον στα της πιάτσας, είχες αποστηθίσει και μερικά αποφθέγματα του Μεγάλου (του πράσινου ήλιου ντε)... πορευόσανε.

Θυμήθηκες τώρα ότι στο Δημοτικό τουλάχιστον τις εκθέσεις σου τις διάβαζε πάντα ο δάσκαλος μέσα στην τάξη. Παναπέι... «είχες πένα». Κάθισες κάτω και το σκέφτηκες. «Ρε λες;» είπες μέσα σου. Κι έπιακες χαρτί και μολύβι, να γράψεις.

Τι έγγραψες; Ο Θεός και η ψυχή σου! Αλλά το διάβασες και σου άρεσε.

—Κοίτα να δεις, ο μπαγάσας! θαύμασες. Είχα ταλέντο και δεν το ήξερα;

Ήξερες τώρα στη γειτονιά έναν συνταξιούχο καθηγητή φιλόλογο, που μαζί με κάτι άλλους πυροβολημένους, εξέδιδε ένα «λογοτεχνικό» τριμηνιαίο περιοδικό, το «Οψάριον». Πήρες λοιπόν τα χαρτιά σου και πήγες να τον βρεις, στο καφενείο του Σέσκουλα, όπου σύχναζε.

—Δάσκαλε, του λες (αφού κέρασες ούζα με μεζέ), για ρίξε μια ματιά σε τούτα εδώ τα χαρτιά και πε μου τη γνώμη σου.

Ο «Δάσκαλος» φόρεσε τα ματογυάλια του κι έπιακε να διαβάζει το πόνημα, αφήνοντας διάφορα «χμμμ... χμμμ» κατά την ανάγνωση.

—Εσύ το 'γραψες; σε ρωτάει όταν το τελείωσε.

—Εγώ, του λες.

Κούνησε την κεφαλα του τη σοφή ο συνταξιούχος.

—Μια συμβουλή, σου λέει. Μην διανοηθείς ποτέ ν' αφήσεις το συνεργείο. Ευχή και κατάρρα σου δίνω.

—Τόσο χάλια; έκανες εσύ στεναχωρημένος.

—Χάλια δεν είναι, ένα τίποτις είναι, σε παρηγόρησε ο Δάσκαλος. Αλλά θα μου πεις... σάματι αυτά που βάζουμε στο περιοδικό είναι καλύτερα;

—Υπάρχει δηλαδή ελπίς; ρωτάς εσύ με το ηθικό αναπτρωμένο.

—Ελπίς υπάρχει, όβολα υπάρχουν; αντέστρεψε το ερώτημα επιτηδείως ο πνευματικός άνθρωπος.

—Παναπεί;...

—Παναπεί ότι τα περιοδικά έχουν έξοδα, εξήγησε ο καλός γεράκος. Με το ζόρι τα φέρνουμε βόλτα. Τι νομίζεις, υπάρχουν λεφτόδεντρα;

Παιδί της πιάτσας εσύ, Μητσάρα, το έπιακες αμέσως το υπονοούμενο.

—Όσο γι' αυτό, Δάσκαλε, μην στεναχωρεύεσαι, του λες. Άστο πάνω μου. Λεφτόδεντρα μπορεί να μην υπάρχουν, αλλά λεφτά υπάρχουν.⁴

—Οπότεν το πόνημά σου τυπώνεται στο επόμενο τεύχος, δήλωσε αποφασιστικά πλην περιχαρής ο γίγας της διανόησης, παραγγέλλοντας μια ακόμα περιποιημένη γύρα ούζα με μεζέ, που προσέφερες βεβαίως ο ίδιος.

Και πράγματι, στο επόμενο «Οψάριον» το αριστούργημά σου φιγουράριζε υπερηφάνως, σφηνωμένο ανάμεσα στο (πολύ προχωρημένο στιχουργικά) ποίημα του γνωστού – στη γειτονιά– δικηγόρου Δήμου Κουκουνάρη και το λαογραφικό πόνημα «Αναμνήσεις από του χωριό» ενού Αριστοτέλη Καρσιλαμά, που ήτουνε κλητήρας στην Τράπεζα και freelance λαογράφος. Περιχαρής βεβαίως έσπευσε ν' αγοράσει καμιά πενηνταριά αντίτυπα, που μοίρασε στους αμήχανους συγγενείς, φίλους και γνωστούς.

⁴ Νά από πού ξετρύπωσαν τους σοφούς αφορισμούς τους δυο γνωστοί σύγχρονοι πολιτικοί γίγαντες (γόννοι διασήμων πολιτικών οικογενειών).

Είναι σίγουρο ότι κανείς εξ' αυτών δεν το διάβασε, πλην του πεθερού σου, που για κάποιον μυστηριώδη λόγο δεν σε χώνευε κι έψαχνε συνεχώς να σου βρει κουσούρια.

—Τίποτις δεν κατάλαβα, σου ανακοίνωσε ο συνταξιούχος του ΙΚΑ όταν, μετά από δυο βδομάδες προσπαθειών, κατάφερε να συλλαβίσει και τις δύομιση σελίδες του εξαιρετικού, κατ' εσέ, κειμένου σου.

—Μα τι περιμένες να καταλάβεις, πατέρα; του λες εσύ υπομονετικά. Το γραπτό μου δεν είναι μυθιστόρημα, δοκίμιο φιλοσοφικό είναι.

—Ναι, αλλά λέει αρλούμπες, επέμεινε ο πεισματάρης γέρος.

—Εννοείς πως τα νοήματα είναι πέραν της αντιληπτικής ικανότητας του μέσου αναγνώστη, βοήθησες εσύ. Το έργο της διανόησης δεν είναι να διδάσκει τις αστοιχειώτες και αμαθείς λαϊκές μάζες, αλλά να τους παρέχει το έναυσμα για ενδοσκόπηση και προσωπική αναζήτηση.

Ζήσε Μάη μου να φας τριφύλλι δηλαδή.

Αλλά τι να περιμένει κανείς από ένα τσούρμο άτακτο, όπου ο μεν μάχιμος άλλο δεν έχει στο μυαλό του παρά τη θεσούλα του, τον μισθουλάκο του και πώς θα τη γαζώσει σε καμιά κομπίνα και λαμογιά, ενώ το γερόντιο, πέρα της σύνταξης και της καλοπέρασής του δεν νοιάζεται για τίποτις;

Μια κατάσταση που πάντα βόλευε και πάντα θα βολεύει την Εξουσία, που δεν θέλει δουλοπάροικους ικανούς να σκέφτονται με το δικό τους μυαλό. Γι' αυτό και φοβάται να παράξει τη σωστή παιδεία και μισεί κάθε είδους πνευματική καλλιέργεια. Το ιδανικό θα ήτουνε ένα πόπολο εντελώς αναλφάβητο, αλλά αυτό είναι ένα δύσκολο εγχείρημα, που θα πετύχει βεβαίως μελλοντικώς, διότι, όπως μας δίδαξε η Ιστορία, όταν το Σύστημα βάλει έναν στόχο πάντα τον πετυχαίνει.

«Ψωμί, παιδεία, ελευθερία» διαλαλούσε το πιασάρικο σλόγκαν των ξεσηκωμένων άλλοτε. Μεγάλη του η αφέλεια.

Καθόσον τα δυο τελευταία –μην σου πω και το πρώτο– θα μπορούσαν να λείπουν (από τη διεκδίκηση δηλαδή, γιατί στην πραγματικότητα λείπουν) και να μην καταλάβει κανείς Χριστό. Στην ουσία το σύνθημα είναι πέρα ως πέρα λάθος κι αυτός είναι ένας από τους λόγους που δεν υλοποιήθηκε ποτέ. Κανονικά αυτό εδώ θα έπρεπε να είναι η παντιέρα των απανταχού της Γης διεκδικητών: «Φράγκα, φράγκα, φράγκα». Γιατί με τα φράγκα αγοράζεις (ή εξαγοράζεις) και ψωμί –και παντεσπάνι μην σου πω– και παιδεία, όση θες, κι ελευθερία. Δώρο δεν σου τα κάνει κανείς, το τζάμπα απόνθανε κι όσο πιο σύντομα το καταλάβεις τόσο λιγότερο θα ταλαιπωρηθείς.

Κοίτα τους δικούς σου, Μητσάρα, τους «ο λαός δεν ξεχνά τι σημαίνει δεξιά» σοσιαληστιάδες (με τα αμερικάνικα διαβατήρια). Δες πώς αντιμετωπίζουν αυτοί, οι μεταρρυθμιστές, οι από μηχανής θεού σωτήρες, τη μόρφωση και την κουλτούρα. Ποτέ άλλοτε, ούτε επί Χούντας, τα μπουζουκομάγαζα δεν γνώρισαν τέτοιες πιένες –με την ηγερία του κινήματος να δείχνει τον δρόμο, με κείνα τα ανεπανάληπτα «Εγώ δεν πάω Μέγαρο, θα κάτσω με τον παίδαρο» και τον εθνικό σας ύμνο «Σ’ όποιον αρέσουμε»– και τα σκυλάδικα και στριπτηζάδικα δεν αναγορεύτηκαν σε «πολιτιστικά κέντρα».

Τώρα θα μου πεις ότι δεν το κάνατε μόνον εσείς, όλοι το ίδιο κάνουν όταν καταλάβουν (δια μέσω της ψήφου του νοήμονος κοινού βεβαίως) την καρέκλα. Και θα συμφωνήσω. Μόνο που εσείς το κάνατε πολύ άγαρμπα, ρε Μητσάρα, και καρφωθήκατε. Σε ό,τι με αφορά η μεγαλύτερη ζημιά που γέννηκε στη χώρα αυτή από τα παληκαράκια και τις μανταμίτσες του πράσινου ήλιου δεν ήτουνε ούτε οι αρπαχτές, ούτε οι μπάζες οι άγαρμπες, ούτε οι λοβιτούρες, αλλά αυτό που κάνατε στην αισθητική ενός ολόκληρου λαού. Η νοοτροπία δηλαδή του «αφού δεν μπορούμε όλοι καλύτερα, τότε όλοι (εσείς, όχι εμείς) χειρότερα». Κι αυτό, πέρα από τη ζημιά, ήτουνε και λάθος. Δες τι πάθατε μετά.

Εννοείται ότι η κυρία Τούλα ενθουσιάστηκε που της δινόταν η ευκαιρία να ισχυριστεί, χωρίς να ψεύδεται (όχι ότι το ψεύδος την απωθούσε δηλαδή), στις νέες της γνωριμίες, γιατί οι παλιές ήξεραν, πως τύγχανε «σύζυγος διανοούμενου». Και όλοι ξεύρουμε βεβαίως πως μέγας ανήρ χωρίς μίαν ξεχωριστήν και προικισμένην γυνήν όπισθέν του δεν δύναται να υπάρξει.

Το περίεργο είναι ότι αυτό το αξίωμα δεν λειτουργεί αντιστρόφως. Διότι, αν το ψάξεις, τι μεσολάβησε στο να γένει μια πετυχημένη γυναίκα πετυχημένη, θα βρεις όχι υποστηρικτές, αλλά εμπόδια (παραλίγο να έγγραφα «εμποδιστές»). Άντρες δηλαδή... πατεράδες, αδέρφια, θείους, αρραβωνιάρηδες, συζύγους που έκαναν, ο καθείς με τον τρόπο του, ό,τι τους πέραναγε από το χέρι για να εμποδίσουν την εν λόγω να διαπρέψει. Και μόνο χάρη στο πείσμα της, το «έτσι είσαι, ρε κερατάς;... θα σου δείξω εγώ», τα κατάφερε η έρμη. Και βεβαίως δεν θα βρεις άντρα που να κοκορευτεί πως τυγχάνει «σύζυγος της πετυχημένης».

Αλλά έτσι είναι φτιαγμένος ο κόσμος και ποιοι ειμάστεν-νε εμείς να θέλουμε να τον αλλάξουμε; Για το πέρασμα σου από τη Διανόηση μιλάμε, Μητσάρα, κι αυτό μας ενδιαφέρει.

Έχοντας λοιπόν «δημοσιευτεί» –ο μέγας καημός όλων των επίδοξων συγγραφέων– συνέχισες το γράψιμο... Είχες ήδη μπει στο νόημα. Όσο ατσούμπαλο και άνευ νοήματος το πόνημα τόση αξία έχει. Ρίξε εκεί και μερικές πιασάρικες λέξεις από το λεξικό (άλλοι τσίμπησαν ολόκληρο Νομπέλ έτσι) και είσαι πρώτης τάξεως διανοούμενος, με παρουσία στα εγχώρια γράμματα, όχι μόνον μέσα από τις φιλόξενες (με το αζημίωτο) σελίδες του «Οψαρίου», αλλά κι απ' αυτές του «Θάμνου», του «Γαλέου», των «Ανιχνεύσεων», της «Περιοδίας» και άλλων. Παναπέι, συντόμως γένηκες κι εσύ «καταξιωμένος», όχι στη δουλειά σου, αυτό ήτουνε δεδομένο, αλλά στο πάρεργο της κουλτούρας. Κατόπιν επιμονής δε της κυρίας σου έφτακες μέχρι του σημείου να τυ-

πώσεις επισκεπτήρια με τον προσδιορισμό «Λογοτέχνης». Αυτά βέβαια δεν τα έδινες στους πελάτες του συνεργείου.

Ακολούθησαν φιλολογικά τέια στον «Παρνασσό» και αλλαχού, παρουσιάσεις βιβλίων άλλων «καταξιωμένων» γιγάντων του πνεύματος (αρκεί να ήτουνε βεβαίως οπαδοί ή έστω συμπαθούντες της παράταξης), εγκαίνια πνευματικών χώρων, όπου φωτογραφιζόσανε παραπλεύρως του κολλητού Σάκη, συνεντεύξεις σε εκπομπές «Τέχνης και Λόγου» (με θεαματικότητα κάτω του 0,005%, αλλά τι μας νοιάζει;), διαλέξεις –δικές σου ή άλλων συναδέλφων– με θέμα το μέγα τίποτα και κοινό εικοσιπέντε ατόμων, άνω των 65 Μαΐων σταθερά, κι άλλα τέτοια απαραίτητα για το χτίσιμο του προφίλ ενός «πνευματικού ανθρώπου» σε μια χώρα και σε μια εποχή όπου κανείς δεν εκτιμούσε το πνεύμα και η αξία μετριόταν με τα φράγκα που έβγαζες, τις κομπίνες που σκάρωνες και τι πρόσβαση είχες στην Εξουσία.

Ωστόσο, να μην το ξεχνάμε, βρισκόμαστε στον τόπο όπου ευδοκιμεί η φαιδρά πορτοκαλέα κι όπου οι άνθρωποι της άλλα διαλαλούν φωναχτά, για ν' ακούσουν οι άλλοι, κι άλλα λένε του εαυτού τους, όταν δεν υπάρχει ευήκοον κοινό εκεί γύρω. Έτσι, ενώ σε κάθε ευκαιρία εκθειάζεται το πνεύμα και η γνώση, η μοναδική έγκαψη του καθενός είναι πώς θα τη βολέψει καλύτερα και με τον λιγότερο κόπο.

Κι εσύ, Μητσάρα, αν θέλουμε να είμεθα φιλαλήθεις, δεν αποτελείς εξαίρεση σ' αυτόν τον γενικό και απaráβατο κανόνα. Καλή και χρήσιμη η διάνοηση, δεν λέω, αλλά δεν σου δίνει να φας. Αντιθέτως η κομπίνα... ε;

Τα λέω καλά;

Το κοινωνικόν βεβαίως

Όπου ανακαλύπτεις πόσο δύσκολο εγχείρημα είναι η κοινωνική ανέλιξη –όταν δεν είσαι πορφυρογέννητος ή λεφτάς– και παρ’ όλα αυτά δεν πτοείσαι, αλλά το προσπαθείς.

Aντιλαμβάνομαι άριστα πως αν κάποιος ομοϊδεάτης μου (έστω και κατ’ ευφημισμόν), όλως τυχαίως, διάβαζε το παρακάτω (πράγμα εξαιρετικά απίθανο, διότι ουδέποτε η Κεντρική Επιτροπή θα συνιστούσε το παρόν έπος), είναι σίγουρο ότι, παρά την εξαιρετικά ανεπτυγμένη αίσθηση χιούμορ και την αμεροληψία που χαρακτηρίζουν τα συντρόφια, θα έπνεε μένεα εναντίον μου και θα με στόλιζε με τρόπο που σίγουρα θα έκανε πολλά από τα νοήμονα και βεβαίως αυτονόμως σκεπτόμενα στελέχη της ΚΝΕ να ριγήσουν από ταξικοϊδεολογική υπερηφάνεια.

Λέω ωστόσο να το αποτολμήσω, ελπίζοντας να δικαιωθώ (και ν’ αποκατασταθώ ηθικά) σε μια μελλοντική αναβίωση των σοβιέτ, με διαφορετική νοοτροπία και προθέσεις, που δεν θ’ αποτελούν συνέχεια της απaráμιλλης γενναιοψυχίας και κατανόησης ενός Ιωσήφ Βησαριόνοβιτς Τζουγκασβίλι.

Λοιπόν, σύντροφοι...

Ξέρετε ποια είναι η διαφορά μεταξύ ενός κληρονομικώ

δικαίω νόμπιλου⁵ κι ενός προσφάτως αναδειχθέντος νεόπλουτου; Όχι, η διαφορά δεν είναι ούτε ταξική, ούτε ιδεολογική. Έχει να κάνει με τη συμπεριφορά και μόνο, όλα τα άλλα είναι επουσιώδη.

Ο νόμπιλος, όσο ξεπεσμένος και άφραγκος κι αν είναι (που συνήθως είναι) ξέρει να φέρεται (και δεν αναφέρομαι στον κώδικα καλής συμπεριφοράς της συχωρεμένης Βαρώνης Ντε Σταλλ), ο ποπολάρος χώριατος νεόπλουτος δεν πρόκειται να το μάθει ποτέ. Κι επειδή στο βάθος το ξέρει κι ο ίδιος βαφτίζει την κακοτροπιά του «αυθεντικότητα» και την κακογουστιά του «αυθορητισμό» και καθαρίζει. Ο χώριατος (στη νοοτροπία, όχι στην καταγωγή) δεν πρόκειται να μάθει ποτέ. Χώριατος θα παραμείνει εσαεί, όσο ψηλά και να σκαρφαλώσει στο κοινωνικοπολιτικό γίγνεσθαι κι όσους παράδες κι αν αποκτήσει. Αυτό είναι Νόμος.

Στο εγχώριο κοινωνικό και δημόσιο γίγνεσθαι οι χώριατοι αφθονούν. Οι νόμπιλοι –αν έχει απομείνει κανείς– σπανίζουν, τόσο που να αποτελούν αντικείμενο χλεύης.

Ο νεόπλουτος ξέρουμε πολύ καλά πώς είναι. Οι παλιές ελληνικές κωμωδίες τους έχουν περιποιηθεί καταλλήλως. Το πρώτο πράγμα που θα κάνει ο νεόπλουτος είναι να διαλαλήσει την ευμάρεια του (στα πέρατα του μαχαλά) κι επειδή δεν ξέρει πώς να συμπεριφερθεί σαν «πλούσιος» και «αριστοκράτης» (στη σύγχρονη Ελλάδα οι δυο αυτές αντίθετες έννοιες είναι συνυφασμένες) καταλήγει να γίνει γελοιογραφία.

Αυτό ακριβώς συνέβη και με την εντελώς ξαφνική –και εν πολλοίς μάλλον ανέλπιστα– ανέλιξη των δικών σου, Μητσάρα, στα οφίτσια και στα πόστα εκείνα που επιτρέπουν την πρόσβαση στη ρεμούλα, τη λαμογιά και τη δωροληψία, το πάλι ποτέ (τουρκιστί) μπαχτσίσι, εθνική παρακαταθήκη κι εθνικό χαρακτηριστικό, πολύ πριν το ξανα-ανακαλύψουν

---

⁵ Νόμπιλος: Ο ευγενής Κερκυραϊστί –με την έννοια του αριστοκράτη, όχι του ευγενικού.

οι δυνάστες Οθωμανοί. Εδώ που τα λέμε το μπαχτσίσι, μακράν του να αποτελεί κολάσιμη πράξη, υπήρξε ανέκαθεν μέσον βιοπορισμού, για όσους βρίσκονται στη σωστή θέση, και υπολογίσιμο έξοδο για όσους έχουν την ατυχία να είναι στην απέναντι πλευρά. Στην καθ' ημάς Ανατολή (όσο και να θέλουμε να «ανήκομεν εις την Δύσιν») άνευ του μπαχτσισιού δουλειά δεν γένηται. Ξέρω, τα λέω άγαρμπα και σε στεναχωρώ, αλλά άλλος τρόπος για να συνεννοηθούμε δεν υπάρχει.

Το οποίον, ξαφνικά, σε μια ολόκληρη συνομοταξία απροετοίμαστων για τέτοια μεγαλεία υποτακτικών, που γένηκαν εν μια νυκτί αφέντες, άρχισε να ρέει άφθονο το παραδάκι. Είπαν τον Δεσπότη Παναγιώτη οι καλοί άνθρωποι! Άνοιξαν οι δουλειές τους, είδαν κι αυτοί με τη σειρά τους άσπρη μέρα! Κι όπως ήτουνε φυσικό, μη διαθέτοντας τη στοιχειώδη κουλτούρα και (κυρίως) την πείρα των προηγούμενων, σαλτάρισαν όλοι κανονικά κι έπεσαν να τρώνε και ν' αρπάζουν όπου έβρισκαν. Βεζύρης στη θέση του βεζύρη δεν γένεσαι μόνο για το ονόρε, έχεις λαμβάνειν και άλλα, πολύ πιο απτά και χειροπιαστά προνόμια, από έναν ξερό τίτλο.

Και τι κάνατε; Αγοράσατε κουρσάρες μεραγκλαντάν, ράψατε κουστουμάκια τσίφτικα, ανοίγατε σαμπάνιες στα σκυλάδικα, «πρώτα τραπέζια πίστα», και μετακομίσατε στα βόρεια προάστια. Όμως, τι τα θες... τα άλλα τα παλιόπαιδα, τα πάππου προς πάππον προνομιούχα, δεν σας έπαιζαν. Σας κοροΐδευαν κι από πάνω για τις χοντροκοπιές που κάνατε. Ζήλευαν θα μου πεις, γιατί τους χαλάσατε στρωμένο παιχνίδι, και θα το δεχτώ, όμως, κακά τα ψέματα, ρε Μητσάρα, κι εσείς μέσα στην απύθμενη άγνοιά σας το παρακάνατε.

Εσύ εντωμεταξύ, μέσα στη γενική ευμάρεια και ευφορία, προόδευες.

Σ' έπιαχε ο κολλητός, ο Σάκης, υπουργγάτζα τώρα, έτσι;... και σου λέει:

—Μητσάρα, σε χρειάζομαι ανυπερθέτως παρά το πλευρό μου. Περιστοιχίζομαι από άχρηστους, που δεν ξέρουν να μοιράσουν δυο γαιδουριώνε άχερο, και μου χαλάνε τις δουλειές. Θέλω παιδιά περπατημένα, που να την ξέρουν την πιάτσα καλά, καθόσον δεν μπορώ να τα κάνω όλα μόνος μου! Νισάφι πια!

—Πολύ ευχαρίστως να βάλω πλάτη, κολλητέ, του λες εσύ. Πλην όμως πώς;

—Θα σε πάρω στο Υπουργείο, σου λέει αυτός. Θα βρούμε υπό ποίαν ιδιότητα... σύμβουλος, γραμματέας, γενικός, ειδικός... ένα σωρό τρύπες υπάρχουν για τα παιδιά τα δικά μας, δόξα τω Θεώ... Κι εσύ θα τα κονομάς κι εγώ θα έχω ένα στήριγμα, που λέει ο λόγος.

—Και τι θα κάνω; απόρησες εσύ.

Καθόσον μπορεί να ήσανε περπατημένο μορτάκι, πλην όμως είχες και το γνώθι σεαυτόν. Ήξερες ότι άλλο η πιάτσα των κανονικών ανθρώπων κι άλλη η πιάτσα των αρπαχτικών που είναι οι πολιτικάτζες. Είχες ήδη μια κάποια ιδέα σχετικώς από τη θητεία σου στον δήμο.

Ο Σάκης σε πήρε προστατευτικά από τους ώμους.

—Κοίτα να δεις, σου λέει εμπιστευτικώς. Ξύπνιο παιδί είσαι και καταλαβαίνεις. Και σε ερωτώ... γιατί να ανακατευτεί κανείς στην πολιτική; Για τη λεγόμενη βουλευτική αποζημίωση, που δεν φτάνει ούτε για φιλοδώρημα στα γκαρσόνια στα μπουζούκια; Μα νταβατζής να γενότανε, που λέει ο λόγος, περισσότερα θα 'βγαζε. Και σου απαντώ... με την ελπίδα ότι θα μπει στα μεγάλα κόλπα που λαμβάνουν χώρα κάτω από το τραπέζι και πίσω από τις ηχηρές ανακοινώσεις των έργων και των αγαθοεργιών που διαλαλούν, για τους κοιμισμένους (τους ψηφοφόρους ντε) τα δελτία ειδήσεων. Κι όπως έχεις ήδη καταλάβει από τον δήμο... από κόλπα κι ευκαιρίες άλλο καλό!

—Ναι, αλλά...

—Δεν έχει «αλλά», σε έκοψε ο γάτος. Η μπίζνα είναι εκείνη που κρατάει αυτόν τον τόπο ζωντανό. Εγώ θα στα λέω; Αφού ξέρεις. Οπότε, έτσι και βρεθείς στην κατάλληλη θέση οι ευκαιρίες πέφτουν βροχή. «Κάνε μου αυτό να σου κάνω εκείνο». Τι λέει και η Αγία Γραφή; Το 'να χέρι νίβει τ' άλλο και τα δυο το πρόσωπο. Έρχεται ας πούμε ο άλφα βιομήχανος, εργολάβος, μαουνιέρης, μεγαλομπιζναδόρος και σου λέει: “Μου χρειάζεται ένας νόμος, μια τροπολογία, ένα παραθυράκι, βρε αδερφέ, έτσι κι έτσι, για να κάνω τη δουλειά μου”. “Μπράβο” του λες εσύ “γιατί όχι; Πλην εγώ τι κερδίζω;”. “Ε, πώς...” σου λέει αυτός. “Έτσι θα σ' αφήνω; Δεν θα λάβεις και το κατιτί σου;”. “Ναι” του λες “Πλην, με την ωραία σου την εργολαβία εσύ θα κάθεται και θα εισπράττει μέχρι του Αγίου Πι ανήμερα, ενώ εγώ λαμβάνω εκεί μια μίζα, τον πούλον δηλαδή, κι όξω από την πόρτα. Κάνει; Δεν κάνει.”. “Εντάξει” σου λέει ο άλλος. “Να σου δώσω και πόντους στη μπίζνα, να έχεις να πορεύεσαι.”. “Τώρα μιλάς σωστά” του λες εσύ. Και του την κάνεις τη δουλειά του ανθρώπου ωραία και καλά, και πάντα για το καλό της πατρίδας, με το αζημίωτο. Με πιάνεις, κολλητέ;

—Σε πιάνω, κολλητέ, του λες εσύ Μητσάρα, έμπλεος θαυμασμού. Κοίτα να δεις πώς λειτουργεί ο κόσμος τελικά!

—Και πού 'σαι ακόμα, σου κάνει γελώντας ο φιλόπατρις Σάκης. Πλην όμως εγώ δεν γένηται να φαίνομαι σε τέτοιου είδους διακανονισμούς, διότι ο άλλος δεν χρωστάει καλό κι ο διάολος έχει πολλά ποδάρια. Οπότε τι κάνω; Βρίσκω ανθρώπους δικούς μου, της εμπιστοσύνης, αδερφούς, σαν ελόου σου, που λέει ο λόγος, και τους βάνω μπροστά. Λαμβάνουν αυτοί το ποσοστό τους, λαμβάνω κι εγώ τα αποδέλοιπα κι άντε μετά εσύ, κυρ εισαγγελέα, με τη Τζένη την ωραία, να βρεις άκρη —έτσι και γένει καμιά καρφωτή.

Οπότε, Μητσάρα, μπήκες κι εσύ στα μεγάλα κόλπα. Αντ' αυτού βεβαίως... άλλος εισέπραττε... αλλά τι θα πει;...

το μεροκάματο έβγαينه και με το περιπλέον. Και πού 'σαι; Όλα νομοτύπως και ταχτικώς, έτσι; Με δηλώσεις στην Εφορία... τόσα επί τόσα, τόσα... με χαρτοσήματα και βούλες κι όλα σωστά κι όμορφα. Κι αν κανέννας μυστήριος εκεί στην Εφορία αναρωτιόταν «πώς διάολο τα 'κανε όλα αυτά, μ' ένα συνεργείο της συμφοράς;» είχαμε τοποθετημένα άνωθεν παιδιά δικά μας που τον επανέφεραν πάραυτα εις την τάξιν.

Το συνεργείο όμως, με όλες αυτές τις πατριωτικές ενασχολήσεις, δεν γενόταν να το κουμαντάρεις κι αυτό... Άνθρωπος ήσανε, πόσα κομμάτια να γένεις; Οπόταν το ανέθεσες στον μαστρο-Νώντα, άτομο σοβαρό και καλό τεχνίτη, να το διαφεντεύει κι όλα ωραία και καλά. Λαμβάνειν κι από εκεί.

Παναπέι ότι είχες περάσει πια, φίλε μου Μητσάρα, στην επόμενη πίστα. Του λαμβάνειν άνευ δούναι. Εκεί που βρίσκονται όλοι όσοι έχουν μυαλό που δουλεύει στο φουλ.

Πρίμα σου τα 'χε φέρει η ζωή, δόξα να 'χει ο Γιαραμπής ος τα πανθ' ορά, Μητσάρα, πλην ο άνθρωπος είναι πλάσμα αχάριστο και πάντα ανικανοποίητο. Όχι εσύ δηλαδή, η κυρία Τούλα.

—Τώρα που ταχτοποιηθήκαμε οικονομικώς και πνευματικώς πρέπει να φροντίσεις να ανέλθουμε και κοινωνικώς, σου έλεγε όλη την ώρα.

—Μια χαρά ανήλθαμε, της έλεγες εσύ. Από τη μουντζούρα σε κοτζάμ υπουργείο δεν είναι άνοδος, άλμα επί κοντώ είναι. Ας είναι καλά ο Μεγάλος με το ζιβάγκο, που μας έκανε όλους ανθρώπους, από το τίποτις.

—Και με το τίποτις, αντιμιλούσε η κυρία Τούλα. Και βεβαίως με το αζημίωτο. Μήπως ο ίδιος δεν μετακομίζει στις Εκάλας; Αλίμονο από κάτι άλλους που βολοδέρνουν ακόμα στου Βάβουλα τη Γούβα, που λέει ο λόγος.

—Γιατί, ρε γυναίκα, έχεις παράπονο; της έλεγες εσύ.

Τι σου λείπει; Βασίλισσα σε έχω. Με το πιάνο σου και τα γαλλικά σου, που λέει ο λόγος.

—Ναι, βασίλισσα στον μαχαλά! Ξίνιζε τα μούτρα της η κυρία. Κοινωνικώς ένα μηδενικό.

—Ε, όχι και μηδενικό, διαμαρτυρόσουν εσύ. Στα μπουζουκερί πρώτο τραπέζι πίστα σε έχω. Μην ειμάστενε και πλεονέχτες.

—Να γραφτούμε στο Τένις, απαίτησε η κυρία Τούλα. Όπως όλοι οι καθώς πρέπει της ανωτέρας υποστάθμης.

—Και ξέρεις τένις εσύ, βρε τρελή; απόρησες.

—Θα μάθω. Κανείς δεν γεννήθηκε μαθημένος. Άλλωστε δεν θα πάμε για πρωτάθλημα, παρουσίες να κάνουμε. Στο τένις πάει το ανφάν γκατέ της Αθήνας. Δεν θα μείνω εγώ πίσω κοινωνικώς επειδής η ατυχία μου τα 'φερε έτσι που να πάρω έναν μουντζούρη!

Γιατί βλέπεις τη ζητούσαν εφοπλιστές και διπλωμάτες και τους έδιωχνε, τρομάρα της! Αλλά άπαξες και κολλήσει κάτι στο μυαλό της γυναικός, ρε Μητσάρα, μπορείς να της το βγάλεις; Δεν μπορείς. Θα αντισταθείς, θα επιχειρηματολογήσεις, θα κλαφτείς, θα λυγίσεις και στο τέλος θα γένει το δικό της.

Οπότε, ελβιέλες, άσπρο μπλουζάκι και σορτσάκι με τον κροκόδειλο, ρακέτες από του «Κατράτζου» και νά 'σαι στον Όμιλο, μαζί με τους άλλους φλώρους. Να σ' έβλεπαν από καμιά μεριά τα μαστόρια του συνεργείου, να φτιάχναν καινούργιο συκώτι.

Και η κυρία Τούλα να καμαρώνει σαν γύφτικο σκεπάρι. Τουλάχιστον γλύτωσες από τη μουρμούρα.

Αλλά να λέμε του στραβού το δίκιο. Η γκιόσα την είχε δει σωστά τη φτιάξη. Διότι και γνωριμίες χρήσιμες έκανες και δουλειές κλείστηκαν και διάφορες αρπαχτές γένηκαν κι όλα βεβαίως συμφώνως με το γράμμα του νόμου κι ας τρε-

λαινόταν ο υπάλληλος της Εφορίας, που σε είχε βάλει στο μάτι, κι έσπαγε το κεφάλι του ο άνθρωπος να καταλάβει πώς τα καταφέρνουν και βολεύονται έτσι κάτι λαμόγια, παραμένοντας, ως δια μαγείας, στη χαμηλότερη φορολογική κλίμακα.

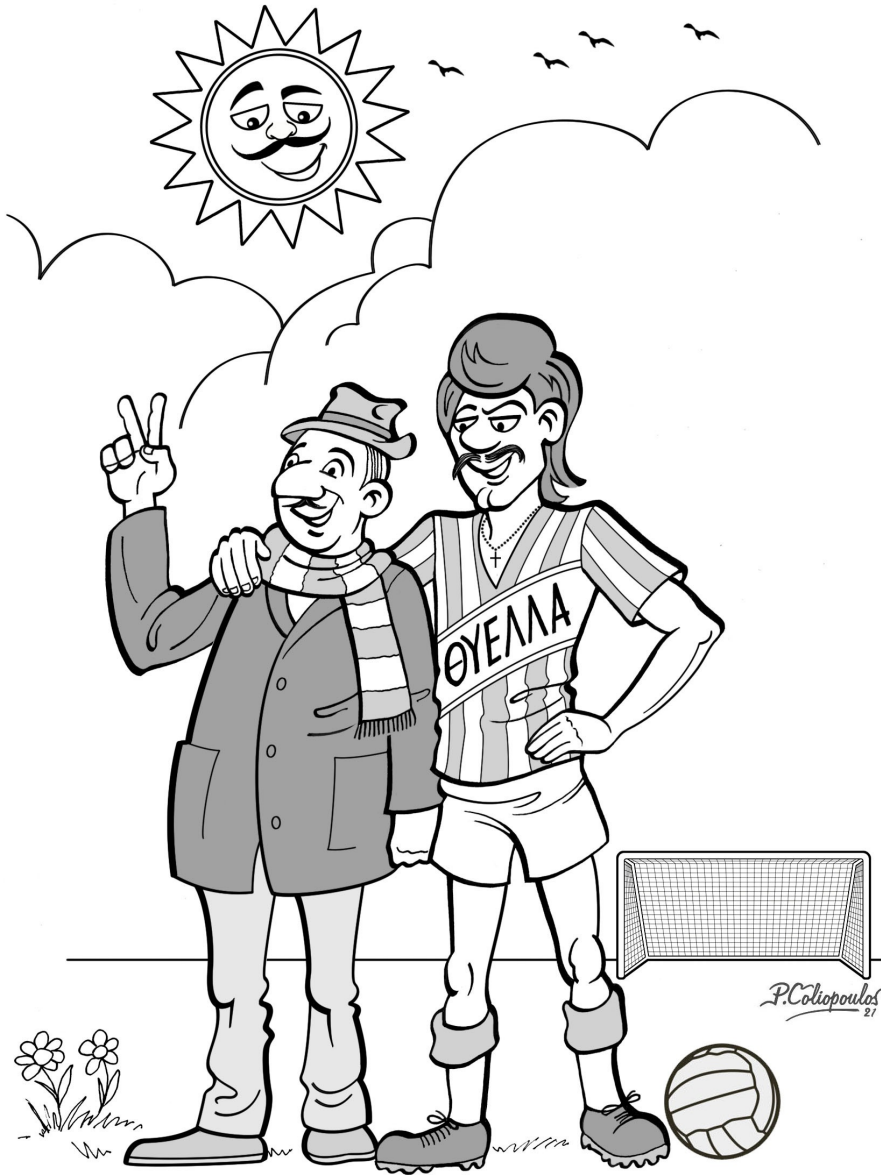
Μετακομίσατε βεβαίως, κατά Ψυχικό μεριά. Σ' ένα από τα νεόδμητα διαμερίσματα, απ' αυτά που ξεφύτρωσαν εν μια νυκτί στα βόρεια προάστια και που κοστίζουν σε νοίκι ένα χέρι κι ένα πόδι, αλλά προσδίδουν, όπως και να το κάνουμε, άλλο κύρος.

Και να δεις που σε λίγο άρχισες κι ο ίδιος να ξεχνάς ανταλλακτικά και Μεμά, συνεργείο και μαστρο-Βαγγέλα, τον μπακάλη στον μαχαλά, όπου ψωνίζατε βερεσέ, κι άρχισες ν' αναρωτιέσαι μήπως και κάποιος προπάππος, από πατέρα μεριά, μετακόμισε από το Φανάρι, ενώ εκ μητρός ήσουν σχεδόν βέβαιος ότι κρατούσατε από τους Χοετζόρλεν.

Δεν θέλει πολύ ο άνθρωπος.

Παράγωω!

Όπου ανακαλύπτεις τα ωραία του παραγοντισμού και εμπλέκεσαι, για λόγους ωφελιμιστικούς και πατριωτικούς, στη δημοφιλέστερη αθλητική δραστηριότητα της χώρας ετούτης.

Το ότι το μπάσο πόπολο είναι ντιπ καταντίπ γκάου σίγουρα δεν περιμένεις εμένα να στα πω, Μητσάρα. Αρκεί, για μια μέρα μόνο (παραπάνω λογίζεται διαστροφή) να παρακολουθήσεις εκπομπές ραδιοφώνου με «ανοιχτές τηλεφωνικές γραμμές στο κοινό» ή ειδήσεις στην τηλεόραση ή προγράμματα υψηλής –και λιγότερο υψηλής– θέασης.

Αλλά για να έχεις μια πλήρη, ολοκληρωμένη εικόνα πρέπει να πας στο γήπεδο.

Εκεί θα καταλάβεις ότι, εάν ο συχωρεμένος ο Δαρβίνος είχε δίκιο με τη θεωρία του, τότε η περίφημη εξέλιξη είναι μια διαδικασία που προχωρεί πολύ αργά, απελπιστικά αργά. Όχι ότι αυτό δεν συμφέρει κάποιους εξ' ημών δηλαδή.

Το οπαδιλίκι είναι φαίνεται συνυφασμένο με την ανθρώπινη φύση. Ο άλλος είναι «φανατικός» κάτι... οτιδήποτε... Χριστιανός, Μουσουλμάνος, πασοκτζής, Ολυμπιακός... κι αντί να ντρέπεται, που αυτό τον κάνει μεροληπτι-

κό παρωπιδοφόρο, καμαρώνει κι από πάνω και το διαλαλεί σε κάθε ευκαιρία. «Εμείς» ειμάστενε οι μόνοι που έχουμε δίκιο κι όλοι οι άλλοι –όλοι όμως– άδικο.

Στο ποδόσφαιρο ειδικά αυτό είναι Νόμος απαράβατος.

Όχι ότι σε όλα τα άλλα δεν είναι.

Στις ζωστήρες της γερμανικής Βέρμαχτ υπήρχε ανάγλυφη η επιγραφή-δήλωση «Gott mit uns», ο Θεός μαζί μας. Γιατί με ποιον θα πάγαινε ο Θεός αν δεν πάγαινε μ' αυτόν που έχει δίκιο; Βέβαια και οι Σύμμαχοι το ίδιο πίστευαν, ότι ο Θεός ευλογούσε τα δικά τους κανόνια και πολεμούσε, ηρωικός πεζικάριος, παρά το πλευρό τους. Και φυσικά το έκανε αυτό επειδή αναγνώριζε πως το δίκιο ήτουνε μαζί τους. Μόνο οι άθεοι Σοβιετικοί, που δεν πιστεύουν στο θείον, δεν έβλεπαν αγγέλους να μάχονται για τη σωτηρία των προλετάρων όλου του κόσμου, αυτοί όμως πίστευαν στον θείο Στάλιν, που είναι το ίδιο, οπότε δίκιο κι αυτοί.

Το Σύστημα θέλει τους δουλοπάροικους να γκρουπάρονται σε καταστάσεις και ασχολίες που να μπορεί να ελέγχει. Πολιτιστικοί σύλλογοι, εκκλησίες, πολιτικά κόμματα, ποδοσφαιρικές ομάδες. Οπουδήποτε το «συλλογικό» προέχει του ατομικού. Ο όχλος, σε όποια του μορφή, σκέφτεται με ένα μυαλό, που υποβάλλει ο υποκινητής μέσα από συνθήματα, ιδεολογίες, δόγμα. Που θα πει πως οι δυνάμεις καταστολής, αν χρειαστεί να επέμβουν, θα έχουν να κάνουν με μια τάση, όχι με δεκαπέντε χιλιάδες. Σκέψου ο καθένας που θα κατέβαινε σε διαδήλωση να αντιδρούσε με τον δικό του τρόπο κι ανάλογα με τη δική του έμπνευση! Θα γενόταν απρόβλεπτος. Και ποιον να πρωτομπαγλαρώσει ο άμοιρος ο μπάτσος; Θα πάθαινε νευρικό κλονισμό. Ενώ τώρα ξέρουμε. Βουτάμε αυτόν με τη ντουντούκα, βουτάμε και τους σταμπαρισμένους κομισάριους, ρίχνουμε και καμιά εκατοστή ροπαλιές στο σωρό κι έρχεται η διαμαρτυρία να διαλυθεί στα εξ' ων συνετέθη –από μόνη της. Όλα ωραία και καλά!

Όσο περισσότερες «θρησκείες» δημιουργούμε τόσο το καλύτερο. Το περίφημο «διαίρει και βασίλευε». Ο καθείς πιστεύει ακράδαντα πως έχει δίκιο. Ο Βάζελος για το πέτσινο μπενάλτυ που δόθηκε στον Γαύρο (πάλι!), ο σταυροφόρος κατά του (καθυστερημένου) μουσουλμάνου, ο «δημοκράτης» κατά του «φασίστα» και πάει λέοντας. Κι ενόσω αυτοί κοπανιούνται συναμετάξυ τους εμείς μπορούμε απρόσκοπτα να κάνουμε τις δουλειές μας –εις υγείαν των κοροΐδων φυσικά.

Η λαϊκή σοφία λέει ότι αν οι εκλογές μπορούσαν ν' αλλάξουν την κατάσταση θα είχαν απαγορευτεί. Έτσι και οι σύλλογοι, οι ομάδες, οι θρησκείες και οι ιδεολογίες. Αν δεν μας συνέφεραν (εμάς του Συστήματος) θα τις είχαμε βγάλει εκτός νόμου με μια υπογραφή.

Όλα μελετημένα, όλα τακτοποιημένα.

Για να καταλάβεις πώς λειτουργεί το μυαλό (λέμε τώρα μυαλό, για να συνεννοηθούμε) του ομαδοποιημένου όχλου πρέπει οπωσδήποτε να πας στο γήπεδο (ή σε μια πολιτική συγκέντρωση, που είναι το ίδιο).

Το νούμερο 8 σήμερα δεν τραβάει, ποιος ξέρει γιατί κι εξ' αιτίας ποίου τυχαίου ή μη γεγονότος.

Πετάγεται πάνω ο αβανταδόρος και τον προγκάει με-γαλοφώνως:

—Ούξωωω, ξεφτίλα!... Παλτό!...

Από κοντά και η κερκίδα (η δική μας, όχι των άλλων).

—Ούουουου!... Όξω το παλτό!

—Παίξε μπάλα, ρε ξεφτίλααααα!

—Ούξωωω ο άμπαλος!...

Και είναι να μη σε βάλει στο μάτι η κερκίδα –ο αβανταδόρος δηλαδή που την κατευθύνει– έσβησες.

Εκτός κι αν!...

Μπάλα είναι, στρογγυλή είναι... γένεται η τυχαία φάση... την πιάνει, κατά λάθος, με βολέ το παλτό... νά την στο πλεχτό (των αντιπάλων)!

Τινάζεται και πάλι ο αβανταδόρος...

—Παιχτούραααα μου!... Γίγαντά μουουου!...

Κι από κοντά η κερκίδα... ουρανομήχεις ζητωκραυγές. Το παλτό, ως δια μαγείας, μεταμορφώθηκε σε μάγο της μπάλας. Κι ο πρόεδρος, που ξόδεψε να τον φέρει στην ομάδα με μεταγραφή... ήρωας!

Όλο αυτό το κοσμομάνι πάει όπου το πας. Αύτανδρο. Αρκεί να το καταφέρεις να ταυτιστεί με την ομάδα —για το καλό πάντα.

—Σαρανταέξι πρωταθλήματα πήρα, κομπάζει ο Μπάμπης ο Λέπουρας, που του φεύγει ο πάτος στο φαναρτζήδικο όλη τη βδομάδα, να βγάλει το ξεροκόμματο φιλώντας κατουρημένες ποδιές, πλην την Κυριακή να νιώσει κι αυτός μεγιστάνας και γίγαντας, μαζί με τους άλλους τους Μπάμπηδες στο γήπεδο.

Στα ζόρια είναι βέβαια αμέτοχος —και συχνά απέναντι.

—Πέντε φάγαν οι ξεφτίλες! λέει. Αλλά τι περιμένεις, με τέτοια παλτά και προπονητή που κοιμάται. Ούζω ρεεεε!

Οι πολιτικάτζες, παρ' ότι άμπαλοι απαξάπαντες, τη δύναμη που έχει το τόπι την έχουν καταλάβει καλά. Και υποδύονται τους οπαδούς, καθόσον έτσι εξασφαλίζουμε τα ποθητά ψηφαλάκια. Θα βάνει ποτέ σταυρό ο ψηφοφόρος του Περαία σε υποψήφιο βάζελο; Για σε περικαλώ!... Για μια υπόληψις ζούμε την σήμερα. Δεν θα ξεφτιλιστούμε στην κάλπη!

Ναι, αλλά ο δικός μας είναι πέρα για πέρα γκάου, ενώ ο άλλος κάνει στράκες. Σωστός, πλην όμως ο δικός μας είναι δικός μας κι ο άλλος είναι των άλλων. Δεν θ' αλλαξοπιστήσουμε τώρα για μια κωλοψήφο!

Διότι, πάνε και ρώτα, Μητσάρα... Θρησκεία αλλάζεις, ιδεολογία αλλάζεις, πατρίδα αλλάζεις, οικογένεια αλλάζεις... ομάδα ποτές! Νόμος!

Enter «Θύελλα Συρμού».

Να σου θυμίσω, Μητσάρα, πώς γένηκε το σκηνικό.

Τα πράγματα για το «κίνημα» είχαν αρχίσει να στενεύουν. Ο Μεγάλος, μετά το κάζο με την υγεία του (τι να σου κάνει κι ο ανθρωπάκος εκεί που έμπλεξε;) είχε πάρει την κάτω βόλτα κι έχανε στροφές. Μια φορά στην Καστοριά χαιρέτησε τον «περήφανο λαό της Κοζάνης», αλλά αυτό ήτουνε το λιγότερο. Το περισσότερο ήτουνε ότι τώρα έλυναν κι έδεναν εξομολογητές, ξεματιάστρες, χαρτορίχτρες, μανάδες, ξαδέρφια και ό,τι αποτελούσε την Αυλή των Θαυμάτων της Κυρίας, ενώ υπογείως φυτίλιζαν την κατάσταση κάτι σουπιές, που έβλεπαν την καρέκλα (που κόντευε να καταντήσει αναπηρική) σαν ξερολούκουμο. Καθόσον νόμος, Μητσάρα... όταν λείπει ο γάτος οι ποντικοί κάνουν πάρτυ.

Και μαζί με τους ποντικούς τους δικούς σας και κείνα τα τσακάλια της αντίπαλης παράταξης, που καραδοκούσαν μηχανορραφώντας (το στοιχείο τους!) υπομονετικά, για να πέσουν, σε πρώτη ευκαιρία, στο ψητό.

Ο κολλητός, ο Σάκης, σε πήρε ιδιαιτέρως.

—Μητσάρα, σου λέει (κοιτάζοντας γύρω). Δεν πάμε καλά.

—Αμ δεν το βλέπω; του λες εσύ.

—Τα κόζα έχουν στενέψει. Πάνε οι εποχές που βγάζαμε τον Μεγάλο στο μπαλκόνι να χαιρετήσει «το μέγα πήθος και το μέγα πάθος». Τώρα ας είναι καλά ο Μπιρσίμ, που σου φτιάχνει ένα τσούρμιο ατελείωτο με δέκα νοματαίους και τους κάνει να φαίνονται χιλιάδες.

—Η τεχνολογία το άπαν, συμφώνησες εσύ.

—Η τεχνολογία καλή είναι για στάχτη στα μάτια,

πλην όμως δεν έχει εφευρεθεί ακόμα ο τρόπος να κάνουμε τα ψηφαλάκια ν' αυγαταίνουν στην κάλπη, παρατήρησε ο τσάκαλος. Όταν προχωρήσει η επιστήμη θα γένει κι αυτό, αλλά μέχρι τότε το πολύ να βάνουμε τα δέντρα και τους απονθαμένους να ψηφίζουν, πλην κι αυτό έχει τα ρίσκα του, γιατί και οι άλλοι το ξέρουν το κόλπο και ευκαιρία περιμένουν να μας ξεμπροστιάσουν.

—Παλιοκατάσταση, συμφώνησες κι εσύ Μητσάρα.

—Το οποίο, μας χρειάζονται κανονικά ψηφαλάκια για να πορευτούμε αν —ο μη γένοιτο— ο Μεγάλος μας αφήκει χρόνους ξαφνικά. Και πού θα τα βρούμε τα έτοιμα ψηφαλάκια και δη μπουλουκηδόν, Μητσάρα; Σε ερωτώ. Και σου απαντώ. Στο τόπι θα τα βρούμε, δικέ μου! Στους πυροβολημένους οπαδούς.

—Ε, εκεί έχουμε τον Χοντρούλη,⁶ λες εσύ. Κάνει καλή δουλειά ο άνθρωπος.

—Ναι, αλλά εμάς, στην εκλογική μας περιφέρεια, μας καλύπτει; Δεν μας καλύπτει. Κι όπως ξέρεις πολύ καλά, Μητσάρα, οι μέρες είναι πονηρές και στο κίνημα γένηται ο σώζων εαυτόν, καθόσον αν δεν έχεις νύχια να ξυστείς μην περιμένεις βοήθεια από τους συντρόφους συναγωνιστές, που σε περιμένουν στη γωνία να σου ρίξουν φαγουρόσκηνη. Μιλάω σωστά;

—Το ευαγγέλιο! επιδοκίμασες εσύ, Μητσάρα. Πλην τι κάνουμε;

Κάθισε υπομονετικά ο Σάκης, καλή του ώρα το παιδί, όπου κι αν βρίσκεται (κάτι για Παραγουάη ακούστηκε, που δεν έχει συμφωνίες έκδοσης καταζητούμενων με εμάς), και σου εξήγησε τη φτιάξη.

Στην περιφέρειά μας υπάρχει σύλλογος μεγάλος πλην αδικημένος ονόματι «Θύελλα Συρμού», που χαροπαλεύει μεταξύ βήτα και γάμα ερασιτεχνικής. Οπαδοί υπάρχουν,

⁶ Μάλλον —μια υπόθεση κάνουμε— υπονοείται ο αλήστου μνήμης Κοσκιωτάς.

μέγα πλήθος και μέγα πάθος (αληθινοί αυτοί, όχι σκηνοθετημένοι), λεφτά δεν υπάρχουν. Οπότε, κάθε χρόνο το ίδιο σκηνικό, μια πίκρα για τη φετινή (άδικη) αποτυχία και μια ελπίδα για την καινούργια χρονιά, όπου ενδέχεται να 'ρθει άσπρη μέρα και για μας.

Τι κάνουμε τώρα εμείς; Παίρνουμε την ομαδάρα, ρίχνουμε και μερικά τάλαρα μέσα, να αγοράσουμε εμφανίσεις και πατίκια στα παιδιά, που βγαίνουν στο γήπεδο σαν λέτσοι, κανονίζουμε και μερικούς αγώνες με τους πιο λιγούρηδες αντίπαλους και νά την η Θύελλα που παίρνει τον ανήφορο ακάθεκτη. Χάρη σε ποιον, σε ερωτώ. Και σου απαντώ... χάρη σε μας. Και με τον τρόπο αυτό δίνουμε στον αγνό οπαδό να καταλάβει ότι όσο ειμάλιστα εμείς στα πράγματα η ομαδάρα όλο και θ' ανεβαίνει. «The sky is the limit». Οπότε, όταν έρθει η ώρα της κάλπης που θα του ρίξει τον σταυρό ο ενδιαφερόμενος;... σε ερωτώ. Σε μας θα το ρίξει –δαγκωτό.

Απλό πλην μεγαλοφυές.

—Ναι, αλλά πώς θα το στήσουμε το σκηνικό; απόρησες εσύ, Μητσάρα.

—Μπάλα ξέρεις, ρε; σε ρωτάει ο Σάκης.

—Μπάλα δεν ξέρω; του λες εσύ προσβεβλημένος. Και τι παίζαμε στη γειτονιά, μπάντμινγκτον;

—Τότενες είσαι έτοιμος για πρόεδρας.

—Εγώ; απορείς εσύ.

—Εσύ, σου επιβεβαιώνει ο κολλητός.

Όπερ και εγένετο.

Κι έρχεται ο Σάκης και σου κόβει ένα κοντύλι, από τα διάφορα «πολιτιστικά», που έχουμε για να ευχαριστούμε τα παιδιά τα δικά μας, που τους έκοψε να στήσουν συλλόγους, αδελφότητες, οργανισμούς κι άλλα τέτοια αθώα κοινωφελή κι εύηχα, και πλερώθηκαν κάτι χρέη που είχαν μαζωχτεί...

ΔΕΗ, ΟΤΕ, νερό... τέτοια κι έλεγαν οι άλλοι παράγοντες (βαλτοί κι αυτούνοι, μη νομίζεις) «δόξα τω Θεώ, νοικοκυρεύτηκε η ομάδα»... βρέθηκε κι ένας αφιλοκερδής χορηγός (λαμόγιο δικό μας βεβαίως) και πρόσφερε μια εμφάνιση ποδοσφαιρική κομπλέ, φανελάκι, σορτσάκι, κάλτσες, πατίκια... σουλουπώθηκαν κάπως οι παίκτες, πήραμε κι ένα ψώνιο, βετεράνο μπαλαδόρο Γ' Εθνικής πάλαι ποτέ, που πίστευε ότι ήτουμε φοβερός προπονηταράς, να προπονει τους παιχταράδες κάθε Τρίτη και Παρασκευή απόγιομα, όταν σκόλαγαν τα παιδιά από τα συνεργεία, τις φάμπρικες και τις άλλες τους δουλειές και νά που γίνηκε η «Θύελλα Συρμού» ομάδα αξιώσεων. Όταν λέμε «αξιώσεων» μην φανταστείς ότι από τη μια μέρα στην άλλη γένηκε Ρεάλ Μαδρίτης και Γιουβέντους. Απλά, κάθε Κυριακή τώρα δεν έτρωγε πεντάρες κι εφτάρες, έτρωγε δυο-τρία αξιοπρεπώς (που χρεώνονταν σ' αυτή τη λουμπίνα τον ρέφερη, που μας αδίχησε) και σιγά-σιγά έφερνε μέχρι και ισοπαλίες.

Αλλά εσύ, Μητσάρα, ως παράγων πλέον και μάλιστα πρόεδρος (το όνειρο του κάθε μεσήλικα νεοέλληνα), είχες στο μεταξύ προσβληθεί από το μικρόβιο και δεν σε ικανοποιούσαν πια τα λίγα. Μην σου πω ότι το είχες δει και λίγο Σαντιάγκο Μπερναμπέου –για να μην πω Κοσκωτάς κι έχουμε άλλα. Και γιατί όχι περικαλώ; Γιατί να μην προχωρήσει η «Θύελλα», ν' ανέβει κατηγορία, να πάρει παιχταράδες, να φτιάξει γήπεδο δικό της, να φτάκει μια μέρα να παίζει Α' Εθνική –και να κερδάει; Δεν κατάλαβα δηλαδή... Τι, οι άλλοι πιο μάγες είναι;

Μάζωξες τους άλλους του συμβουλίου –όλοι δικοί μας.

—Κύριοι, τους λες. Η ομάδα πετάει.

—Κόψε κάτι, φιλάρα, σου λέει ο Νότης, υδραυλικός καλός πλην πνεύμα αντιλογίας. Νίκη έχουμε να δούμε από του Αγίου Πι ανήμερα, που είναι κινητή εορτή.

—Επειδής και τα κοράκια με τη σφουρίχτρα μας αδικούν κατάφορα, επιχειρηματολογείς εσύ.

Σημείο όπου βρέθηκαν απαξάπαντες σύμφωνοι.

—Οπόταν, εξηγείς εσύ, άπαξες και πάρουμε τη διαιτησία με το μέρος μας το λύσαμε το πρόβλημα.

—Και πώς θα γένει αυτό, ρε πρόεδρα; απορεί ο σύμβουλος Κλεάνθης. Θα φτιάξει ξαφνικά ο κόσμος ο ψεύτης και θα πρυτανεύσει της Δικαιοσύνης ο ήλιος ο νοητός;

—Θα γένει κι αυτό μια μέρα των ημερών, του λες εσύ. Πλην όμως μέχρι τότες θα πρέπει να το πάμε με το «συν Αθηνά και χείρα κίνει».

—Τουτέστιν;

—Μάγκες, επείγει να ξηλωθείτε. Το κατά δύναμιν. Άνευ αυτό μια ζωή θα ειμάστενε αδικημένοι.

—Μα γέγονται αυτά τα πράγματα; γκρίνιαξε ο σύμβουλος Αποστόλης, που ήτουνε κομμάτι σπάγκος.

—Πίψετε εσείς τα δέοντα και θα δεις που γέγονται.

Και πράγματι, ρε Μητσάρα, είχες δίκιο βουνό. Θέληση να υπάρχει κι όλα γέγονται μια χαρά.

Και νά που κατέβαινε η «Θύελλα» στο γήπεδο κι εκεί που μάζωνε μπαλάκια από το πλεχτό άρχισε να βάνει μπαλάκια στο πλεχτό —των αντιπάλων. Με πέτσινα μπενάλτυ θα μου πεις, και να το δεχτώ, πλην μήπως δεν το λέει και το αρχαίο ρητό ότι ο σκοπός αγιάζει τα μέσα; Σε περικαλώ. Η δουλειά μας να γένηται, στις λεπτομέρειες θα σταθούμε;

Εντάξει, κόστιζε κατιτίς παραπάνω, πλην η ομαδάρα ανέβαινε σαν ασανσέρ καλολαδωμένο. Κι έφτακε ο αγνός φίλαθλος της γειτονιάς να δηλώνει στον καφενέ ότι: “Από τις μεγάλες ομάδες είμαι «Θύελλα» κι από τις μικρές Ολυμπιακός, να ’ούμ’.”.

Και βεβαίως επί προεδρίας Μητσάρα!

Ο οποίος Μητσάρας με τι πλάτες πορευότουνε περικαλώ; Με τις πλάτες της κατάστασης. Που θα πει ότι όσο η

κατάσταση βρίσκεται στα πράγματα η ομάδα θα πετάει ανελλιπώς. Τουτέστιν... την ώρα της κάλπης τι ψηφάμε; Κατάσταση ψηφάμε, τι άλλο; –δαγκωτό.

Απλό πλην μεγαλοφυές.

Κι όποιος δεν καταλαβαίνει δεν δικαιείται να λογίζεται πολίτης αυτής της χώρας και να πάει λέω εγώ να ζήσει στο Λουξεμβούργο.

Βεβαίως, εσύ, Μητσάρα, εξυπερέτηση έκανες στον κολητό σου και κατ' επέκταση στο κίνημα (που από κίνημα είχε γένει καθεστώς), από την καλή σου την καρδιά δηλαδή. Όπως και με τις άλλες τις δουλίτσες... τις εταιρείες, τις συμβάσεις και τις κάθε είδους μαϊμουδιές, όπου δεν έκανε να φαίνονται οι άμεσα ενδιαφερόμενοι (κι επωφελούμενοι). Αλλά κι έτσι, ακόμα κι εν γνώσει ότι ήσανε βιτρίνα, σου άρεζε, πώς να το κάνουμε; «Διοικών σύμβουλος», «μεγαλομέτοχος», «πρόεδρος»!... Δεν είναι και μικρό πράγμα να μπαίνεις στο «πολιτιστικό κέντρο»⁷ και να σε προσφωνεί από μικροφώνου η τραγουδιάρα! Νομίζω;!

Όπως σου άρεζε όταν σε καλούσαν στα κανάλια αυθορμήτως (επί πλερωμή βεβαίως), να σου πάρουν δήθεν συνέντευξη στις έντιμες και άκρως αντικειμενικές (πλην επιμελώς στημένες) αθλητικές εκπομπές.

Και σε ρώταγε ο μιλημένος αβανταδόρος...

—Κύριε πρόεδρε, πώς εξηγείτε την ιλιγγιώδη άνοδο της «Θύελλας Συρμού», ήτις αποτελεί κόσμημα και παράδειγμα προς μίμηση στο ποδοσφαιρικό μας γίγνεσθαι; Πώς πετύχατε τοιούτο, άνευ προηγουμένου, θαύμα;

—Δια της σκληρής μας εργασίας, της υπεμονής και της επιμονής, έλεγεσ εσύ το ποίημα, Μητσάρα. Και έχοντας βεβαίως την αμέριστη συμπαράσταση της Πολιτείας και

⁷ Έτσι είχε ονομάσει ο συχωρεμένος Γιαννόπουλος τα σκυλάδικα και τα κωλάδικα, όπου σύχναζαν τα μεγαλοστελέχη του «πράσινου ήλιου», τότε, στις δόξες του.

των θεσμών, που εξετίμησαν το έργο μας. Ειδικά ο κύριος Υπουργός (ο Σάκης) προσέφερε την αμέριστη συμπαράστασή του προκειμένου να επιτελεστεί το ανεπανάληπτο θαύμα της «Θύελλας», όπως πολύ σωστά το ονομάζετε.

—Είναι ευχής έργον που, επιτέλους, οι πολιτικοί μας ασχολούνται ενεργώς και με τα λαϊκά αθλήματα κι όχι μόνο να μοστράρουν εαυτούς σε μεγάλους αγώνες, δήθεν και τάχαμου πως ενδιαφέρονται, προς άγραν ψήφων, σιγοντάρησε ο άκρωσ αντικειμενικός δημοσιογράφος.

—Όχι όμως όλοι οι πολιτικοί, διόρθωσες εσύ, Μητσάρα. Καθόσον είδαμε τα χαίρια και τις προκοπές των άλλων, που δικαίως βρίσκονται τώρα στην αντιπολίτευση, οι οποίοι είναι ζήτημα αν ξέρουν ότι η μπάλα είναι στρογγυλή.

Γελάκια, χαριτολογίες, «βεβαίως-βεβαίως» η ομήγυρη, και η «αυθόρμητη» συνέντευξη συνεχίζεται.

—Πείτε μας ποια είναι τα άμεσα, αλλά και τα απώτερα σχέδιά σας, για την ομάδα-θαύμα και υπόδειγμα, κύριε πρόεδρε.

—Τι να σας πω;... «The sky is the limit» όπως λένε οι φίλοι μας οι αγγλοσάξονες, απαντάς εσύ. Σε πρώτη φάση θα... θα... θα... και θα... κι επίσης θα... Αργότερα βεβαίως θα... θα... θα... θα... και οπωσδήποτε θα... Με την προϋπόθεση βεβαίως πως θα εξακολουθήσουμε να έχουμε την αμέριστη συμπαράσταση της Πολιτείας.

—Βεβαίως... βεβαίως...

Θα μου πει τώρα ο κακοπροαίρετος, γκρινιάρης και σίγουρα εγκάθετος αναγνώστης: “Και ποιος χέστηκε, ρε μάστορα, για την παγκοσμίως άγνωστη «Θύελλα», ομάδα του ερασιτεχνικού, αν θα πάρει το πρωτάθλημα των ταλαίπωρων ή αν θ’ ανέβει στη Γάμα Εθνική;”. Και θα του απαντήσω το οφθαλμοφανές. Μα οι περίοικοι! Αυτοί όλοι που ταυτίζονται με τον σύλλογο, ένεκα που τα παιδιά τους,

τ' ανήψια τους και τα εγγόνια τους φοράνε την μέχρι πρότινος άδοξη φανέλα και κλωτσάνε το τόπι, για τη δόξα, ρε γαμώτο, κάθε Κυριακή απόγευμα. Αυτοί. Που αποτελούν, όπως θα 'λεγε κι ο Μεγάλος, πριν φυράνει, «το μέγα πλήθος και το μέγα πάθος». Το οποίο πλήθος και πάθος είναι αυτό που ανεβάζει και κατεβάζει καταστάσεις. Κατάλαβες τώρα, κύριε αντιρρησία, γιατί η «Θύελλα» και η κάθε «Θύελλα» είναι σημαντική για όσους ευελπιστούν να σώσουν (με το αζημίωτο εννοείται) αυτόν τον έρμο τόπο;

Και να δεις που πες-πες (είχε δικιο αυτό το καθήκι ο Γκαίμπελς τελικά) άρχισες να πιστεύεις κι ο ίδιος, Μητσάρα, ότι ήσανε αληθινός παράγοντας –όπως είχες πιστέψει ότι ήσανε κι αληθινός (κι όχι φυτευτός) μπιζναδόρος. Και πήρες να κάνεις ανοίγματα...

Να πάρουμε τίποτις παιχτούρες, από κείνες τις ληγμένες της Άλφα και της Βήτα δηλαδή, που ψάχνουν να κολλήσουν τα τελευταία ενσήματα πριν από τη σύνταξη, να φέρουμε και κείνη τη γεροντάρα από τη Βραζιλία... αναπληρωματικός στη Μποταφόγκο (προ δεκαετίας), όχι κάνας τυχαίος... να πάρουμε και κείνη την προπονητούρα, που σχόλασαν αδίκως από τον «Παραπόταμο Γιαννιτσών»... κι άλλες τέτοιες ταρζανιές. Όπου ο Σάκης σε διαβεβαίωνε: “Βάλε εσύ και θα στα δώκουμε στην πρώτη ευκαιρία”, κι έβανες εσύ, Μητσάρα, αλλά όλο και δεν παρουσιάζότουνε ευκαιρία να στα δώκουν... και το πράγμα είχε αρχίσει να ζορίζει, ένεκα που δεν ήσανε (ακόμα) μιας επιφανείας τύπου Βαρδινογιάννη και τα άτιμα τα όβολα έχουν το κακό συνήθειο να μην αυγαταίνουν όταν τα σκορπάς.

Είναι όμως παρατηρημένο, ρε Μητσάρα... Όταν κάτι δεν πάει καλά, έρχεται καπάκι κι ένα άλλο που δεν πάει καλά, και μετά κι άλλο... Οι ξενέρωτοι στην Εσπερία το λένε «ο νόμος του Μέρφου», εμείς το λέμε γκαντεμιά.

Ξαφνικά, και άνευ λόγου και αιτίας (για μας, που δεν ειμάστενε ειδικοί, να μας βάλουν σε τίποτις επιτροπές και

να τα κοινομάμε) η ομαδάρα άρχισε να μην παγαίνει καλά. Παρά τους πάλαι ποτέ διάσημους μπαλαδόρους που είχαμε πάρει, παρά τον ημίθεο πλην αποσυρμένο της Μποταφόγκο, παρά τον προπονηταρά και παρά τα φακελάκια στο κοράκι για να σφουράει σωστά και όμορφα. Αυτό δεν ήτουμε καλό, γιατί στεναχωρευόταν ο καλός και άδολος οπαδός. Κι όταν στεναχωρεύεται ο αγνός οπαδός δεν αλλάζει μεν την πίστη του, ψάχνει όμως να βρει ποιος φταίει. Κι αφού περνάει γενεές δεκατέσσερις τα παλτά, τους παίχτες, κι αφού κάνει τον προπονητή να φύγει νύχτα, μοιραία θα φτάκει και στον παράγοντα. Τουτέστιν τον πρόεδρα. Ο οποίος, άλλο αν ήτουμε κάποτε καλός κι άγιος —αυτά παραγράφονται στην κατρακύλα— τώρα είναι καρμίρης και άμπαλος κι έχει στις τσέπες του καβούρους.

Τι να τους πεις τώρα εσύ, Μητσάρα; Ότι έχουν άδικο; Αφού δεν έχουν οι ανθρώποι, πώς να το κάνουμε; Αλλά και πώς να τους πεις ότι κωλύεσαι, ένεκα που οι αποπάνω, αφού κάμανε τη δουλειά τους καλά-καλά, μετά σ' έγγραφαν κανονικά και σ' άφησαν εκτεθειμένο.

Τρέχεις το λοιπόν και πιάνεις τον κολλητό, τον Σάκη.

—Αμάν, του λες. Βάλε ένα χεράκι γιατί καιγόμαστε. Εγώ ό,τι μπόραγα έκανα. Με το σπίτι και το συνεργείο υποθηκευμένα είμαι. Δεν πάει άλλο.

—Υπεμονή, Μητσάρα, σου λέει ο Σάκης. Δεν βλέπεις τι γένεται; Εδώ έχουν πάρει φωτιά τα μπατζάκια μας, τη μπάλα θα κοιτάμε τώρα;

Καθόσον —και νάτος ο νόμος του Μέρφυ, ο περιβόητος— τα πράγματα στο κίνημα δεν πάγαιναν καθόλου καλά. Εντάξει, ο Μεγάλος είχε βαρέσει μπιέλα προ καιρού, αλλά ήτουμε και κάτι πονηρά λαμόγια, που κινιόντουμε υπογείως, για να πάρουν την κατάσταση στα χέρια τους.

Κι επιπλέον βρήκαν ευκαιρία και οι άλλοι κι άρχισαν ν' ανακαλύπτουν (όλως εξάιφνης) ατασθαλίες και σκάνδαλα που δεν προαιώνιζαν καθόλου καλές εξελίξεις.

Στην παράταξη επικρατούσε πια κλίμα του τύπου «ο σώζων εαυτόν σωθήτω». Καλά έλεγε ο Σάκης. Ποιος είχε μυαλό για μπάλα –ακόμα και για ψηφοθηρικούς λόγους;

Παναπεί ότι για σένα, Μητσάρα, αρχίζουν τα άγρια.

Ξέχασες και τη μπάλα, και το τένις κι επικεντρώθηκες τώρα ολόψυχα στο άλλο μας εθνικό σπορ που λέγεται «αποφυγή δικαστικών κλητήρων».

Έκανες βέβαια υπεμονή, ήτουνε του χαρακτήρος σου, και πίστευες ότι πού θα πάει, θα σπάσει η γκίνια αύριο-μεθαύριο και θα καθίσει και πάλι η μπίλια στο νούμερο το σωστό.

Αλλά...

Γιατί σε μένα;

Όπου όλα αρχίζουν να στραβώνουν, αρχής γενομένης από την οικογένεια, από την οποία υφίστασαι έξωση, με συνοπτικές διαδικασίες, με τα υπόλοιπα να ακολουθούν δίκην χιονοστιβάδας.

Είναι λοιπόν παρατηρημένο! Τα θήλεα και οι ποντικοί αντιλαμβάνονται πριν απ' όλους πότε το πλοίο ετοιμάζεται να πάει φούντο και το εγκαταλείπουν με συνοπτικές διαδικασίες. Πώς διάολο το οσμίζονται; Ένα μυστήριο πράμα! Η επιστήμη σηκώνει τα χέρια ψηλά.

Εσύ, Μητσάρα, δυστυχώς το ξέρεις αυτό από πρώτο χέρι.

Με την κυρία Τούλα, εξ' αρχής, πολλά-πολλά δεν είχατε. Καθόσον άλλο η συζυγία και άλλο η σχέση. «Δυο ξένοι στο ίδιο σπίτι», όπως θα έγραφε και η αισθαντική συγγραφέψ, όπως τόσοι και τόσοι ομοιοπαθείς ανά την υφήλιο. Ούτε οι πρώτοι, ούτε οι τελευταίοι. Δεν σε εκτιμούσε, παρ' όλο που την είχες βασίλισσα, δεν σε πήγαινε με τίποτις και δεν σκοτιζόταν αν ζεις ή αν πέθανες. Κι εσύ βεβαίως, μη λέμε ψέματα, ανταπέδιδες.

Παναπεί ότι ο έγγαμος βίος τσουλούσε φυσιολογικά και πέρα από τη διαπίστωση αμφοτέρων –κατά καιρούς, όχι κατ' εξακολούθησιν– ότι στραβωθήκατε, όλα πάγαιναν

μια χαρά, αφού «τυχερά είναι αυτά» και σε σας δεν έτυχε να πέσει το λαχείο. Άλλωστε το λαχείο σε πόσους πέφτει, ρε Μητσάρα; Μην ειμάστενε και πλεονέκτες!

Θα μου πεις, και με το δίκιο σου ίσως: “Αφού δεν εισπράττω τίποτις –σε συναίσθημα τουλάχιστον– γιατί να φορτωθώ το βάρος, το οποίον περιπλέον όλο «φέρε» είναι, ποτέ «πάρε»;”. Και θα σου απαντήσω, διότι έτσι απαιτεί η κενωνία, αυτή είναι η σωστή τάξη των πραγμάτων κι έτσι τα βρήκαμε, έτσι θα τ’ αφήσουμε. Τι δηλαδή, θα καταργήσουμε τα ήθη και τα εθίματα, τις παραδόσεις και τις επιταγές της θρησκείας και θα κάνουμε ο καθένας ότι του καπνίσει; Μα τότε το Σύστημα θα πάψει να λειτουργεί, θα έχουμε αναρχία και θα έρθουν οι κομμουνιστάι να μας πάρουν τα σπίτια. Αυτό θέλουμε; Όχι βέβαια.

Τα έχουμε πει αυτά και τα έχουμε αναλύσει ξανά και ξανά, μην επανερχόμαστε.

Εσύ, Μητσάρα, έπραξες το χρέος σου ως νομοταγής πολίτης και νοικοκυραίος και μπορείς να έχεις τη συνειδήσή σου ήσυχη. Τώρα αν η Τούλα σου βγήκε σκάρτο πράμα, τι να κάνουμε; Μετά την απομάκρυνση εκ του ταμείου ουδέν λάθος αναγνωρίζεται.

Και να πεις ότι υπήρχε τουλάχιστον άλλη σχέση πλην της ελλειμματικής συναισθηματικής!... Η έρημος των Ταρτάρων! Κι εντάξει, τα είπαμε αυτά... δεν ήσανε κι ο ίδιος κανένας ασυγκράτητος, αλλά όσο να ’ναι το κατιτίς του, το πονηρό και το τσακίρικο το χρειάζεται ο άνθρωπος, δεν ειμάστενε φτιαγμένοι από σίδηρο... Πλην όμως, κι απ’ αυτή την άποψη πάλι δεν δικαιείσαι να έχεις παράπονο. Ας είναι καλά οι φιληνάδες της συμβίας, που σε φρόντιζαν ανελλιπώς και σε κανάκευαν, οπότεν ποιο το όφελος; Μόνο το βάρος έμενε και οι ευθύνες (μην ξεχνάμε και τα κουτσούβελα). Αν τα βάνεις κάτω, να τα λογαριάσεις με χαρτί και μολύβι, μείον βγαίνει το ταμείο, απ’ όλες τις απόψεις.

Όμως ο άνθρωπος είναι, ρε παιδί μου, μυστήριο τραίνο.

Και την απόρριψη, απ' όπου κι αν προέρχεται δεν τη χωνεύει καλά. Αρχίζουν τα «γιατί» και τα «πώς» και τα «πότε» και μπλοκάρουν την καθαρή σκέψη με συναίσθημα – και με παράπονο.

«Εγώ δηλαδή, πού έφταιξα;».

Έλα μου ντε! Εσύ πού έφταιξες, Μητσάρα; Πουθενά δεν έφταιξες, το τυχερό σου ήτουνε –το είπαμε– κι ας πρόσεχες. Τώρα μπλέξαμε και να δούμε πώς θα ξεμπλέξουμε.

Όταν υπάρχει κάποια σχέση, στην αρχή έστω, μα πες την συναισθηματική, μα πες την φιλική, μα πες την αλληλοεκτίμησης, στα χωρίσματα τα ενδιαφερόμενα μέρη κάπως τα βρίσκουν. Το λαμπατέρ δικό σου, τα βιβλία δικά μου, το σαλόνι πάρτο, τις αφίσες των άσων του γηπέδου τις κρατάω... Βρίσκεται ένας τρόπος, δεν ανακατεύονται δικολάβοι, συγγενείς, καλοθελητάδες, δικαστές και τα τοιαύτα. Τραβάμε ο καθένας τον δρόμο του, όμορφα και πολιτισμένα.

Όταν όμως δεν υπάρχει τίποτις απ' όλα αυτά και το κυρίαρχο συναίσθημα είναι η απαξίωση τότενες το πράγμα αγριεύει. Κι έχουμε αυτά που διαβάζουμε στις εφημερίδες και σταυροκοπιόμαστε.

Η Τούλα σου το ανακοίνωσε ξαφνικά και χωρίς περιστροφές και προλόγους –όπως συνήθως γένηται σ' αυτές τις περιπτώσεις.

—Μήτσο, σου λέει. Δεν πάει άλλο.

—Ναι, βρε παιδί μου, συμφωνείς εσύ ανυποψίαστος. Μεγάλη ακρίβεια πια! Είδες πού έφτακε ο καπνιστός σωλωμός;

—Δεν μιλάω για την ακρίβεια, για μας μιλάω, σε έχοψε αυστηρά η Τούλα.

Πάλι δεν το 'πιαχες το πνεύμα εσύ, Μητσάρα. Βλέπεις, σε στιγμές κρίσης το άτιμο το μυαλό επαναστατεί και δεν θέλει να πάει στο κακό.

—Ε, εντάξει, της λες. Η αλήθεια είναι ότι υπάρχει μια άλφα στενότητας. Η «στενωπός» που λέει κι ο Μεγάλος. Όμως ο Σάκης με διαβεβαίωσε...

—Τον έχω χεσμένο τον Σάκη, σου λέει ξερά η κυρία Τούλα. Για μας λέω. Εμείς δεν πάει άλλο.

—Μα πώς; απορείς εσύ, Μητσάρα. Δεν λέω... είχαμε κάποιες αναποδιές τελευταίως και ίσως να στεναχωρηθήκαμε, αλλά σφαίρα είναι και γυρίζει κι όπου να 'ναι, πού θα πάει, θα ανακάμψουμε...

—Για τη σχέση μας μιλάω, Μήτσο, ήρθε η νευριασμένη επεξήγηση της κυρίας Τούλας. Κι αυτή, πιστεψέ με, δεν ανακάμπτει... Θέλω διαζύγιο.

Είπαμε, τα θήλεα και οι ποντικοί...

Τώρα δεν ξέρω τι περίμενε η κυρία ξεφουρνίζοντας σου το χαρμόσυνο μαντάτο. Να επιχειρηματολογήσεις, να περικαλέσεις, να διαρρήξεις τα ιμάτια σου... όπως γίνεται στα σήριαλ της Τουβού, όπου στραβώνεται ανελλιπώς; Ό,τι κι αν περίμενε διαψεύστηκε. Έτσι κι αλλιώς βάρος την είχες και δερβέναγα στο κεφάλι σου τόσα χρόνια, ωφέλεια μηδέν, μην σου πω και υποκάτω του μηδενός.

—Εντάξει, λες εσύ, Μητσάρα. Ό,τι θέλει το κορίτσι! Χαλάω χατήρια εγώ;

Σε αγριοκοίταξε η Τούλα.

—Τι, έτσι, στεγνά; σου κάνει.

—Εμ, άμα το αποφάσισες... να σταθώ εγώ εμπόδιο στην ευτυχία σου;

Σε ξανακοίταξε υποψiάρικα η Τούλα.

—Βρε μήπως και σε βολεύει; αναρωτήθηκε μεγαλοφώνως.

—Μπα... η καλή μου η καρδιά, λες εσύ.

—Ωραία, σου λέει. Μάζωχτα κι άδειασέ μου τη γνω-
νιά.

—Από πού, από το σπίτι μου; απόρεςες εσύ. Δεν ειμάστενε καλά! Εσύ με χωρίζεις, εγώ θα ξεβολευτώ;

—Έτσι λέει ο Νόμος, σε πληροφόρησε η Τούλα.

—Μην σου πω τι τον έχω τον Νόμο, της λες εσύ.

—Μπα; Κάνουμε δυσκολίες; Δηλαδή θες να καλέσω τον δικηγόρο μου, να στα πει ο ίδιος;

Από δικηγόρους, δικαστήρια και τα τοιαύτα την εποχή αυτή ήσανε κομπλέ, Μητσάρα, δεν σου χρειάζονταν κι άλλα. Διότι ο Νόμος όσο σκαλίζει βρίσκει, και σένα, στην παρούσα φάση, το σκάλισμα δεν σε συνέφερε.

Οπότεν, τι να 'κανες, μάζωξες δυο βαλίτσες πράγματα, παραπάνω δεν είχες, όλα τα άλλα ήτουνε του σπιτιού ή της κυρίας, και με το λεωφορείο, ένεκα που η ρόδα σου είχε κατασχεθεί προ καιρού και ταξί δεν έβρισκες, ξεκουβαλήθηκες πίσω στης κυρα-Γκρέτας, στα Πετράλωνα, όπου γένηκες δεκτός με την θέρμη κι ενθουσιασμό που χαρακτηρίζουν την συμπαθή της βόρεια ράτσα.

—Πόσο σκοπεύεις να μου κατσικωθείς εδώ, mein Sohn, για να 'χουμε το καλό ρώτημα; ήτουνε τα πρώτα της λόγια.

—Προσωρινώς, mein Mutter, απάντησες εσύ. Είναι που η κυρα-Τούλα με σκόλασε και...

—Και χάθηκαν τα ξενοδοχεία; γκρίνιαξε η φιλόστοργη μάνα.

—Είναι που... τέλος πάντων υπάρχει μια άλφα στενότητας..., απάντησες εσύ.

—Αμ τα μεταξωτά βρακιά χρειάζονται κι επιδέξιους κύλους, είπε η μητέρα γερμανιστί, πλην κωλύομαι να μεταφράσω επακριβώς —πάντως το νόημα είναι το αυτό.

—Ε, υπεμονή κι όλα θα φτιάξουν, είπες εσύ Μητσάρα — ο αιώνιος αισιόδοξος.

—Στο μεταξύ τα σπίτια έχουν έξοδα, συνέχισε απτόητη η καλή μάνα. Τουτέστιν, για όσο μείνεις εδώ... φως, νερό, τηλέφωνο τα αναλαβαίνεις ο ίδιος.

—Jawhol Mutter! υποσχέθηκες εσύ.

—Επίσης και το φαγητό. Δεν ειμάστενε καμιά δομή για αστέγους επιδοτούμενη από το κράτος.

—Εξυπακούεται, Mutter.

Τουλάχιστον είχες ένα κεραμίδι πάνω από το κεφάλι σου, έστω και επί πλερωμή.

Εγκαταστάθηκες λοιπόν κι έτρεχες σαν τον Βέγγο από εδώ κι από κει, να συμμαζώξεις τα ασυμμάζωχτα.

Ένας από τους πρώτους που σε αναζήτησαν (επιτυχώς) ήτουνε βεβαίως ο δικηγόρος, αντίκλητος συστήθηκε, της κυρίας Τούλας, ένας αρουραίος απίστευτος!

—Η εντολεύς μου με εξουσιοδότησε εν λευκώ όπως επιχειρήσω εξωδικαστικόν συμβιβασμόν μαζί σας, μου ανακοίνωσε με τον στόμφο των αρουραίων του επαγγέλματος.

—Ας το επιχειρήσουμε, αναστέναξες εσύ.

—Βεβαίως το διαμέρισμα του Ψυχικού περιέρχεται αυτοδικαίως εις την κατοχήν, νομήν και κυριότητα της εντολέως μου...

Το διαμέρισμα είχες καταφέρει να το αγοράσεις προσφάτως έναντι εξωφρενικού ποσού, από μια μίζα προερχόμενη από τις κομπίνες του Σάκη.

—Δεν ειμάστενε καλά! διαμαρτυρήθηκες εσύ, Μητσάρα. Αυτό το σπίτι αγοράστηκε από τον ιδρωτα του προσώπου δεν ξέρω κι εγώ πόσων ανθρώπων.

—Βεβαίως μπορούμε να πάμε δικαστικώς, σου λέει ο ποντικός. Αλλά αμφιβάλω αν σας συμφέρει.

Εννοείται ότι δεν σε συνέφερε, Μητσάρα. Δεν είπαμε;

—Για προχώρει στο παρασύνθημα, λες εσύ.

—Η επιμέλεια των παιδιών περιέρχεται εξ' ολοκλήρου και άνευ όρων εις ημάς...

Σχασίλα σου εσένα ποιος θα ζαλωνόταν τα μούλικά. Εσύ να γλύτwnες.

—Για παρακάτω..., του λες.

—Βεβαίως δια την ανατροφήν των ανηλίκων τέκνων απαιτείται ικανή διατροφή, την οποίαν θα ορίσωμεν κατόπιν συνεννόησεως και η οποία δέον όπως καλύπτει όλες τας ανάγκας μητρός τε και τέκνων δι' έναν αξιοπρεπήν βίον.

—Καλά... θα δούμε...

—Επίσης το αυτοκίνητον, μάρκας AUDI, που έχετε δηλώσει επ' ονόματι της μητρός σας, προκειμένου να αποφύγετε κατάσχεσιν, παραχωρείται αυθορμητώς εις την εντολέαν μου ίνα διευκολύνει εις την μετακίνησιν των τέκνων...

—Κι εγώ πώς θα μετακινούμαι; απόρησες εσύ.

—Εσείς δύνασθε να χρησιμοποιείτε τα μέσα μαζικής μεταφοράς δια το κοινόν, βρήκε τη λύση ο πονηρός.

—Δεν μου τα λες καλά, μάστορη, του λες εσύ, Μητσάρα.

—Α, ξέχασα εκείνο το εξοχικό στην Κουρούτα... Απαράιτητο δια τον παραθερισμόν της οικογενείας.

—Και σε μένα τι θα μείνει, ρε μόρτη; τον ρωτάς αγανακτισμένος.

—Σε σας θα μείνει η εκτίμηση της κοινωνίας πως πράξατε το καθήκον σας έναντι της οικογενείας σας, την οποίαν ωστόσο δεν διστάσατε να εγκαταλείψετε.

—Εγώ την εγκατέλειψα;! ανέκραξες έξαλλος (και με το δίκιο σου), Μητσάρα.

—Αμ ποιος την εγκατέλειψε;

—Αυτή με εγκατέλειψε.

—Μα τώρα την κολοκυθιά θα παίζουμε, κύριε; Ελάτε να συμβιβαστούμε, να γλυτώσουμε την δικαστικήν ταλαιπωρίαν και τα έξοδα —τα οποία, σας επισημαίνω, θα είναι διόλου ευκαταφρόνητα και θα σας επιβαρύνουν εξ' ολοκλήρου— και όσο για τις λεπτομέρειες του τύπου ποιος έκανε τι σε ποιον δεν θα τα χαλάσουμε.

Οπότε του είπες τι να κάνει την πρότασή του κι έτρεξες να βρεις τον κολλητό τον Σάκη.

—Δυστυχώς, Μητσάρα, σου λέει αυτός, τα χέρια μου είναι δεμένα. Με τα ντράβαλα που έχουμε και τα δήθεν σκάνδαλα, που σκάνε δεξιά κι αριστερά, δεν μπορούμε να κάνουμε καμιά ταρζανιά. Κοίτα να κωλυσιεργήσεις όσο μπορείς κι ο Θεός βοηθός.

Αλλά όσο και να κωλυσιεργήσεις αυτά τα πράγματα έρχεται μια στιγμή που πρέπει ν' αντιμετωπίσεις την σκληρή πραγματικότητα, ενδεδυμένη την τήβεννο της Δικαιοσύνης (καλά, γελάνε και τα τσιμέντα!). Και τη φορά αυτή, πάνω στην έδρα, τη Δικαιοσύνη εκπροσωπούσε ένα βλοσυρό σμάρι γυναικών δικαστών (τα έσχατα του κόσμου!). Που θα πει ότι ήσανε χαμένος από χέρι.

Τώρα βεβαίως όλοι ξέρουμε ότι η Ελληνική Δικαιοσύνη είναι αδέκαστη και ανεξάρτητη και την εμπιστευόμεθα απαξάπαντες, δια νόμου, αυθορμήτως και άνευ αντιρρήσεων (ένα πράμα όπως «καταδικάζουμε τη βία απ' όπου κι αν προέρχεται»), επομένως κι εμείς, ως νομοταγείς πολίτες και καλοί νοικοκυραίοι συμμορφωνόμαστε προς τας υποδείξεις κι ελπίζουμε ότι κάποιος άγιος από εκεί ψηλά, που τυχαίνει να είναι εύκαιρος τη στιγμή αυτή, θα βάλει το χέρι του, να μας συνδράμει.

Αλλά —κι εδώ γκαντεμιά— ο άγιος υπηρεσίας τη μέρα αυτή έτυχε να είναι αγία.

Η Πρόεδρος σήκωσε τη σουβλερή της μύτη από το ντοσιέ που μελετούσε και σε κάρφωσε μ' ένα βλέμμα φονικό, που μόνο τα θήλεα και οι τίγρεις σε ολόκληρο το ζωικό βασίλειο μπορούν να έχουν.

—Εγκατάλειψη συζυγικής στέγης, σε πυροβόλησε με τις λέξεις να φεύγουν μία-μία, σαν σφαίρες ντουμ-ντουμ.

—Ποιος, εγώ;!!!..., διαμαρτυρήθηκες. Μα... με έδιωξε, κυρία Πρόεδρε.

—Μας έδιωξε, κυρία Πρόεδρε, σιγοντάρισε σαν ηχώ κι ο Λάμπης, ο χασοδίκης που σε υπερασπιζόταν (επί πιστώσει εννοείται).

—Ψεύδος, κυρία Πρόεδρε, επενέβη ο αρουραίος που εκπροσωπούσε την αντίδικο. Ψεύδος και ασύστολος διαβολή. Ο κατηγορούμενος μας εγκατέλειψεν ασπλάχνως και άνευ ουδεμιάς προειδοποίησεως.

—Και με δύο ανήλικα τέκνα, πρόσθεσε η κυρία Τούλα.

—Με δύο ανήλικα τέκνα και άνευ ουδεμιάς προνοίας δια την διαβίωσίν των, εξήγησε ο ποντικομούρης.

Η Πρόεδρος σου έριξε μια ακόμη φαρμακερή ματιά.

—Αληθεύει αυτό, κύριε; (Το «κύριε» ειπωμένο με όση αηδία και περιφρόνηση είναι ικανή να βάλει στη λέξη μια αδικημένη γυνή).

—Μα εγώ...

—Επίσης, δέον όπως επισημάνουμε ότι ο κατηγορούμενος...

—Ο αντίδικος, κύριε συνήγορε, επενέβη μία εκ των παρόδρων, που έδειχνε πιο πονόψυχη. Δεν υπάρχει κατηγορούμενος εις την αίθουσαν αυτήν —προς ώρας.

—Έστω... ο αντίδικος! Ο αντίδικος λέγω και παρακαλώ όπως σημειωθεί όλως ιδιαιτέρως, εκτός του βιαίου και αποτρόπαιου χαρακτήρος του και της επιδεικτικής του

αδιαφορίας προς την οικογένειάν του, διήγεν βίον έκλυτον και ανεύσταγον.

—Έκλυτον;! αναφώνησε θορυβημένη η... πονόψυχη.

—Έκλυτον, μάλιστα, θριαμβολόγησε ο αδίστακτος. Και προς τούτο έχομεν πληθώραν μαρτύρων.

Και μόνο τότε, Μητσάρα, πρόσεξες ότι πίσω από την «αντίδικον» βρίσκονταν θρονιασμένες, σε αγαστή απαρτία, όλες οι φιλενάδες της κυρίας Τούλας... η κουμπάρα η Λίτσα, η Σούλα, η Φωφώ, η Πίτσα, η Λούλα, ακόμα και η κουνιάδα η Ζωζώ!!! Όλες όσες σου την είχαν πέσει (κατ' εξακολούθησιν) κι όλες ντυμένες με μια σεμνότητα που θα 'χαναν και την καντηλανάφτρα της ενορίας να φαντάζει σαν κοκότα σε σύγκριση.

Κάλεσε λοιπόν ο αρουραίος τις μάρτυρες να καταθέσουν την αλήθεια και μόνον την αλήθεια, χωρίς φόβο και χωρίς πάθος.

—Με αποπλάνησε, κυρία Πρόεδρε, δήλωσε η Λίτσα. Ολοσχερώς και απαρεγκλίτως.

—Με διέφθειρε, σιγοντάρισε η Φωφώ.

—Με παρέσυρε..., η Πίτσα.

—Με ξεγέλασε..., η Λούλα.

—Εχμεταλλεύτηκε την συγγενική μας σχέση κατ' επανάληψιν και κατ' εξακολούθησιν, επί μακρόν χρονικόν διάστημα, κλαψούρισε πειστικότερα και η κουνιάδα Ζωζώ.

Που σημαίνει, Μητσάρα, ότι στην τελική τα θήλεα έχουν ανεπτυγμένη τη νοοτροπία της αγέλης κι όταν βλέπουν μια εξ' αυτών να απειλείται συσπειρώνονται γύρω-θέν της για να την υπερασπιστούν. Ή... —μια εναλλακτική υπόθεση κάνουμε— ότι εξαγοράζονται πιο εύκολα από τα άρρενα.

—Αληθεύουν αυτά, κατηγορούμενε; σε ρώτησε αγριεμένη η Πρόεδρος.

—Αντίδικος..., διόρθωσε σεμνά ο συνήγορος σου.

—Όχι πια και όχι για πολύ, τον αποστόμωσε η Πρόεδρος. Απαντήστε εάν οι βδελυρές κατηγορίες που ακούστηκαν αληθεύουν.

—Εγώ..., πήγες να πεις.

—Είχατε ή δεν είχατε ανομολόγητες σχέσεις με τις παθούσες; ανέκραξε η θεράπουσα της Θέμιδος.

—Μπορεί να είχα..., ψέλλισες εσύ. Όμως...

—Αρκεί! βροντοφώναξε η δικαστίνα, αξία απόγονος ενός Ροβεσπιέρου, ενός Δαντόν, ενός Τορχεμάδα, ενός Σαβοναρόλα. Το δικαστήριο επιφυλάσσεται όπως εκδώσει την καταδικαστική απόφασίν του το ταχύτερον δυνατόν.

Τα υπόλοιπα είναι γνωστά και δεν χρειάζεται να τα ανασκαλίζουμε και να στεναχωριόμαστε, φίλε μου Μητσάρα.

Η ουσία είναι ότι η κυρία Τούλα σου πήρε ό,τι μπορεί να φανταστεί ο νους του ανθρώπου και σου άφηκε –στην άπειρη γενναιοδωρία της– μόνο ό,τι δεν της χρειαζόταν (καλά, κι αυτά που δεν βρήκε).

Αλλά θυμάσαι τι είπαμε για τον μπιπ τον νόμο του Μέρφου; Η κυρία Τούλα –η οποία σημειωτέον ξαναπαντρεύτηκε τον κουμπάρο, που χώρισε την κουμπάρα, η οποία με τη σειρά της παντρεύτηκε έναν βοτανολόγο από την Ισλανδία– ήταν μόνο η αρχή.

Πολύ χειρότερα ντράβαλα –φευ!– σε περίμεναν.

Εμπιστευόμεθα (λέμε) τους Θεσμούς

Όπου βλέπουμε τους θεσμούς να λειτουργούν άψογα, αποδίδοντας τα του Καίσαρος τω Καίσαρι και μαθαίνουμε πως όταν μαλώνουν τα βουβάλια την πληρώνουν τελικά τα βατράχια.

Έχουμε συζητήσει και άλλοτε εκτενώς, Μητσάρα, τι ακριβώς είναι οι νόμοι και ποιον σκοπό εξυπηρετούν. Επισήμως οι νόμοι υπάρχουν ώστε να μπει μια τάξη στην κοινωνία και να εξασφαλιστεί η εύρυθμη λειτουργία της. Τους νόμους όμως δεν τους φτιάχνουμε εσύ κι εγώ, οι δουλοπάροικοι, αλλά οι φεουδάρχες, η Εξουσία. Και φυσικά ποια θα είναι η πρωταρχική (και μοναδική θα τολμούσα να πω) επιδίωξή της; Μα η διασφάλιση και θεσμοθέτηση των δικών της προνομίων. Συχνά με τρόπο σκανδαλώδη.

Ένα απλό, κατανοητό απ' όλους με IQ άνω του 35.

Απαγορεύεται λέει η οπλοφορία σε όλους ανεξαιρέτως (sic) τους πολίτες, πλην εκείνων που είναι επιφορτισμένοι με τη διασφάλιση της εννόμου τάξεως, των έμμισθων μπράβων δηλαδή της Εξουσίας. Γιατί επιτρέπεται σ' αυτούς; Μα για να μπορούν ν' αντιμετωπίζουν τους κακούς. Ποιοι είναι οι κακοί; Εκείνοι που παραβαίνουν τους νόμους και τας επιταγάς της Εξουσίας, τουτέστιν, εκτός από τα

στοιχεία εκείνα που χαρακτηρίζονται (δικαίως ίσως) εγκληματικά, και όλους εκείνους που θ' αμφισβητήσουν το αλάθητο της Εξουσίας και την αρμοδιότητα να νομοθετεί κατά το δοκούν και συμφέρον (της). Κυρίως αυτούς.

Γιατί; Διότι ο παράνομος κατ' επάγγελμα, ληστής, διαρρήκτης, δολοφόνος, έμπορος ναρκωτικών κλπ. κάνει τη δουλειά του και δεν νοιάζεται ποιος κάνει κουμάντο στο δολέτι. Όποιος και να 'ναι, αυτός τη δουλειά του θα την κάνει. Εγώ κι εσύ όμως, οι είλωτες, που κατεβαίνουμε στο δρόμο να διαδηλώσουμε δυναμικά κατά της καταπίεσης που υφιστάμεθα, μπορεί, αν οι συνθήκες το επιτρέψουν, να ανατρέψουμε τον κουμανταδόρο, ο οποίος είναι ο δεδομένος και ξεκαθάρος εχθρός μας. Παναπέι ότι εμείς δεν απειλούμε την ασφάλεια των πολιτών (που χέστηκε το σύστημα αν απειλείται έτσι κι αλλιώς) αλλά την ίδια την ύπαρξη του καθεστώτος. Επομένως... παράνομοι.

Να σου δώκω ένα άλλο παράδειγμα, μη πολιτικό.

Πιάνει και φτιάχνει ο γνωστός μεγιστάνας του πλούτου Τσανάκας μια βιλάρα τρικούβερτη (άνευ αδείας) και πάνω «εις τον αιγιαλόν», που ως γνωστόν απαγορεύεται. Ξεσηκώνονται τώρα κάτι κομμούνια –που δεν χρωστάνε καλό– και απαιτούν να επιληφθεί η Πολιτεία πάραυτα. Η Πολιτεία, που διαθέτει βεβαίως αντανακλαστικά, επιλαμβάνεται τω όντι. Φτιάχνει ένα συμπλήρωμα του νόμου «περί αιγιαλίτιδος ζώνης» που ξεκαθαρίζει πως ναι μεν απαγορεύεται να χτίζουμε στο κύμα, εκτός και αν... (αυτό το «εκτός και αν» είναι όλα τα λεφτά) το κτίσμα πληρεί τις κατωτέρω προϋποθέσεις α) β) γ) δ), που φυσικά πληρεί η βίλα του Τσανάκα, αλλά όχι το καλύβι του μαστρο-Μαθιού, του ψαρά, ούτε το ταβερνείο της κυρα-Καλλιόπης, και εάν πρόκειται για ακίνητο κοινωφελούς χρήσης (ο Τσανάκας το βαφτίζει «μουσείο») και αν ετούτο και αν εκείνο... που φωτογραφίζουν επακριβώς το Τσανακέϊκο, αλλά παραδίδουν στα δόντια της μπουλντόζας τα «παράνομα αυθαίρετα» του Μαθιού και της Καλλιόπης. *Dura lex sin lex!*

Χρωστάς ας πούμε ένα κατοστάρικο στη ΔΕΗ, καθόσον πέντε χρόνια άνεργος, με ένα μεροκάματο στη χάρση και στη φέξη, τι να πρωτοκάνεις; Θα προσπαθήσεις να βάνεις φαγητό στο τραπέζι για τα παιδιά σου ή θα πληρώνεις τα μπουγιουρντιά, τα χαράτσια και τα κερατιάτικα που σε ζώνουν απ' όλες τις μπάντες; Έρχονται και σου κόβουν το ρεύμα, στέλνοντάς σε πίσω στην εποχή των σπηλαίων πιο σίγουρα κι από την περίφημη μηχανή του χρόνου της φανταστικής λογοτεχνίας.

Τώρα ξέρεις και ξέρουμε ότι ο βιομήχανος, η τάδε γιγάντια εταιρεία, το δείνα κόμμα, ο έτσι οργανισμός, έχουν την ίδια αυτή ανυπόμονη ΔΕΗ φεσωμένη για εκατοντάδες χιλιάδες ευρώπουλα και ουδείς σκέφτηκε ποτέ να τους κόψει το ρεύμα. Λόγους μπορεί να επινοήσει ο κάθε «εκπρόσωπος» πολλούς και ποικίλους, όλους εξαιρετικά πειστικούς κι ανάθεμά με αν καταλάβει κανείς το νόημά τους. Κι επειδή κανείς δεν καταλαβαίνει, κανείς δεν αντιδρά. Δεχόμαστε μια κατάσταση που μας φαίνεται άδικη (αλλά δεν ειμάστενε εντελώς σίγουροι) μ' ένα «τι να κάνουμε;», αντιπροσωπευτικό της υποταγής και της μοιρολατρίας.

«Όπου ο φτωχός κι η μοίρα του» δεν λέει ο σοφός λαός;

Κι εδώ ακριβώς βρίσκεται το μυστικό. Ο φτωχός δεν μπορεί να ελπίζει σε δικαιοσύνη, διότι η δικαιοσύνη είναι ακριβή και τα πεκούνια τα δικά του δεν του φτάνουν.

Ε, ας πρόσεχε. Ας γενόταν πλούσιος. Ποιος τον εμπόδι-
σε;

Οι νόμοι υπάρχουν. Κι άντε τώρα να τους καταλάβει η γριούλα, που της κάνουν έξωση, ή ο τζομπάνος που του γκρεμίζουν τη στάνη επειδής βρίσκεται, λέει, σε δασική περιοχή! Θα μου πεις γι' αυτό υπάρχουν οι δικηγόροι, για να εξηγούν τον νόμο στη γριούλα και στον τζομπάνο –και να τους υποδεικνύουν τα περίφημα «παράθυρα», που θα τους γλυτώσουν από την έξωση κι από το γκρέμισμα. Ναι, αλλά οι δικηγόροι δεν δουλεύουν για την ψυχή της μάνας τους,

πρέπει να πλερωθούν. Αλλά με τι; Με στραγάλια ή με ένα γκιούμι γάλα;

Επίσης... και τα παιδάκια στη γειτονιά ακόμα το ξέρουν –από ίδια πείρα– ότι δεν τα βάζεις με τον δυνατό. Αν τα βάλεις με τον δυνατό χάνεις. Κατά έναν μυστηριώδη, σχεδόν μεταφυσικό τρόπο, ο δυνατός έχει πάντα τον νόμο με το μέρος του. Και είναι φυσικό, γιατί αυτός φτιάχνει τον νόμο.

Αν χρωστάς στο κράτος έρχεται πάραυτα και σου κάνει κατάσχεση σε ό,τι έχεις και δεν έχεις. Αν όμως σου χρωστάει το κράτος... υπεμονή.

Μα δεν υπάρχει νόμος να σε προστατέψει;

Φυσικά και υπάρχει. Το ζήτημα είναι ποιος θα τον εφαρμόσει (εις βάρος του δυνατού);

Εννοείται ότι έχουμε απόλυτη εμπιστοσύνη στην Ελληνική Δικαιοσύνη. Το αντίθετο άλλωστε είναι ποινικώς κολλάσιμο.

Πώς είπατε; Άκουσα ένα μурμουρητό εκεί κάτω; Όχι; Έτσι μπράβο!

Οι θεράποντες της Δικαιοσύνης –οι πάνω στην έδρα εννοείται, όχι οι φουκαράδες οι αποκάτω– είναι οι καλύτερα αμειβόμενοι δημόσιοι υπάλληλοι στην Ελλάδα. Και πώς να μην είναι αφού οι ίδιοι ορίζουν πόσα θα τσεπώσουν. Κι όταν κάνουν στον εαυτό τους αύξηση την κάνουν... αναδρομικά, για να λάβουν οι άνθρωποι το κατιτί τους, σαν αποζημίωση για την δύσκολη ζωή που κάνουν. Κάποια στιγμή ίσως εντάξουν το λειτούργημά τους στα βαρέα και ανθυγιεινά, ποιος θα τους πει κουβέντα (αφού είναι και ποινικώς κολλάσιμο να τους σχολιάζεις αρνητικά). Τότε, στα μνημόνια, όπου η γριούλα έβλεπε τη σύνταξη της να πετσοκόβεται αλύπητα, αυτοί έδωσαν στον εαυτό τους... αύξηση!

Η πατρίς βεβαίως, ευγνωμονούσα, τους ανταμείβει πλουσιοπάροχα, τόσο υλικά (καλά, αυτό το κάνουν και

μόνοι τους) όσο και ηθικά (που στην Ελλάδα συνεπάγεται και υλικά οφέλη) τοποθετώντας τους σε ύπατα αξιώματα, όπως υπηρεσιακούς πρωθυπουργούς, Προέδρους της Δημοκρατίας (σχιάχτρα δηλαδή, χωρίς καμιά πρακτική αρμοδιότητα, έτσι, για μόστρα προς τα έξω), ή σε αναίσχυτη υψηλοαρμομισθία σε διάφορους οργανισμούς. Και δεν θυμάμαι ποτέ κανέναν τους (και ιδίως καμιά) να πει: “Όχι, ευχαριστώ, μαριονέτα δική σας εγώ δεν γένομαι και να πάτε να βρείτε άλλον, σαν τα μούτρα σας”. Μα... σαν τα μούτρα τους βρίσκουν –και με όλο το σέβας που δεν σας έχω (αυτό τουλάχιστον δεν είναι –ακόμη– ποινικό αδίκημα).

Βλέπουμε λοιπόν ότι κι εδώ υπάρχει η δημοφιλής λογική του «Γιάννης κερνάει, Γιάννης πίνει». Το σκηνικό είναι στημένο έτσι ώστε να γίνονται οι δουλειές και να μην ανοίγει μύτη, αφού εσείς το μαχαίρι, εσείς και το πεπόνι. Μόνο που καμιά φορά, πες από αφέλεια, πες από έλλειψη πείρας, το παρακάνετε. Και τότε ξεσηκώνονται οι απέναντι.

—Ρε σεις... αν τα φάτε όλα τι θα μείνει για μας αύριο, μεθαύριο που θα 'ρθει η σειρά μας;

Έτσι γένηκε και με τους δικούς σου, τους καραμουστάκες, που είχαν ραντεβού με την Ιστορία, Μητσάρα. Πήγαν στο ραντεβού στην ώρα τους –τσέλτελμαν, τι να λέμε!– αλλά σήκωσαν και τα κουταλοπήρουνα! Κι όπως δεν ήξεραν και το 'καναν άγαρμπα ξεσηκώθηκαν οι νοικοκυραίοι.

—Πιάστε τους!... Αστυνομία!... Βοήθεια...

Βοήθεια απ' την Αστυνομία, όταν τη χρειάζεσαι, μην περιμένεις, για άλλη δουλειά υπάρχει, όμως από τις φωνές ξεσηκώθηκε η γειτονιά.

Τόσο που ξύπνησαν από τον μακάριο λήθαργο μέχρι και οι θεσμοί (τους οποίους, υπενθυμίζω, εμπιστευόμεθα ανεπιφύλακτα). Μέχρι που αναγκάστηκε να παρέμβει και η... Δικαιοσύνη, να το διερευνήσει το κάζο. Κι όταν η Δι-

καιοσύνη διερευνά, βρίσκει (κι όταν δεν βρίσκει «είναι σαν να έχει βρει», που θα 'λεγε κι ο Άη Παΐσιος).

Οπότεν ζόρικα τα πράματα, Μητσάρα.

Και ξέρουμε, ρε φίλε, δεν το ξέρουμε;... ότι όταν μαλώνουν τα βουβάλια, τα βατράχια την πλερώνουν.

Εσύ τώρα έτυχε να είσαι βάτραχος.

Αντ' αυτού σε είχε βάλει, όπου σε είχε βάλει, ο κολλητός ο Σάκης, για να γίνονται οι δουλειές χωρίς να φαίνεται εκείνος –με το αζημίωτο βεβαίως, παράπονο δεν έχεις. Όμως, όταν τα κόζα στένεψαν, ο εν λόγω Σάκης, γάτα με πέταλα, την έκανε κανονικά –όπως τόσοι και τόσοι πριν απ' αυτόν και περισσότεροι μετά– και μην τον είδατε, μην τον απαντήσατε. Πλην οι ατασθαλίες άρχισαν να σκάνε η μια μετά την άλλη. Και μάντεψε ποιος βρέθηκε πρόχειρος να λογοδοτήσει... Σωστά, ο αντ' αυτού.

Άρχισαν να καταφθάνουν τα ραβασάκια.

Με πρώτο εκείνο το πολυθρύλητο... «Περάστε αύριο να πιούμε καφέ... (Ανακρ. Γραφείο Β1)».

Πανικόβλητος (και με το δίκιο σου) έφαξες να βρεις τον κολλητό τον Σάκη. Εδώ ο Σάκης... εκεί ο Σάκης... πού είναι ο Σάκης. Πού να 'ναι ο Σάκης άραγε; Πολλοί τον ψάχναν, κανείς δεν τον έβρισκε. Καθόσον ο Σάκης, παλιά караβάνα, δεν ήτουνε κάνα κοροΐδο. Και μόλις φυλλιάστηκε τη φτιάξη γίνηκε μπουχός. Κάποιοι λέγαν για Αζερμπαϊτζάν, άλλοι για Μπασουτολάνδη, μερικοί για Βραζιλία, Παραγουάη... δεν έχει σημασία για πού, όπου και να πήγε ο κολλητός ένα είναι σίγουρο... ότι εκεί δεν έχουν υπογράψει συμφωνίες έκδοσης με την ημετέρα πατρίδα.

Οπότεν;...

Οπότεν, Μητσάρα, έκαμες την καρδιά σου πέτρα και πήγες για καφέ στο Ανακρ. Γραφείο Β1.

Ο τυπάκος που σε ατένιζε πίσω από στοίβες πολύχρω-

μα ντοσιέ την εποχή των Ισπανών Κονκισταδόρων άνετα θα ήτουνε από τους εξάίρετους εκείνους ιεραπόστολους, που έκαιγαν ειδωλολάτρες Ινδιάνους αν δεν ασπάζονταν, τύποις και έργοις, την ωραία και αληθινή θρησκεία της αγάπης.

—Ο κύριος Μητσάρας; σε ρώτησε.

—Μάλιστα, του απάντησες εσύ σεμνά.

—Διευθύνων σύμβουλος της «ΛΟΒΙΤΟΥΡΑ Α.Ε.»;

—Δηλαδή, εγώ...

—Ναι ή όχι;

—Ναι μεν, αλλά...

Ο τυπάκος σ' έκοψε με μια κοφτή κίνηση του χεριού του και συμβουλευτήκε τα κιτάπια του.

—Καθώς και της «LOUBINA Ltd», της «ΑΡΠΙΑΧΤΗ Ο.Ε.», της «ΚΟΜΠΙΝΑ Ε.Π.Ε.» και της «ΔΙΑΠΛΟΚΙ Ltd»;

—Εεεε...

—Με ένα ναι ή μ' ένα όχι, σε διευκόλυνε ο καλός άνθρωπος.

—Παναπεί... εγώ...

—Ναι ή όχι.

—Ναι... πλην...

—Χωρίς «πλην», σκέτο «ναι», είπε ο κύριος σημειώνοντας μ' ένα υπηρεσιακό μπικ στο τεφτέρι του.

Συμβουλευτήκε ξανά τα κιτάπια.

—Βλέπω εδώ ότι εκ των άνωθεν εταιρειών εισπράξατε, κύριε Μητσάρα, επιπλέον του μισθού σας, και σημαντικά ποσά, για τα οποία όμως δεν βρίσκω αιτιολογία, ούτε παραστατικά.

Οι μίζες του κολλητού!

—Πρόκειται περί bonus..., πηγές εσύ να εξηγήσεις τα ανεξήγητα.

Ο αδέκαστος χαμογέλασε με κείνο το χαμόγελο που σου κόβει τα ήπατα.

—Bonus 5, 8, 17, 25, 35 εκατομμυρίων, κύριε Μητσάρα; θαύμασε ο υποθεράπων της Θέμιδος. Μα τι κάνατε πια και σας έχουν στα ώπα-ώπα; Αποκλειστικά ντηλέρια με τους εξωγήινους;

—Εγώ, ξέρετε...

—Ξέρουμε, κύριε Μητσάρα, ξέρουμε, σε έκοψε ο κύριος από απέναντι. Όλα τα ξέρουμε εμείς. Από περιέργεια ρωτάμε, μην νομίζετε... Να δούμε αν έχετε σκοπό να ελαφρύνετε κατά τι τη θέση σας.

—Μα... σας είπα...

Σε ξανα-αγνόησε.

—Υποθέτω πως αυτά τα ποσά θα βρεθούν στους τραπεζικούς σας λογαριασμούς, είπε. Και σας πληροφορώ πως ευκολότατα μπορούμε να τους ανοίξουμε.

Αμ δε που θα βρεθούν!

—Δυστυχώς..., λες εσύ.

—Δηλαδή τι; Δεν υπάρχουν;

—Δυστυχώς, ξαναλές. Έχουν ξοδευτεί —ολοσχερώς.

—Και πού ξοδεύτηκαν, κύριε Μητσάρα, αν επιτρέπεται;

—Στα τσιγάρα, τα ποτά και τα ξενύχτια, δυστυχώς, απαντάς εσύ με συντριβή.

—...που έχουν κλείσει τα καλύτερα τα σπίτια, συμπληρώνει ο άνθρωπος μ' ένα από εκείνα τα χαμόγελα. Θα το εξετάσουμε αυτό, μην στενοχωριέστε... Άλλο θέλω να σας ρωτήσω τώρα...

—Μάλιστα.

—Τον κύριο Σάκη, τον γνωστό και μη εξαιρετέο υπουργό, τον γνωρίζετε;

Τι να πεις τώρα; Ότι απλώς τον έχεις ακουστά; Αφού ο άλλος διαβάζει τον καφέ φαρσί.

—Κοινωνικώς..., του λες.

—Κοινωνικώς, μάλιστα. Και... έτσι, μια υπόθεση κάνουμε... διορθώστε με αν είναι λάθος... Μήπως... μήπως λέω... αυτά εδώ τα «bonus», δεν είναι ακριβώς bonus, αλλά μίζες προοριζόμενες για τον κοινωνικώς γνωστό σας, κύριο Σάκη; Λέμε τώρα...

—Μα τι λέτε, κύριε εισαγγελεύ!..., αναφωνείς εσύ. Γέγονται αυτά τα πράματα; Πού βρισκόμαστε, σε καμιά δημοκρατία-μπανάνα; Απαπαπά!

—Ανακριτής, σε διορθώνει ο μυστήριος. Εισαγγελεύς προσεχώς, πιθανότατα τη ευγενή σας χορηγία... Όστε εσείς δεν ξέρετε τίποτις για τον φόνο!

—Μά την Παναγία, κύριε ανακριτά! Νά... φυλάω σταυρό.

Ο υποχρεωτικός σου οικοδεσπότης έβγαλε το πακέτο με τα τσιγάρα του και σου πρόσφερε. Πήρε κι αυτός ένα κι άναψε αμφότερα —με το ίδιο σπίρτο.

—Κύριε Μητσάρα, σου λέει φυσώντας τον καπνό. Δεν σας κρύβω πως μου είστε συμπαθής. Κατά τη δική μου επιστημονική εκτίμηση έχετε πέσει θύμα πλεκτάνης. Δυστυχώς, όλα τα στοιχεία συνηγορούν εναντίον σας. Πολύ φοβούμαι ότι ο πέλεκυς της αδεσμεύτου και ανεξαρτήτου Δικαιοσύνης θα επιπέσει αμείλικτος επί της κεφαλής σας. Εκτός κι αν...

—Εκτός κι αν;...

—Εκτός κι αν αποφασίσετε να συνεργαστείτε μαζί μας, οπότε, αυτομάτως, αυτό θα ληφθεί υπόψιν και η θέση σας

θα ελαφρύνει αισθητώως. Αυτό μπορώ να σας το εγγυηθώ προσωπικώς.

—Μα... είμαι αθώος! ανέκραξες.

—Βεβαίως και είστε, συμφώνησε ο καλόβολος ανακριτής. Ο Κορυδαλλός είναι γεμάτος από αθώους. Το ζήτημα είναι... μπορείτε να το αποδείξετε;

—Δεν μπορώ; ρώτησες εσύ ανήσυχος.

—Αμ δεν μπορείτε. Γι' αυτό σας λέω...

Έπεσες σε βαθιά περισυλλογή.

—Να το σκεφτώ;..., παρακάλεσες.

—Να το σκεφτείτε, είπε γενναιόδωρα ο ανακριτής. Αλλά μην το αργήσετε... Περιμένω νέα σας.

* * *

Το άλλο ραβασάκι ήρθε από την Εφορία. «Δέον όπως... δι' υπόθεσίν σας...». «Δι' υπόθεσίν σας» είναι για την Εφορία ότι ο καφές για την Ασφάλεια. Μπορείς να βάλεις στοίχημα ότι σε περιμένει μεγάλο χουνέρι.

Το χουνέρι που σε περίμενε αυτή τη φορά καθόταν πίσω από ένα μεταλλικό γραφείο και φορούσε φουστάνια (κάτω από το γόνατο). Άντρας φορατζής, μια στο δισεκατομμύριο να σε λυπηθεί, αν του κλαφτείς, και να σ' αφήκει να φύγεις τουλάχιστον με τα σώβρακα. Γυναίκα δεν υπάρχει περίπτωση... θα στα πάρει όλα, θα βάλει να σε μαστιγώσουν και θα σε πουλήσει σκλάβο στην Ταγγέρη.

Ω, τίποτις το προσωπικό... Απλά, στο πρόσωπό σου βλέπει τον πατέρα, τον αδερφό, τον θείο, που την καταπίεσαν μια ζωή, τον αρραβωνιάρη που την παράτησε στα σκαλιά της εκκλησίας, τον σύζυγο που το 'σκασε με τη Βουλγάρα νοσοκόμα της κυρίας Θεώνης, τον άντρα προϊστάμενο που την μπιπ, κυριολεκτικά και μεταφορικά, για έναν μισθό πείνας και όλους εκείνους τους παντελονάτους, που ευ-

θύνονται που δεν γίνηκε η ίδια μια δεύτερη –καλύτερη– Μαρία Κάλλας κι αναγκάστηκε να συμβιβαστεί με το δημοσιούπαλληλίκι.

Με τη διαφορά ότι τώρα την εξουσία την είχε εκείνη.

Κι όλοι εσείς εισάστενε απέναντι.

—Εξήτασα τον φάκελο σας και διαπίστωσα κάποιες... χμμ... παραλείψεις, σε πληροφόρησε με ύφος στρυφνό η προϊσταμένη.

—Παραλείψεις; κάνεις εσύ την κοροΐδα. Τι παραλείψεις;

Λες και υπάρχει φάκελος Έλληνα χαρατσωμένου που να μην παρουσιάζει «παραλείψεις». Μα, αν δεν παραλείψεις, θα έρθει ο φορατζής και θα σου πει «παρέλειψες», θα του πεις εσύ «δεν παρέλειψα», θα σου πει «παρέλειψες», θα του πεις «πόσα παρέλειψα;», θα σου πει «τόσα», θα του πεις «όχι τόσα, μά την Παναγία!», θα σου πει «και τότε πόσα;», θα του πεις «ίσως τόσα», θα γελάσει ο φορατζής, θα σου πει «δεν υπάρχει περίπτωση!... να πούμε τόσα;», θα του πεις «να πούμε κατιτίς λιγότερο;», πασάροντάς του συγχρόνως τεχνηέντως κι ένα φακελάκι, να πει μια μπύρα ο άνθρωπος, σου λέει «ε, να μην χαλάσουμε τις καρδιές μας...» κι έτσι ταχτοποιείται η παράλειψη κι όλοι είναι ευχαριστημένοι.

Εδώ όμως, με το καλημέρα, η διαδικασία έδειχνε να τραβάει αλλιιώτικο δρόμο.

—Εκ του ελέγχου των βιβλίων των εταιρειών στις οποίες τυγχάνετε διοικίων σύμβουλος συνάγεται ότι σας κατετέθησαν ποσά που εσείς παραλείψατε να δηλώσετε στη φορολογική σας δήλωση, σε πληροφόρησε.

—Μα... δεν εκπίπτουν; έκανες εσύ τον ψόφιο κοριό.

—Γιατί να εκπίπτουν;

—Επειδή ίσως πρόκειται για bonus; πρότεινες εσύ.

—Και τι μας νοιάζει εμάς για τι πράγμα πρόκειται; Εισπράξατε, δηλώνετε, πλερώνετε... Αυτή είναι η σωστή διαδικασία. Έτσι τα βρήκαμε, έτσι θα τ' αφήκουμε.

—Δεν ήξερα..., λες εσύ μισοκακόμοιρα.

—Άγνοια νόμου απαγορεύεται, σε πληροφορεί ξερά η φορατζού.

—Παναπεί δηλαδή... χρωστάω; κλαψούρισες εσύ.

Χαμογέλασε πλατιά η εισπρακτόρισσα.

—Μέχρι και τον αέρα που αναπνέετε, είπε. Ούτε φύλλος στον κόρφο σας! Όχι ότι σας λυπάμαι δηλαδή...

—Για τι ποσόν μιλάμε παναπεί; ρώτησες εσύ, έτοιμος να καταρρεύσεις (και με το δίκιο σου).

Η άτεγκτη έπιαχε το κομπιουτεράκι κι άρχισε να χτυπάει νούμερα με χαρά που δύσκολα κρυβόταν —όχι ότι το προσπαθούσε δηλαδή.

Τόσα επί τόσα... τόσα... δια τόσα... συν τόσα... συν άλλα τόσα κι επί τόσα... τελικό αποτέλεσμα... τόσα!

Άκουσες εσύ το νούμερο και φλιπάρησες, Μητσάρα.

—Και πού θα τα βρω εγώ αυτά; λες της έτσι.

Ανασήκωσε τους ώμους της με παγερή αδιαφορία.

—Δικιά σας υπόθεση, είπε. Εμάς δεν μας πέπτει λόγος. Να εισπράξουμε μας νοιάζει.

—Αμ δε που θα εισπράξετε!...

—Πάει ένα στοίχημα; σου λέει η καρακάξα.

—«Ουκ αν λάβεις παρά του μη έχοντος», απαγγέλλεις εσύ διδακτικά το ιερό εδάφιο. Κι αυτός εδώ ο μη έχων, μανδαμίτσα, μιλάμε είναι και γαμώ τους μη έχοντες!

Η κυρία άστραψε ένα ακόμη σατανικό χαμόγελο.

—Τότε θα προβούμε σε κατασχέσεις, σου δήλωσε χαρωπά. Μέχρι οδοντόβουρτσα μιλάμε!

Τα χρειάστηκες, Μητσάρα, γιατί αυτό δεν το πρόβλεψες. Αλλά εδώ είχες να κάνεις με τον επίσημο Σάϋλοκ του Κράτους, δεν ήτουνε παίξε-γέλασε.

Κάθισες να το σκεφτείς.

—Και αν..., της λες. Αν, λέμε... τα ποσά που φαίνομαι να έχω εισπράξει εγώ τα εισέπραξα για λογαριασμό τρίτου;

—Σαν ενδιαμέσος δηλαδή;

—Ας πούμε...

—Τότε θα εισπράξουμε και από σας και από τον τελικό αποδέκτη, εξήγησε η φορατζού.

—Και αν..., συνέχισες εσύ. Πάντα μια υπόθεση κάνουμε... αν ο εν λόγω αποδέκτης είναι σημαίνον πρόσωπατο, που το κυνηγάει η Δικαιοσύνη να το τυλίξει σε μια κόλλα χαρτί;

—Αυτό είναι δουλειά της Δικαιοσύνης, λέει ξερά η κυράτσα. Εμείς ειμάστενε Εφορία. Εισπράττουμε. Δεν κάνουμε γκανγκστερικές συμφωνίες.

—Δεν γένεται τίποτις δηλαδή; κλαψούρισες εσύ.

—Γένεται, πώς δεν γένεται, σου λέει η μέγαιρα. Να κάνετε διακανονισμό, να πλερώνετε με δόσεις.

—Ε, να το κάνουμε τότενες! ανακράζεις εσύ.

—Για να γένει όμως αυτό θα μας γράψετε υποθήκη σε ό,τι έχετε και δεν έχετε. Είναι μια διευκόλυνση που σας κάνουμε από την καλή μας την καρδιά. Για να μην σας στείλουμε πίσω από τα κάγκελα δηλαδή.

Οπότεν, τι να κάνεις κι εσύ, άχαρε, υπόγραψες ό,τι χαρτί σου παρουσίασαν, σου δέσμευσαν μέχρι και τα κορδόνια των παπουτσιών σου και πήγες στην ευχή του Θεού, να σκεφτείς πώς θα ξεμπλέξεις.

Εντωμεταξύ οι έρευνες για το «σκάνδαλο του αιώνα» προχωρούσαν τάχιιστα, κόσμος ξηλωνόταν, υπολήψεις δια-

σύρονταν και για μια ακόμη φορά αυτή η χώρα γίνηκε η χαρά του Ασφαλίτη και του κουκουλοφόρου ρουφιάνου.

Πώς το είχε πει ο Henri Jeanson εκείνο το σοφό; «Δημοκρατία είναι όταν σου χτυπάνε την πόρτα στις έξι το πρωί και είναι ο γαλατάς».

Εσένα σου τη χτυπήσανε κι όταν άνοιξες, με την άδεια μπουκάλα στο χέρι, είδες να σου χαμογελάνε χαρωπά μια παρέα πολισμάνοι και ματατζήδες, με κουμπούρια, αυτόματα κι άλλα τέτοια σύνεργα της Τέχνης τους κι ένα ζευγάρι βραχιόλια, που τα συνέδεε μια ωραία αλυσίδα και που σου πέρασαν, σαν αρραβώνα στους καρπούς των χεριών.

Οι γείτονες είχαν βγει και χάζευαν το θέαμα και θα έλεγαν αργότερα στους δαιμόνιους ρεπόρτερ των καναλιών: «Ο κύριος Μητσάρας;... Πέφτουμε από τα σύννεφα!... Ήτουνε εξαπανέκαθεν πολύ ευγενής παιδί... Τστσιτσι... σε τι κόσμο ζούμε!... Σικάγο γενήκαμε, Σικάγο!».

Οι διαδικασίες κράτησαν καιρό κι εσύ πάγαινες από μπουντρούμι σε μπουντρούμι κι από ανακριτικό γραφείο σε επιτροπές δεοντολογίας και τελικά στη φυσική κατάληξη όλων των κοροϊδών αυτού εδώ του ψεύτικου ντουιιά, το εδώλιο του κατηγορουμένου.

Όπου οι από καθέδρας θεματοφύλακες των θεσμών σε ξετίναξαν κανονικά, ο εισαγγελέας σε περιέγραψε γλαφυρότατα ως «αδίστακτο υπονομευτή της οικονομίας του κράτους, των θεσμών και αυτού τούτου του πολιτεύματος» ζητώντας τετράκις ισόβια ως σωφρονιστική ποινή, κάτι που οι δικαστάδες, για καλή σου τύχη, μετέτρεψαν σε εικοσαετή κάθειρξη με πενταετή αναστολή, λόγω προτέρου εντίμου βίου και αμφιβολιών, και δήμευση όλης της κινητής και ακίνητης περιουσίας σου, συμπεριλαμβανομένων των τραπεζικών λογαριασμών και των κουμπαραδών που βρήκαν στο σπίτι, και σε πέταξαν στο δρόμο, μόνο με το κοστούμι που φορούσες.

Όλα κατασχέθηκαν εν ριπή οφθαλμού. Το διαμέρισμα του Ψυχικού, όπου διέμενε η κυρία Τούλα (ας πρόσεχε), κάτι οικόπεδα από 'δώ κι από κει... το συνεργείο... τα πάντα όλα. Μόνο το σπίτι στα Πετράλωνα γλύτωσε, επειδή ήτουνε στο όνομα της μάνας σου και κάτι ψιλά, που είχες φροντίσει να βγάλεις στα νησιά Καϊμάν, έτσι για ώρα ανάγκης.

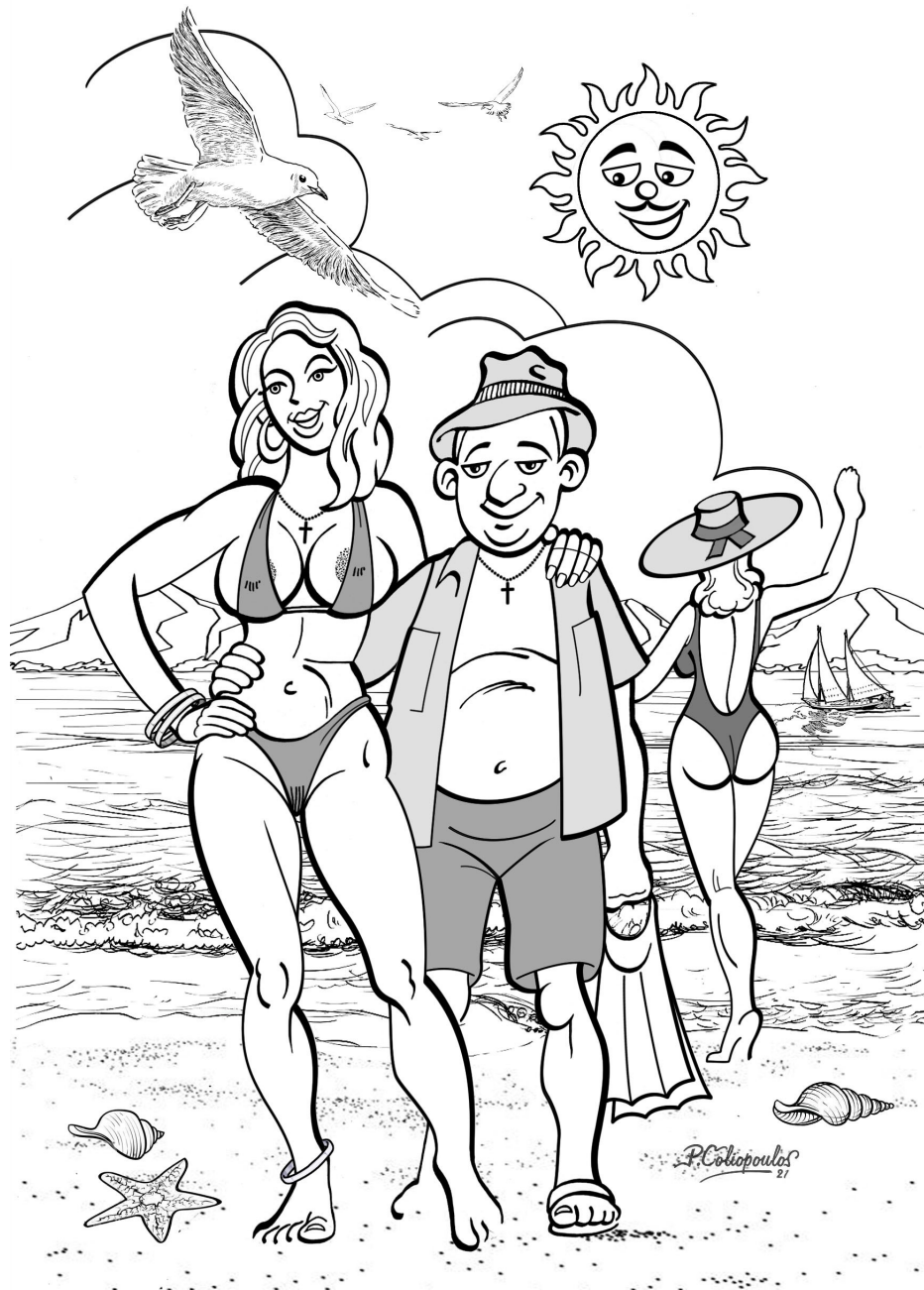
Τα υπόλοιπα είναι γνωστά. Ο Μεγάλος αθώωθηκε πανηγυρικά, την πλέρωσαν μόνο κάτι Μητσάρες, από τα κάτω ράφια, σαν ελόου σου, και για μια ακόμη φορά το μαχαίρι έφτακε στο κόκαλο και η Δικαιοσύνη θριάμβευσε.

Όλα αυτά ενδυνάμωσαν και γιγάντωσαν βεβαίως την πίστη μας στους θεσμούς, αλλά και στο σοφό ρητό για τα βουβάλια και τα βατράχια.

Η εξ' ουρανών!

Όπου στα γεροντάματα πέφτεις στη λούμπα, ανακαλύπτεις ότι ουκ επ' άρτω μόνω ζήσεται άνθρωπος και όπως συμβαίνει συνήθως το φυσάς στο τέλος και δεν κρυώνει.

Είναι λοιπόν παρατηρημένο, κι εσύ φίλε μου Μητσάρα, το ξέρεις από πρώτο χέρι, ότι όσο δύσκολα ανεβαίνει κάποιος, που δεν έχει να στηριχτεί σε πατρικές πλάτες (και τσέπες) και στις σωστές γνωριμίες, τόσο εύκολα γκρεμίζεται.

Ένα μυστήριο πράμα! Εκεί που πας να πεις «δόξα σοι ο Θεός», εκεί λες «βόηθα Παναγιά». Αλλά πού να πρωτοβοηθήσει κι αυτή η ευλογημένη, με τόσες εκκλήσεις που δέχεται καθημερινώς; Πάει να φτιάξει το ένα και χαλάει το άλλο.

Όταν κάνεις ακροβατικά σε τεντωμένο σκοινί, όπως εσύ καλή ώρα, Μητσάρα, φροντίζεις να υπάρχει από κάτω ένα δίχτυ, ένα στρώμα, κάτι τέλος πάντων, γιατί άνθρωπος είσαι, μπορεί να παραπατήσεις, να 'χεις το μυαλό σου αλλού, να δεις ένα ωραίο γχομενάκι που περνάει και να αποσυντονιστείς. Πολύ θέλει το κακό για να γένει; Το ξέρουν αυτό μέχρι κι οι κασκαντέρ στο σινεμά, που παίρνουν τα μέτρα τους να πέσουν στα μαλακά –και πάλι όλο κάνα χέρι, κάνα πόδι το σπάνε.

Σου λέει βέβαια ο άλλος: “Μη φοβάσαι, αν πέσεις θα σε πιάκω εγώ”. Αλλά πόσες φορές έχει συμβεί αυτό, σε ρωτάω. Πόσες φορές ο «μη φοβάσαι» βρισκόταν στη θέση του κι αν βρισκόταν πόσες φορές πήγε να σε πιάκει, όπως σου το υποσχέθηκε;

Τα έχει πει όλα ο Στελάρας βέβαια, για την κενωνία τη μπαμπέσα και τους φίλους τους σκάρτους, αλλά ποιος έδινε βάση;

Ο άνθρωπος είναι φτιαγμένος έτσι ώστε, ενώ βλέπει τον «Τιτανικό» να παγαίνει καρσί να στουκάρει στο παγόβουνο, να λέει: “Μπα, την τελευταία στιγμή θα στρίψει”. Αλλά δεν στρίβει το άτιμο το παπόρο! Εννιά στις δέκα φορές στουκάρει. Αυτό το ξέρουν ακόμα κι οι ποντικοί από το αμπάρι, που την κάνουν πρώτοι. Γιατί να μην μπορεί ο άνθρωπος να πάρει παράδειγμα από τους ποντικούς (και τα θήλαα, μην το ξεχνάμε) αντί να αυτοπαρηγοριέται με κείνο το «δεν μπορεί αυτό να συμβεί σε μένα»;

Δες τον κολλητό, τον Σάκη (και όλους τους Σάκηδες). Εδώ ο Σάκης, εκεί ο Σάκης, πού είναι ο Σάκης; Άφαντος είναι ο Σάκης και άφαντος θα παραμείνει, μέχρις ότου παραγραφεί το αδίκημα και να ξεχάσουν οι πάντες την περίπτωσή του, οπότε ενδέχεται να επιστρέψει μια ωραία μέρα και να συνεχίσει από κει που το άφηκε. Όχι υπουργό, αλλά και πρωθυπουργό παίζει να τον καμαρώσουμε.

Αλλά εσένα, Μητσάρα, που –βλακωδώς– παρέμεινες στο πλοίο και πήγες μαζί του φούντο, δεν σε ξεχνάνε. Βγαίνεις στον δρόμο και λένε οι άλλοι:

—Αυτός δεν είναι ο Μητσάρας, ρε, που έκανε κείνη τη αρπαχτή και τον πιάκανε;

—Ναι, μωρέ, το λαμόγιο!

—Κάτι τέτοιους πρέπει να τους κρεμάνε στην Πλατεία Συντάγματος, για παραδειγματισμό!

—Αν υπήρχε κράτος, φίλε μου. Αλλά υπάρχει; Δεν υπάρχει.

Κι άντε μετά να πορευτείς εσύ, που όποια πόρτα και να χτυπήσεις θα τη βρεις κλειστή. «Δώκαμε... δώκαμε».

Και πάλι καλά να λες που υπήρχε το κεραμίδι στα Πετράλωνα και κείνα τα μαύρα λεφτουδάκια στα νησιά Καϊμάν και πορευόσανε κουτσά-στραβά. Αλλά δεν γένηται προκοπή έτσι. Τα έτοιμα κάποτε τελειώνουν και μετά τι κάνουμε; Στο φιλόπτωχο της ενορίας;

Ευτυχώς που είχες μάθει μια τέχνη, του μουντζούρη, εντάξει, αλλά είναι κάτι, κι έτσι βολεύόσανε με κάνα μεροκάματο σε συνεργείο, προσωρινώς, γιατί κανονικά και με ενσήματα δεν σ' έπαιρνε κανένας –ένεκα η ρετινιά (και η δημοσιότητα που πήρε). Αλλά τι τα θες... με τα ψέματα ζούσες. Προσωρινώς.

Υπάρχει ένας νόμος που τον ξέρουν και τον εφαρμόζουν όλα τα λαμόγια –απανταχού της Γης, όχι μόνον εδώ. Έτσι και σε πάρει η κάτω βόλτα, εσύ κάνεις ότι δεν τρέχει τίποτις και συνεχίζεις να το παίζεις κορυφή. Δεν φοράς την τσαλακωμένη φόρμα και τ' αθλητικά πατίκια, αξούρηγος κι ακούρευτος, να βγεις όξω σκυφτός και τσαχισμένος, να σε πάρουν για άστεγο ή για πρεζόνι. Κοτσάρεις την κουστουμιά σου την ωραία –που κατάφερες να διασώσεις– τα σκαρπίνια τα καλογουαλισμένα, ποκάμισο κολλαριστό και γραβατιά αλφαδιασμένα, παίρνεις κι έναν χαρτοφύλακα μαζί (που έχεις παραγεμίσει με εφημερίδες) και ξεπορτίζεις χαμογελαστός και κορδωμένος, όπως έκανες πριν από την κατρακύλα.

Δεν πας στον καφεéné του Αναστάση, με τους συνταξιούχους και τους μεροκαματιάρηδες, όπου ο καφές χρεώνεται 1,50. Πας όπου πάγαινες και πριν... στο τένις, στου «Φλόκα», στα σένια σου τα εστιατόρια και στα μπουζούκια (κι ας μην σε βάνουν πια πρώτο τραπέζι πίστα). Διότι σ' αυτούς τους κύκλους σκάνε οι ευκαιρίες κι εσύ πρέπει να δηλώνεις το παρόν, όχι τόσο συχνά όσο πριν, αλλά κατά τακτά χρονικά διαστήματα, για να μην σε ξεχάσουν τα γκαρσόνια. Καθόσον έτσι και σε ξεχάσουν... πάει, έσβησες.

Τη μέρα που θα σε ρωτήσει ο μπάρμαν τι θα πεις έχεις τελειώσει. Αν δεν σου φέρει αυτοβούλως «το δικό σου», να σου το ακουμπήσει στη μπάρα, είσαι απονθασμένος και ως γνωστόν οι απονθασμένοι, από τον Λάζαρο κι εδώθε, δεν ξαναζωντανεύουν.

Έτσι ήτουμε που γνώρισες τη Ρία –βαφτισμένη Νεκταρία.

Η πρώτη συνάντηση γένηκε στο σπίτι κάτι φίλων, του «κύκλου» (του τέως κύκλου δηλαδή, που σε δεχόταν ακόμα, καθόσον είχαν καταπιεί τη μπλόφα), στην Κηφισιά, που γιόρταζαν κάποια επέτειο.

Ήτουμε ένα πλάσμα, ίσως στα τριανταέμπα του, ίσως μικρότερο, απ' αυτά που αφήνουν άναυδο τον άρρενα περιπατητή –ενίοτε και τον θήλυ– έτσι και διασταυρωθούν οι δρόμοι τους μαζί του, ακόμα και σε κατάσταση συνωστισμού ή διαδήλωσης για τα δίκια του εργάτη –όχι πως η Νεκταρία/Ρία σκοτιζόταν ιδιαίτερα δηλαδή.

Δεν περιγράφω το εν λόγω πλάσμα, γιατί τότε θα κινδυνεύαμε να μετατρέψουμε το φιλοσοφικό ετούτο πόνημα σε άλλου είδους και δεν κάνει.

Εσύ τώρα, Μητσάρα, το έχουμε ξαναπεί, ένθερμος οπαδός του ποδόγυρου δεν υπήρξες ούτε στα καραντουζένια σου. Κάτι αναλαμπές είχες μόνο, χάρη στις φιληνάδες της κυρίας Τούλας, αλλά κι αυτό περισσότερο από υποχρέωση, μην προσβάλεις τα κορίτσια, κι όχι από κανένα πάθος άσβεστο. Έβλεπες πώς εξελισσόταν η ανδρική φυλή, εξαιτίας των θηλέων επιπλοκών, και κούναγες το κεφάλι σου με συμπόνοια. «Μακριά από μας» έλεγες από μέσα σου και σταυροκοπιόσανε νοερά.

Και ευτυχώς ο καλός Θεός, που από τόσες δοκιμασίες σε είχε περάσει, ειδικά τελευταία, σ' αυτό σε φύλαξε. Ως τη στιγμή αυτή.

Να βάλουμε τα πράγματα κάτω για να κατανοήσουμε καλύτερα συμπεριφορές και αιτίες.

Μετά από μια αξιοπρεπή ανοδική πορεία –στον οικονο-
μικό τομέα τουλάχιστον– εν μια νυκτί βρίσκεσαι τυλιγ-
μένος σε μια κόλλα χαρτί, ριγμένος κι εγκαταλελειμμένος
από τους συντρόφους που εξυπερετούσες, με τον πέλεξυ της
αδιάφθορης κι αδέκαστης Δικαιοσύνης να πίπτει αμείλικτος
επί της κεφαλής σου, δακτυλοδεικτούμενος από σύμπασα
την κενωνία και –το χειρότερο– κυριολεκτικά στον άσσο.

Περιπλέον αναγκάζεσαι να γίνεις οικότροφος στις
μάννας σου και να υφίστασαι τη γκρίνια της και να κάνεις
μεροκάματα από 'δώ κι από κει, για βιοπορισμό, έναντι
πινακίου φακής.

Και να παρασταίνεις από πάνω ότι δεν τρέχει τίποτις...
όλα καλά... μήπως και καθίσει πάλι η πόρνη η μπίλια σε
κάννα καλό νούμερο, να πάρουμε ξανά τα πάνω μας.

Και πού 'σαι;... στα εξήνταφεύγα σου, έτσι; Εκεί που ο
σωστός ο νοικοκυραίος έχει κάνει τα κουμάντα του, ει-
σπράττει την ωραία του τη σύνταξη και την αράζει να υπο-
δύεται τον απόμαχο ξερόλα στα παγκάκια του Ζαππείου.

Κι όταν –κούφια η ώρα– σώνονταν κείνα τα λεφτου-
δάκια από τα Καϊμάν θα ήσανε πια μεροδούλι-μεροφαΐ.
Και εάν η κυρα-Γκρέτα έπαιρνε ανάποδες και σου 'κανε
έξωση, όπως πλειστάκις σε απειλούσε... βράσε όρυζα, για
να το πω σεμνά και να μην σοκάρουμε τους ευαίσθητους.

Αυτά όμως, ευτυχώς, η εν λόγω Ρία, που βαφτίστηκε
Νεκταρία, δεν τα 'ξερε. Αυτή έβλεπε αυτό που εσύ έδειχνες,
τη μπλόφα δηλαδή, τη μόστρα. Έβλεπε έναν κύριο, γηρα-
λέο μεν, πλην καλοστεκάμενο, με κοστούμι και γραβάτα,
γαλαντόμο και κιμπάρη, με κύκλο και αέρα επιτυχημένου,
όπως δηλαδή οφείλουν να είναι όλοι οι ετοιμοθάνατοι κρο-
νόληροι αυτού του κόσμου, που τους έστειλε ο καλός Θεός
για να φροντίζουν τις απανταχού Ρίες, των οποίων το μο-
ναδικό προσόν τύγχανε... άσε καλύτερα... μην κολαστούμε.

Οπότε σου την έπιψε από δίπλα το δαιμόνιο θήλεο κι
εσύ δεν μπορούσες να πιστέψεις στην καλή σου τύχη!

“Μπα, πώς και μου ’τυχε σε μένα, τον καθ’ ἑξίν και κατά συρροήν άτυχο και καταφρονημένο, τέτοιο λαχείο!” αναρωτιόσανε. “Τι μου ζήλεψε εμένα αυτό το ουράνιο πλάσμα;”.

—Την καλή σου την καρδιά και τον σπάνιο χαρακτήρα σου, Μπούμπη μου! απαντούσε μετά πάσης προβαρισμένης ειλικρίνειας το θήλεο. Σαν εσένα δεν υπάρχουν άντρηδοι, εγώ στο λέω κι ας μην έχω πείρα στις σχέσεις.

—Μα... είσαι σίγουρη, Μπούμπα μου; ρώταγες εσύ ανήσυχος. Μήπως λανθάνεις ανεπανόρθωτα —λόγω της έλλειψης εμπειρίας που σε χαρακτηρίζει— και τρέχουμε μετά και δεν φτάνουμε;

Θύμωνε η Ρία.

—Άπαξες και η Ρία λέει μια κουβέντα, πάει και τελειώσε, δήλωσε. Ο λόγος ο δικός μου είναι ανωτερότερος κι από συμβόλαιο. Εγώ εσένα θέλω.

—Μα... τι να με κάνεις; απορούσες εσύ (γιατί πώς να το κάνουμε... όσα ψέματα και να μας λέμε, στο βάθος ένα γνώθι σαυτόν το έχουμε).

—Θα βρω εγώ κάτι, απαντούσε πεισματικώς το θήλεο. Υπέκυψε εσύ κι άσε τα υπόλοιπα πάνω μου.

—Ε, αφού επιμένεις, να υποκύψω, λες εσύ.

—Επιμένω.

Και υπέκυψες, Μητσάρα.

Και νά τα λούσα, νά τα μεγαλεία, νά οι εκδρομές, οι κρουαζιέρες, οι διακοπές στα κοσμικά νησιά... με το χέρι στην τσέπη ήσανε συνέχεια, ταλαίπωρε Μητσάρα.

Και βεβαίως αυτό που κοροΐδευες και εξαπανέκαθεν φοβόσουν γένηκε. Τη δάγκωσες τη λαμαρίνα κι από μάγκας βρέθηκες δάγκας, όπως τόσοι πριν από σένα και περισσότεροι μετά.

Οπότεν, εσύ, που μια ζωή ολόκληρη δεν ήξερες τι θα

πει ζήλια, νά που τώρα το ανακάλυπτες –επωδύνως. Τώρα θα μου πεις... λογικό δεν είναι; Καψούρης ήσανε, δεν ήσανε βλάκας. Έβλεπες πώς το περιτριγύριζαν οι γυπαετοί το πλάσμα... Μπορούσες τώρα εσύ να συγκριθείς μ' αυτούς τους χτισμένους φέτα-φέτα στα γυμναστήρια και μαστορεμένους στα ινστιτούτα αισθητικής; Κάποια στιγμή το κορίτσι θα έκανε τις αναπόφευκτες συγκρίσεις και... θα υπέκυπτε.

Γιατί εντάξει το πνεύμα και ηθική... υπήρχε όμως και το άτιμο το σώμα που έχει ανάγκες κι εσύ, Μητσάρα, εδώ που τα λέμε μεταξύ μας, σ' αυτές τις ανάγκες με δυσκολία μπορούσες ν' αντεπεξέλθεις. Είπαμε, ποτές δεν ήσανε σπύρτο αναμμένο, όμως όποτε χρειαζόταν ν' αγωνιστείς, έδινες τη μάχη αξιοπρεπώς. Τώρα τελευταίως όμως σαν να υπήρχαν κάτι δυσκολίες. Λίγο η διάθεση, που απουσίαζε, λίγο τα υδραυλικά που παρουσίαζαν όλο και συχνότερα μια κάποια αναξιπιστία... Είχαμε πρόβλημα.

Σε άλλη περίπτωση ούτε που θα το σκεφτόσουν. Τώρα όμως υπήρχε το πλάσμα, ήταν αλλιώς. Τι να κάνεις... έριξες τα μούτρα σου κι απευθύνθηκες στην επιστήμη.

Στον γιατρό δεν πας ποτέ για καλό, ούτε για να πιείτε μαζί καφεδάκι και να συζητήσετε ποδοσφαιρικά. Ο γιατρός θα σ' εξετάσει. Κι όταν ο γιατρός εξετάζει, βρίσκει. Κι αρχίζει εκείνα τα μυστήρια (και άκρως φοβιστικά) «χμμ... χμμμ...».

—Έχουμε κάποιο πρόβλημα με τον προστάτη, είπε. Πράγμα φυσικό για την ηλικία σας.

—Ε, δεν με πήραν πια και τα χρόνια, γιατρέ, αμύνθηκες εσύ (λόγω που η Ρία σου είχε αλλάξει τη νοοτροπία).

Ο ντοτόρος σε κοίταξε λοξά, χαμογέλασε σαρκαστικά, αλλά δεν σχολίασε.

—Θα κάνουμε βεβαίως εξετάσεις, για να βεβαιωθούμε ότι δεν υπάρχει και τίποτις άλλο, είπε.

—Δηλαδή; Τι άλλο, γιατρέ;

—Τίποτις, βρε αδερφέ... Έτσι, για να 'χουμε το κεφάλι μας ήσυχο... Αλλά για πείτε μου... Εσείς πότε διαπιστώσατε ότι υπάρχει πρόβλημα;

—Ε... τώρα, του λες εσύ.

—Παναπεί πριν όλα λειτουργούσαν κανονικά; Είχαμε δηλαδή κανονική έπαρση σημαίας;

—Πού να ξέρω κι εγώ, γιατρέ; του λες. Σάματι χρειάστηκε να το διαπιστώσω; Τώρα που χρειάστηκε, τώρα πήρα είδηση ότι μπορεί να θέλει επισκευή το σύστημα.

—Πότε συννευρέθητε για τελευταία φορά πριν από την παρούσα σας σχέση; ρώτησε ο ντοτόρος με το μπλοκάκι έτοιμο.

Βηξ απορία ψάλτου.

Προσπάθησε να σε βοηθήσει ο γιατρός.

—Βδομάδες πριν; σε ρωτάει.

—Μπα...

—Μήνες;

—Χμμ...

—Χρόνια;;;!!!

—Τι να σας πω, γιατρέ, θα σας γελάσω...

Κούνησε το κεφάλι του ο γιατρός, έγραψε μια συνταγή για φάρμακα, μια σειρά από εξετάσεις και σε ξαπόστειλε.

Τις εξετάσεις τις αγνόησες, αλλά τα φάρμακα τα πήρες. Είδαμε βελτίωση; Δεν θα το έλεγα.

Το ευτύχημα που τελευταίως το πλάσμα παρουσιάζόταν στον τομέα αυτό καθόλου απαιτητικό και πλήρες κατανόησης. Αυτό ήτουνε μια ανακούφιση για σένα, Μητσάρα, και μια επιπλέον απόδειξη ότι το κορίτσι δεν σε

ήθελε μόνο για το κορμί σου, αλλά κυρίως για την ψυχή σου.

Για τέτοιο σπάνιο πλάσμα μιλάμε!

Όμως μην ξεχνάμε ότι τα σπάνια, είτε για πλάσματα πρόκειται, είτε για αντικείμενα, είναι περιζήτητα και η Ρία δεν αποτελούσε εξαίρεση στον κανόνα.

Πρόσεξες, ας πούμε, εκείνον τον χλεχλέ, τον δάσκαλο του τένις, που τη γυρόφερνε επιδεξίως. Με πρόφαση το μάθημα... νά, έτσι το ντραϊβ, έτσι το μπάκχαντ... έτσι το σέρβις... όλο και κόλλαγε, όλο και χούφτωνε... σε σημείο που αναγκάστηκες κάποια στιγμή να επιστήσεις την προσοχή στο κορίτσι, γιατί αμάθητο και απονήρευτο όπως ήτουνε, δεν αντιλαμβανόταν τα τερτίπια των γυπαετών.

—Αυτός ο δάσκαλος..., της λες.

—Ο Τώνης; Εξαιρετικός! Έχει μεγάλη μεταδοτικότητα.

—Μεταδοτικότητα μπορεί να έχει, έχει όμως και μακριά χέρια, της επισημαίνεις.

Σε κοίταξε με μάτια ορθάνοιχτα.

—Υπονοείς αυτό που υποψιάζομαι;...

—Εμ! Τσιρότο σου έχει γένει.

—Και πώς αλλιώς θα μου δείξει τα χτυπήματα;...

—Ξέρω κι εγώ; Θεωρητικά μήπως;

Σε κοίταξε αυστηρά.

—Μπούμπη, παραλογίζεσαι, σου λέει. Τι είναι το τένις για να μου το διδάξει θεωρητικά; Σκάκι;

Μαζώχτηκες εσύ. Είχε ένα δίκιο το κορίτσι.

—Είπα, βρε παιδάκι μου, μουρμούρισες. Μήπως...

—Να μην λες, σε αποπήρε η Ρία. Μπούμπη παρεκτρέπεσαι. Σε ανακαλώ εις την τάξιν.

Οπότε ο δάσκαλος Τώνης συνέχισε να αλωνίζει ανενόχλητος.

Κι εκεί που όλα πάγαιναν όπως πάγαιναν, η κυρα-Γκρέτα, όλως αιφνιδίως έπεσε του θανατά. Οι γιατροί κουνούσαν το κεφάλι τους κι έλεγαν «ο Θεός είναι μεγάλος» (το «Allahu Akbar» των μουσουλμάνων δηλαδή).

Κι εντάξει, μεγάλη ήτουμε, είχε έρθει η ώρα της, αλλά εδώ προέκυπτε σοβαρό πρόβλημα, που σου επισήμανε ο φίλος σου ο Πάσχος, που τύγχανε εξαιρετος χασοδίκης.

—Αν πεθάνει η συχωρεμένη, κληρονομείς εσύ, σου λέει. Καθόσον, εφόσον η αδερφή σου αποποιήθηκε κάθε περιαιτέρω κληρονομικών διεκδικήσεων όταν έλαβε την προίκα της, καθίστασαι, ως πλησιέστερος συγγενής, ο μοναδικός δικαιούχος. Πλην εσύ χρωστάς στο Δημόσιο την Άρτα και τα Γιάννενα, οπότεν πάραυτα το σπίτι θα κατασχεθεί έναντι χρεών.

—Αμάν, με καις! του λες εσύ. Κι εγώ πού θα μείνω; Σε χαρτόκουτα έξω από τον σταθμό του ηλεκτρικού;

—Χέστηχε η Πολιτεία πού θα μείνεις εσύ.

—Και τι θα κάνουμε;

—Θα τη βάλεις να κάνει εικονική πώληση σε κάποιον της εμπιστοσύνης σου, σου λέει ο χασοδίκης. Κάποιον συγγενή ας πούμε.

—Και πού να τον βρω τον συγγενή;

—Κανέναν φίλο εμπιστοσύνης;

Οι φίλοι εμπιστοσύνης που είχες, όπως ο Σάκης ας πούμε, άλλος ήταν στην Παραγουάη, άλλος στο Καζακστάν κι άλλος πίσω από τα κάγκελα.

Κι εκεί ξαφνικά σου ήρθε η επιφοίτηση!

Ναι, βρε παιδί μου! Πώς δεν το σκέφτηκες αμέσως;

Η Ρία ήτουνε η λύση. Πιο εμπιστοσύνης από τη Ρία πεθαίνεις.

Την έπιακες λοιπόν και της εξήγησες την κομπίνα.

—Δηλαδή τι; Στα ψέματα; απόρησε το πλάσμα.

—Όχι, βρε κορίτσι μου, της λες εσύ. Στ' αλήθεια. Με βούλες και συμβόλαια. Αλλά αφού ειμάστενε μαζί τι θα πει δικό σου και δικό μου; Ε;

Το σκέφτηκε η Ρία.

—Και δεν γένεται αλλιώς; ρώτησε.

—Αμ δεν γένεται. Αν γενόταν θα σου ζητούσα εγώ τέτοια χάρη;

Το ξανασκέφτηκε η Ρία.

—Ε, τότε καλά, είπε. Αφού είναι έτσι... να σ' εξυπερετήσω, τι να κάνω;

Θυσία πια για την πάρτη σου αυτό το κορίτσι!

Και ίσα που προκάνατε, Μητσάρα. Καθόσον δυο μέρες μετά τη μεταβίβαση η κυρα-Γκρέτα μετέστη εις τόπους χλοερούς, να ζήσεις, να τη θυμάσαι.

Την επομένη της κηδείας εμφανίστηκε στην εξώπορτα του σπιτιού της συχωρεμένης το κοράκι, ο κλητήρας της Εφορίας —μα για πότε το πήραν είδηση!!! Ένα μυστήριο πράμα πόσο καλά και γρήγορα δουλεύει ο κράτος όταν είναι να πατήσει καταή τους δουλοπάροικους!

—Το παρόν κατάσχεται, σου αναγγέλλει.

—Αμ δε που κατάσχεται, του λες εσύ.

—Προτίθεστε να προβάλετε αντίσταση κατά της Αρχής; σου ρίχνει το αυστηρό το κοράκι.

—Ουδόλως, του απαντάς εσύ. Απλούστατα το παρόν οίκημα άλλαξε ιδιοκτήτη —νομοτύπως.

Και του μοστράρεις κάτω από τη μύτη ακριβές κι επικυρωμένο αντίγραφο της συμβολαιογραφικής πράξης.

Τι να πει το κοράκι; Μαζώχτηχε.

Έκανε όμως μια τελευταία προσπάθεια.

—Κι εσείς τι κάνετε εδώ; σε ρωτάει.

—Εγώ;... Ως νοικάρης, του λες μ' ένα πλατύ χαμόγελο και τον βουλώνεις.

Ήτουμε η πρώτη φορά που την έφερες κι εσύ στο αδηφάγο, άπονο, απάνθρωπο και άκαρδο Κράτος, Μητσάρα. Και το φχαριστήθηκες μέχρι τις πατούσες των ποδιών σου.

Η εκδίκηση της γυφτιάς, που λέει κι ο σοφός λαός.

* * *

Όλα ωραία και καλά το λοιπόν, Μητσάρα, κι αν δεν σώνονταν εκείνα τα φυλαγμένα όβολα από τα Καϊμάν θα ήτουμε ακόμα καλύτερα. Αλλά ας μην ειμάστενε πλεονέκτες, να τα θέλουμε όλα δικά μας. Στο κάτω-κάτω της γραφής τι θέλει ο άνθρωπος; Τίποτις δεν θέλει. Λίγο κρασί, λίγη θάλασσα και το κορίτσι του, που λέει και το αισθαντικό άσμα (παραλλαγμένο).

Και το μεν κρασί φτηνό ήτουμε, βολευόσανε, η θάλασσα τζάμπα, όρεξη να 'χεις και μόνο στο κορίτσι σκοντάφταμε κάπως, διότι έτσι που το καλομάθαμε —αφ' εαυτού μας, όχι από δική της απαίτηση— μας βγήκε πολυδάπανο και τώρα στα στενέματα, με ένα ξερό μεροκάματο από 'δώ κι από κει το πράγμα δεν έβγαινε.

Σου έλεγε ας πούμε...

—Μην ξεχάσεις το Σάββατο, Μπούμπη μου, έχουμε τον χορό του Ιστιοπλοϊκού...

Παναπεί ένας σκασμός λεφτά. Πού να βρεθούν;

—Αχ, βρε κορίτσι μου!... Δεν μου το 'λεγες πιο πριν; της έλεγες, δήθεν στεναχωρημένος. Το Σάββατο έχω συ-

νάντηση με τους Σαουδάραβες επενδυτές. Πολύ στεναχωρήθηκα.

—Μη στεναχωρεύεσαι, Μπούμπη μου, κι έννοια σου, σε παρηγορούσε εκείνη. Θα πω να με συνοδεύσει ο Ντίμης, που είναι πάντα πρόθυμος το παιδί.

Πρόθυμος ο Ντίμης, γνωστός γυπαετός, αλλά τι να 'χανες; Η άτιμη η ανάγκη βλέπεις.

Ή πάλι...

—Αύριο κανόνισα να πάμε μπουζούκια, Μπούμπη μου, σου έλεγε. Η Ρίτα μου παραπονέθηκε και μου 'πε ότι μας βάζει απουσίες.

—Αύριο, βρε μανίτσα! αναφωνούσες εσύ. Αύριο που έχουμε γενική συνέλευση στην «Κατασκευαστική»;

Η «Κατασκευαστική», παρέλειψες να πεις ότι τελούσε υπό κρατική επιτήρηση και διερεύνηση κι ότι ελόου σου, από μαϊμού διευθύνων σύμβουλος, είχες πάρει πόδι προ πολλού, αλλά αυτές είναι επουσιώδεις λεπτομέρειες.

—Να πάω με την παρέα τότε; αναρωτιόταν με παράπονο η Ρία.

—Εμ, αφού τα 'φερε έτσι ο διάλογος!...

Και βέβαια ο διάλογος, όταν δεν έχει δουλειά αλλού όλο έτσι τα φέρνει, οπότεν πάρε το αυγό και κούρευτο, Μητσάρα.

Σιγά-σιγά παρατήρησες ότι το πλάσμα ξεμάκραινε αισθητά. Δεν έκανε καν τον κόπο να σε παρασύρει στην ακολασία κι αυτό είχε μεν τα καλά του, γιατί πόσες δικαιολογίες να επινοούσες πια ο άνθρωπος, είχε όμως και το κακό ότι έβλεπες το κορίτσι να σου ξεγλιστράει μέσα από τα χέρια και δεν μπόρουνες να κάνεις τίποτις για να το κρατήσεις. Ας όψεται η άτιμη η ανέχεια!

Τέλος μια μέρα έρχεται και σκάει «μέσω αντικλήτου» ένα εξώδικο.

«Σας γνωστοποιούμε ότι το ενοικιαστήριο συμβόλαιό σας, του ακινήτου εις την οδόν τάδε, αριθμός δείνα, του Δήμου Πετραλώνων, δεν θα ανανεωθεί, διότι ο ιδιοκτήτης επικαλείται πρόθεσιν ιδιοκατοικήσεως... Δια ταύτα, καλείσθε όπως εντός ..... ημερών παραδώσετε το εν λόγω ακίνητον εις αρίστην κατάστασιν, όπως ήτο όταν το παραλάβατε...».

Τρελάθηκες, Μητσάρα, και με το δίκιο σου! Έξωση από το σπίτι σου!...

Πιάνεις και τηλεφωνείς στον χασοδίχη «αντίκλητο».

—Α, εγώ εκτελώ τις οδηγίες του εντολέα μου, σου λέει. Ό,τι μου λένε κάνω.

—Μα... δεν γένηκε λάθος; απορείς εσύ.

—Τι λάθος; σου λέει ο χασοδίχης. Οδός τάδε, αριθμός δείνα... Σωστά;

—Σωστά, αλλά...

—Ό,τι πει ο νόμος, κύριε μου, σε παρηγορεί ο αντίκλητος. Αν θέλετε τώρα να πάμε δικαστικώς, δικαίωμά σας. Αλλά... φιλικά σας το λέω... θα χάσετε. Κι επιπλέον θα επιβαρυνθείτε με τα δικαστικά έξοδα... Σας συμφέρει;

Δεν σε συνέφερε. Αλλά σ' έπνιγε το δίκιο.

Τρέχεις στη Ρία-Νεκταρία.

—Βρε Μπούμπα μου, της λες. Εδώ γένηκε κάποιον λάθος.

Στραβομουτσούνιασε το πλάσμα.

—Τι λάθος; σε ρωτάει.

—Έλαβα ένα εξώδικο όπου μου κάνεις, λέει, έξωση!... από το σπίτι μου!!! εξηγείς.

—Όχι και σπίτι σου... Σπίτι μου, σου διευκρινίζει η Μπούμπα. Να ακριβολογούμε. Εδώ υπάρχουν επίσημα χαρτιά. Συμβόλαια.

—Στα ψέματα! αναφωνείς εσύ. Για να σωθεί η κληρονομιά της μακαρίτισσας από το αδηφάγο κράτος!

—Α, δεν ξέρω..., σου λέει. Εδώ γράφει ότι γέννηκε κανονικά αγορά. Εγώ πλέρωσα.

Κόκαλο εσύ!

—Πλέρωσες;!!!

—Έτσι δεν λέει το επίσημο συμβόλαιο; Τι, θ' αμφισβητήσουμε τώρα και τους νόμους; Πού ζούμε, στο Ισλαμμπάντ, ν' αρπάζουμε από τις γυναίκες την περιουσία τους;

—Δηλαδή, ρε Μπούμπα... με πετάς όξω; λες εσύ με παράπονο.

—Ε, όχι και σε πετάω, Μπούμπη μου! σου λέει αυτή. Σου δίνω ένα μήνα να βρεις κάπου να χωθείς. Και ούτε που θα μου πέρναγε από το μυαλό αν δεν υπήρχε ανάγκη...

—Τι ανάγκη;

—Α, δεν στα 'πα; Παντρεύομαι, Μπούμπη μου! Δεν θα με ρωτήσεις ποιος είναι ο τυχερός; Έμεινες άναυδος, ε; Δεν πειράζει... θα σου πω εγώ. Ε, λοιπόν ο Μάκης είναι... τον ξέρεις.

Ο Μάκης ήτουνε φαρμακοβιομήχανος και δεν ήξερε τι είχε. Κόντευε βέβαια τα ογδόντα, αλλά αυτά είναι ασήμαντες λεπτομέρειες, άμα υπάρχει αίσθημα.

—Κι εγώ; ρωτάς εσύ με μια έκφραση ίδια η εικόνα της δυστυχίας, όπως βγαίνει μέσα από το διαχρονικό παράπονο του Στελάρα (που τα 'χει πει όλα).

—Εσύ τι;

—Εγώ τι θ' απογίνω;

—Πού να ξέρω τώρα εγώ, βρε Μπούμπη μου, τι θ' απογίνεις εσύ; αγανάκτησε το πλάσμα. Τι είμαι, χαρτορίχτρα ή καφετζού;

—Και το αίσθημά μας;

Χαμογέλασε η μελλόνυμφη.

—Πάντα θα σε θυμάμαι με συμπάθεια, Μπούμπη μου, σου είπε. Δεν θα ξεχάσω ποτέ τις όμορφες στιγμές που σου χάρισα. Δεν είμαι καμιά αχάριστη εγώ.

Αυτό πια να λέγεται!

Κι έτσι, Μητσάρα, από «μπούμπης» βρέθηκες ρέστος, εν μια νυκτί. Τελείως στον άσσο μιλάμε! Άστεγος και με μεροκάματο 25 ευρώ, καθόσον ο κοντός με τις ελιές μας είχε χώσει πλέον στο σκληρό νόμισμα, και μας πρόκοψε.

Αλλά τελικά ο καλός Θεός μπορεί να μας κάνει χοντρές πλάκες όταν πλακώνεται στα τσίπουρα κι έρχεται στο τσακίρ κέφι, πλην στην τελική δεν αφήνει κανέναν να χαθεί (εντελώς).

Και τώρα τι κάνουμε;

Όπου μαθαίνεις ότι τελικά η πόρνη η Ιστορία κάνει κύκλους και πως τίποτις δεν τελειώνει αν δεν βγει να τραγουδήσει η χοντρή κυρία.

Οι περισσότεροι άνθρωποι σε τούτον τον ντουριά θέλουν να βαδίζουν στα σίγουρα. «Κάλλιο πέντε και στο χέρι» λέει η λαϊκή σοφία, η οποία έχει επιτηδείως επινοηθεί από τους αποπάνω για ν' αποκοιμίζει και να παρέχει δικαιολογίες μη αντίδρασης στους αποκάτω. Ο νοικοκυραίος θέλει να ξέρει πού βαδίζει. Τον μισθουλάχο του, το σπιτάκι του, το αυτοκινητάκι του, τη γυναικούλα του, τα παιδάκια του... όλα μειωτικά της πραγματικής τους αξίας. Όλα μικρά κι εφικτά. Καθόσον, όπως όλοι ξέρουμε, «τα μεταξωτά βραχιά χρειάζονται και επιδέξιους πισινούς» –νά κι άλλη βολική λαϊκή σοφία.

Πάλι καλά να λέμε που έχουμε κι αυτά τα λίγα που έχουμε. Δόξα σοι ο Θεός να λέμε. Φράσεις-κλειδιά πολύ ύπουλες, που υπονοούν ότι και τα λίγα που έχουμε κακώς τα έχουμε, χάρισμα μας είναι, διότι στην πραγματικότητα η αξία μας ούτε για λίγα δεν είναι κι επίσης, το ακόμα πιο ύπουλο, που μας καρφώνει στο μυαλό, με κείνο το «δόξα σοι», ότι αν δεν υπήρχε Θεός (όπως στους μπολσεβίκους για παράδειγμα) τίποτις δεν θα είχαμε, ούτε για χάρισμα,

και θα ψοφάγαμε της πείνας, ενώ τώρα... όσο για ένα πιάτο φακές η θεία πρόνοια μας το παρέχει –σαν ελεημοσύνη (μην ξεχνάμε ότι ο Θεός είναι σεσημασμένος φιλόανθρωπος, εξ’ ου και ο επιθετικός προσδιορισμός «ελεήμων»).

Μπορεί τώρα ο φιλήσυχος, νομοταγής και υπάκουος νοικοκυραίος να βελτιώσει τη θέση του στην κοινωνία όπως την έχει αριστοτεχνικά διαμορφώσει το Σύστημα; Μπορεί, πώς δεν μπορεί. Δουλεύοντας περισσότερο ας πούμε –αν υπάρχει δουλειά. Πώς είπατε; Και πάλι δεν φτάνουν τα μιστά; Ε, να βάνει και τη γυναίκα του να δουλεύει. Τι, αυτή θα το παίζει κυρία του κόσμου δηλαδή; Δεν κατάλαβα!... Και τα παιδιά του. Τι να το κάνουν το σχολείο; Έχανε κάνας γραμματιζούμενος ποτέ λεφτά (αν δεν ήτουνε λαμόγιο;). Μην τρελαθούμε! Οι ομογενείς στο Αμέρικα πώς πρόκοψαν, μου λες; Να σου πω εγώ. Κάνοντας το σκατό τους παξιμάδι –μετά συγχωρήσεως– και δουλεύοντας λάντζα νύχτα-μέρα. Θα μου πεις στούρνοι πήγαν εκεί απ’ τα χωριά τους και στούρνοι παρέμειναν (εννοείται κι αυτοί που σπούδαξαν). Ναι, αλλά τα κονόμησαν, δεν τα κονόμησαν; Με τη δουλειά, τη στέρηση και την υπακοή. Γκαντ μπλες Αμέρικα!

Τώρα αν είσαι και πνεύμα ανήσυχο (κακό του κεφαλιού σου, αλλά τι να κάνουμε) μπορείς «να δώξεις αγώνες» για τη βελτίωση της θέσης σου. Υπό την αιγίδα πάντα των συνδικάτων και των αγωνιστικών κομμάτων που προασπίζονται τα δίκια της εργατιάς. Διαδηλώσεις, συλλαλητήρια, απεργίες κλπ. κλπ. Εντάξει, Ωνάσης δεν θα γένεις, αλλά όσο για μια αυξησούλα της τάξης του 2% κάθε δέκα χρόνια θα την αναγκάσεις την Εξουσία να σου τη δώσει. Βέβαια μπορεί να φας και τίποτις μπούφλες από τις δυνάμεις τις επιφορτισμένες με τη διατήρηση της ησυχίας, της τάξης και της ασφάλειας (των κρατούντων) και καμιά φορά και κάτι μήνους πίσω από τα κάγκελα, αλλά θα έχεις τη συνείδησή σου ήσυχη ότι έπραξες το αγωνιστικό σου χρέος.

Άλλοι τρόποι στα σίγουρα δεν υπάρχουν.

Υπάρχει όμως μια μικρή μειοψηφία λεβεντόπαιδων που η σιγουριά και η νοικοκυροσύνη δεν τους πάει, είτε λόγω χαρακτήρα, είτε επειδή κατάλαβαν ότι έτσι προκοπή δεν γένεται.

Μιλώ φυσικά για τους παίκτες. Αυτούς που θα ρισκάρουν το μεροκάματο σε μια ζαριά, που θα βγάλουν 18 στο μπλακτζάκ και θα ζητήσουν φύλλο, να 'ρθει το τρία, να κάνουν 21 και να σηκώσουν τη μπάνκα, μαζί με την γκρουπιέρισσα.

Μερικοί από δαύτους τα καταφέρνουν. Οι άλλοι... Τι λέει το σοφό ρητό;... «Ο παίζων χάνων».

Και ξέρεις ποιο είναι το μεγάλο γαμώτο; Να χάσεις εκεί που νόμιζες ότι κέρδαγες.

Η περίπτωση σου ακριβώς, Μητσάρα.

Πήγες να πιάσεις την καλή κι εκεί που νόμιζες πως τα κατάφερες... τσάαααα!... πίπτει ο άσσος στη μπάνκα και... την υγεία μας να 'χουμε... προπάντων η υγεία, γιατί από τα άλλα δεν μας απόμεινε ούτε λέπι.

Και τώρα τι κάνουμε;

Ο παίκτης ο σωστός, ο σένιος, πάει και φουντάρει στο Φάληρο, ή από την Ακρόπολη, καθόσον έτσι λέει ο άγραφος νόμος του τζόγου. Έχασα, κύριε; Πλερώνω. Εσύ όμως, Μητσάρα, ούτε παίκτης σωστός και σένιος ήσανε, ούτε είχες υπόψη σου τα άγραφα. Αβανταδόρος και κλεπταποδόχος ήσανε μια ζωή, που σε κάθισαν στο τραπέζι με ψεύτικες υποσχέσεις κι εσύ τους πίστεψες. Έχασες και το σώβρακο, που λέει ο λόγος, και δεν κατάλαβες ότι το παιχνίδι ήτουμε στημένο.

Και τώρα τι κάνουμε; Ξανατίθεται το βασανιστικό ερώτημα.

Το σκέφτηκες από 'δώ, το σκέφτηκες από κει, αποφάσι-σες να ρίξεις τα μούτρα σου και να ζητήσεις δουλειά από

τους μεγαλοπιασμένους φιλάρες, που μέχρι χθες ησάστενε κώλος και βρακί —με το συμπάθιο.

—Τι δουλειά, ρε Μητσάρα, έχεις ανάγκη εσύ από δουλειά με τις μπίζνες που καταπιάνεσαι; σου λέει ο Φώτης, βιομήχανος. Αλίμονο από μας, τους βιοπαλαιστές!

—Δυστυχώς..., του λες εσύ. Υπάρχει στενότης τη στιγμή αυτή και καθόσον κι ένεκα η κρίση... και βεβαίως η πτώση του Χρηματιστηρίου...

—Ναι, ρε παιδάκι μου, παλιοκατάσταση, συμφώνησε κι ο Φώτης ανάβοντας ένα «Cohiba», χωρίς να σου προσφέρει. Να σκεφτείς ότι κι εμείς απολύουμε κόσμο αβέρτα. Μεγάλη στενότη! Τώρα... αν ευκολύνεσαι να κάνεις μια επένδυση... το πράμα συζητιέται.

—Μα εγώ δουλειά γυρεύω, του λες εσύ Μητσάρα. Αν είχα για επένδυση θα ερχόμανε υπάλληλος;

—Δυστυχώς τότε... δεν θα μπορέσω να σ' εξυπερετήσω.

Πας στον άλλον... εφοπλιστής αυτός.

—Ξέρεις από θάλασσα, ρε Μήτσο; σε ρωτάει.

—Μέχρι τη Σαλαμίνα να πάω ζαλίζομαι, ομολογείς εσύ. Ξέρω όμως από επιχειρήσεις.

Γέλασε ο άλλος.

—Από επιχειρήσεις ξέρουμε όλοι, σου λέει. Μούτσοι μας χρειάζονται, όχι αφεντικά. Πας μούτσος, ρε, σε γκαζάδικο;

Πάγαινες; Πού να πας, ρε άχαρε!

Δεν θα συνεχίσω αυτή τη θλιβερή αναδρομή, για να μη σε στεναχωρέσω, να σου θυμίσω όμως ότι σε όποια πόρτα χτύπησες κλειστή τη βρήκες. Σαν άσμα του Στελάρα, ρε παιδί μου, ή σαν ταινία του Ξανθόπουλου! Άτιμη κενωνία!

Μετά σκέφτηκες να περάσεις μια βόλτα από το κόμμα... συγγνώμη το κίνημα. Εκεί όπου άλλοτε μπαι-

νόβγαινες κι έπαιζες καρπαζιές με τις υπουργάτζες τώρα όλοι ήτουνε του «Συγγνώμη κύριε... ποιος είστε;». Ένεκα το ποινικό μουντζούρωμα κανείς δεν ήθελε να σε πλησιάσει ούτε στα είκοσι μέτρα, μήπως και κολλήσει λαμογιά.

Πήγες κι έπιακες εκείνη τη σουπιά τον Γενικό Γραμματέα, που μέχρι χτες τον είχατε με τον Σάκη να κουβαλάει καφέδες.

—Ήρθα να δω πού μπορείτε να με τακτοποιήσετε, του λες.

Ο τυπάκος έκανε τον Κινέζο (ίδιος το αφεντικό του!).

—Μα τι ειμάστενε εμείς, σύντροφε, γραφείο ευρέσεως εργασίας για αναξιοπαθούντες; σου λέει.

—Άμα θέλετε εσείς απ' όλα εισάστενε, του λες. Να σου θυμίσω μόνο όλα όσα έχω κάνει για την παράταξη...

—Μα ξεχνιούνται αυτά; σου λέει ο πόντικας. Που εσύ και κάτι άλλα λαμόγια κοντέψατε να μας στείλετε αδιάβαστους;

—Εντολές εκτελούσαμε, του υπενθυμίζεις εσύ αυστηρά. Στρατιώτες πρώτης γραμμής ημάστενε.

Γέλασε η μουχρίτσα.

—Αυτά δεν λέγαν κι οι Γερμαναράδες στη Νυρεμβέργη; σου κάνει.

—Εδώ όμως άλλοι φτιάχνανε βιλάρες κι άλλοι τρώγανε πιλάφι χυλωμένο στη στενή, του υπενθυμίζεις.

—Ε, πάνε αυτά πια, σου λέει η λουμπίνα. Περασμένα, ξεχασμένα.

—Περασμένα μπορεί, του λες. Πλην όμως ξεχασμένα ποτέ. Ο λαός δεν ξεχνά τι σημαίνει Δεξιά.

Γέλασε ο έτσι.

—Πού το θυμήθηκες, ρε συ, αυτό το αρχαίο; σου κάνει.

Ώρες είναι να μου ξεφουρνίσεις κι εκείνο το «ΕΟΚ και ΝΑΤΟ το ίδιο συνδικάτο»! Σε καλό σου! Γελάσαμε πάλι!

—Εγώ όμως έχω κρατήσει αρχείο, του λες. Ό,τι λαμογιά έχει γένει, με την ακούσια —το τονίζω— συμμετοχή μου έχει καταγραφεί, με βούλες και υπογραφές. Έτσι κι αρχίσω να κελαηδάω θα κλάψουν μανούλες.

—Και δεν πα να γένεις και καναρίνι, σου λέει ο έτσι. Όλα αυτά αφορούν το παλαιό, σεσηπός κίνημα, εμείς έχουμε διαχωρίσει τη θέση μας. Ουδεμία σχέση έχουμε με τη θλιβερή εκείνη εποχή.

—Δηλαδή... τίποτις; του λες εσύ.

—Τίποτις δεν θα πει τίποτις, σου λέει αυτός. Και πού 'σαι... «σύντροφε»... καλό θα 'ταν να μην ξαναπατήσεις το ποδάρι σου εδώ γιατί θα βάνω τους χτιστούς να σε αδειάσουν στους κάδους του Δήμου εδώ απόξω.

Προδομένος από τα συντρόφια και πικραμένος πήγες απέναντι, στους πάλαι ποτέ επάρατους αντίπαλους.

Σε υποδέχτηκε μια κυράτσα μεσόκοπη, ντυμένη κι αλφαδιασμένη στην πένα, που την είχαν επί των δημοσίων σχέσεων.

—Γεια σας, ήρθα να καταγγείλω τους απέναντι, της λες.

—Δώκαμε, δώκαμε, σου λέει αυτή.

—Ναι, αλλά εγώ έχω στοιχεία, της λες.

—Για τους τωρινούς ή για τους ξεμπερδεμένους; ρωτάει αυτή με την ευγένεια που χαρακτηρίζει τους παροικούντες το Κολωνάκι.

—Μιλάω για το παλαιό, το αυθεντικό προϊόν, της λες εσύ.

—Α, αυτό να ζούμε να το θυμόμαστε, σου λέει η κυράτσα. Πάει αυτό, το βουλιάξαμε. Πάμε για άλλα τώρα.

—Παναπεί δεν ενδιαφέρεστε;

—Ποσώς!

—Και... καμιά δουλίτσα... έτσι, δεν έχετε;

—Δυστυχώς, κύριε Μήτσο, σου λέει αυτή. Με το βεβαρημένο πρόσφατο παρελθόν σας πολύ φοβούμαι ότι ούτε κουλούρια στα γήπεδα δεν θα σας πάρουν να πουλάτε.

Πάει κι αυτό, αλλά δεν το 'βαλες κάτω.

Μια και δυο, με τα «φοβερά ντοκουμέντα» υπό μάλης, πας ντουγρού σε κείνον τον κιτρινιάρη τον δημοσιογράφο, που το 'παιζε αδιάφθορος κι αδέκαστος διώκτης κάθε σκανδάλου και παρανομίας. Μια λέρα ήτουμε βέβαια, όπως το 99,8% του σιναφιού του, αλλά κανείς δεν τόλμαγε να τον ξεμπροστιάσει ένεκα που είχε φακελωμένη σύμπασα την ελληνική επικράτεια, από τη δικτατορία του Πάγκαλου κι εδώθε.

—Ο Μήτσος είμαι, ο κολλητός του Σάκη, εάν ενθυμίστε, του παρουσιάζεσαι εσύ ευπειθώς μπαίνοντας στο απερίγραπτο αχούρι που χρησίμευε σαν γραφείο (και κατάλυμα) του Ζορρό της αδέσμευτης δημοσιογραφίας.

—Ξέρω ποιος είσαι, σου λέει αυτός. Κάτσε. Να κεράσω καφέ;

—Έναν μέτριο βραστό διπλό θα τον έπινα, του λες εσύ, που είχες να βάλεις καφέ στο στόμα σου μια βδομάδα.

Έρθε ο καφές, σου πρόσφερε και τσιγάρο ο έτσι (να 'ναι καλά ο άνθρωπος), πήρες κι ένα για μετά και ήρθες και στάνιαρες κάπως.

—Σε τι οφείλουμε την τιμή; σε ρωτάει το καμάρι της ΕΣΗΕΑ.

—Έχω κάτι σκάνδαλα να καταγγείλω, του λες.

—Όταν λέμε «σκάνδαλα»;..., ενδιαφέρεται ο άλλος.

—Σκανδαλώδη σκάνδαλα, του λες εσύ. Να σου σηκώνεται η τρίχα! Κι όλα με αποδείξεις.

—Μπα;... Και περί τίνος πρόκειται περικαλώς;

Το σινάφι του το ήξερες πολύ καλά. Δεν είχαν ούτε ιερό, ούτε όσιο αυτούνοι. Το μόνο που τους ένοιαζε ήτουνε η επιτυχία και για να την εξασφαλίσουν ήτουνε ικανοί να πουλήσουν την ίδια τους τη μάνα σκλάβα στην Ταγγέρη. Κι όχι μόνο τη μάνα τους... ό,τι πουλιόταν. Όποιος άνοιγε νταραβέρια μαζί τους όφειλε να προσέχει και την παραμικρή λεπτομέρεια, καθόσον, μετά την απομάκρυνση από το ταμείο ουδέν λάθος αναγνωρίζεται.

—Ναι, αλλά εγώ τι θα κερδίσω; του πετάς τη σπόντα.

Ο τυπάκος σήκωσε τα μάτια στο νταβάνι.

—Τι θα κερδίσεις, ρε αδερφέ; σου κάνει. Την ηθική ικανοποίηση ότι κάνεις το καθήκον σου στην κενωνία και την πατρίδα; Λίγο είναι αυτό;

—Άσε, του λες. Κι εγώ μέσα στα κόλπα ήμανε και ξέρω. Αυτά τα σάπια εκεί που έχουν πέραση. Κάτι παιδάκια σαν την πάρτη μου δεν μασάνε.

Ο έτσι άναψε κι άλλο τσιγάρο –δεν σου πρόσφερε τη φορά αυτή.

—'Ντάξ', σου λέει. Ρίχτα.

—Δουλειά ψάχνω, του λες. Και μη μου πεις να πουλάω τσατσάρες στην ηλεκτρικό.

—Μπα; απόρρεσε ο έτσι. Πώς αυτό; Εσένα δεν σε τακτοποίησε η παράταξη;

—Ήμανε με το παλιό σχήμα, το σωστό, το αυθεντικό, του εξηγείς. Κι ως γνωστόν εμάς μας έκοψε ο εκσυγχρονισμός και μας πέταξε στο καλάθι των αχρήστων.

—Είναι που δεν σας βγήκε σε καλό το ραντεβού με την Ιστορία, σχολίασε ειρωνικά ο τυπάκος. Εκείνη βλέπεις ήρθε

στο ραντεβού, αλλά εσείς λείπατε στα μπουζούκια. Τέλος πάντων... θα δούμε τι μπορούμε να κάνουμε για την πάρτη σου... Για πέρνα τώρα στο παρασύνθημα...

Ακούμπησες το ντοσιέ στο γραφείο του. Ο διώκτης της ρεμούλας το ξεφύλλισε για λίγο και μετά σε κοίταξε σαστισμένος.

—Τι είναι τούτα εδώ; σε ρωτάει.

—Αποδείξεις για λοβιτούρες που γένηκαν και που πολλές τους δεν βγήκαν στον αφρό, του λες.

—Με δράστες τα μορτάκια που την κάναν νύχτα για την αλλοδαπή κι έκτοτε αγνοείται η τύχη τους, σου λέει αυτός.

—Ε, ναι.

—Και ποιος χέστηκε, ρε φιλάρα, για αρχαίες ιστορίες, που έτσι κι αλλιώς εκδικάστηκαν οι περισσότερες, άλλο αν δεν πιάστηκαν τα λαμόγια και διέφυγαν; σε ξαναρωτάει.

—Μα πρόκειται για σκάνδαλα, του λες εσύ.

—Έχει μέσα τίποτις παρτούζες, τίποτις εκβιασμούς, τίποτις φόνους, τίποτις μαϊμουδιές που δεν ξέρουμε;

—Όχι, αλλά...

—Τίποτις ανέκδοτες φωτογραφίες από σημαίνουσες κυρίες σε ευαίσθητες στάσεις;

—Όχι...

—Τίποτις ανωμαλίες σεξουαλικές;

—Μα...

—Αυτά ενδιαφέρουν τον κοσμάκη, ρε φιλάρα, αναστέναξε ο σκανδαλοκυνηγός. Τα άλλα είναι απλές οδοντόκρεμες. Εσύ εδώ μου έχεις φέρει νούμερα. Τι να τα κάνει τα νούμερα ο πελάτης; Σάματι θα γράψει διαγώνισμα; Άπαξες και δεν υπάρχει βία, αίμα κι ανωμαλία πώς θα κρατήσουμε

εμείς την προσοχή του νοήμονος και απαιτητικού κοινού για να πουλήσουμε διαφημίσεις;

—Παναπέι... δεν ενδιαφέρεστε;

—Εγώ μπορεί να ενδιαφερόμαι, που λέει ο λόγος, αλλά τι μ' αυτό; Η κυρα-Κατίνα από τον καναπέ της ενδιαφέρεται;

—Οπόταν;...

—Οπόταν να πας στην ευχή του Χριστού και της Παναγίας κι αν σου πέσουν ποτέ στα χέρια τίποτις ντοκουμέντα απ' αυτά που πουλάνε... εδώ ειμάστενε πάλι.

Εκεί κατάλαβες το λοιπόν, Μητσάρα, ότι και για ρουφιάνος χρειάζεται ταλέντο. Εσύ απλά δεν είχες. Όπως, μεταξύ μας, δεν είχες και κανένα άλλο, εκτός ίσως από μια κάποια επιδεξιότητα με τον κάβουρα, το γαλλικό κλειδί και το κατσαβίδι.

Έμεινες το λοιπόν στα 25 ευρώ μεροκάματο και δόξα σοι ο Θεός να λες. Άλλοι δεν το είχαν ούτε αυτό, κι ας ήτουνε αριστούχοι και με πτυχία που γιόμιζαν μια βαλίτσα μέχρι πάνω.

Βρήκες και μια κάμαρη σε μια γριά, οικότροφος, κοντά στο συνεργείο... Διακόσια ευρώ σε χρέωνε, με καμπινέ κοινόχρηστο και μπάνιο στη σκαφίδα, άπαξ της εβδομάδος, όπως στις ηρωικές εκείνες εποχές της δεκαετίας του '50, και πορευόσανε όπως-όπως. Ο Θεός είναι μεγάλος (Allahu Akbar που λέγαμε) και πού ξέρεις καμιά φορά... μπορεί να σου πέσει φερ' ειπείν το λαχείο, μόνο που τα έρημα τα όβoλα δεν σου 'φταναν ούτε λαχείο ν' αγοράσεις.

Λαχείο μπορεί να μην σου 'λαχε, όμως κοίτα να δεις πώς τα φέρνει η τύχη καμιά φορά, ρε Μητσάρα! Ο καλός ο άνθρωπος ποτέ δεν χάνεται. Νά, στο λέω τώρα και μου σηκώνεται η τρίχα!

Έτυχε να 'ρθει στο συνεργείο ένας πελάτης καλός που

είχε πάθει ζημιά και χρειαζόταν ανταλλακτικό από τα δύσκολα, που έπρεπε να γένει παραγγελία στο εξωτερικό και αν...

Εχει ο μαστρο-Θόδωρας, το αφεντικό, είχε μια ιδέα.

—Ρε Μητσάρα, σου λέει. Ξέρεις τι σκέβομαι; Σκέβομαι μήπως και βρούμε το εξάρτημα σε καμιά από τις μάντρες. Οπότεν το κοτσάρουμε εμείς στο όχημα και το χρεώνουμε στον πελάτη καινούργες. Τι λες κι εσύ;

—Αν υπάρχει ξέρω πού θα το βρούμε, του λες.

—Αμολήσου το λοιπόν, να κάνουμε τη δουλειά μας.

Καβάλησες το λοιπόν το αρχαίο Zündapp του μαστρο-Θόδωρα κι αμολήθηκες κατά Αιγάλεω μεριά, με ένα σφίξιμο στην καρδιά και μια αγωνία, λες και πάγαινες στο πρώτο ραντεβού με γχομενίτσα.

Η μάντρα ήτουνε όπως τη θυμόσανε κι όπως την είχες αφήκει, όταν αποφάσισες ν' ανελιχτείς επαγγελματικώς και κοινωνικώς –και πρόκοψες. Ακόμα και η ταμπέλα απόξω δεν είχε αλλάξει. «ΜΜ (Μητσάρας & Μεμάς) – Μεταχειρισμένα Ανταλλακτικά παντός είδους». Συγκινήθηκες που ο Μεμάς τη διατήρησε έτσι, όπως συγκινήθηκες που επέστρεφες –σαν πελάτης τώρα– στα παλιά σου τα λημέρια. Σαν να πάγαινες πίσω στον χρόνο... μόλις είχες απολυθεί από τον στρατό, παληκαράκι άμαθο και απονήρευτο –εντάξει... σχεδόν.

Ούτε ο Μεμάς είχε αλλάξει πολύ. Είχε βαρύνει κι αυτός κάμποσο βέβαια και οι κινήσεις του δεν είχαν την αλλοτινή σπιρτάδα, αλλά το χαμόγελο ήταν εκεί, ζεστό και καλοσυνάτο.

—Ρε Μητσάρα! Εσύ!;

—Ρε Μεμά!...

Αγκαλιές, φιλιά... «Βρε τον Μητσάρα... χρόνια και ζαμάνια...»... «Βρε τον Μεμά!...».

—Πώς και μας θυμήθηκες, ρε Μητσάρα;

—Για δουλειά ήρθα, ρε Μεμά... Ψάχνω το τάδε ανταλλακτικό... μήπως και υπάρχει;

—Για τον Μητσάρα και να μην υπάρχει θα το βρούμε.

Σε πήρε να καθίσετε στο τραπεζάκι στη σκιά, φώναξε κι ένα μαστοράκι να φέρει τσίπρα... σε κοίταξε καλά-καλά.

—Έβαλες πάλι μπρος το συνεργείο του συχωρεμένου του μαστρο-Βαγγέλα, ρε σειρά; σε ρώτησε.

Κούνησες το κεφάλι σου εσύ.

—Τώωρα συνεργείο!..., είπες.

Και διηγήθηκες μέσες-άκρες τα συμβαίνοντα.

Ο Μεμάς στεναχωρέθηκε. Και η στεναχώρια του ήθουνε αυθεντική, όπως ο χαρακτήρας του.

—Μητσάρα, στεναχωρέθηκα, σου δήλωσε. Όλα σου ήρθαν στραβά, ρε γαμώτη μου!

—Εσύ μου τα 'χες πει, αλλά πού ν' ακούσω! ομολόγησες.

Ο Μεμάς, προς τιμή του, αυτό δεν το κουβέντιασε.

—Ό,τι γένηκε, γένηκε, είπε. Αυτά έχει η ζωή. Αν ξέραμε από τα πριν τι θα συμβεί σιγά μην κάναμε τις βλακείες που κάνουμε! Πού δουλεύεις τώρα;

—Στου μαστρο-Θόδωρα, του λες εσύ. Ένα κοσπεντάρι μεροκάματο και μαύρα. Δόξα τω Θεώ.

Κούνησε το κεφάλι του ο Μεμάς.

—Το ευτύχημα που έχεις το σπίτι σου και δεν πλερώνεις νοίκι, είπε.

—Αμ δε που το 'χω!...

Και του διηγήθηκες το περιστατικό με τη Ρία.

Ο Μεμάς να σκάσει πια ο άνθρωπος από τη στεναχώρια του.

—Ρε σειρά..., σου κάνει. Τέτοια γκαντεμιά πια;!!!

—Ας πρόσεχα.

Ο Μεμάς έπεσε σε σκέψεις.

—Θα 'ρθεις εδώ, σου λέει στο τέλος. Πάει και τελείωσε!
Έτσι ξεκινήσαμε, έτσι θα τελειώσουμε.

—Ρε Μεμά!...

Συγκινήθηκες εσύ, Μητσάρα, συγκινήθηκε κι ο Μεμάς... Για δες που υπάρχουν ακόμα άνθρωποι σ' αυτή την ψεύτικη κενωνία!

—Φέρε και τα τσαμασίρια σου, λέει ο Μεμάς. Θα βολευτείς για την ώρα στο διαμερισματάκι πάνω από το γραφείο, που το 'φτιαξα για να ξεκουράζομαι και να φέρνω πού και πού καμιά γκομενίτσα. Καθόσον μπορεί να παντρευτήκαμε και να νοικοκυρευτήκαμε, πλην όμως δεν πεθάναμε κιόλας. Νομίζω;

Κοίταξες γύρω, μέτρησες οχτώ μαστόρια που διέλυαν τάχιστα και με ζηλευτή επιδεξιότητα τα διάφορων τύπων και προδιαγραφών οχήματα.

—Ρε συ Μεμά..., του λες. Έχεις εδώ τόσον κόσμο να πλερώνεις. Δεν θέλω να σ' επιβαρύνω.

Ο Μεμάς σε πήρε από τον ώμο και σε πήγε στην καγκελόπορτα. Σου έδειξε την ταμπέλα.

—«M&M», είπε. Δεν την άλλαξα. Όταν σου είπα να 'ρθεις να δουλέψεις δεν εννοούσα σαν εργάτης, αλλά σαν αφεντικό. Μ' ένα μικρό ποσοστό στην αρχή και βλέποντας και κάνοντας.

—Ρε σειρά..., του λες εσύ. Δεν υπάρχει μία μιλάμε!

—Και ποιος σου ζήτηξε λεφτά, ρε; Θα τα δουλέψεις και θα τα βγάνεις, σιγά-σιγά. Δεν είπαμε; Όπως αρχινήσαμε έτσι θα τελέψουμε.

—Δεν ξέρω τι να πω, ρε φίλε...

—Τίποτις μην πεις. Φαντάζομαι χαρές που θα κάνει κι ο Σπίνος να σε ξαναδεί στα γνώριμα λημέρια. Έχει βάνει και τους γιους του στη δουλειά κι όλα πάνε ρολοί.

—Ακόμα με τον Σπίνο κάνουμε δουλειές, ρε σειρά; γέλασες εσύ. Μια ζωή στην παρανομία;

—Όταν στον πόλεμο σε ρίχνουν πίσω από τις γραμμές του εχθρού, πώς θα τα βγάλεις πέρα, ρε σειρά; Με δολιοφθορές, σαμποτάζ κι ανταρτοπόλεμο. Δεν έχεις δει στα έργα; Αλλιώς, αν πας με τον σταυρό στο χέρι, σε πατάει το τανκ και σε λιώνει. Ε, έτσι κι εμείς. Με εχθρό έχουμε να κάνουμε, αν δεν τον ξεγελάσουμε χαθήκαμε. Δεν βλέπεις τι σου κάναν εσένα;

—Τα είδα και τρόμαξε το μάτι μου, είπες κι εσύ.

—Γι' αυτό σου λέω. Πέφτουμε, ξανασηκωνόμαστε, ξεσκονιζόμαστε, βάζουμε τσιρότα στα γδαρσίματα και πάμε γι' άλλα.

—Μέχρι πότε όμως, ρε Μεμά;

Γέλασε ο Μεμάς και ήτουνε χαρά Θεού να τον βλέπεις να γελάει.

—Μέχρις όπου πάει, ρε. Μια ζωή είναι αυτή, θα περάσει. Υπεμονή.

Τ Ε Λ Ο Σ

Ο άνθρωπος είναι ένα αλλοπρόσαλλο και με τρόπο σκέψης που αγγίζει την παράνοια ζουλάπι. Από τη μια επινοεί ιδανικές προϋποθέσεις για το τι είναι επιθυμητό, έως και απαραίτητο για την ευτυχία του κι από την άλλη δημιουργεί καταστάσεις –και τις επιβάλλει– που καταργούν ή έστω περιορίζουν στο έπακρο αυτές ακριβώς τις προϋποθέσεις.

Η έννοια της ελευθερίας ας πούμε είναι μια απόλυτη κι αδιαπραγμάτευτη προϋπόθεση και είναι έτοιμος να πέσει αγωνιζόμενος με νύχια και με δόντια για να την υλοποιήσει, σκαρώνει στιχάκια που την εξυμνούν και βγάζει λόγους πύρινους, όπου ομιλεί για ύψιστο αγαθό, σκοτώνει και σκοτώνεται στο όνομά της, αλλά συγχρόνως, με την ίδια ευκολία και το ίδιο πάθος υπερασπίζεται μια άλλη, δική του επινόηση, όπως το περίφημο τρίπτυχο πατρίς-θρησκεία-οικογένεια, που άλλον σκοπό δεν έχει από τον περιορισμό, έως και την παντελή κατάργηση του πρώτου ύψιστου αγαθού –της ελευθερίας.

Και καμαρώνει από πάνω. Δεν αντιλαμβάνεται την αντίφαση. Όπως καμαρώνει για το δικαίωμα που του παρέχεται (υπό προϋποθέσεις) να εκλέγει –ή να προσπαθεί να εκλέξει– αυτόν που θα του καθίσει στον σβέρκο μπάστακας,

να τον δυναστεύει. Κι αφού τον επιλέξει μετά κάνει ό,τι περνάει από το χέρι του για να τον καταργήσει. Εντελώς; Όχι βέβαια. Απλά να βάλει κάποιον άλλο, παρόμοιο, στη θέση του. Δεν του περνάει καν από το μυαλό ότι μπορεί και να μην του χρειάζεται δερβέναγας, για να του δυσκολέψει τη ζωή, μπορεί κι από μονάχος του να τη δυσκολέψει.

Αυτός που σε εκπροσωπεί στην πραγματικότητα εκπροσωπεί τον εαυτό του (εντάξει, και τους δικούς του). Για το δικό σου το καλό βεβαίως διαλαλεί –σε όλους τους τόνους– ότι κοπιάζει νυχθημερόν, αλλά ένα μυστήριο πράγμα... εσύ βελτίωση δεν βλέπεις! Στον λογαριασμό σου όλο μείον βγαίνεις, ενώ στου εκπροσώπου μόνο συν! Συχνάκις δε πολύ συν!

Ο Μητσάρας της ιστορίας μας ήτουμε χαμένος από χέρι. Δεν υπήρχε καμιά περίπτωση να τον αφήσουν να πάει πιο πέρα από χει που πήγε. Δεν ήτουμε αρχούντως λαμόγιο για να προκόψει και δεν ήξερε τους κανόνες του παιχνιδιού, ώστε να αποφύγει τις κακοτοπιές. Έτσι χρησιμοποιήθηκε για να κάνουν οι καπάτσοι τη δουλειά τους και μετά αποτέλεσε το εξιλαστήριο θύμα, πληρώνοντας τον λογαριασμό για όλους εκείνους που κάθισαν στο τραπέζι να φάνε, αλλά φρόντισαν να εξαφανιστούν εγκαίρως, με πρόφαση ότι πάνε στον καμπινέ, πριν φέρει το γκαρσόνι τη λυπητερή.

Σαν τον Μήτσο, εύπιστοι κι εύκολα θύματα, ειμάστενε λίγο-πολύ όλοι, γι' αυτό βρισκόμαστε κι αποκάτω. Οι γάτες οι πεταλωμένες, αυτοί που κάνουν παιχνίδι και πίνουν στην υγεία των κοροϊδών είναι λίγοι. Αυτοί είναι οι αποπάνω.

Μπορεί ποτέ ν' αλλάξει αυτό;

Προσωπικά δεν το πιστεύω. Για να υπάρξει μια πιθανότητα θα πρέπει δυο-τρεις φουρνιές να αφεθούν να χρησιμοποιήσουν το μυαλό τους αυτόφωτα. Χωρίς όλα αυτά τα κάλπικα «ιδεώδη» και τις ψεύτικες «ηθικές αξίες», που φροντίζει το Σύστημα να χώνει με τρόπο ύπουλο στα νευρωνικά

δίκτυα του εγκεφάλου των παιδιών. Ίσως μόνο τότε να άρχιζε κάτι να γένεται. Αυτό όμως προϋποθέτει αυτοκτονικές τάσεις από ένα Σύστημα που λειτούργησε άψογα από τη γέννηση της ανθρώπινης κοινωνίας και τέτοιες ενδείξεις δεν διαφαίνονται στον ορίζοντα.

Οπότεν τι;

Οπότεν... υπεμονή.

Το έπος «Μητσάρα... Υπεμονή» άρχισε να γράφεται στις 29 Μαρτίου 2021 στην Κέρκυρα και τελείωσε στις 15 Ιουνίου 2021 στον ίδιο τόπο –επί κορονοϊού.

